

הישיבה המאתיים-ושלושים-ושבע של הכנסת השתים-עשרה

יום רביעי, י"ח בכסליו התשנ"א (5 בדצמבר 1990)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:00

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת — הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 26), התשנ"א — 1990, של חברי הכנסת א' לין, ש' דורון, יצ' לוי וא' רובינשטיין. תודה.

היו"ר ד' תיכון:
תודה למזכיר הכנסת.

היו"ר ד' תיכון:
הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.
הודעה למזכיר הכנסת.
מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
ברשות ממלא מקום יושב ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת:

ב. שאלות בעל-פה

סגן שר האוצר י' עזרן:
אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, ועדת השרים לענייני עיכובות החליטה ב-3 באפריל 1990, לאשר הקצבה של 7.5 מיליוני שקל לשימור אתרים ונכסים לאומיים במזרח-ירושלים באמצעות חברת "הימנותא", אשר תפעל תוך התייעצות עם אגודת "עטרת ליושנה" ו"עטרת כוהנים". ההחלטה היא אצלי כאן.

הממשלה החליטה ב-28 באוקטובר 1990 לשנות את ההחלטה כך שהסכום ייועד לשימור ולאחזוקת אתרים ונכסים בעיר העתיקה, ולא בכל ירושלים, וזאת באמצעות החברה לשיקום ולפיתוח הרובע היהודי בעיר העתיקה. גם החלטה זו נמצאת אצלי.

ב-25 בנובמבר 1990 תקצב משרד האוצר את החלטת הממשלה כהשתתפות האפוטרופוס הכללי בתקציב הרגיל של משרד הבינוי והשיכון, עבור שימור אתרים ונכסים בירושלים. הכסף, בסך כ-400,000 שקל, הועבר לצורכי שמירה מיוחדים, אשר מבוצעים נוסף על השמירה על-ידי המשטרה והצבא בעיר, וזאת עקב ההתנכלויות לתושבים ולרכושם שהיו בעת האחרונה.

אשר לשאלתך, האם מכשירים כוהנים לבניין בית-המקדש במקום המסגדים, נדמה לי שהנוסח מוגזם, מאחר שאין היום שום היתר להקים את בית-המקדש, וכל הכנת כוהנים היא רק מתוך אמונה, שאני משוכנע שאינך רוצה לעקור אותה, שלכשיבנה בית-המקדש במהרה, לא יהיו הכוהנים בורים ועמא-ארצות.

היו"ר ד' תיכון:
תודה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שולמית אלוני.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חכמים אמרו, שכאשר תהיה התשובה ממין השאלה, כנראה, המשיח יבוא. לפי מה ששמענו, הכספים ניתנו להנהלת הרובע היהודי, לצורך שמירת נכסים. "עטרת כוהנים" ידועה כאחת הקבוצות הפראיות, המתפרעות והמסוכנות ביותר בעיר העתיקה. לא ברור על שום מה ניתן להם כסף לשמירה, ואין כאן התייחסות לנושא של שמירה הנעשית בפועל על-ידי הגופים המתוקצבים: הצבא, המשטרה ומג"ב. על כן יש פה הרגשה שהוליכו אותנו שולל ועושים בכסף שימושים שלא לשמם הוא נועד.

היו"ר ד' תיכון:
יש משיב אחד ואין שואלים. אני אמתין חצי דקה, ולא אסגור את הישיבה לחמש דקות.

שבח וייס (המערך):
אדוני היושב ראש.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת שבח וייס, גש בבקשה אל המיקרופון.

שבח וייס (המערך):
הנה הבעיה נפתרה. רציתי להציע להתחיל בשאלות רגילות, אבל חברת הכנסת שולמית אלוני הגיעה.

היו"ר ד' תיכון:
אבל סגן שר האוצר איננו.

אנו עוברים לשאלתא בעל-פה מס' 371, של חברת הכנסת שולמית אלוני, בנושא: העברת כספים לישיבת "עטרת כוהנים". חברת הכנסת שולמית אלוני, גשי למיקרופון בבקשה.

371. העברת כספים לישיבת "עטרת כוהנים"

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב ראש, אדוני סגן השר, נמסר לי ממקור מוסמך, כי ישיבת "עטרת כוהנים", הנמצאת ברובע המוסלמי בירושלים העתיקה, קיבלה 400,000 שקל באמצעות עמותת הרובע היהודי, אשר שימשה צינור העברה של כספים שהועברו אליה על-ידי שר החינוך והתרבות וזבולון המר ושר השיכון אריאל שרון. נאמר שהכסף הזה הוא לצורכי שמירה ברובע.

הואיל והשמירה נעשית על-ידי המשטרה והצבא, רצוני לשאול:

מאיזה סעיף בתקציב הועבר כסף זה ולאיוזו מטרה?

האם אלה כספים להכשרת כוהנים לשרת במקדש, שאנשי ישיבה זו מתכננים להקים על הרי-הבית במקום המסגדים?

אם כן — מתי הוחלט על כך בממשלה, ובאיזה סעיף בתקציב נמצא הכסף הזה?

היו"ר ד' תיכון:
תודה. ישיב סגן שר האוצר. בבקשה.

דבר רגיש, והרגישות היא מיוחדת בגלל המיקום ברובע המוסלמי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

סגן שר האוצר י" עזרן:

אתה לא רוצה לעקור יהודים משם, חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רן כהן, אתה שאלת את שאלתך.

סגן שר האוצר י" עזרן:

רבותי, אני מוכן להיכנס כעת לדיון בנושא הזה, מאחר שזו מדיניות של משרד השיכון. כל מה שנוגע בי זה התקצוב, ואכן אישרנו תקצוב, ואינני מכחיש. אישרתי סכום של 400,000 שקל, שניתן להגנתם ולביטחונם של תלמידי ישיבת "עטרת כוהנים". אין כאן שום חמיכה בדעותיהם או בהשקפותיהם, ואין כלל מקום להשוות ולעשות הקבלה לרבנים אחרים. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. שאלתא בעל-פה מס' 366 של חבר הכנסת אלי דיין, בעניין: התפרצות מחודשת של נגיף הפוליו. חבר הכנסת דיין, אבקשך להיות כאן בזמן כפעם הבאה.

366. התפרצות מחודשת של נגיף הפוליו

אלי דיין (המערך):
אני מתנצל.

פורסם מפיו של ד"ר אורי מרינוב, מנכ"ל המשרד לאיכות הסביבה, כי אנו צפויים להתפרצות מחודשת של נגיף הפוליו, וזאת משום שלא נעשה דבר מאז פרוץ המחלה בספטמבר 1988. תשתית הביוב כרוך חלקי הארץ אינה תקינה, והביוב פורץ למי התהום. נגיפים חודרים לברזים בבתים, ויש גם דברים קשים יותר מפוליו, כגון חומרים כימיים מסרטנים.

ברצוני לשאול את סגן השר הממונה על התיק:

1. האם הידיעות הנ"ל נכונות?

2. אם כן — מה הם האמצעים אשר יש לנקוט באופן מיידי כדי למנוע את הסכנה החמורה, שהפוליו יחזור בקרוב וחומרים כימיים מסרטנים יסכנו את בריאותם של התושבים?

3. מה הם האמצעים שיש לנקוט כדי למנוע קריסה מוחלטת של תשתית הביוב והזבל, במיוחד לאור הגידול באוכלוסייה הצפויה בשנים הקרובות?

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב סגן השר לאיכות הסביבה.

סגן שר לאיכות הסביבה י" ביבי:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתשובה על שאלת חבר הכנסת אלי דיין בעניין התפרצות המחודשת של נגיף הפוליו:

1. אכן נכון, ד"ר מרינוב, מנכ"ל המשרד לאיכות הסביבה, התריע, כי אם לא יינקטו צעדים נמרצים לשמירת איכות המים, עלולות חלילה לפרוץ מחלות כתוצאה מזיהומי מים.

שפכים ביתיים מכילים חידקים ונגיפים, קולחים לא מטופלים, בורות שופכים והשקיה בקולחים באזורים שאינם

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם בורג.

אליקים העצני (התחיה):

אנשי הקיבוצים לא עושים שמירה למרות צה"ל?

אברהם בורג (המערך):

האם אני שומע שוב התייחסות להסדר הקיבוצים?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ד' תיכון:

רבתי חברי הכנסת, חברת הכנסת שולמית אלוני, מדובר כאן בשאלתא בעל-פה ויש כללים. אין קריאות בנינים. בבקשה, חבר הכנסת אברהם בורג.

אברהם בורג (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, מעניין לעניין באותו עניין. הרגישות להקצבת כספים לאותה עמותה נובעת מהפיאסקו שקרה למדיניות החוץ של מדינת ישראל בעניין האכסניה סנטי-ג'ון, שהיה רע השמור לבעליו. אני שואל, אם לאחר אותו פיאסקו קיימה הממשלה דיון וקיבלה החלטות בנושאים הבאים: 1. מה היא המדיניות של רכישת אחרים ומכנים באזורים רגישים בירושלים? 2. האם קיימה הממשלה דיון לגבי הסמכויות של חברת "הימנותא" לעשות דברים, ומה היא מדיניות הרכישה של חברת "הימנותא"?

היו"ר ד' תיכון:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת רן כהן. נא לקצר.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני סגן השר, כפי שאתה יודע, "עטרת כוהנים" כוללת בתוכה קבוצה שהיא מהתוקפניות ביותר כלפי ערבים ברובע המוסלמי. היא חוקפת על רקע גזעני ממש. תמיכה של הממשלה בקבוצה כזאת משמעותה שהממשלה רוצה לחמוך בגורם גזעני טהור. שווה בנפשך — האם היתה ממשלתך מוכנה לתת תקציבים של 400,000 שקל גם לערבים המיידים בקבוקי תבערה על יהודים? זה אותו דבר בדיוק, אלא שהממשלה החליטה להתייצב לצד הזה.

היו"ר ד' תיכון:

מה השאלה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

השאלה שלי היא: האם הממד הזה של תפיסה גזענית של "עטרת כוהנים" וחניכיה הובא בחשבון כאשר ניתן הכסף הזה?

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב סגן שר האוצר. בבקשה.

סגן שר האוצר י" עזרן:

כפי שציינתי, החלטות הממשלה דנו גם בתקצוב, גם במהות וגם מי יחלף את הכספים ובהתייעצות עם מי. עם כל הכבוד לחבר הכנסת רן כהן, אני חייב לציין שהממשלה מתקצבת הגנה על גופם ועל ביטחונם של יהודים, ולא על דעותיהם. לכן, כל יהודי, תהינה דעותיו אשר תהינה, בין שנשכים ובין שלא נשכים לדעותיו, אנחנו חייבים לספק לו את השמירה ולתת לו את הביטחון.

הישיבה הגדונה כאן נמצאת במקום רגיש מאוד, ואני לא חושב שיש כאן משהו שמתנגד לזכותם להיות שם ורוצה לעקור אותם משם. נוכחותם של יהודים בעיר העתיקה היא

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני סגן השר, קודם כול ברכותי לתפקיד החדש והקשה.

אתה תיאר את המצב העוברי, ואמרת שמתחילים לתאם ולעשות פעולות. השאלה שלי היא: לנוכח הסכנה המיידית הקיימת מהתפרצות מחלות כתוצאה מזיהום מקורות מים, האם אתה יכול להגיד לנו אם משרדי ממשלה יפעילו סוף-סוף את הסמכויות המפליגות שיש להם כדי למנוע את זיהום מקורות המים ולהעניש את אלה שמוזהמים אותם? מדובר בחוקי המים ובחוקים אחרים הקיימים בשפע רב בספר החוקים הישראלי, ואינם מופעלים. מה בדעת משרדך לעשות בעניין זה?

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב סגן השר לאיכות הסביבה, בבקשה.

סגן שר לאיכות הסביבה י' ביבי:

לשאלתך של חבר הכנסת אלי דיין, אכן אתה צודק. גם אתמול ישבתי עם אנשי המשרד וקצת הופתעתי ממה שהתפרסם, שהולכים לבנות בנייה חפוזה על גב ההר, במקום של אקוויפר המים של ההר, בלי לעשות בדיקות ובלי לחשוב כלל על ביוב מרכזי. בימים הקרובים נגיש תזכיר בנושא זה, כדי למנוע טעות ומצב שבו בונים אומנם בתים, אבל מי שתייה ראויים יהיה קשה לספק לתושבי ישראל. הנושא הזה ייבדק על-ידינו. הערתך נכונה, ואני מקווה שנוכל למנוע טעויות שיסכנו את המים בישראל, שממילא אינם מצויים בכמות מספקת.

לשאלתך של חבר הכנסת חגי מירום בקשר לכנירת, בהיות ראש עיר טיפולת באיכות המים ומנענו את זרימת הביוב למי הכנירת. בימים אלה משקעים סכום של 2 מיליוני שקלים בביוב של העיר טבריה, שהיא הקרובה לכנירת. יש אומנם לעתים התפרצות של מי ביוב, שאתה לא יכול למנוע, אבל אפשר להגיד שאין היום כמעט זרימת מי ביוב לכנירת.

יש לנו בעיה שלמים מטהורים. הביוב של צפת, בסופו של דבר, אחרי הטיהור הראשוני שלו זורם לנחל-עמוד, ויורד בסופו של דבר לכנירת, כך גם מקריית-שמונה. אני רוצה לברוק את הנושא של השבת מים לחקלאות. אני חושב שנעשה בזכו עזום של כ-800 מיליון קוב מים שאינם מטהורים ונשפכים לים או לנחלים.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

350, אל תטעה במספר.

סגן שר לאיכות הסביבה י' ביבי:

גרוע יותר. קיבלתי הצעות מעניינות מחברות פרטיות שמוכנות להקים את כל התשתית ולמכור מים במחירים סבירים לחקלאות, מים שהיו מתאימים לא רק להשקיית כותנה אלא להשקיית גידולים נוספים בחקלאות. אנחנו נשקול את הנושא הזה.

אין ספק שהיום נושא הביוב הוא נושא מעציב. בערים רבות הביוב זורם בלי טיהור. אתה נתקל בתופעה החמורה הזאת בעיקר ביישובים הערביים. אנחנו נשקוד לשפר את הנושא.

לשאלת חבר הכנסת וירשובסקי, אכן, יש חוקים, אבל אין מכוני טיהור. לאחר שבשבו שעבר פורסם חלק מהתקנות

מתאימים עלולים להביא לחדירת חיידקים ונגיפים למי התהום ולמי השתייה.

לרוב הרשויות בארץ עדיין אין, לצערנו, מתקנים נאותים לטיפול בשפכים. המשרד לאיכות הסביבה מתרע על כך שהנושא עדיין מפוצל באחריות משרדי החקלאות, הפנים, הבריאות ואיכות הסביבה, ודורש הקמת רשות ביוב לאומית. אני מקווה שבמסגרת תפקידי אוכל לפעול להקמת הרשות הזאת ולתיאום יתר בין המשרדים.

לאחר פיגור של שנים רבות הוציא המשרד תקנות לטיפול בביוב. להסדרת השקיה בקולחין ולפיקוח על מילוי החוק. עם זאת, יש צורך באמצעים כספיים להכנת התשתית הדרושה. השקעה בתשתית תחסוך בהמשך סכומי עתק בטיפול מעוות. שפכים תעשייתיים, אשפה ביתית ופסולת תעשייתית משחררים למי התהום מתכות כבדות וחומרים אורגניים הידועים כגורמי סרטן ומחלות אחרות.

המשרד לאיכות הסביבה נחלץ לטפל בנושא האשפה, ואנו נחושים בדעתנו להפסיק את ההפקרות בשפיכת אשפה. כן פועל המשרד לאכיפת התקנות למניעת פליטה לא מבוקרת של ביוב ופסולת תעשייתית. המשרד לאיכות הסביבה פועל זמן קצר בלבד, ועליו לתקן עיוותים שהצטברו שנים רבות.

עם המאמצים המושקעים בקליטת העלייה יש הכרח להשקיע בתשתית לביוב ולאיסוף אשפה לאוכלוסייה גדולה יותר. אנו מקווים לעזרה ולשיתוף פעולה מצד משרדי הממשלה השונים וכנסת וכבדה זו. בימים אלה כבר קיימתי פגישות עם משרד הפנים, ואני מקווה ששיתוף הפעולה יתהדרק עם כניסתי לתפקיד.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אלי דיין.

אלי דיין (המערך):

אני רוצה לברך את סגן השר, שזו הפעם הראשונה שהוא משיב כסגן שר, והוא מגלה גם בקיאות בנושא חשוב זה וגם אהדה להשקעה.

ברצוני לשאול: האם אין זה מחדל גדול מאוד, שמאפשרים עכשיו לבנות מאות אלפי בתים, לפי תוכניות שאושרו, בלי להבטיח את התשתית של ביוב ומים והגנה מפני שפכים, שעלולים להביא למחלות קשות ביותר?

אני חושב שלא מספיק רק תיאום בין משרד הפנים ובין המשרד לאיכות הסביבה, אלא יש לתבוע אמצעים, והאמצעים קיימים היום, שיכסו את התשתית היסודית הזאת, שבלעדיה אי-אפשר לקיים חיים בריאים. אם בשנות האלפיים עדיין יש לנו בעיות של פוליו, זה מעיד על פיגור רציני ביותר.

היו"ר ד' תיכון:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חגי מירום.

חגי מירום (המערך):

אדוני השר, לא במקרה אתה חושב טבריה שעל גדות הכנירת. אגב שאלתך זו של חבר הכנסת אלי דיין, אני מבקש לשאול אותך, האם ידוע לך שכיום בכמות לא-קטנה וחומרים רעילים זורמים מדי יום אל תוך הכנירת? וכידוע לך, מפלס הכנירת איננו עולה, אלא יורד.

שאלתי היא: האם אכן נכונות הטענות בדבר זרימה כזאת אל תוך הכנירת, והאם נשקפת סכנה לטיבם של המים שם? תודה.

3. קיימת התקדמות מסוימת במספר התלמידים המוגדרים כאוכלוסייה עם רקע חברתי-כלכלי קשה במגמות השונות. קיימת גם עלייה מסוימת במספר המתקבלים מאוכלוסייה זו למסדות אקדמיים, ובמספר אלה שגם מסיימים אותם. אבל, איננו שבעי רצון מהתוצאות.

בכפיתות לגמבלות תקציביות, כמובן, נעשה מה שביכולתנו בתנופה גדולה מאוד ובנחישות גדולה מאוד כדי להמשיך ולהגביר את ההליכים האלה, שחלק מהם פריטות בתשובה על השאלה השנייה.

היו"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יהודה פרח.

יהודה פרח (הליכוד):

ברצוני לשאול שאלה נוספת: אני מדבר לאור הנתונים שיש בידי. אני חושב שזאת לא קביעה מוגזמת לומר, שהדברים מתחילים כעצם מגן-הילדים. אם לא נתחיל להשקיע שם ולבדוק את איכות הלמידה שם ואת רמת ההישגים כבר בגיל הרך, מטבע הדברים תהיה לכך השפעה עד לבחינות הבגרות. למשל, יש בידי נתונים המורים שבאחת מעיירות הפיתוח היו הישגי כתיבה של ילדים בכיתה ו' ברמה של ילדים בכיתה א'. אני בטוח שכבוד השר יודע את הנתון הזה ומדורג ממנו. מדוע אני מציין זאת? שם זה מתחיל. לא נוכל לסגור את הפערים למעלה, גם אם נגנה לשם את המורים הטובים ביותר, אם לא נתחיל לטפל בעניין מלמטה. מה חושב כבוד השר לעשות כדי שהדבר יצמח מן הכיתות הנמוכות, מגן-הילדים?

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני יודע שבמשך שנים מתקיים מאמץ אינטנסיבי לגרום לכך, שתלמידים בכל בתי-הספר — בוודאי בערי פיתוח — יוכלו לעמוד במבחנים ולהשתלב יפה באוניברסיטאות. לא יהיה סוף לניסיונות. אני יודע שבכל פעם יש גם בעלי עצות שונות שכוחבים, בחלקם מרומ האקדמיה, בלי שהתנסו ולו יום אחד בשרה הפעילות החינוכית. אני מודע לעניינים האלה.

רציתי לשאול, אם קיימת אפשרות, תקציבית וארגונית, לגרום לכך, שמקרב עשרות אלפי עולים שמגיעים, ביניהם מהנדרסים, מהנדרסות, תהיה הסבה של חלק מהם להוראה במקצועות כמו כימיה, פיסיקה, מתמטיקה, מקצועות שבעיקר בהם מתקיים קושי, וזה משפיע על הממוצע המשוקלל של הציון בחצרות הבגרות וגם על האפשרות להשתלב אחר-כך באוניברסיטאות. יהיה בכך שילוב של העלייה ושיפור נמרץ מאוד של רמת ההוראה באותם בתי-הספר, גם לאור העובדה שהעולים מתיישבים בחלקם בערי הפיתוח.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חסיין פארס.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, שמענו על המגמה, שפירטת, להתגבר על הבעיה של הכישלון בבחינות הבגרות. ידוע לנו שזה יעלה כסף רב. האם יש לך הערכה כספית כמה יכול לעלות הפרויקט הזה? האם בתי-הספר הערביים כלולים באותו פרויקט, כדי לפתור אותה בעיה?

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב שר החינוך והתרבות.

שנותנות לנו את הסמכויות, הגשתי אתמול הצעת חוק להגנה על המים. להגדלת הקנסות בנושא זה. לצערנו, 50% מהפסולת הרעילה עדיין לא מועברת לרמת-החוב. אתמול סיכמנו על המשך החזקת סירות שתטפל במפעלים המזהמים ובאכיפת חוקים. הסירות חמנה תשעה פקחים עם תשעה כלירכב. היא חסייה, ואנחנו מתכוונים ברצינות לאכוף בצורה חמורה ביותר את החוקים. עד כמה שאפשר. נכון, זה יביא לקונפליקט, אבל אני לוקח כאתגר להתמודד אחת ולתמיד עם הנושא הזה ולהשתדל, שחוקים אכן יקוימו במלואם.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. שאלתא בעל-פה מס' 367 של חבר הכנסת יהודה פרח.

367. שיעורים של המשיגים תעודות בגרות
בחלק ניכר של הארץ

יהודה פרח (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הנושא שאליו אני מתייחס קשור לשיעורי המשיגים תעודות בגרות — — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת פרח, תהיה צמוד לשאלתא שהגשת, בבקשה.

יהודה פרח (הליכוד):

ביום עיון שערך משרד החינוך בתאריך 27 בנובמבר 1990 בירושלים הוצגו נתונים, ולפיהם שיעורי ההצלחה במבחני הבגרות באזורים מסוימים מגיעים ל-6% בלבד. האזורים שדובר בהם הם בין באר-שבע לאשקלון, כפרודור וירושלים, בטבריה ובסביבתה ובאזור שבין חצור-הגלילית לצפת.

רצוני לשאול:

1. האם הנתונים שהוצגו נכונים הם?
2. מה הם האמצעים החדשניים שמשרד החינוך מתכנן להשתמש בהם?
3. מה בדעת משרד החינוך לעשות כדי להוציא את טעונית הטיפוח ממעגל הכישלון?

היו"ר ד' תיכון:

שר החינוך, בבקשה.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

1. ודאי שהנתונים שמסרנו נראים לנו נכונים. הווי אומר, יש יישובים, בודדים אומנם, שבהם שיעור המצליחים בבחינות בגרות מתוך כלל השנתון ביישוב מגיע ל-6%, לעומת כשליש מן התלמידים בממוצע הארצי.

2. משרד החינוך והתרבות נערך לטפל בנושא בכמה כיוונים. ישנם וחדשים אחד, בשיחוף פעולה עם רשויות מקומיות ועם מחלקות חינוך ועם מנהלי בתי-ספר ועם מורים ותלמידים.

אמנה כיוונים אחדים: א. חיפוש דרכים, ובכללן עידוד בשכר, כדי למשוך כוחות הוראה טובים ליישובים אלה; ב. מתן הדרכה אינטנסיבית למורים ביישובים האלה ופיתוח רשת הדרכה פנימית-ספירית; ג. בדיקת הקשר בין התשומות לתפוקות ומעקב אחרי התפוקות; ד. התאמת איכות המידה ושיטות ההוראה חדישות כדי לשפר את איכות הלמידה ותוצאותיה; ה. רפורמה בחינוך הטכנולוגי והגברת הטיפול במגמות החלשות; ו. הרחבת תוכניות טיפוח, רוחה, מכינות פדגוגיות ובדיקת אפשרויות לכיתות י"ג.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

הספר היסודיים אני לא בטוח שזה יצליח כל כך, היינו אם יבואו לעיירות הפיתוח ללמד בבתי-הספר היסודיים. ואילו לבתי-הספר התיכוניים אנחנו מכינים חוכנית רחבה מאוד ומקיפה מאוד בכיוון שציינת. אני חושב שזו תקווה חשובה.

אשר לנושא הכספי, ברור שזה יעלה כסף. אני לא יכול לומר כרגע כמה. הדבר תלוי בכך שלא נקבל אמצעים נוספים על אלה שיש לנו. הווי אומר, נצטרך להשתמש ולהיעזר באמצעים שיש לנו וגם לשנות סדרי עדיפויות. למשל, יש בתי-ספר שראינו שאין בהם תוצאות אף שהושקעו בהם הרבה מאוד תשומות, למשל, בעניין השעות. אבל אם השיטה או אם המורים או סיבות אחרות לא עבדו יפה, לא עזרו השעות. נצטרך להסב מדבר לדבר.

כלי ספק, התוכנית הזאת חלה גם על המגזר הערבי באופן שווה ליהודי.

היו"ר ד' תיכון:

תודה.

ודאי, נכון שהבעיה איננה מתחילה בבתי-הספר התיכון. הרי יש אומרים שהיא מתחילה עוד כשהילדים בבטן אמם, וההורים, השפעתם לא פחותה מהשפעת בית-הספר. אבל תפקידנו, כמובן, לעסוק בבתי-הספר. התוכנית הזאת צריכה לחול גם על בתי-הספר היסודיים, ונכון הוא, שאותם בתי-ספר שיש בהם כישלונות, בין היתר זו תוצאה מכך, שילדים מגיעים בפיגור של שנתיים עד ארבע שנים בממוצע, לפעמים, לבתי-הספר העל-יסודי מבית-הספר היסודי.

מלבד פעילות בבתי-הספר התיכוניים, אנחנו עומדים לקיים פעילות מקבילה בבתי-הספר היסודיים, ובכללה פעולה שקראנו לה "משוכ", הווי אומר, נבחן ילדים בבתי-הספר בכל הארץ בכל שנה ברמה של שתי כיתות, כדי לדעת מה מצבם בחשבון, בעברית וכדומה, אולי גם באנגלית. עלי-די זה נעשה מאמצים מקבילים גם בבתי-הספר היסודיים.

לנושא של שיכון עולים — כפי שנמסר לי, לגבי בתי-

ג. שאילות ותשובות

אליקים העצני (התחיה):

האם תפקידו של כבוד השר רק לשמש שופר וחותמת גומי של הרשות הזאת, או שמא יש לכבוד השר גם דעה משלו ופונקציה משלו? כי אחת לשם מה כל התרגיל הזה? ומתי נשמע פעם אחת מכבוד השר איזו תשובה חד-משמעית, לא מטושטשת, לא מטייחת, שיש בה מסר כלשהו? עוד לא זכיתי.

היו"ר ד' תיכון:

בבקשה.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

אני לא יודע לאיזה מסר אתה מצפה. המסר שלי הוא אולי לא המסר שלך, ולכן אולי אתה רואה בו דבר מטושטש וכדומה. אני סבור שאין זה מתפקידי, לפי פירוש שאחזק מפרש שיר מסוים, ולא כל אחד מפרש אותו כמון, להחליט שאני מצנזר אותו.

דבר שני, גם לפי החוק שהכנסת חוקקה, ואתה חבר בכנסת הזאת, אין אפשרות שאני אתערב במקור. אני לא שופר, אני מוסר את דעתי כפי שהיא. אני אומר עוד הפעם, השיר הזה, לפי פירוש — גם שלי, אגב — הוא לא שיר שצריך לפסול אותו מינה וביה. אתה רוצה את דעתי הברורה? השיר הזה הוא לא שיר שראוי לפסול אותו. נקודה.

אליקים העצני (התחיה):

לא הצעתי לפסול אותו.

היו"ר ד' תיכון:

לא, לא, חבר הכנסת העצני.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

רצית ממני דבר ברור? דעתי היא שאת השיר הזה לא צריך לפסול.

2781. התוכנית "כלבוטק" בטלוויזיה

חבר הכנסת רע' כהן שאל את שר החינוך והתרבות ביום ג' כססליו התשנ"א (20 בנובמבר 1990):

נודע לי כי מנכ"ל רשות השידור ביטל את חידוש הופעתה של התוכנית "כלבוטק" בטלוויזיה, אף שהוא הודיע מעל-

היו"ר ד' תיכון:

שר החינוך והתרבות ישיב על שאילות, בבקשה.

2731. שידור רדיו ברשת ב'

חבר הכנסת א' העצני שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בחשוון התשנ"א (13 בנובמבר 1990):

לאחר שידור ברדיו, ברשת ב', על רצח שלושת הקורבנות בבקעה — הושמע השיר "עד מתי תאכל חרב" של ש' קראוס. בשיר הזה נאמר, בין היתר: "עד מתי נשגה בחלומות, בוא נחיה וניתן לחיות" וכן: "אברהם היה אבינו, לא היית בן יחיד, זה קורה במשפחה תמיד".

ברצוני לשאול:

1. האם מוכן כבוד השר לפעול לעריכת בירור, מי אחראי להשמעת השיר הנ"ל, בעיתוי הזה?
2. אם כן — מה בדעת כבוד השר לעשות?

שר החינוך והתרבות ז' המר:

אני מוסר מה שנמסר לי עלי-די רשות השידור, שהיא, כידוע, רשות ממלכתית-ציבורית ולא דווקא חלק ממשרד החינוך. לפי התשובה שנמסרה לי, הרי השיר הושמע בסדר השמעה רגיל, ולא נקבע לו כמכון איזה עיתוי, כפי שאתה ציינת בשאלתך, שאפשר היה לפרש אז שיש כאן אולי טעם לפגם.

לגבי השאלה השנייה, זאת שאלה מקיפה מאוד שלא נוגעת רק לשיר הזה. היא נוגעת להרכב תכנים מסוגים שונים, לאו דווקא במכון הלאומי, אלא גם במכונים אחרים: האם מלים שמצויות בשיר הזה ראויות לצנוורה של שר? אני חושב שזה לא עניין של טעם של השר או של חברי הכנסת, אלא באמת עד כמה אנחנו נתערב במלים של שירים; איפה הם גבולות השיר, כלומר איפה הגבולות שבהם אנחנו נכנסים ואיפה גבולות ההתערבות. זאת שאלה צנוורלית מסוכנת מאוד.

היו"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת העצני.

לנסות ולהתעקש. מדובר ב־200,000 כבדי שמיעה, חירשים וכיוצא באלה, במדינת ישראל. הטענה שאי־אפשר לעשות כיתוב במהירות חדשות מובנת, מפני שלעתים חלים בה שינויים. אבל לפחות חלק מהכתובות במהירות חדשות מתבצע מוקדם מאוד יחסית. הן מתוכננות. אני יכול לקבל שאי־אפשר להכין כתוביות לדברים שנכנסים ברגע האחרון. אבל אני יכול לקבל שאי־אפשר לעשות כיתוב לפחות לקטעים שידועים עליהם מראש. כך לדוגמה, אדוני השר, כאשר במהירות חדשות יש טקסט כאנגלית, הוא מקבל תרגום לעברית. אם טענת הדחיפות עומדת בעינה, מדוע אפשר לעשות זאת מראש? כנראה החומר הזה מגיע קצת קודם לכן. חלק גדול מהכתובות מגיע גם בעברית. אני הייתי רוצה, כבוד השר, לנסות לפחות לעזור לאוכלוסייה הזאת בדרך של כיתוב של כל מה שניתן מראש. האם אתה מוכן לעשות מאמץ למען העניין הזה?

שר החינוך והתרבות ז' המר:
מוכן, כן. אני אנסה.

2832. הרחקת תלמידים מ"גימנסיה רחביה"

חבר הכנסת א' אליאב שאל את שר החינוך והתרבות ביום י' בכסליו התשנ"א (27 בנובמבר 1990):

מכתבה בעיתון "כל העיר" בנושא הרחקת תלמידים מבית־הספר "גימנסיה רחביה" על רקע ציונים נמוכים עולה התעלמות מנסיבות אישיות טרגיות או מפעילות התלמידים בבית־הספר. כמו כן, נשמעו טענות רבות נגד המורה ומרכזת השכבה, הגברת מ"א (שמה המלא מופיע במקור).

ברצוני לשאול:

1. האם אכן קיימת תופעה של הרחקת תלמידים חלשים בגין ציונים נמוכים בבית־הספר "גימנסיה רחביה" ובבתי־ספר אחרים?
2. אם כן — כיצד מתכוון משרד החינוך להתמודד עם תופעה זו?
3. האם מסכים משרד החינוך עם תופעה שכזאת, וכיצד ניתן לאפשר לתלמידים החלשים ללמוד במסגרת הקיימת במטרה לקדם ולסייע להם?
4. האם אכן היו הרחקות ללא כל התחשבות בסטואציות מיוחדות שאירעו לתלמידים אלו?
5. כיצד מתכוון משרדך לפעול בעניין זה?

שר החינוך והתרבות ז' המר:

1—4. כמו בכל הנושאים פועלת הגימנסיה גם בנושא הנדון על־פי הוראות משרד החינוך והתרבות. כתוצאה מהפרסום נבדקה ספציפית הנשייה במעבר מכיתה י"א לכיתה י"ב בשנת הלימודים האחרונה והתברר שאכן כל החלטות המועצה הפדגוגית מעוגנות בהוראות המשרד.

מספר התלמידים שנשר הוא נמוך ובסדר־גודל של 3.5% — שבעה מתוך 230 תלמידי השכבה.

כל תלמיד שהפסיק את לימודיו מטופל על־ידי מערכת הייעוץ של בית־הספר להכוון לכיתת־ספר המתאים לכישוריו ולרצונותיו. אין תלמיד שנשר מכלל המערכת החינוכית בעיר. קיימת התחשבות מיוחדת במקרים טרגיים. אחת התלמידות המוזכרות בכחבה נהנתה מהתחשבות זו, ורק שנה לאחר מכן, כאשר לא עמדה במטלות, שובצה בבית־ספר אחר. ולפי הדוח שקיבלנו היא התאקלמה יפה מאוד במוסד החדש.

המרקע את דבר שידורה מחדש. כן נודע לי שהוא חוזר בו מפשרה שהושגה עם צוות התוכנית, שהיתה אמורה להביא לשידורה מחדש.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועה זו נכונה?
2. מדוע דורש מנכ"ל הרשות מצוות עובדי "כלבוטק", לעומת עיתונאים אחרים ברשות השידור, לחתום על חווי העסקה מיוחדים עמם?
3. מתי יתחילו בשידור התוכנית?

תשובת שר החינוך והתרבות ז' המר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הידיעה אינה מדויקת. הוועד המנהל של רשות השידור החליט למצוא דרך לחידוש המשדר בקרוב.

2. אין מדובר בחווי העסקה מיוחדים אלא בהתחייבות מיוחדת להימנע מעבודות שיש עמהן אפשרות של ניגוד אינטרסים. על צורת ההתחייבות הזאת יש חילוקי דעות בין הנהלת רשות השידור לבין ועד העובדים.

3. עדיין לא נקבע תאריך.

2782. כיתוב בשפה העברית

חבר הכנסת ח' מירום שאל את שר החינוך והתרבות ביום ג' בכסליו התשנ"א (20 בנובמבר 1990):

במדינת ישראל אוכלוסייה של כ־200,000 כבדי שמיעה, ובהם חירשים, נכי צה"ל, נפגעי תאונות עבודה וקשישים. אוכלוסייה זו אינה נהנית ממהדורות החדשות בטלוויזיה הישראלית, שכן אין כיתוב בשפה העברית.

ברצוני לשאול:

1. האם ישקול משרדך להפעיל השפעתו על רשות השידור כדי שיבוצע כיתוב של מהדורת "מבט", ולחלופין של החדשות באנגלית?
2. האם יפעיל משרדך השפעתו לשילוב כתוביות ב"טלטקסט", כפי שעושה הטלוויזיה החינוכית?

שר החינוך והתרבות ז' המר:

משרדי החדשות נערכים עד הרגע האחרון, וגם משודרים בשידורים חיים. לכן, לפי הודעתם — גם פה אין לי ברירה אלא לומר: זאת הודעתם — אין שום אפשרות להכין כתוביות לשידור של "מבט" בעוד מועד. לא מדובר כאן בהוצאה של כסף או על עזרים טכניים מורכבים, אלא פשוט על אפשרות פיזית להספיק.

אשר לנושא של החדשות באנגלית, אני באמת לא יודע אם זו אותה קטגוריה ולא ניתן לעשות בה כתוביות. אבקש לבדוק זאת, אולי יש אופי שונה קצת לכתבות באנגלית.

לרשות השידור אין ציוד טלטקסט. היא לא מפעילה ציוד כזה. אומרים לי שהבעיות שמסרתי עליהן, הכרוכות בתרגום של מהדורות חדשות חיה, עומדות בעינין בכל שיטה של שידור.

הי"ר ד' תיכון:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חגי מירום.

חגי מירום (המערך):
אדוני השר, תודה רבה לך על תשובתך. אני בכל זאת רוצה

לאינטגרציה בהרצלייה, וודאי שלא יפעל מול בג"ץ, כפי שתהיה פסיקתו.

2. ביקשתי מהעוסקים בנושא לבדוק היכן עומד מצב ההכנות והתנאים באשר להפעלה של השלמת האינטגרציה בהרצלייה, ולפעול על-פי בג"ץ, שהיה לטובת החינוך במקום.

2863. אכלוס כיתות מעבר לתקן

חבר הכנסת י' פרח שאל את שר החינוך והתכנון ביום " בכסליו התשנ"א (27 בנובמבר 1990):

כתוצאה מן העלייה הגדולה יש ריבוי של תלמידים בכיתות, מעבר לתקן, דבר המכביד את הלימוד בכתיספר רבים. מדי יום המצב מחמיר עוד יותר.

ברצוני לשאול:

1. האם יש למשרד החינוך נתונים עדכניים על מצב קליטת העולים במוסדות החינוך?

2. כיצד יתמודד משרד החינוך עם בעיית הצפיפות בכיתות עקב קליטת העלייה?

שר החינוך והתכנון ז' המר:

1. התשובה חיובית. כיום לומדים כ-30,000 תלמידים בכל הגילים מקרב העולים במערכת החינוך; כ-45,000 מבוגרים לומדים באולפנים.

2. משרד החינוך והתכנון מגבש פתרונות וצעדים לקליטה של תוספת תלמידים במערכת החינוך בהתאם למספר התלמידים המיוחסים בהדרגה למוסדות החינוך, ובהתאמה לפתרונות הדיוור שהממשלה החליטה לגביהם.

התלמידים העולים החדשים מגיעים ליישובים השונים על-פי מתכונת הקליטה הישירה, אשר אינה מאפשרת התכנונות ומחייבת אותנו לפעולה מהירה כאשר התלמידים מתייצבים בפועל בבתי-הספר או בגני-הילדים.

אנו עובדים כשיחוף פעולה מלא עם משרד האוצר, משרד הבינוי והשיכון והמשרד לקליטת העלייה בקשר לדרכים ולאמצעים למימוש החלטות הממשלה בדבר בניית יחידות דיור ובניית מוסדות חינוך ביישובים השונים.

על-פי התקציב שאושר לשנה זאת ועל יסוד מסגרת התקציב שנדרן בממשלה, ימשיך משרדנו לקבל משאבים לבניית חדרי לימוד חדשים ביישובים השונים, בהתאם לצרכים. הבנייה הנוספת תאפשר למשרד לקלוט את התלמידים הנוספים בכיתות חדשות, כאשר במקביל נקלטים תלמידים עולים בכיתות קיימות.

היו"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יהודה, פרח.

יהודה פרח (הליכוד):

כבוד השר, מאחר שהנושא הזה של קליטת ילדי עולים הוא בנפשונו, בייחוד לגבי קליטת השפה ועוד הרבה תחומים אחרים שלא צריך לפרש אותם כאן, הייתי מצפה ממשרד החינוך, שלא ייתן בשום פנים ואופן אפשרות בימים האלה להשבית את מוסדות החינוך בשום מקרה. היתה שביתה במוסדות החינוך, ויכול לומר לי כבוד השר: אבל מה, זה הרי לא בדינו. היתה שביתה ארצית, ועוכה שהמגזר העסקי לא נכנס לשביתה, משום טענתו של לאוטמן שזה יגרום נזק כלכלי קשה למדינה. אני שואל את כבוד השר, האם הנוק למוסדות

הגימנסיה עושה מאמצים למתן עד כמה שאפשר את מספר הנושאים על-ידי "כיתת תגבור" ואמצעים אחרים.

רכזת השכבה היא מורה ותיקה ומנוסה, והיא עושה מאמצים רבים לשפר את המוטיבציה של התלמידים. כל האשמות נגדה אין להם כל ביסוס ושחר.

ככלל נציין, שהכתבה מציגה את כל הנושא תוך התייחסות מעוותת, בפרופורציות שאינן נכונות, בגישה שטחית, וללא בדיקה מעמיקה.

5. משרדנו הוציא בתחילת שנת הלימודים הוראות מפורטות בחוזר המנכ"ל בנושא הרחקת תלמידים מבית-הספר. מנוסח ההוראות ניתן לראות, שאין משרדנו מתכוון לעבור לסדר-היום במקרה שבו בית-הספר מרחיק תלמיד שלא כדין ובמיוחד כשמדובר על רקע בעיות לימודיות ולא בעיות התנהגות. אני מוכן להעביר לחבר הכנסת את עיקר ההוראות.

2844. התוכנית "בת צחוק"

חבר הכנסת ח' פורת שאל את שר החינוך והתכנון ביום " בכסליו התשנ"א (27 בנובמבר 1990):

בתוכנית "בת צחוק" מושמעות דרך קבע המלים " ילען רבק", שמשמעותן: "ארור בוראך", חס ושלוש.

ברצוני לשאול:

1. מדוע משרדים ב"קול ישראל" ביטוי מסוג זה?

2. מה ברעתו לעשות בנדון?

תשובת שר החינוך והתכנון ז' המר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הביטוי האמור נמצא בתוך מספר גדול של הקלטות היתוליות מכל המינים המצויות ברדיו. כפי שנמסר לי, הרי השימוש בביטוי ערבי זה בתוך טקסט עברי משולל קונוטציה של חילול השם.

2. אפנה שוב ואמסור, שיש הרואים בכך פגיעה בדת, ועל כן אבקש להתחשב בכך ולהביא זאת בחשבון.

2862. החלת הרפורמה בהרצלייה

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר החינוך והתכנון ביום " בכסליו התשנ"א (27 בנובמבר 1990):

בבג"ץ 1017/90 ובעתירה נוספת בהמשך לבג"ץ זה קבע בית-המשפט העליון בשבתו כבג"ץ, כי החלת הרפורמה בהרצלייה תסתיים בשנת הלימודים התשנ"ב. בישיבה שנערכה בעניין זה בהשתתפותם של מר יוסי לוי מנהל המחוז וראש עיריית הרצלייה סוכם, כי משרד החינוך והעירייה ייערכו באופן שיאפשר החלה מלאה של הרפורמה בשנת התשנ"ב.

ברצוני לשאול:

1. האם מתכוון המשרד להקפיד על מילוי הוראות בג"ץ כרוחן וכלשונו?

2. אילו צעדים מעשיים נוקט המשרד על-מנת לעמוד בלוח הזמנים שמחייבת החלטת בג"ץ?

שר החינוך והתכנון ז' המר:

1. המשרד יפעל, כמוכן, על-פי ההחלטות שלו באשר

אינם מצוידים כלל באמצעי מיגון כגון אזעקה, שערים מתאימים וטלפון.

ברצוני לשאול:

1. האם יורה משרד החינוך להתקין אמצעי מיגון אלו בגני-הילדים?

2. האם אין צורך בשמירה מוגברת בשכר גם על גני-הילדים כמו בבתי-הספר?

תשובת שר החינוך והתכנון ז' המר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בהוראת משרד החינוך נקבע, שעל הגנות לנעול את שערי הגנים לאחר כניסת הילדים.

משרד החינוך מעודד, ורואה כחיוני וחשוב התקנת מערכות אזעקה וטלפונים על-ידי הבעלות השונות, בסיוע מסוים של משרדנו.

הצורך בהצבת שמירה על מוסדות החינוך (בתי-ספר) נקבעה על-ידי גורמי הביטחון המוסמכים, האחראים לביטחון-הפנים. עד כה נקבע, שלא תוצב שמירה בגני-הילדים, אולם, כאמור, גורמי הביטחון יכולים לשנות החלטה זו הן במישור היישובי הייחודי והן במישור הארצי.

2895. "פרס היצירה"

חבר הכנסת י' פרח שאל את שר החינוך והתכנון ז' המר:
י"ב בכסליו התשנ"א (29 בנובמבר 1990):

הובא לידיעתי, כי השנה הגישו את מועמדותם ל"פרס היצירה" 120 סופרים, ומתוכם נבחרו עשרה סופרים. נמסר לי כי אחד משלושת השופטים לא ידע, אלא לאחר קבלת ההחלטה על מקבלי הפרסים, כי גם הסופר והמשורר שלום כתב היה בין המועמדים. יצוין כי אותו שופט עצמו כתב דברי הערכה מצוינים על שירתו של המשורר.

המשורר שלום כתב פרסם עד כה שבעה ספרי שירה בעברית ושלושה ספרים בערבית. שיריו הועתקו בעשרות אנתולוגיות ומקראות. השירה נלמדת בבתי-ספר יסודיים, בבתי-ספר על-יסודיים ובאוניברסיטאות בארץ ובחוץ-לארץ.

המשורר שלום כתב היה מועמד לקבלת "פרס ישראל" לספרות עברית בשנים התשמ"ה והתשמ"ו על תרומתו למופת לספרות מורשת יהדותנו.

ברצוני לשאול:

1. האם מבטיח שר החינוך והתכנון, שמשדרו מממן פרס זה, שיונהגו קריטריונים הוגנים אשר יבטיחו בחירתם של סופרים טובים והאויים לפרס?

2. כיצד מתכוון השר למנוע מסופרים שיצירותיהם נגועות באלמנטים אנטי-חינוכיים ובפגיעה בערכי יסוד של מורשת ישראל שיהיו מועמדים לפרס?

שר החינוך והתכנון ז' המר:

1. "פרס היצירה" מתנהל, זה 22 שנה, על-פי קריטריונים ידועים, קבועים וברורים, המבטיחים בחירה של הזוכים על-ידי חבר שופטים בלתי תלוי.

2. את מפעל "פרס היצירה" מנהל חבר נאמנים, שבו מיוצגת אגודת הסופרים, כראשות מר אהרן ירלין, שר החינוך

החינוך נופל מהגזקים הכלכליים? אם כזה יכולנו להשיג, מדוע לא שמענו את קולו של משרד החינוך תובע בכל תוקף. שהמערכת הזאת לא תיכנס להבא לסדרה של שביתות?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת יהודה פרח, זה שייך לשאילתא? זו לא שאילתא בעל-פה.

יהודה פרח (הליכוד):
זה שייך לעניין.

היו"ר ד' תיכון:

כל החינוך הוא אותו עניין. בבקשה, אדוני השר.

שר החינוך והתכנון ז' המר:

יכול להיות שאתה צודק, כלומר לראות את זה בשתי אפשרויות. אפשרות אחת — אולי אתה תזום בכנסת חקיקה, שאי-אפשר לשכות בבתי-ספר. נקודה שנייה: אולי גם אני אמור לבדוק בבתי-משפט ולנסות לבדוק פעם אחת, אם ניתן למנוע שביתה בבתי-ספר. בעיני זה טוב.

2878. קשיים כספיים במוזיאון ישראל

חבר הכנסת ג' שפט שאל את שר החינוך והתכנון ז' המר:
י"ב בכסליו התשנ"א (29 בנובמבר 1990):

לפי ידיעות בעיתונות, נתון מוזיאון ישראל בקשיים כספיים ועומד בפני סכנת סגירה, והכול כתוצאה מהמצב הביטחוני בעיר.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא הסכום החסר למוזיאון כתוצאה ממינוע מבקרים?

2. מה עושה משרד החינוך כדי לעודד ביקורים במוזיאון של תלמידי בתי-הספר והמוסדות הקשורים למשרד החינוך?

3. מה עושה משרדך כדי למנוע את סגירתו של המוזיאון הלאומי?

תשובת שר החינוך והתכנון ז' המר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כמה מיליוני ש"ח, 3 — 5.

2. משרד החינוך והתכנון פועל, יחד עם משרד האוצר ועיריית ירושלים, כדי לגייס סיוע כספי למוזיאון, על-מנת לאפשר לו להתגבר על המשבר שאליו נקלע עקב הירידה במספר המבקרים כתוצאה מהאינתיפאדה וההאירועים במפרץ.

3. עיבדנו תוכנית, ואנו מפעילים אותה, לעידוד ביקורים בירושלים, של תלמידים ומוסדות הקשורים למשרד, ובהם מרכז ההסברה, עולים באולפנים, חיילים ועוד. למבקרים תימכר חבילת כרטיסים מוזלת לביקור במוזיאון ישראל ובאתרים נוספים בירושלים.

2879. שמירה בגני-הילדים

חבר הכנסת ש' עמור שאל את שר החינוך והתכנון ז' המר:
י"ב בכסליו התשנ"א (29 בנובמבר 1990):

ההוראות החדשות שניתנו לכל בתי-הספר בארץ לפיקוח מוגבר על הנכנסים אינן חלות על גני-הילדים. רוב גני-הילדים

תשובת שר החינוך והתרבות ז' המר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד החינוך והתרבות הקים מוקד ארצי לטיפול באלומות. המשרד, השירותים הפסיכולוגיים המקומיים ושירותי העירייה המתאימים חברו יחדיו לטיפול במקרים חריגים. חוזק שיתוף הפעולה עם המשטרה ומחלק הנוער, המגביר את פעולות ההסברה בבתי-הספר.

2. השמירה בשכר תוגבר, בשיתוף העירייה וועדי ההורים. מוצע להקים סירת עירונית, שתכלול שניים-שלושה כלי רכב מצוידים במכשירי קשר.

3. תוכניות מגוונות למניעת אלימות מופעלות בבתי-הספר. שפ"י — שירות פסיכולוגי ייעוצי — פרסם תוכניות מתאימות לגילים שונים, והן מופעלות על-ידי היועצים בבתי-הספר רבים, בהתאם לצרכים.

עיריית תל-אביב תקיים סדנאות מנהלים למניעת אלימות.

2897. אלימות בבתי-ספר

חבר הכנסת ח' קופמן שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ב בכסליו התשנ"א (29 בנובמבר 1990):

מכתבה שפורסמה בעיתון "הארץ", מתאריך 20 בנובמבר 1990, עולה כי תלמידי "גימנסיה הרצלייה" השביתו את לימודיהם כמחאה על הכאתו של תלמיד כיתה י"ב בידי נערים מחוץ לבית-הספר. המקרה אינו חריג, ומתברר מהמכתבה, כי בבית-הספר שורת תחושת פחד, שהביאה לשביתה.

ברצוני לשאול:

1. אילו צעדים עומד משרדך לנקוט כדי לחסל את תופעת האלימות והטרור בבתי-הספר?

2. האם שוקלים להתקין מערכת אתראה ואבטחה, המחברת למשטרה, באופן שהמורה או המנהל יוכלו להזהיק את המשטרה, והסירת תגיע במהירות למקום האירוע?

3. כיצד מתכוון משרדך לטפל בתלמידים הנושרים מחטיבות הביניים, שלדברי מנהל "גימנסיה הרצלייה" הם הגורם להתרדה ולטרור בבתי-הספר?

תשובת שר החינוך והתרבות ז' המר:
(לא נקראה נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד החינוך והתרבות הקים מוקד ארצי לטיפול באלומות. תוכניות מגוונות למניעת אלימות מופעלות בבתי-הספר בעיר. משרד החינוך והתרבות, השירותים הפסיכולוגיים המקומיים ושירותי העירייה המתאימים חברו יחדיו לטיפול במקרים חריגים. חוזק שיתוף הפעולה עם המשטרה ומחלק הנוער, המגביר את פעולות ההסברה בבתי-הספר. עיריית תל-אביב תקיים סדנאות מנהלים למניעת האלימות.

2. השמירה בשכר תוגבר, בשיתוף העירייה וועדי ההורים. מוצע להקים סירת עירונית, שתכלול שניים-שלושה כלי רכב מצוידים במכשירי קשר.

3. הנושרים נקלטים בדרך כלל בבתי-ספר מקצועיים בעיר. יוגבר הפיקוח על תלמידים שעזבו את חטיבת הביניים. תורחב המקיפות של חטיבות עליונות, כדי שהן תוכלנה לקלוט יותר תלמידים מחטיבות הביניים. מונחה ועדה מיוחדת,

לשעבר. חבר הנאמנים בוחר מדי שנה צוות שיפוט הבדוק את כל הפניות ומחליט על הזוכים. משרד החינוך והתרבות ככה אינו מתערב בהליכי הבחירה ובהחלטות צוות השופטים או חבר הנאמנים של הפרס.

היו"ר ד' תיכון:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת פרח.

יהודה פרח (הליכוד):
כבוד השר, בשבילנו שר החינוך הנוכחי הוא השר הקובע, ובהיותו השר הקובע אני שואל: כיצד קורה שאחד ממקבלי הפרס, אני מציין את שמו, לאור, מקבל פרס? אני יודע שגם אתה לא חתמת, זאת אומרת, יש לך התייחסות, ובצדק. אני שואל, כיצד קרה שאיש כזה, שמפרסם שירה שבה הוא אומר שהמצות שאנחנו אוכלים יש בהן מדמם של פלשתינים, כלומר הוא מעורר את כל הנושא האיום והנורא הזה של עלילות הדם שטפלו על ישראל, כיצד קורה שהוא זוכה לפרס? אלוהים חסדי פרסים, איך זה יכול לקרות? אני שואל את כבוד השר, מה הוא מתכוון לעשות בעניין כזה.

אליקים העצני (התחיה):
הוא יגלגל כמה מלים סתמיות.

יהודה פרח (הליכוד):
אני מקווה שהן לא תהיינה סתמיות.

היו"ר ד' תיכון:
רבותי, הנושא הזה נדון זה השבוע השלישי.

שר החינוך והתרבות ז' המר:
נכון, הנושא נדון בהרחבה בכנסת; גם אני לא חתמתי על התעודה הזאת, מרוע? מפני שיש דברים, שלפי דעתי עוברים את הגבול.

אילו ראית את חבר השופטים, לא היית צופה מראש שבעיה כזאת תתעורר: לא אני מיניתי את השופטים. חסכל מיהו חבר השופטים. זה קרה. נראה שלאנשים יש אמות-מידה שונות באשר לקביעה.

בסך-הכול, אנחנו יכולים רק להפנות את תשומת לבם. אני, למשל, שלחתי את נימוקי לאי-חתימתי על התעודה לחבר השופטים, לראש אגודת הסופרים, לכל הנוגעים בעניין, בתקווה שבעתיד תהיה מחשבה נוספת.

ראש הממשלה לא חתם. גם אני לא חתמתי.

2896. אלימות בבתי-ספר

חבר הכנסת א' בן-נחום שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ב בכסליו התשנ"א (29 בנובמבר 1990):

בחודש נובמבר היינו עדים להתפשטות תופעת האלימות בכמה בתי-ספר באזור תל-אביב-יפו. תופעה זו גורמת לחרדה ולניכור בקרב התלמידים.

ברצוני לשאול:

1. מה יעשה משרדך בעקבות התקריות שהיו בבית-ספר התיכון "עירוני י"ב" ביפו, ב"אליאנס" ברמת-אביב וב"גימנסיה הרצלייה"?

2. האם תתוגבר השמירה לביטחון התלמידים?

3. אילו תוכניות חינוכיות מתכוון השר ליישם, כדי לטפל בכל הבעיות החברתיות שהתעוררו בבתי-ספר כאלה?

יהודים לערכים. לאור זאת, האם אין מקום להסתפק בהעמדתו לדין משמעתי ולהימנע מכל פעולת הדין שפועלת ממנה ריח של אפליה או נימה פוליטית? תודה.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רענן כהן, לפני משורת הדין אפשרתי לקרוא את התשובה על השאלתך שלך. עכשיו אתה בא עם שאלה חדשה. אני מבקש מהשר שלא להשיב.

תודה לשר החינוך והתרבות. השר לענייני דתות, בבקשה.

2661. פעילות מיסיונרית

חבר הכנסת ש' דין שאל את השר לענייני דתות ביום י"א בחשוון התשנ"א (30 באוקטובר 1990):

העיתון "יתד נאמן" מתאריך ג' בחשוון התשנ"א — 22 באוקטובר 1990 (רצוף צילום הידיעה) מספר על פעילות מיסיונרית בקרב מחוסרי הדיור השוכנים באוהלים.

ברצוני לשאול:

1. מי מופקד על סיכול ניסיונות לשידול להעברה על הדת?
2. האם מוכן כבודו לפעול במקרה זה?

תשובת השר לענייני דתות א"ח שאקי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. קיים איסור פלילי על קיום פעילות מיסיונרית, המלווה במתן הטבות חומריות לממירים את דתם, מכוח סעיפים 174 ו-174ב לחוק דיני העונשין, על-פי התקנות בשנת 1977, כדלקמן: "174א. הנותן או מבטיח לאדם כסף, שווה כסף או טובת הנאה חומרית אחרת כדי לפתות אותו להמיר דתו, או כדי שיפתה אדם אחר להמיר את דתו, דינו מאסר חמש שנים או קנס 50 אלף לירות"; "174ב. המקבל או מסכים לקבל כסף, שווה כסף או טובת הנאה חומרית אחרת תמורת הבטחה להמיר דתו או לגרום לכך שאדם אחר ימיר דתו, דינו מאסר שלוש שנים או קנס 30 אלף לירות".

המשרדה היא המופקדת על אכיפת החוק במדינה, ותפקידה לחקור בכל תלונה שתוגש אליה, שבה מתעורר חשד לכאורה שנעברה עבירה על-פי הסעיפים האמורים.

2. אני מוכן ברצון לתת יד לכל פעולה חוקית למניעה ולסיכול של ניסיונות שידול להעברה על הדת. הדבר בא לידי ביטוי גם בשיחות שאני מקיים מעת לעת עם ראשי עדות דתיות שונות. השידול וכל מה שנלווה אליו אינו רק בלתי-חוקי, אלא גם ובעיקר בלתי-מסורי. כולנו מצווים למנוע, באמצעים שהחוק מעמיד לרשותנו, שידולים בלתי-הוגנים להעברת בני-אדם על דתם.

2748. המחלקה לקליטה רוחנית במשרד הדתות

חבר הכנסת ח' אורון שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ה בחשוון התשנ"א (13 בנובמבר 1990):

נוכח פעולתה של המחלקה לקליטה רוחנית של משרדך, ברצוני לשאול:

1. אילו סכומים הוקצבו ואילו הועברו בפועל ממשרדך לסיוע ל"קליטה רוחנית" בשנת התקציב הנוכחית?
2. באילו דרכים פועל משרדך בנושא "קליטה רוחנית"?

ועדת-קשתי, הבודקת דרכים לארגון משופר של חטיבות הביניים והחינוך התיכון בעיר.

2898. מוזיאון ישראל

חבר הכנסת מ' ברי-זהר שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ב בכסליו התשנ"א (29 בנובמבר 1990):

מצבו הכספי של מוזיאון ישראל כבי רע זה זמן ממושך. לאחרונה נערכו בו קיצוצים רבים וקוצר שבו העבודה. השבוע נמסר, כי למרות הקיצוצים, אם לא יינתן סיוע בתוך חודשים, יסגור המוזיאון את דלתותיו.

ברצוני לשאול:

1. האם מעורב השר בניסיונות הסיוע למוזיאון הנערכים בימים אלו?
2. במקרה שהניסיונות לגיוס הכספים ייכשלו, האם גיש המשרד את הסיוע החוץ הנדרש להמשך קיומו של המוזיאון?
3. אילו פעולות נוספות ינקוט השר כדי למנוע את סגירתו של מוזיאון ישראל?

תשובת שר החינוך והתרבות ז' המר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-3. מספר המבקרים במוזיאון ישראל ירושלים ירד מאז תחילת האינתיפאדה, ובצורה קשה עוד יותר מאז חודש יולי 1990. כתוצאה מכך הצטבר גירעון של קרוב ל-6 מיליוני ש"ח. יש להדגיש כי המוזיאון מתפקד זה שנים ללא גירעון כלל, ועיקר תקציבו מתבסס על הכנסות ממבקרים ומתרומות.

משרד החינוך והתרבות פועל בכמה מישורים כדי לעודד ביקורים בירושלים בכלל ובמוזיאון ישראל בפרט, ובהם ריכוז פעילויות הנוער ומרכז ההסברה בירושלים, הכוונת טיולי בתי-ספר לעיר, מיקוד פעולות חינוך של צה"ל, ובראשן "תרבות יום א'" בעיר, הבאת עולים חדשים במסגרת לימודיהם באולפן ועוד. לקבוצות תלמידים תימכר חבילת כרטיסים מוזלת לביקור במוזיאון ישראל ובאתרים אחרים בירושלים.

משרד החינוך והתרבות פועל, יחד עם משרד האוצר ועיריית ירושלים, כדי לגייס סיוע כספי למוזיאון. על מנת לאפשר לו להתגבר על המשבר שאליו נקלע.

היו"ר ד' תיכון:

אדוני השר, חבר הכנסת רענן כהן מבקש שתאיאות להשיב על השאלתך שלך, שהיא השנייה, מס' 2781.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

(קורא את התשובה על שאלתך מס' 2781, ראה עמ' 1004.)

היו"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רענן כהן.

רענן כהן (המערך):

תודה ליושב-ראש. תודה לשר.

אדוני השר, עד כמה שידוע לי, יש הסדר חדש עם ההנהלה. אבל ההנהלה עושה הכול כדי לעכב או למצוא דרכים שלא לקיים את ההסדר החדש שנקבע.

אני רוצה לנצל את ההזדמנות ולהזכיר, שעכשיו מתחוללת סערה נוספת בטלוויזיה, בעניין הקריאה להדחתו של ראפיק חלבי, פרשה שיש לה השלכה על כל מערכת היחסים בין

המפרט, נמק את בקשתו ומגיש תוכנית ביצוע, הניתנת לבדיקה ולמעקב של המיזם.

6. המשרד מבדק על כל יוזמה של כל משרד ממשלתי או גוף ציבורי או פרטי הנוטל לעצמו את המשימה הנעלה של קליטתם הרוחנית של העולים, שאנו כה רוצים ביקרם, כולנו, ללא יוצא מן הכלל. אני קורא מעל במה זו לכל מי שיכול וחפץ לעשות בנושא זה, שיפעל ויבורך. מנכ"ל המשרד, מר שלמה בקיש, על-פי הנחייתי, פנה לעמיתיו במשרד החינוך והתרבות ובמשרד הקליטה להסכים עקרונית לתאם את היוזמות והפעולות של שלושת המשרדים בנושא הקליטה הרוחנית. כיוון שהנושא חדש ומצוי בהתגבשות ראשונית בכל משרד, התהליך של תיאום ושיתוף-פעולה עדיין בראשיתו.

היור' ד' חיכון:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת חיים אורון. שש שאלות והשביעית בדרך.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

ראשית, אני מבקש להודות לשר על החשובה המפורטת, ואם אפשר להוסיף תודה על חזרה, גם על התשובות המפורטות והמהירות על שאלות ישרות וגם על השאלות האחרות. מי שיסתכל על תאריך השאלות, לעומת משרדים אחרים — בהחלט תודה רבה.

עיקרה של השאלה שלי היה בעצם בסעיף 6, ואני שמח, אולי לא בעקבות השאלות, שמנסים לתאם בין הגורמים השונים. ואני רוצה בכל זאת לשאול שאלה נוספת: אתה צינת, שהמועצות הדתיות מקציבות את הסכומים לאירועים הקשורים למועדי ישראל לגורמים דתיים וכו', ואין אפשרות להקצות סכומים לגופים אחרים שרוצים גם הם לעסוק בקליטת עולים חדשים.

אני יודע מתוך היכרות אישית, שפניות למשרד הדתות וגם למשרד הקליטה וגם למשרד החינוך והתרבות בנושאים הקשורים למועדי ישראל, של גופים שאינם דתיים, למשל לגבי חג ט"ו שבשבת הקרוב, לא נענות, ולא מצליחים לגייס ולוא סכומים קטנים לנושא, שלא ספק גם קשור למועדי ישראל, גם קשור באהבת הארץ, גם קשור בקליטה רוחנית. ואני חושב שראוי היה — ואני מצטרף להבדלתן להגדלת התקציב לנושאים הללו — שתהיה אפשרות לגופים וולנטריים להתחבר אל מערכת הפעילות הזאת לצורך קליטת עולים.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אני מודה לך, חבר הכנסת אורון, ואני מודה על התודות שלך.

לגופם של דברים — המשרד ישמח לשתף פעולה. נראה לי שמשרד החינוך והתרבות ערוך מעצם מבנהו ומשימותיו להתמודד עם שאלה כמו ט"ו שבשבת והאירועים סביבו.

צר לי, אף כפי שאמרתי לך, רק לדוגמה: זוג תפילין עולה 500 שקלים, והרבה יחידים, ברוך השם, מבקשים תפילין, והמשרד שמח שהוא יכול לספק למבקשים. אבל אלה סכומים ענקיים כאשר מדובר באלפים וברבבות, ברוך השם. ברית-מילה עולה למעלה מ-500 שקלים. ואמרתי לך שנעשו למעלה מ-13,000 בריתות-מילה. כמעט כל הסכום הקל לדברים הללו.

מתרגלים את התנ"ך לרוסית ומחלקים אותו לכל קבוצת עולים ולכל עולה המביע רצונו, ומדובר ברכבות פשוטות כמשמען. מדובר בטליתות, מדובר בסידורים, בחומשים, כלומר בצרכים האלמנטריים המינימליים.

3. איזה חלק מן הסכום הנ"ל נוצל ישירות לפעולות עובדי המשרד ואיזה חלק הועבר כסיוע למוסדות נתמכים ו/או אחרים הפועלים בתחום "הקליטה הרוחנית"?

4. מי הם הארגונים והמוסדות שקיבלו סיוע כספי מן המשרד לצורך פעילות של "קליטה רוחנית", ומה הוא הסכום שהוקצב לכל אחד מהם?

5. מה הם הקריטריונים המנחים את המשרד לצורך קביעת מקבלי הסיוע הנ"ל?

6. האם יש תיאום בין מחלקת "קליטה רוחנית" שבמשרד לבין המחלקות ל"קליטה רוחנית" של משרד הקליטה ומשרד החינוך?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

1. המיזם לקליטה רוחנית במשרדי מתוקצב מסעף "תשמישי קדושה", אשר תוגבר ב-2.5 מיליוני ש"ח, כדי לקיים פעילויות של קליטה רוחנית, לרבות אספקת תשמישי קדושה לעולים.

בחדשים ספטמבר-נובמבר השנה הועברו בפועל: 879,081.60 ש"ח, בעיקר לרכישת תשמישי קדושה. היתרה, להשלמת סך 2.5 מיליוני ש"ח, עומדת לרשות המיזם לביצוע התוכנית עד סוף שנת התקציב. ראוי לציין שאין תקציב זה מספיק ולו לחלק קטן מהדרישות והבקשות המופנות למשרד, בהתחשב בהיקפי העלייה ההולכים וגדלים, לשמחתנו.

2. הזרוע המבצעת של המשרד בנושא הקליטה הרוחנית, כמו בעניינים רבים אחרים, היא המועצה הדתית המצויה בכל יישוב. המועצות הדתיות מקיימות לימודי ידות, אירועים הקשורים בחגי ישראל ובמועדיו, פעולות ברית-מילה — עד היום כוצעו למעלה מ-13,000 בריתות-מילה, כן תרכינה, אצל העולים — בר-מצוה, נישואין, אימוץ משפחות, שיעורי תורה, וכיוצא בזה. הגורם המתאם והיוזם מטעם המשרד, בכל הנושא הזה, הוא המיזם לקליטה רוחנית שבמשרד.

3. התקציב שהוקצה לקליטה הרוחנית מיועד כולו לפעולות הגורמים המטפלים בקליטה הרוחנית, באמצעות המועצות הדתיות שבכל יישוב. כל התקציב מופנה לרכישת תשמישי קדושה ופעולות עם עולים, ולא למטרות שחר לעובדים. ראש המיזם ופקידתו הם עובדים צמיתים מכוח-האדם שהמשרד מגייס, שלא מתוך התקציב לתשמישי קדושה. המשרד לא העביר כל סכום כסיוע למוסדות נתמכים או אחרים בנושא "הקליטה הרוחנית".

4. בתקציב הזעום אין המשרד יכול להרשות לעצמו לתקצב או לתמוך בארגונים שמחוץ למשרד המבקשים אף הם להעמיד לרשותם תקציבים ליוזמותיהם. למשרד פנו למעלה מ-60 ארגונים לבקשת סיוע, כדי לפעול בנושא. כאמור, התקציב היום מופעל באמצעות המיזם לקליטה רוחנית שבמשרד והמועצות הדתיות, הפרוסות על פני כל הארץ.

5. המיזם לקליטה רוחנית, בשיתוף המנכ"ל, הסמנכ"לים וראשי המחלקות, מקיימים ריונים לקביעת קריטריונים, הן לגבי ניצול התקציב הקיים והן לגבי ההיערכות לאפשרות שהתקציב יוגדל, ותהיה אכן אפשרות לסייע לארגונים ולמוסדות העוסקים בקליטה הרוחנית.

בניצול התקציב הנוכחי, הקריטריון הבסיסי הוא לספק תשמישי קדושה המפורטים בחזון מנכ"ל המשרד מחדש מוס השנה, ותקצוב אירועים על-פי פנייה של ראש המועצה הדתית,

מי שרוצה לסיים הכול מייד עם כואו — יבורך. אחרים יעשו זאת בהיכנסם לנישואין.

4. דין אחד לכל העולים. כל עולה נדרש לפני נישואיו להתייצב בבית-דין ולקבל אישור על יהדותו. אופן גיורו של העולה, אם הוא זקוק לגיור רגיל, או גיור לחומרה, כל זה נקבע, כאמור, לפי מצבו האובייקטיבי של העולה, ודין זה שווה לכולם.

הי"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רענן כהן.

רענן כהן (המערך):

תודה על התשובה. אני רוצה בכל זאת להעמיק ולשאול: מהפרשה כולה נדרף ריח של התייחסות לעולים האתיופים כאל מצורעים, שאין להתקרב אליהם יתר על המידה, ומיותר לדבר על תחושת המרירות וההשפלה המקננת בקרבם עקב הפרשה הזאת, כפי שאתה השבת על שאלתי. מה ברצת כבוד השר לעשות כדי לפעול ברוח העקרונות ההומניטריים של היהדות ולמנוע הישנותם של מקרים כאלה של יחס משפיל כלפי בני עמנו, אחינו האתיופים?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אני מודה לך, חבר הכנסת רענן כהן. אני נגד כל השפלה של כל אדם כאשר הוא אדם, ללא הבדל דתו, לאומו, גזעו, השקפתו, צבעו. לכן אם, חלילה, היתה השפלה כזאת, אם יש השפלה כזאת, אני אשמח לקבל את הפרטים, ואעשה כמיטב יכולתי, שאיש לא יושפל, חס ושלום, עקב סיבה כלשהי. כי אין כל הצדקה לכך.

אני גם יודע, מתוך שיחה עם שני הרבנים הראשיים, עם הרב שלוש, רבה של נתניה, ועם רבנים היושבים בבית-הדין לאתיופים, שהם עושים כמיטב יכולתם לבוא לקראתם ולהתייחס אליהם במיטב היחס הנאה.

אם יהיה מקרה קונקרטי, חבר הכנסת רענן כהן, שיעז לידיעתך, ולהערכתך היתה בו התייחסות משפילה, חס ושלום, העבר זאת אלי, ואטפל בכל המרץ בעניין.

רענן כהן (המערך):

תודה.

2775. פגיעה בקברים

חבר הכנסת יא' לוי שאל את השר לענייני דתות ביום ג' בכסליו התשנ"א (20 בנובמבר 1990):

עיתון "העיר" מתאריך י"ד בחשוון התשנ"א — 2 בנובמבר 1990, מספר כי ועדת המשנה לבניין ערים בתל-אביב אישרה לסלול את התוואי הדרומי של "נתיבי איילון" דרך בית-הקברות המוסלמי בתל-אביב — ייתכן תוך פגיעה בקברים.

ברצוני לשאול:

1. האם מוכן כבודו לפעול לכל ייפגעו קברים?

2. מי במשרדך אחראי לשמירת בתי-הקברות המוסלמיים והנוצריים במדינה?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

בהתייחס לשאלת הנ"ל אתכבד להודיעך, חבר הכנסת יאיר לוי, כי לאחרונה הוגשה עתירה לבית-המשפט העליון בנושא זה, ומספרה בג"ץ 4884/90. נושא זה הוא אפוא סובייקטיבי באופן שאין אני יכול להתייחס אליו עתה.

פניתי לשר האוצר. אני מצפה להגדלה מסוימת של התקציב לנושא זה. הסכרתי בממשלה באריכות, שאדם יכול להיקלט פיסית ולקבל קורת-גג, יכול להיקלט כלכלית, למצוא תעסוקה, ועדיין הוא לא נקלט רוחנית וחברתית כשמדובר בזהותו היהודית, בהשתרשותו, בהתערותו.

אשמח מאוד אם במאמץ משותף — ואין לי ספק שגם אתה יכול לעזור בעניין זה — נצליח להגדיל את התקציב לקליטה הרוחנית, ואז ייתכן שאפשר יהיה להרחיב גם בתחומים שעליהם דיברת.

הי"ר ד' תיכון:

תודה. אנחנו חוזרים לשאלתה הקודמת, שאלתה מס' 2661, של חבר הכנסת שלמה דיין.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

(קורא את התשובה על שאלתה מס' 2661, ראה עמ' 1009).

הי"ר ד' תיכון:

תודה. שר הדתות ישיב על שאלתה מס' 2749 של חבר הכנסת רענן כהן.

2749. גיור עולי אתיופיה

חבר הכנסת רע' כהן שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ה בחשוון התשנ"א (13 בנובמבר 1990):

כתוצאה מעמדה הלכתית שקבעה כי יהודי אתיופיה חייבים בהליכי גיור לחומרה, אנשי חב"ד מערימים קשיים על עולי אתיופיה ונוקטים צעדים כדי לעכב קבלת ילדיהם לבית-ספר בקריית-טבעון.

ברצוני לשאול:

1. מה הם הקריטריונים הקובעים מי מן העולים נדרש לגיור לחומרה ומי לגיור רגיל?

2. מה היא הסיבה לכך שעולי אתיופיה נדרשים לגיור לחומרה?

3. רשויות המדינה קובעות שעולי אתיופיה נדרשים לגיור לחומרה. האם אין מחובתן לדאוג לביצוע כל ההליכים הנדרשים מייד עם הגיעם ארצה, על-מנת שתהליך קליטתם כארץ לא ייפגע?

4. מה ככוונת משרד הדתות לעשות כדי לקבוע בנושאי גיור, במידת האפשר, דין אחד לכל העולים?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

1. גיור רגיל צריך כל ונכרי שרוצה להתגייר. גיור לחומרה צריך רק מי שמוכר כיהודי, או התגייר, ויש ספק כלשהו ביהדותו, או בגיורו.

2. הרבנות הראשית לישראל הכירה באתיופים כביהודים. אולם, לדעתה, מאחר שנתעברו במשך שנות גלותם, שבטי גויים בציבור היקר הזה, פסקה הרבנות הראשית לישראל, שלפני נישואיהם בישראל יטבלו לחומרה, על-מנת להסיר כל לזות שפתיים מהם ועל מנת שלא ייבדלו חלק מבני-ישראל מהם. הווי אומר, כדי לעזור להתערותם המושלמת בציבור היהודי בישראל.

3. אין מניעה מצד הרבנות, שהדברים ייעשו מייד בהגיע העולים לארץ. אולם הם, העולים, אינם מעוניינים בכך. ולכן,

בהיבט הכללי מתכבד אני להשיב:

1. התשובה חיובית, וזאת עושה המשרד בתיאום עם לשכת היועץ לענייני ערכים במשרד ראש הממשלה.

2. בנושא בתי-הקברות המוסלמיים אחראית המחלקה לענייני מוסלמים במשרד, בראשות מר משה בן-חיים.

אשר לבתי-הקברות הנוצריים, הם בסמכות העדות הנוצריות עצמן, ללא כל זיקה למשרד לענייני דתות.

היו"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר לוי.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, תרשה לי לומר, שמאז כניסתן למשרד לענייני דתות הציבור כולו מרגיש את משב הרוח הנוח והטוב המקנן בתוכו. תפקודם של המנכ"ל ושל סגן השר — גם אותם צריך לשבח.

לעצם העניין, אדוני יודע, כשומר תורה ומצוות, את הרגישות המיוחדת שאנחנו, כיהודים, מגלים כלפי קדושת בתי-הקברות. ידוע שמרן הגאון פאר הרור, הרב עובדיה יוסף, הדרים וגליו למצרים, כדי לפתור סוגיה סבוכה של העברת תוואי דרך בבתי-הקברות יהודי. ברגישות הקיימת כיום בציבור בין יהודים לבין לא-יהודים, אנחנו גורמים בדברים האלה להתססה מיותרת.

אני פונה לשר לעשות כל מה שהוא רק יכול לעשות בנושא הזה, באמצעות הממשלה, הרשויות, המשרד, כדי לפעול שהכביש לא יעבור שם, מפני שאני יודע שזה יכול לגרום להתססה מיותרת וללא צורך לציבור שלנו. תודה רבה.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אני מודה לך, חבר הכנסת לוי. אני מודה על הדברים הטובים שהשמעת באוזני.

לגוף הדבר, אני מסכים עם כל מלה שלך. תורת ישראל מדברת על כבוד המת: כל מת באשר הוא מת, כל אדם באשר הוא אדם. אני משוכנע שנעשה כל שניתן לעשות כדי למנוע כל פגיעה בכבודם של מתים בבתי-הקברות זה ובכל בתי-הקברות אחר.

אני מוסיף ואומר, היהודים היו בגולה קורבנות של חילול קברים יהודיים, ולצערי אפילו לאחרונה. לכן, מי כמונו צריכים להיות רגישים לכבוד המת באשר הוא.

כיוון שהעניין הוא סוביידיצה, חזקה על בתי-המשפט העליון שיתייחס לעובדות לגופן. לכשיסתיים העניין, כל מה שהמשרד לענייני דתות יוכל לעשות — אשמח לעשות, כדי למנוע כל תסיסה, כי אין הצדקה לתסיסה זאת.

אני גם שמח שהעלית את התערבותו של הרב הגאון, הרב עובדיה יוסף שליט"א, במצרים. אני עצמי מצוי בימים אלה במגע עם גורמים שונים, כדי שבקהיר לא ייפגע בתי-הקברות יהודי. זה משא-ומתן מתמשך, שלצערי עדיין לא הגיע לסיומו. השאלה היא הומניטרית מובהקת, אנושית מובהקת, מוסרית מובהקת. כל אימת שיהיה חשש לפגיעה בכבודו של מת באשר הוא מת, בבתי-הקברות באשר הוא בתי-הקברות, אשמח, כשר לענייני דתות, לעשות הכול כדי למנוע כל פגיעה כזאת.

2831. פגיעה בקברים

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את השר לענייני דתות ביום י' בכסליו התשנ"א (27 בנובמבר 1990):

בית-הקברות טאסו בפרת-אלביכ משמש לקבורה למרבית הנפטרים המוסלמים בעיר. עיריית תל-אביב מתכננת כביש חדש, שיפגע בחלק הדרומי-המזרחי של בית-הקברות המוסלמי. התושבים מתנגדים לחילול בית-הקברות, וכיצעו התוכנית עלול להתסיס את האוכלוסייה ולפגוע במערכת היחסים בעיר.

ברצוני לשאול:

1. האם הובאה התוכנית לידיעת משרדכם, ומה המידע שבידיכם?

2. האם מוכן משרד הדתות לפעול כדי למנוע פגיעה בבית-הקברות, וכיצד?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

בהתייחסי לשאלתך הנ"ל, חבר הכנסת דראושה, אתכבד להודיעך, כי לאחרונה הוגשה עתירה לבית-המשפט העליון בנושא זה, ומספרה בג"ץ 4884/90. נושא זה הוא אפוא סוביידיצה, באופן שאיני יכול להתייחס ישירות לעובדות.

באופן כללי אציין, כפי שכבר עשיתי, כי המשרד לענייני דתות מטפל בענייני בתי-הקברות המוסלמיים באמצעות המחלקה לענייני מוסלמים במשרדנו, ובתיאום מלא עם לשכת היועץ לענייני ערכים במשרד ראש הממשלה.

אשר לבתי-הקברות הנוצריים, כפי שכבר הודעתי, הם בסמכות ובאחריות ישירה של העדות הנוצריות ללא כל זיקה שהיא למשרד לענייני דתות.

היו"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני השר, אני מודה לך על התשובה. גם לחבר הכנסת יאיר לוי הייתה שאילתא באותו נושא. זה מראה שיש התעוררות של הבית הזה בנושא הזה. יש פגיעה בבתי-הקברות ישן, שהוא היחיד שהמוסלמים כיפו משתמשים בו בבתי-הקברות שלהם. דרושה הכרה רשמית לבתי-הקברות. לצערי הרב, עיריית תל-אביב עדיין לא נתנה את ההכרה הרשמית לבתי-הקברות, אף שהמוסלמים הגישו בקשות חוזרות ונשנות כדי לקבל את ההכרה. האם מוכן משרדך לסייע בנושא הזה?

אני רוצה גם לומר באופן כללי, שכאשר נפגע קבר יהודי, או בית-הקברות יהודי בכל מקום בעולם, כולנו נזעקים, ובצדק. הנשיא מיטראן עצמו השתתף בהפגנה רכתי נגד חילול בית-הקברות יהודי בצרפת. אני מקווה שהרגישות הזאת, הבין-לאומית, האנושית, הצודקת, תהיה גם כאן, במדינת ישראל, כאשר פוגעים בבתי-הקברות המוסלמיים. הנוצרים שומרים על בתי-הקברות שלהם, וכנראה המדינה נוהרת מאוד, בגלל ההשלכות הבין-לאומיות, שלא לפגוע בבתי-הקברות נוצריים. אבל כאשר זה נוגע לבתי-הקברות מוסלמיים ולהקדשים מוסלמיים, לצערי הרב, התופעה חוזרת על עצמה.

לא מספיק לבוא ולומר שנמתין לפסיקת בג"ץ. יש לך עמדה פרלמנטרית, משרדית, ממשלתית. אני מבקש לשמוע את העמדה שלך, שתהיה עמדה ברורה נגד הפגיעה בבתי-הקברות המוסלמי טאסו ביפו.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

תודה לך, חבר הכנסת דראושה. עמדתי שהובעה זה עתה היא אותה עמדה. אני שולל ואשלוו כל פגיעה בכל בתי-הקברות ובכל מת. כפי שכבר אמרתי, הדברים ברורים ואפילו אינם טעונים הסבר.

במתקניהם. למרות פניות חוזרות והתערבות ראשי המשרד לאיכות הסביבה, מסרבים בתי-הדין עד היום לספק את האינפורמציה המבוקשת.

בבדיקות שנערכו כבוצות בתי-הדין נמצאה תכולה גבוהה של חומרים מסוכנים, והבוצות מוגדרות כבוצות רעילות.

3. המשרד לאיכות הסביבה פרסם תקנות חדשות, על-פי חוק רישוי עסקים ועל-פי פקודת בריאות העם, המחייבות יצרני פסולת חומרים מסוכנים לפנותה לאחר לעיבוד פסולת תעשייתית ברמת-חובב. לקראת כניסתן לתוקף, השבוע, ביום 2 בדצמבר, נערך המשרד לאיכות הסביבה לאכיפתן, ואני מקווה שבכך יחול שיפור משמעותי בנושא פינוי פסולת מסוכנת, ולא רק באזור חיפה.

חבר הכנסת צוקר, אין ספק שחוקים של מדינת ישראל ותקנות של המשרד יחולו גם עליהם, גם אם הם משהו מיוחד מבחינה מוניציפלית.

היו"ר ד' תיכון:
רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר. בבקשה.

עדנה סולודר (המערך):
כבוד השר, אנחנו עוסקים בחומר רעיל, יש בידי תחקיר כמעט בלשי על מה שנעשה במשך שנים עם הבוצה הרעילה. מניסיוני במשך שנים רבות כחברה בוועדת הפנים אני מציעה לך, שלא להתחייב, שמה שנחיל בחוק ובתקנות אתה תוכל להחיל על בתי-הדין, כי עד היום הם שטח אקסטרא-טריטוריאלי, כפי שאמר חבר הכנסת דדי צוקר, מכוח חוקים של התקופה המנדטורית, והיום אנחנו עוסקים בשינוי החוק.

אני רוצה לומר, שבעיני נראה בלתי-סביר, שכאשר משרד ממשלתי פונה בבקשת אינפורמציה הוא נשאר שווה-נפש כאשר הוא לא מקבל את האינפורמציה המבוקשת, ואני מבקשת לדעת איך אתה תנהג. אני גם רוצה לדעת אם תוכל לומר לנו כיצד תנהג אם תקבל תשובה שהחוקים של מדינת ישראל אינם מחייבים את בתי-הדין. האם תתמוך בשינוי החוק, המונח היום על שולחנה של ועדת הפנים ואיכות הסביבה?

סגן שר לאיכות הסביבה י' ביבי:
חברת הכנסת סולודר, הגזמת קצת, אני עדיין לא שר.

עדנה סולודר (המערך):
בנושא של איכות הסביבה אתה השר.

סגן שר לאיכות הסביבה י' ביבי:
אני יודע שאת אוהבת לפרגן לשכן. למעשה, אני מרגיש כשר, זה בסדר.

לגבי החוקים, התקנות פורסמו רק השבוע, ואנחנו כבר נערכים לנסות לאכוף אותן. כמי שכבר שבוע ימים במשרד חזרה לי, שכולם אומרים שיש חוקים ולא אוכפים אותם. בנושא זה אני חושב להפעיל את הסמכות, להפעיל את החוקים ואת האגוד של איכות הסביבה, ולא לוותר.

לשאלתך השנייה — חבר הכנסת צוקר ריבר אתי על כך בחטף, אנחנו צריכים עוד לשבת ולדון בנושא. אם ניווכח שיש עוד אי קטן במדינה שחוקי מדינת ישראל לא חלים עליו, אין ספק שנחמיק בשינוי החוק, כדי שלא יהיו שם מפגעים, שלדעתנו הם חמורים באמת, כפי שאמרת, בצדק.

אתה אומר שראש עיריית תל-אביב אינו נותן משהו שביקשו ממנו. אני אבדוק את העניין ואעשה כמיטב יכולתי כדי שהדבר יתוקן. אני יכול לומר לך, שהייתי אורחו של מר להט, ראש עיריית תל-אביב, לפני כחודשיים, והוא זימן לאותו מפגש אתי את ראשי העדה המוסלמית ביפו. ברון השם, ראיתי שיש הבנה, יש ניסיון לכוון לקראתם בכל נושא דתי שעלה.

עבד-אללה ראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
תלוי למי.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:
אני אומר, אני אבדוק מתוך כוונה לעשות כמיטב יכולתי כדי שבאמת העניינים, אם הוא קיים, יתוקן בעזרת השם.

היו"ר ד' תיכון:
תודה לשר לענייני דתות. סגן השר לאיכות הסביבה ישיב על שאלות.

2654. פסולת בתי-הדין בחיפה

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את השר לאיכות הסביבה ביום י"א בחשוון התשנ"א (30 באוקטובר 1990):

בכתבת תחקיר, שהתפרסמה ב"העולם הזה" מיום 15 באוגוסט 1990, מתוארים דרכי הובלתה של פסולת בוצה, המכילה חומרים רעילים מבתי-הדין בחיפה, וקבירתה באזור חיפה, ולאחרונה ליד שפרעם.

בתי-הדין מייצרים כ-20,000 טונות בוצה מדי שנה, ובכרכות המחסינות בוצה זו יש כ-15,000 טונות. בין השאר, נמכרה הבוצה גם לחיל האוויר. רק לאחרונה, מאז התחקיר, הועברו כ-550 טונות בוצה לרמת-חובב.

מהתחקיר עולה, שהנושא נדון במשרדן בינואר 1990. ברצוני לשאול:

1. האם היו תוצאות לדיון שהתקיים במשרדן בינואר 1990, ומה הן?
2. האם נבדקה תכולת הפסולת ומה היו ממצאי הבדיקה?
3. האם יכולים אזרחי חיפה והאזור להיות רגועים נוכח הטיפול בנושא?

סגן שר לאיכות הסביבה י' ביבי:

1. הדיון שהתקיים במשרדנו, בינואר 1990, נסוב על השימוש בפסולת של בתי-הדין לצורכי מערכת הביטחון. בדיון סוכם, ששימוש כזה ייעשה להבא רק בחיאות עם משרדנו ולאחר קבלת אישור בכתב לכך. מיום קיום הפגישה לא נעשה שימוש לצרכים אלה בפסולת מבתי-הדין.

2. בבתי-הדין בחיפה נוצרים סוגים שונים של פסולת מסוכנת ורעילה, שמקורה במתקני ייצור ואחסון שונים. איגוד ערים אזורי-חיפה לאיכות הסביבה מטפל בנושאים סביבתיים בבתי-הדין, כמו בכל המפעלים האחרים במפרץ-חיפה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא בכל המפעלים, כי אין לו זכות כניסה לכל המפעלים בבתי-הדין.

סגן שר במשרד לאיכות הסביבה י' ביבי:
חבר הכנסת צוקר, ביום 8 בינואר 1990 פנה האיגוד אל בתי-הדין, וצירף שאלון, ובו נתבקשו בתי-הדין לספק אינפורמציה על הכמות והסוגים של הפסולת הנוצרת

2655. גז הדרון וסיכוניו

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את השר לאיכות הסביבה ביום י"א בחשוון התשנ"א (30 באוקטובר 1990):

פרסומים בחודשים האחרונים הביאו לידיעת הציבור את סכנת הימצאותו של גז הדרון במכרות, במקלטים ובמכנים, וכן מודעות לאפשרות פגיעתו הקטלנית.

דובר על עריכת סקר ומיפוי ארצי של הימצאותו של גז הדרון וכן על הערכות מתאימה למניעת סכנתו.

ברצוני לשאול:

1. האם הוחלט על עריכת סקר ונקבעו מועד ותקציב לביצועו?
2. האם, ומה הם הצעדים והאמצעים שנקטו לאזהרת הציבור ולהדרכתו?
3. האם קיים תיאום בין-משרדי לטיפול בנושא, ומה היא אחריות המשרדים השונים במסגרת תיאום זה?

סגן שר לאיכות הסביבה י' ביבי:

1. עקרונית היתה במשרד לאיכות הסביבה החלטה על עריכת סקר ארצי בנושא הדרון. המכון לחקר בריאות הסביבה בשיתוף עם היחידה לבקרת קרינה במרכז מחקר גרעיני בנחל-שורק הגישו הצעה מפורטת לביצוע הסקר בעלות של 330,000 שקל לתקופה של שלוש שנים. לצערנו, עד עתה לא נמצא מימון לסקר, ולכן לא נקבע מועד לתחילת ביצועו.

עם זאת, יש לציין שמתקבלים נתונים חלקיים ממדידות שנעשות באופן לא מאורגן. הן על-ידי המכון והן באמצעות גופים מוסדיים ופרטיים. לאחרונה הוחלט על ביצוע סקר לנוכחות רדון במסודות חינוך בתל-אביב, והעבודה שתבוצע בניהול המכון תמומן על-ידי האגודה למלחמה בסרטן ועיריית תל-אביב.

2. עוד בשנת 1986 פרסם המכון לחקר בריאות הסביבה ערך סף מנחה לריכוז המרכיב הסכרי של רדון בבתי-מגורים, שהוא 100 בקארל למטר מעוקב. מאוחר יותר, במסגרת המשרד לאיכות הסביבה, הוכן בעזרת המרכז למחקר גרעיני בנחל-שורק והמכון לחקר בריאות הסביבה חומר מידע לציבור, שהופץ לכל דורש והועבר גם לתקשורת וזכה לפרסום. הדחייה בביצוע הסקר הארצי מקשה מתן הנחיות מסודרות לציבור, ובמצב הנוכחי אנו נאלצים להסתפק במתן הדרכה לכל גורם שהזמין וביצע מדידה בבית פרטי או במוסד אחר ומבקש לקבל הסברים על מהות הממצאים.

בדומה למקומות אחרים בעולם, אחראי המשרד לאיכות הסביבה לטיפול בנושא הדרון. קיים תיאום בין-משרדי חלקי, המתבטא, בדרך כלל, בבקשות של משרדים אחרים, כדוגמת משרד הבריאות, לקבלת מידע. לצערי, העדר משאבים נאותים אינו מאפשר פעילות סדירה גם בעניין זה.

הי"ר ד' תיכון:

אדוני השר, מדובר בשאלת, והיא צריכה להיות קצרה, אחרת היא הופכת להצעה לסדר-היום, ולא זו הכוונה.

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

השרים הקודמים ענו ביתר אריכות.

כבוד סגן השר, לידיעתך, ואני מתארת לי שבדו"א גם לידיעת חברי הכנסת, הדרון הוא גז מסרטן והוא נחשב כגורם

מספר שתיים לסרטן ריאות. שיש לו נזק בלתי הפיך, אחרי הסיגריות. עם זאת, קל לגלות אותו וקל גם לטפל בו, אבל התנאי לכך הוא עשיית סקר.

נמצאים בידי כל הממצאים של הממ"ג — המרכז למחקר גרעיני. עברתי עליהם די בכיור, ולא עולה על דעתי שבגלל 330,000 שקל, שהוא הסכום הנדרש לסקר, יופקרו אזרחים. הגו הזה נמצא לא רק בבתי-מגורים, הוא נמצא בקומות קרקע והבדיקה שצריכה להיעשות היא בדיקה קצרה שיכולה לתת אינדיקציה ראשונית, אם כי צריכה להיות תוצאה של ממוצע שנתי.

לכן שאלתי היא: אחרי שהכרזת שמשרדך הוא המשרד האחראי, מה אתה עומד בכל זאת לעשות על-מנת שיהיה סקר, שהוא הפעולה הראשונית שצריך לעשות אחרי שגרמו לפניקה בציבור והזהירו, שהרבה אנשים יכולים לחיות עם גז מסרטן בלי שהם ידעו על כך?

סגן שר לאיכות הסביבה י' ביבי:

נכון שמשרדנו אחראי לנושא. מי שפונה אלינו מקבל הדרכה. יש לנו תיאום חלקי עם משרדים שמזמינים עבודות אצלנו או גופים שמזמינים עבודות מסוימות. הסקר הוא הכרחי, וצדקה חברת הכנסת סולודר בעניין הזה. כחברה בוועדת הכספים את בוודאי יודעת שקשה למשרד לקבל 330,000 שקל. אני הופתעתי שכל הכספים למחקר בנושא איכות המים ובנושאים אחרים הסתכמו בשנה החולפת ב-240,000 שקל. אלה סכומים עלובים שאנחנו — — —

עדנה סולודר (המערך):

אבל המשרד שלך אחראי לקרוב ל-5 מיליוני שקל.

הי"ר ד' תיכון:

חברת הכנסת עדנה סולודר, כמה שאלות את רוצה לשאול?

סגן שר לאיכות הסביבה י' ביבי:

אחמול קיימתי ישיבות עם אגף התקציבים בעניין, ואני לוחץ עליהם להגדיל את התקציב. אנחנו צריכים באופן דחוף 100,000 שקל לביצוע פעולות מינימליות להצלת המים בקו החוף. יש כמה מחקרים פשוטים שצריכים להיעשות, וגם על זה יש לנו ירכוח.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

סגן שר לאיכות הסביבה י' ביבי:

מה הקשר בין זה לזה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה קשור לכסף.

סגן שר לאיכות הסביבה י' ביבי:

אני יכול לספר לך, חבר הכנסת רן כהן, — — —

הי"ר ד' תיכון:

אדוני סגן השר, אני מבקש שלא להשיב.

סגן שר לאיכות הסביבה י' ביבי:

טוב. אנחנו לוחצים, ונשמח מאוד — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

הי"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רן כהן. חבר הכנסת רן כהן, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

מסגולה למקום המיועד לה, נגיש תביעה פלילית נגד עיריית פתח-תקווה.

הי"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר, אבל הפעם רק שאלה.

עדנה סולודר (המערך):

אני מצטערת שאני אחרונה. ישבתי פה שעה.

הי"ר ד' תיכון:

זה לא עניין של אחרונה. מה פירושה של שאלה נוספת? שהיא נובעת מן התשובה, אבל ללא הרצאות.

עדנה סולודר (המערך):

אך ורק. לא הרציתי עד עכשיו.

אדוני השר, עניית תשובה מקיפה מאוד, אבל לא ענית על הבעיה. פרשת מזבלת סגולה עולה, לפחות על-ידי, בשאלות כמעט כל שנה. אתה אומר שתעביר את האתר למקום המיועד. לא ענית לי מה קורה באתר מודיעין, הרי הוא לא יכול לקלוט, ולא ענית לי על השאלה לגבי תוצאות מכרז לחנת מעבר.

סגן שר לאיכות הסביבה י' ביבי:

את צודקת. בפעם הראשונה תמיד מרגילים לקצר, אבל אני חושב שהנושאים הם די חשובים וחשוב לענות. חברת הכנסת סולודר ידועה כמי שמטפלת רבות בנושא איכות הסביבה.

לשאלתך השנייה: המכרז לחנת המעבר, שהוצא בינואר 1989, התייחס לאתר תחנת המעבר ככניסה לכפר הבפטיסטים. כרם, עם תחילת העבודה במקום על-ידי הקבלן המבצע — "סולל-בונה" — במרס 1989 הוגשה התנגדות על-ידי הכפר והוצא צו מניעה, בטענה שהנושא לא פורסם כראוי על לוח המודעות של היישוב. כעקבות צו המניעה להקמת תחנת המעבר ליד כפר-הבפטיסטים אותו שטח להקמת התחנה בתוך מזבלת סגולה. המכרז החדש בשלבי הכנה סופיים, ואני חושב שהשבוע חותמים על מסירת העבודה באתר תחנת המעבר בסגולה.

לשאלה השלישית שלך, לגבי מודיעין: אכן, איגוד ערים איילון והקבלן שצריך לעשות את העבודות שם לא סיימו את העבודות. נוכח המפגעים, כפי שציננת, הנגרמים כתוצאה מההפעלת מזבלת סגולה ומזבלות היישובים כפר-סבא והוד-שרון, עמדת המשרד לאיכות הסביבה היא שיש להעביר את פסולת הערים האלה אל אתר מודיעין כבר עתה, עוד בטרם יושלמו השיפורים הנדרשים. הודעה על כך נמסרה לכל הגורמים הנוגעים בדבר.

אני מקווה שלא תדקקי, חברת הכנסת עדנה סולודר, לשאלתך נוספת. בתוך חודשים ספורים המזבלה תעבור.

2837. טיהור מי הקישון

חבר הכנסת ש' וייס שאל את השר לאיכות הסביבה ביום י' בכסליו התשנ"א (27 בנובמבר 1990):

זיהום נחל הקישון נמשך חרף כל ההבטחות לטיהור וגם פעולות מספר שנעשו בעניין זה.

ברצוני לשאול:

1. מה נעשה בתחום זה במגמה לחסל את התקלה הסביבתית והבריאותית הזאת?

2. מתי יושלם תהליך הטיהור?

אליקים העצני (התחיה):

הי"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת העצני.

סגן שר לאיכות הסביבה י' ביבי:

חבר הכנסת רן כהן, אני מוכרח להגיד לך שאתה מערבב פה כמה דברים. יש כמה מוסדות בעיר העתיקה, ואתה לא מכיר את ישיבת "עטרת כוהנים".

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מכיר טוב מאוד גם אותם וגם את הכית של אריק שרון.

הי"ר ד' תיכון:

השר לענייני דתות וסגן שר האוצר התייחסו לנושא הזה. תודה.

2797. מזבלת סגולה בפתח-תקווה

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את השר לאיכות הסביבה ביום ג' בכסליו התשנ"א (20 בנובמבר 1990):

הטיפול במציאת פתרון למזבלת סגולה בפתח-תקווה נמשך כבר שנים מספר. מיקום המזבלה בשטח עירוני סמוך לבתי-מגורים גורם סבל לתושבים, בעיקר כאשר לעתים קרובות פורצות בה שרפות.

בינואר 1989 הוצא מכרז להקמת תחנת מעבר לפסולת מוצקה, וכן נחתם חוזה בין עיריית פתח-תקווה ואיגוד ערים איילון להרחבת אתר מודיעין לקליטת הפסולת של פתח-תקווה.

ברצוני לשאול:

1. מה התקדם לקראת פתרון הבעיה במצב הנוכחי?
2. מה הן תוצאות המכרז לחנת מעבר?
3. מה קורה באתר מודיעין לגבי קליטת הפסולת של פתח-תקווה?

סגן שר לאיכות הסביבה י' ביבי:

על השאלה של חברת הכנסת סולודר בעניין המזבלה של סגולה בפתח-תקווה הכנתי תשובה ארוכה, אבל, כמצוות היושב-ראש, אשתדל לקצר.

לפני שבוע ביקרתי בפתח-תקווה, כי ראיתי את פתח-תקווה כמודל של עיר שיש בה מגוון הבעיות של איכות הסביבה. המזבלה בסגולה, שהיא לא מתאימה לעם סגולה — על זה אני יכול לחתום: הירקון, עניין הנחלים המזהמים שם, אזור תעשייתי שהוא השני בגודלו בארץ ויש שם פסולת רעילה. נפגשתי עם ראש העיר ודיברתי איתו על נושא המזבלה. אנחנו ייעדנו את הפסולת שתפונה מפתח-תקווה לאתר לסילוק פסולת במודיעין, אשר בשלב זה עדיין לא ערוך לקליטת הפסולת.

אנחנו מנסים לקדם את הפתרון של העברת המזבלה למודיעין בזמן הקרוב. עם זאת, אני שמח על כך שלאט לאט. כל שבוע, מתקבלים חוקים חדשים ותקנות המאפשרים לנו לפעול. ב-22 באוגוסט 1990 נכנסו לתוקפן תקנות למניעת מפגעים, מניעת זיהום אוויר וריח בלתי סבירים מאתרים לסילוק פסולת, והמשרד יפעל לאכיפתן. אנחנו שוקלים את האפשרות — גם אמרתי זאת לראש העיר בשבוע שעבר — שאם בתוך חודש-חודשיים לא יעבירו את המזבלה

רק לאחר השלמת פעולה זו ניתן יהיה להתחיל בהכשרת הנחל לשימוש בהשקיה ולפעילות קט ונופש.

היו"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני סגן השר, קודם כול אני רוצה לברך אותך ולאחל לך הצלחה במילוי תפקידך.

אתה עצמך תיאר את פרשה מתמשכת של ניסיונות שיקום, ואיש לא יכול לבוא בטענות אליך, אתה חדש בתפקיד הזה. הסביבה הזאת, בין היתר, יש בה פיצול מוניציפלי לטיפוני עד כדי גיחוך. זהו אזור שאפשר היה לקיים בו עיר אחת או שתיים, ויש שם איזה 13 ערים ומועצות מקומיות ורפובליקות ונסיכויות ואמירויות וכיוצא באלה. גם זה מפרע, על כן עולה החשיבות של משרד ממשלתי מרכזי. בנסיבות של ריסק אדמיניסטרטיבי כזה, והייתי אומר — מידה רבה של חוסר נכונות לתיאום בין הרשויות השונות.

אני רוצה לשאול אותך, אם אתה מתכוון לקחת את זה כפרויקט מרכזי, אולי כ"בייבי". בכל זאת זה עניין שהוא חיוני מבחינת האסתטיקה, מבחינת אפיקאות, מבחינת הטיפול באזור הצפון, מכל בחינה אפשרית.

סגן שר לאיכות הסביבה י' ביבי:

אכן צורך חבר הכנסת שבח וייס. אנחנו מנסים עכשיו, בימים אלה — והפעלו גם תלמידים וגם מתנדבים, גם ערים, והמשרד שלנו דואג לשחר גורמים רבים בשיקום הירקון העליון, כשעיריית פתח-תקוה מובילה ומפרישה כספים. המודל הזה של שיקום הירקון, אני חושב שהוא יצליח, ואותו מודל שפיתחנו בפתח-תקוה עם הירקון, נעביר אותו לקישון.

אני מקבל את האתגר שמשרדנו יהיה המוביל. הבעיה היא לא כספית אלא התיאום ויצירת הקשרים, כי ראיתי שכמה רשויות מוציאות כספים לרברים חשובים פחות, ואמרת לכמה ראשי ערים, ששיקום נחל וסביבתו חשוב לא פחות מכמה קילומטרים של דשא ככניסה לעיר. אני מקווה שמשרדנו יוביל את הנושא, ומן הירקון נעבור גם לקישון.

ד. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — בעלי תסמונת דאון), התש"ן—1990 *

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

מצבים משכריים בתוך המשפחה, לעתים, במקרים הקיצוניים ביותר, עד כדי נטישת תינוקות בבתי-החולים. מן מאתנו יכול, בנסיבות הללו, להאשים משפחה כזאת? זה אפשרי בכלל?

זה שנים מספר אנו מצויים בהתקדמות גדולה מאוד, גם של המדע, בשיפור היכולת התפקודית של הילד הפגוע בתסמונת דאון. אבל יותר מזה, ואולי זה מה שהביא להצעת חוק זו של חבר הכנסת רן כהן ושלי, המודעות החברתית השתנתה. התארגנו הורים שהיו מוכנים לצאת מן הארון, לצאת נגד הסטיגמה החברתית, וצריך באמת לשבח את אגודת ההורים "יתר", שהתארגנו והתגייסו כדי לקדם את מעמדם של הילדים הפגועים הללו, של המשפחות החבולות הללו.

צריך לזכור, שלגיבוי מצד החברה יש ערך לא רק מורלי, לא רק מוסרי: לגיבוי חברתי-לכלכלי יש סיכוי לשפר את מצב תפקודו של הילד. אני מדבר עכשיו על

סגן שר לאיכות הסביבה י' ביבי:

לשאלתו של חבר הכנסת שבח וייס בנושא ויהם נחל הקישון על-ידי מפעלי הסביבה:

1. התוכנית לשיקום נחל הקישון, כפי שהתקבלה בוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת ביולי 1978, כוללת שני שלבים: שלב א', שבו יוזמו אל הנחל מי שופכין מטהורים, סביבת הנחל תנוקה והנחל יפסיק להיות מטרד ומראהו יהיה אסתטי; ושלב ב', שבו יחזור הקישון להיות מקור לצמחייה ומימיו ישמשו מקור להשקיה, לקט ולקידור בתעשייה.

בעקבות תביעתה של ועדת הפנים ואיכות הסביבה הוציא נציב המים ב-1978 צווים לתיקון המעוות נגד שמונה מפעלים גדולים באזור מפרץ-חיפה. צווים אלה קובעים את רמת הטיפול בשפכים התעשייתיים, ומבטיחים כי במידה שהמפעלים ימלאו אחר הוראותיהם, יפסיק נחל הקישון להיות מטרד סביבתי ומראהו יהיה אסתטי.

בשל העדר קביעת לוח זמנים מוגדר בצווים לתיקון המעוות, היערכותם של המפעלים נמשכה כעשר שנים מעבר למצופה. כל המפעלים המזרימים שפכים לנחל הקישון החלו בהתקנת מתקנים לטיפול בשפכים. על-פי לוח הזמנים המתוכנן, בשלושה מבין המפעלים — "דשנים", "דיטק" ו"פרוטארום" — יופעלו המתקנים בשנת 1991, וביתר המפעלים — "חיפה כימיקלים", בתי-הזיקוק ו"גדוד פטרוכימיה" — יופעלו המתקנים בשנת 1993. עד כה הושקעו 6 מיליוני דולרים במתקנים אלה, ונדרשת השקעה של עוד כ-6 מיליוני דולרים על-מנת להשלים את הביצוע הטכני עד שנת 1993. כאמור, עם השלמת שלב זה יפסיק הנחל להיות מטרד סביבתי ומראהו יהיה אסתטי יותר.

2. אנו מקווים שלא יהיו עיכובים בהזרמת התקציבים לביצוע הפרויקט, ואכן ככל המפעלים יפעלו מתקני טיפול בשפכים עד שנת 1993. לאחר שמתקנים אלה יפעלו, ניתן יהיה להתחיל בשלב ב' לשיקום הנחל. תוכנית זו כוללת הסדרה פיסית של הנחל וניקוי מהמשקעים ששקעו בו במשך השנים. עלות תוכנית זו מוערכת ב-3 מיליונים לפחות, וייתכן שבשל הצורך להעביר את הכוזה לאחר לסילוק פסולת רעילה ברמת-חיוב תהיה העלות כבונה עוד יותר.

היו"ר ד' תיכון:

חברי הכנסת, אנו עוברים לחלק השני בסדר-היום. הסעיף הראשון: הצעת חוק תש"ן, הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — בעלי תסמונת דאון), התש"ן—1990. ינמק חבר הכנסת דוד צוקר. בבקשה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אחת מכל 660 לידות היא לידה של תינוק שהמבנה הכרומוזומלי של התא שלו מעוות ומכיל 47 כרומוזומים במקום 46. זוהי הסטייה של הטבע, הידועה כתסמונת דאון, או בלשון העבר, שנדמה לי שכבר באמת חולפת מן העולם וראוי שתעבור מהר יותר, מדובר אז בלידה של ילד מפגר.

אנו מדברים בארץ בתופעה של 1,400—1,500 ילדים עד גיל 18, שפיתחו מצב של תלות עמוקה בינם לבין המשפחה,

סמך ממצאים מדעיים. יש פה קשר ישיר בין השקעה לבין תמורה, בין Input לבין Output, ועוד אגו בזה בהמשך דברי.

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, תקנות הביטוח הלאומי הותקנו לזכויות מסוג מסוים, בקונפציה חברתית רפואית מסוימת, שאיננה הולמת את הפגיעה הספציפית המיוחדת המייחדת את הפגועים בתסמונת דאון. הווי אומר, התקנות הללו, לא משום שהן רעות מטבען, פשוט אינן הולמות את סוג הפגיעה הזו. התקנות הללו של הביטוח הלאומי, שנועדו לתת גמלה למשפחת הנכה, גמלת נכות, הציבו לעצמן שני יעדים הידועים לכולנו: האחד — מדובר בגמלה שנועדה לשמש אמצעי לקידום הילד הנכה ולהתפתחותו; השנייה — פיצוי בגין תלות שנוצרת בין הנכה לבין משפחתו.

והנה, כפי שאמרתי, התקנות הללו אינן משקפות, המבחנים שהעמיד הביטוח הלאומי אינם משקפים את כל גורמי התלות של הילד הפגוע בתסמונת דאון, שכן מדובר בפגיעה שאיננה פיסילוגית בלבד. כסיוע על השקעות גדולות מאוד, הנופלות היום כעיקר על המשפחה, אפשר לגרום לשיפור משמעותי ניכר בתפקוד כאשר יש פגיעה פיסילוגית, אבל אנחנו מדברים על נכות, שהיא גם נכות התנהגותית.

רבותי חברי הכנסת, אדוני סגן שר האוצר — אני רואה שהוא איננו — אדוני סגן שר העבודה והרווחה, התקנות הללו אינן יכולות להתחשב, למשל, בהעדר תקופת האחריות של הילד פגוע תסמונת דאון. התקנות הללו והמבחנים של הביטוח הלאומי לא נועדו, למשל, לבדוק את העובדה, שאין התנהגות עקבית אצל בעל הפגיעה הזאת; אינן יכולות לבדוק את העדר הקשר בין סיבה לבין תוצאה, את העובדה שאין פעילות עצמאית יזומה של הילד. הווי אומר, קיימים מקרים שגם אם יש כבר יכולת תפקודית לבעל התסמונת, אין ההתנהגות שלו רגילה עקב הנכות התנהגותית.

היום יש בארץ כ־400 ילדים שמקבלים את הגמלה הזאת, שנהנים ממנה, אבל יש בין 700 ל־1,000 ילדים שאינם נהנים ממנה, שכן התפקוד הפיסילוגי שלהם שופר. אבל, כפי שאמרתי, לא זו הבעיה העיקרית של בעלי תסמונת דאון.

על המשפחה שנפלה קורבן לשגיאת הטבע הזאת רובץ עול כלכלי ניכר. אני מדבר על יותר מ־1,000 שקל לחודש למשפחה שרוצה לתת טיפול שמרני בלבד, בתחום הפסיכותרפיה, בתחום הנפשי, בתחום של שמרטפות, בתחום של העשרה. אני מדבר על יותר מ־1,000 שקל לחודש למשפחה, ואני לא מדבר על ניתוח פלסטי או על טיפולים מרחיקים־לכת יותר.

והנה, החברה הישראלית לא ראתה לנכון להחיל באופן אוטומטי את הגדרת הנכות על הילד הפגוע. על המשפחה שנפגעה. הצעת החוק של חבר הכנסת רן כהן ושל, יש הצעת חוק דומה גם של סגן השר פרוש, שהיום מייצג את הממשלה המתנגדת להצעת חוק זו, אבל כשהוא היה חבר כנסת הוא תמך בזה — — —

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:
סלח לי, לא אני אשיב על הצעת חוק זו, אלא סגן השר שמואל הלפרט.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
רבותי, הצעת חוק זו איננה מבקשת רחמים. הצעת חוק זו אומרת דבר פשוט — להעניק את הגמלה הכספית — — —

היו"ר ד' תיכון:

אדוני שר הבריאות לשעבר, חבר הכנסת יעקב צור. הנושא חשוב, האמן לי, זה אחד הנושאים החשובים ביותר.

יעקב צור (המערך):

אני יכול למסור לך אינפורמציה על הנושא הזה.

היו"ר ד' תיכון:

אני יודע, לכן אני מבקש שתקשיב.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כפי שהתחלתי לומר, הצעת החוק איננה מבקשת רחמים. היא מבקשת להחיל את העיקרון הבסיסי, שקבעה החברה לגבי נכים אחרים, גם על הקבוצה הזאת.

אני רוצה לומר לנציגי הממשלה הנמצאים כאן ולחברי הקואליציה, כי אנו מדברים על מספר של 700 עד 1,000 ילדים, צעירים ובני נוער. אנחנו מדברים על בין 700 ל־1,000 קצבאות. במקרה המרחיק לכת ביותר מדובר על 4.5 מיליוני שקלים. בכל קרן הכי קטנה בביטוח הלאומי אפשר למצוא את הסכום הזה.

אני יודע, אמריקה הקפיטליסטית היא לא דוגמה. אבל שם, במשטר המושחת הזה, החליטו שכל מי שהוגדר כפגוע בתסמונת דאון נהנה מתמיכה של ה־Social Security Income. אבל טוב, זו ארץ קפיטליסטית, ליברלית, לא ניקח ממנה דוגמה. סקנדינביה היא דוגמה? היא דוגמה.

רבותי חברי הכנסת, אני מבקש מכם מאוד להצביע היום בהתאם למה שאתם חושבים, בהתאם למה שאתם מרגישים, בהתאם למה שאתם חושבים על המשפחה ועל הילד, ולא בהתאם להנחיות של משרד האוצר.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב סגן השר שמואל הלפרט.

אדוני סגן השר, אני מברך אותך. זו הפעם הראשונה שאתה עולה לדוכן בתוקף תפקידך החדש.

רבותי, חבר הכנסת יעקב צור. חבר הכנסת רענן כהן. אני לא יודע מה קרה היום לחבר הכנסת חגי מירום.

רענן כהן (המערך):

אנחנו עוסקים בדברים העומדים ברומו של עולם, אבל חבר הכנסת חגי מירום בכלל לא דיבר.

היו"ר ד' תיכון:

בבקשה, אדוני סגן השר. חברי הכנסת, זה נאום בכורה של סגן השר הלפרט, ואני מבקש מכם לתת לו להתבטא בנושא שהוא חשוב מאין כמותו.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ש' הלפרט:

אדוני היושב־ראש, תודה על הברכות.

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, התיקון בחוק הביטוח הלאומי לגבי ילדים הלוקים בתסמונת דאון, שהוצע על־ידי חברי הכנסת רן כהן ודוד צוקר, עוסק באחת הסוגיות הכואבות בחברה הישראלית כמו בחברה האנושית בכלל.

מדובר בילדים הלוקים במום מוחי מלידה, הנשאר אצלם לצמיתות, אבל הטיפוליים למיניהם הניתנים להם בגיל הרך, וכפי שנהוג היום, עד גיל שש, מסייעים להם להתקדם ולשפר את תפקודם.

עם זאת, כיוון שעדיין אין בידי נתונים מדויקים על מספר הילדים העשויים לזכות בגמלה לכשיתוקן החוק בהתאם להצעה זו, מן הראוי היה לבחון את הנושא לפרטיו. לכן אני מציע להעביר את ההצעה לוועדה. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, מסתבר שיש הפתעות.

אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — בעלי תסמונת דאון). התש"ן — 1990, לוועדת העבודה והרווחה להכנה לקריאה ראשונה? זו הצבעה מס' 1.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 48

נגד —

נמנעים —

ההצעה להעביר את הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — בעלי תסמונת דאון). התש"ן — 1990, לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

בעד — 48, אין מתנגדים ואין נמנעים. החוק עובר לדיון בוועדת העבודה והרווחה.

ה. הצעות לסדר-היום

פגישת בוש-אסד

ועכשיו, משום שהפגישה בין שני הנשיאים היתה בלתי נמנעת מנקודת ראות שלנו, לצורך הקואליציה נגד סדאם חוסיין, ומשום שכעתיד יהיו לקשר הזה בין ארצות-הברית לבין סוריה התפתחויות, אם לא מחויבויות מסוימות — מן הדין הוא שראש הממשלה, שעה שהוא יוצא כיום לארצות-הברית לפגישה עם הנשיא בוש, יצא גם כפנייה לזמן אולי משא-ומתן לשלום עם סוריה. הרי כבר נוצר הקשר המשולש הזה, אפשר ללכת צעד קדימה.

בשעה זו, כאשר אנחנו יודעים שראש הממשלה יוצא בימים האלה; ואנחנו כולנו לא רוצים את השילוב של פתרון הבעיה במפרץ עם פתרון הבעיה של הפלשתינים, והדברים חוזרים ועולים — אחת הדרכים לנתק את השילוב הזה ולא לחכות עד שיבואו לחצים עליו היא להביא יוזמה משלנו, הן ליצירת דו-שיח עם סוריה, ואולי דרך זה גם עם ארצות-הברית במפרץ ובאזור, והן ליצאה עם מסר בדבר אפשרות של שלום.

ראש הממשלה נוסע בתקופה קשה, בתקופת כיניים, תקופה אפורה. אינני מדברת על הרהורי הלב, על מה שהיינו רוצים שיקרה, איש מאתנו אינו יודע אם תהיה מלחמה או לא תהיה מלחמה, ומאוד ייתכן שלא תהיה מלחמה ויגיעו להסכמים ולהסדרים בדרכים של משא-ומתן. האם אנחנו לא חייבים להתחיל לשקול יציאה כיוזמות שלנו בתוך אותה מערכת של משא-ומתן שעשויה להיות? אני נמנית עם מי שרוצים שיהיו דברים במשא-ומתן, לרבות פירוק נשק, לרבות

המוסד לביטוח לאומי מסייע לילדים אלה, כיוון שהם מתאימים להגדרת "ילד נכה", כפי שהיא מופיעה בתקנות. אין ספק שבלי סיוע זה היו הילדים נופלים למעמסה כבדה על משפחותיהם, ורבות מהן לא היו מסוגלות כלל לטפל בהם, או שהיו נאלצות, לחלופין, למצוא עבורם סידור מוסדי, דבר שהיה עולה למדינה פי כמה וכמה.

כיוון שלאחר גיל שש נערך לילדים בעלי תסמונת דאון מבחן תפקוד, כדי לקבוע את המשך זכאותם לגמלת ילד נכה, מתעוררת בעיה קשה. מצד אחד, כאשר מתברר במבחן זה שהם מתפקדים בגבול הנורמה, לאחר שקיבלו במשך השנים הללו סיוע, טיפולים, העשרה סביבתית וכדומה, נשללת מהם הזכאות בהתאם לתקנות. מצד אחר, ברור שמרגע זה ואילך נאלצות המשפחות להתמודד לבדן עם הנטל, ורבות מהן לא מסוגלות לכך כלל. דבר זה גורם לכך, שרבים מהילדים מפסיקים לקבל את הטיפולים הדרושים להם עד גיל 18, וממילא חלה נסיגה גדולה בתפקודם. מובן מאלי, שהידי שצריכה לחתום על הפסקת הגמלה רועדת בעת שעליה לעשות זאת. מי שמכיר את מצבם של הילדים הלוקים בתסמונת דאון מבין עד כמה קשה המצב, הן של הילדים והן של משפחותיהם.

הצעת החוק שלפנינו מציעה לקבוע את הזכאות לגמלה לילדים הלוקים בתסמונת דאון עד גיל מאוחר יותר, כלומר עד גיל 18. אין ספק שבאופן עקרוני, מן הראוי היה שכך יהיה ושהילדים הלוקים בתסמונת דאון יוכרו כזכאים לגמלה, בלי שיהיה עליהם לעמוד במבחן התלות, כדי לשפר את רמת התפקוד גם אחרי גיל שש.

כפי שכבר הזכיר חבר הכנסת דוד צוקר, מצב דומה קיים בארצות-הברית, שם מקבלים ההורים קצבת נכות של הביטוח הלאומי האמריקני, וגם כסקנדינביה ניתנת הגמלה להורים עד גיל 18, ללא מבחני תלות.

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו עוברים לנושא הבא, הצעות לסדר-היום מס' 3986, 3988, 3989, 3992 ו-4019, בנושא: פגישת בוש-אסד. ראשונה, חברת הכנסת שולמית אלוני, כאמור, במסגרת שבע דקות.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הפגישה ש בין שני הנשיאים, בוש ואסד, איננה עומדת בפני עצמה, אלא יש לדון בה כבחינת מה הפועל היוצא ממנה. הרטוריקה, שאנחנו נסחפים בה לעתים תוך הטפה וצרקות, על המשטרים המושחתים הקיימים בארצות-הברית — היא מוצדקת, ואולי כדאי לדון בה ביום זכויות האדם, אבל גם לנו היו בריתות עם משטרים נאלחים, בריתות שהיו צורך המציאות כפי שהכנו אותה. אין צורך למנות את כל המשטרים האלה. די אם נזכיר את הקולונלים בארגנטינה, את מובוטו, את בוסקה ואחרים בדרום-אפריקה.

הפגישה היתה — והיא פתחה פתח לפגישה הנוספת שתהיה בשבוע הבא, של ראש ממשלת ישראל עם הנשיא בוש. גם אסד וסוריה נמצאים באזור וישראל נמצאת באזור, ועם כל הביקורת שיש לנו על המשטר, אנחנו נמצאים בשכנות עם סוריה. כדאי לזכור שהסכם הפרדת הכוחות, שהשגנו עם ממשלת סוריה ב-1974, עומד בתוקפו, ולפי ניסיונו, מבחינת היחסים הבין-לאומיים, זה שלטון שעמד בהבטחותיו.

אמריקני עם נשיא סורי, ולמרות היות סוריה מדינה שפגיעתה היתה רעה בוירה המדינית הבין-לאומית, בכל זאת אמריקה רוצה לפגוש אותה. וכל כך למה? משום שארצות-הברית כנראה חושבת כמו השר ארנס ולא חושבת כמו ראש הממשלה. ואיך אני יודע? שהרי היה זה השר ארנס שאמר שהוא מבכר על כל פגישה בין נשיא סוריה לבין נשיא ארצות-הברית, בעוד חוגים בלשכת ראש הממשלה — אני לא יודע מי זה, ואולי בפקודת הפרשנות צריך לתת סעיף שנקרא "מי הם החוגים המקורבים", או "מי הם חוגים כלשכות שונות" — אמרו באופן נזעם: ישראל לא רואה הבדל בין שליט עירק לנשיא סוריה. אני חושב, שלצורך העניין, אם ארצות-הברית ראתה הבדל בין שליט עירק לנשיא סוריה, ואם לא ראתה, ארצות-הברית חשבה, כשר ארנס, שטוב לה לפגוש אותו, ולא חשבה כמקורבי שמיר, שלא טוב לה לפגוש אותו.

אם אתה שואל אותי, אדוני שר החוץ, אזי ישראל צריכה תמיד לבכר על מפגש שבין כוחות הטוב, לצורך העניין — ארצות-הברית, לבין אויביו. למה? כי זו פתיחה של דלת נוספת לדיאלוג נוסף בין ישראל לבין אויבותיה. אם אתה שואל אותי, לו רק יימשך הקצת-דיאלוג בין סוריה לארצות-הברית, כסופו של דבר ייחלט שהדיאלוג שם הוא גם על הנושא שלנו. וכשם שמאז 14 במאי ישראל נשאה ונתנה במשא-ומתן עקיף עם אש"ף, דרך שתי תחנות ממסר, תחנת ממסר אחת בווינגטון ותחנת שמי ישראל אחת במצרים, ישראל מגיעה בימים אלה למשא-ומתן עקיף עם סוריה, כאשר תחנת הממסר הראשונה בווינגטון כבר התחילה לשדר.

הזעם האמיתי של לשכת שמיר, אדוני השר, לא היה על עצם הביקור, אלא על כך שישראל נעלמה ממפת הדילוגים של הדיפלומטיה האמריקנית באזור. מזכיר מדינה בא ומזכיר מדינה הולך, שליחים יוצאים ושליחים רצים, ואת ישראל אינם פוקדים. למה? משום שישראל איננה יכולה להיות, מסיבות ידועות, חברה בקואליציה המסוימת ההיא.

זה מביא אותי, אדוני שר החוץ, לדיון בביקור הנוסף, בביקור המיותר. אני מוכרח להגיד לך, שוב, כצופה מן הצד, שביקורו הנוכחי של ראש הממשלה בארצות-הברית הוא הביקור המשפיל ביותר של ראש ממשלה בארצות-הברית. ואגיד לך למה: נוסע מזכיר המדינה האמריקני לקהיר כשהוא יודע שכבר ארבעה חודשים יש תכנון של ראש הממשלה לבוא לניו-יורק לביקור — ומיד נעסוק בו. ארבעה חודשים הם תהלוך החשובה ולא נתנו אותה, תלו ואמרנו: יתנהג יפה, ניתן לו; לא נרצה, לא ניתן לו. וכאשר מזכיר המדינה הגיע לקהיר הוא אמר: נודע לי שראש ממשלת ישראל מגיע לביקור פרטי; כנראה נקבל אותו. בקהיר הוא מדגיש את הביקור הפרטי של ראש הממשלה, ואומר: נקבל אותו.

וכל כך למה? כי אני חושב שכאשר ראש הממשלה מתכנן זה ארבעה חודשים, וחורשים לא קלים למדינת ישראל, לנסוע לניו-יורק לקבל את פרס "ז'בוטינסקי", דומני שקורים לזה "אות מגן ירושלים" או משהו מן הסוג הזה — אני לא יודע את השם המדויק, כי בסך הכול לא כתנועתי עסקינן — הוא נוסע לניו-יורק לקבל את פרס ירושלים. ואני שואל את עצמי: כלום לא היה יאה שיפנה ראש הממשלה אל ה"זבוטינסקאים" הניו-יורקים ויגיד להם: "רבותי, קחו את הסמקניג וקחו את נשותיכם המאופרות, שיבואו לאותו ערב, ובואו לירושלים; אני אעניק לכם את פרס מגיני ירושלים במלון ה"יט", ולא אסע אני לשם ואתן להם תעודת הכשר לפחדנות של יהדות אמריקה לבוא לארץ לביקור?" אני לא מבין זאת.

פיקוח. בנתונים האלה, האם אין זו השעה לצאת — תוך יצירת קשרים, אולי עם המסוכנת שבאויבותינו מבחינת כוכב הצפון — ביוזמות שלנו לארצות-הברית על דרך פתיחת המתח והסגר שיש עלינו, על-ידי הצעות של שלום?

לקראת נסיעתו של ראש הממשלה לארצות-הברית הייתי מציעה, שכמהוה ראשונה ישוחררו העצירים האדמיניסטרטיביים מקרב המתונים שבין הפלשתינים, שאחם כומנס הסכמו לשבת למשא-ומתן, ושתיעשינה עוד כמה דיסטות. וכך, כאשר יגיע ראש הממשלה ויבקש ראשיתה של השתלבות בתוך מערכת של שלום באזור, הוא יבוא עם הצעות משלנו גם לגבי סוריה, וחבר הכנסת העצני, בייחוד בנושא שלא ייתן לנו מנוח, ואם אנחנו לא ניוזם בר הצעות של שלום, יכפו אותן עלינו. גם סוריה לא תשב אתך בלא שתבוא עם הצעות.

אליקים העצני (התחיה):

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני לא רוצה לענות לך. יש לי שבע דקות.

אליקים העצני (התחיה):

סוריה שונאת את אנשי ערפאת — — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כולם שונאים את כולם, ולמרות השנאה ששונאים אלה את אלה, וגם בקרבנו השנאה פורחת, המציאות של החיים בעולם היא: או לשבת ולדבר שלום ולעשות שלום, או להילחם עד חורמה. ומשום שבסיטואציה שנוצרה היום יש אפשרות, וראש הממשלה שלנו באווירה של הלחצים הקיימים בדבר הצורך במשא-ומתן של שלום יכול להביא דיבור משלנו, אזי במקום ללכת עם טרוריקה של הטפת מוסר וצדקנות, למה ישבו אתו ולמה דיברו אתו, וזה מנוגד לזכויות האדם וכיוצא באלה, יש לעבור לטרוריקה מלווה במחוות של עשיית שלום.

אני חושבת שמבחינת האווירה בתוכנו והאווירה של הארצות מסביב, הדבר הזה עשוי לשפר גם את ביטחוננו העצמי וגם להתחיל, אולי, לתת תשובה בתנאים הקשים שבהם אנחנו חיים.

יושבת פה המשלחת של הפרלמנט האירופי, והם חוזרים ושואלים, ועדיין לא קיבלו תשובה, על שום מה ממשלת ישראל רודפת, עוצרת, פוגעת במתונים שבין הנציגים הפלשתינים. אם אומנם פנינו לשלום, יש לעשות את המחוות הזאת ולצאת כבשורה של ראש הממשלה לדיבור של שלום עם הפלשתינים, עם סוריה. ולא יהיה שלום עם העמים מסביב בלא שניתן גם תשובה על הנושא הפלשתיני. והיה המפגש ההוא בבחינת "את פתח לי", שעל שמיר המצווה לגמור. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת אברהם בורג — באותו נושא.

אברהם בורג (המערך):

אדוני היושב-ראש, נכנס נכבדה, מכובדי שר החוץ, צדקה קודמתי, חברת הכנסת שולמית אלוני, שאנחנו עוסקים כאן בשתי פגישות שהן שני הצדדים של אותו מטבע: הפגישה ההיסטורית בין נשיא ארצות-הברית לנשיא סוריה, והפגישה המיותרת בין ראש ממשלת ישראל לנשיא ארצות-הברית.

כאשר אנחנו מסתכלים רק כצופים מבחוץ על המפגש שבין בוש לאסד, אנחנו אומרים: ככה ייעשה כנראה למדינה שאמריקה חפצה ביקרה. כאשר אמריקה מחזרת אחר שותפות לקואליציה, כך היא מחזרת. 12 שנה, 13 שנה לא נפגש נשיא

אבר-מוסא ואחרים, והוא טוב לכוא בקהל. סוף סוף הגענו לדרגתו, וראש ממשלתנו גם מתקבל.

מן המפגש הזה ניתן ללמוד פנימה, בבית שלנו, משהו על הנאיביות של השמאל שלנו, על הנאיביות של התמימים המתעטפים באצטלה של ריאליסטים, כאילו מודדים פה אמות מידה של מוסר.

ומכאן אל ההיבט השני — חבל ששר החוץ איננו, אבל הוא יצטרך בכל זאת להשיב — וזה הגולן. כאשר אנחנו שומעים פה על שיחות שלום שמטיפים לנו לערוך מהר עם הסורים, השאלה שתעלה ללא כל ספק, והיא עלתה בוודאי בשיחה הזאת, היא הגולן. מצד ימין כאן, במערך דיברו תמיד על עזה תחילה, ואני חושש מאוד שיש היום בליכוד דוקטרינה של הגולן תחילה.

חבר הכנסת רובי ריבלין, בראיונות בשנערכו עמו ברדיו ובטלוויזיה "העיר" צידד בגלוי במסירת הגולן לסורים, לרבות כנראה טרנספר למתיישבים היהודים; חבר כנסת מן הליכוד, הוא גם ידוע כדוברו, פרשנו ועושה דברו המובהק של לא אחר מאשר שר החוץ דהאיהנא מר לוי.

חבר הכנסת ריבלין אמר את הדברים בתוכנית "מוקד" כרדיו, שבה הופיע מטעם שר החוץ, והוא גם אמר, ששר החוץ עבר על דבריו ולא ראה בהם כל רע. מפה לאוזן עוברת השמועה, שאכן, מאחורי הגישושים והלחשושים עומד שר החוץ, אשר כאיש מרכזי במערך החישוקאים הפיל את ממשלת המשאומתן עם אש"ף בקהיר, וזכות זו תעמוד לו לעולם.

כעת, במסגרת סעיף אחר בתוכנית מאי 1989, סעיף האיילוחמה עם מדינות ערב, אנחנו עלולים ליפול מן הפח אל הפחת. לכן אני פונה ישירות אל שר החוץ מעל במה זאת ושואל אותו: הכנסת הזאת החליטה כי הגולן, כמו ירושלים, לא יהיה נושא למשאומתן. האם אתה רבך בזאת? האם אתה מוכן להצהיר, שבשום נסיבות לא תוותר ישראל על הגולן כולו או חלקו? נשמע זאת מכאן.

עם כל האבא יש לומר, שכבר הפתעת פעם אחת, ובחליפת המכתבים שלה עם שר החוץ האמריקני, אשר כתב אליך ב־21 בספטמבר שנה זאת דברים חמורים: ההתנחלות היא מכשול לשלום; ממנה למדים שישאלה מתכוונת להחזיק בידה את יש"ע; ההתנחלות, שינוי חד-צדדי של המצב, מרעילה את האווירה, מקשה מציאת פרטנר ערבי. הוא דרש ממך, על סמך דברים חמורים אלה, דיווח כספי שנתי על כל תמיכה כספית ממשלתית ישירה ובלתי ישירה בהתנחלות; דרש דיווח תקופתי על כל בנייה ביש"ע, חדשה ומורחבת, ועל כך אתה ענית במחמאה על הבנתו את צרכיה של ישראל; שום מלה של חשובה על הדברים החמורים הללו, וקיבלת את הפיקוח האמריקני, דיווח שהוא פיקוח. כיום אנחנו מחויבים לדבר בשום ממשלת מערך לא קיבלה על עצמה.

מי שנכווה ברותחין חושש בצונניו. אני מבקש לחזור פה על השאלה — וכולנו קשובים — האם אתה מוכן להצהיר מכאן, כפי שהצהירה הכנסת בהחלטה, שהגולן איננו עומד למשאומתן? זאת בחשובה על שאלתי, וגם על מה ששמענו כאן מהדוברת שלפני, שכבר מושכת אותך בלשון, כאשר יבואו וישבו למשאומתן, על מה ידברו עם אסד אם לא על הגולן?

את נאומי זה אשלח לכל בית בגולן יחד עם חשובתך. אני מקווה שהחשובה הזאת תפזר את החששות שלהם. הם במבוכה, הם בפחד, הם חוששים היום מהליכוד. אם, חלילה, החשובה תהיה לא-תשובה, גם זו תהיה תשובה. אנא, נשמע ברורות. תודה רבה.

אלא מאי? כשם שאני רואה כך את ראש הממשלה, ראה אותו הממשל האמריקני ואמר: ילך ויתכזה, ייסע לאמריקה, יבוא לביקור פרטי, ואנחנו במסגרת הביקור הפרטי אולי גם נזמין אותו אלינו, ויכול שלא נזמין אותו אלינו.

אם נרד לשורשו המדיני של העניין, אדוני שר החוץ, ביקורו של ראש הממשלה הוא הכבוד הנפוח וזקיפות הקומה של מדיניות הפרופיל הנמוך. אם אתה שומר על פרופיל נמוך כאסטרטגיה מדינית של מדינת ישראל, אל תיסע לווינגטון. אם אתה לא רוצה להבליט את חלקה הפעיל או הסביל של מדינת ישראל, אל תיסע לווינגטון. אל תיסע לניו-יורק, ולמה? משום שפגישתו של בוש עם אסד היא פגישת חשובה מפגישת בוש-שמיר. כשם שחשוב היה שפגישת בוש-אסד תתקיים, חשוב יותר שפגישת בוש-שמיר לא תתקיים. לא רק משום שכבר הודיע לנו ברוש גלי ראש הממשלה: אין לי מה למכור להם, ואני נוסע עם התוכניות הישנות שאין לי; אלא שבעצם נסיעתו עושה ראש הממשלה את הדבר המסוכן ביותר למדינת ישראל: הוא יוצר את ה"לינקג", הוויקה המדינית בין הקואליציה הבין-לאומית במפרץ לבין הקואליציה הבין-לאומית שתבוא לפתור את הכעיה הפלשתינית כיום שלאחר מכן.

דומני, אדוני שר החוץ — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
חבר הכנסת בורג, אני הייתי מציע לך לאחל לראש הממשלה דרך צלחה. הוא יוצא למשימה לאומית — — —

הי"ר ש' וייס:
לא. לא. סליחה, חבר הכנסת יאיר לוי, אין זמן עכשיו.

אברהם בורג (המערך):
דומני, אדוני שר החוץ, שטוב תעשה אם תנצל גם את קשריך הפוליטיים עם ראש הממשלה וגם את מעמדך המקצועי כאחראי המקצועי של מדינת ישראל בנושא יחסי החוץ ותעוץ לו: אדוני ראש הממשלה, היכבד רשכ בביתך ואל תיסע לשם על־מנת להסב נזק למדינת ישראל. תודה.

הי"ר ש' וייס:
תודה לחבר הכנסת אברהם בורג. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת אליקים העזני. אני מזכיר לחברי הכנסת שעל־פי הנוהל החדש: שבע דקות לנואם — תורה. אחריו — חבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

אליקים העזני (התחיה):
כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, אבקש לדבר על שני היבטים בשיחת בוש-אסד: הראשון — גישתם של חברינו כאן מן השמאל, המלקים יום יום את ראש הממשלה על התנהגות ישראל ביהודה, בשומרון, בחבל-עזה ובירושלים ועל קשיחותנו כביכול, שבגללה לא היה מר שמיר ראוי להתחבל אצל נשיא ארצות-הברית, הבורר מאוד, כידוע, את רואי פניו לפי מידת הדמוקרטיה שבמדינותיהם, ההומניות והגמישות של המשטרים שלהם.

והנה עכשיו אנחנו רואים שרודנים וסוחרים עבדים מחצי-האי ערב טובים לפגישת עם הנשיא בוש. גם חאפז אל-אסד, שהקריירה שלו זרועה עשרות אלפי גוויות פלשתינים בתל-אליזתר, סורים כתומס, נוצרים בבירות, רוצח באשיר ג'מאיל, ג'ונבלט, דני שמעון ונוסעי מטוס TWA, עשרות אמריקנים בשגרירות בבירות ומאות חיילי מירנס כלכונן, ובמחסניו טילים וגזים ובירתו מפקדה לרוצחי ג'יבריל,

המשטר. טיב המשטר מחייב אותנו לאותן ערכויות ביטחון, לאותם הסדרי ביטחון, לחיזוק כוחו של צה"ל ולמניעת התקפת פתע, משום שאין אנו מאמינים מעצם טבענו למשטרים שאינם תלויים ברעת הקהל.

מכאן אני רוצה להשליך לעניין הסורי. לישראל יש אינטרס מובהק בכך שיגדל חוג ההשפעה של העולם המערבי בכלל ושל ארצות-הברית בפרט על העולם הערבי בכלל ועל המדינות הגובלות בישראל בפרט. אינני יודע מה מוליד גידול זה בהשפעה. אם הוא יוליד יום אחד נכונות למשא-ומתן לשלום עם ישראל, יש לכרך על כך. ואם ישתמעו מדברי שר החוץ נימות מסוג זה, אני גם מברך אותו עליהן. הרי אלה מתוך הליכוד האומרים: מה אתם באים אלינו עם העניין הפלשתיני, צריך שלום עם כל העולם הערבי — בהחלט, ודאי שצריך שלום עם כל העולם הערבי. סוריה היא מדינה חשובה בעולם הערבי, אדירת כוח, גובלת בנו, שליטה עקיפה על חלק ממקורות המים שלנו, ויש לנו אינטרס להגיע אתה לידי הידברות, למרות כל הכתמים וכתמי הדם שדבקו במשטר האסדי בדמשק.

לכן צריך לומר, שבצד מרכזיותו של העניין הפלשתיני, לא משום גודלו אלא משום היותו עניין מקדמי לכל דבר אחר, יש לנו אינטרס לדבר עם כל מי שמוכן לדבר אתנו על שלום.

מבחינה זו, השקפת העולם שאני מייצג היא לגמרי לא דוקטרינרית. אתם רוצים להתחיל עם הפלשתינים — תתחילו אתם; רוצים להתחיל עם סוריה — תתחילו אתם; רוצים לדבר על הסדר לזמן קצר — דברו על הסדר לזמן קצר; רוצים לדבר על הסדר לזמן ארוך — שיהיה זמן ארוך; ועידה בין-לאומית, שיחות דו-צדדיות, שיחות בחסות שתי המעצמות — מה שאתם רוצים, תתחילו לדבר, תתחילו לזוז. העניין לטובתנו. הדיבור והתווזה הם אינטרס ישראלי.

לכן, אדוני שר החוץ, אני מקווה שתפעיל את השפעתך כדי שתהיה תווזה ותהיה תחילתו של דיבור עם אויבינו.

היו"ר ש' וייס:

תודה. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, לישראל, כמדינה מזרח-תיכונית, יש עניין רב בפתרון משבר המפרץ, יש עניין רב בהוצאת הצבא העירקי מכוויית ובהשבת העצמאות למדינת כוויית. השאלה העומדת עכשיו על הפרק ועמדה גם בפגישת הנשיאים בוש-אסד היתה, כיצד תושג המטרה הזאת. האופציות העומדות בפני הציבוריות הבין-לאומית, בפני האו"ם, בפני כל המדינות המעורבות היא — פתרון מלחמתי או פתרון במשא-ומתן.

הריכוז הצבאי האמריקני הענק בסעודיה ובמפרץ מעורר את החשש, שהנטייה של ממשל בוש היא לפתרון מלחמתי. ברית-המעצמות, צרפת ומדינות אחרות חיפשו, מאז החל המשבר, כל דרך להידברות עם שליט עירק, ולא מכיוון שהן הכירו באיום הצדקה לפעולה הצבאית שלו, אלא כדי למנוע מצב שכבוש כוויית יצית את האזור כולו.

עקשותו של סדאם חוסיין היא בלתי נסבלת. סירובו לסגת מכוויית הוא דבר שהקהיליה הבין-לאומית איננה יכולה להשלים עמו. אבל החלטת מועצת הביטחון בדבר שימוש בכל האמצעים עלולה להתפרש על-ידי הממשל האמריקני כמתן היתר לפעולה צבאית.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, ואחריו — את חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

רבותי, יוצא מן הכלל, בחמש דקות אפשר לומר מה שאפשר לומר בשבע דקות.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, כישראלי לא שמחתי ולא עלותי על מפגש בין נשיא ארצות-הברית לבין אסד, נשיא סוריה. נשיא סוריה הוא ורודן ברוטלי, איש דמים, אחראי לרצח רבבות, גם מבני עמו, גם משאינים בני עמו, גם מבני ערוכה, גם מנוסעי טיסה מסחרית רגילה. אם להשתמש כלשון המעטה, אינני יכול לייחס לו מידה אחת שאינה שלילית.

ארצות-הברית נוקטת את הכלל הוותיק, שהרבה מדינות הולכות בעקבותיה, שהאויב של אויבי הוא ידידי. אני רוצה להזכיר, שכלל זה הוא שסיפק נשק אדיר בידי שליט עירק, לרגע קצר אחד בהיסטוריה של המזרח הקרוב היה נראה שהאויב הוא השלטון החומייניסטי באירן ושהאויב של האויב הזה הוא ידיד המערב. יום אחד הקיצו מדינות המערב וראו כיצד המציאות הזאת טופחת על פניהם.

לכן אין לי שום סימפתיה למפגש הזה. אני מבין אותו. אני מבין את הליכוד של הקואליציה הזאת נגד בגדאד.

שושנה ארבל-אלמוזילוני (המערך):
קראת היום את ההצהרה של אסד בקשר ללבנון.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
מה את חושבת שהוא יעשה?

שושנה ארבל-אלמוזילוני (המערך):
אני תומכת בכך.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
חברת הכנסת ארבל-אלמוזילוני, את שמעת מה שאני אמרתי עד כה?

שושנה ארבל-אלמוזילוני (המערך):
אני תומכת בכך.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
אה, את תומכת כי "סליחה" חשבת שאת מסתייגת ממני. לא הבינותי.

אני מבין כיצד נוהגות ממשלות הפועלות בטווח הקצר, ללא שיקול עקרוני, ואני אומר שגם ממשלת ישראל בתוכן. אבל, אני שייך לאותם אנשים התומכים בהסדרי שלום אפשריים עם מדינות ערב בלי שים לב למשטרות הפנימיים.

כמובן, אדוני שר החוץ, היה לי נוח אילו אימצו לעצמן מדינות ערב בן-לילה את המשטר הנוהג במדיניות הקהילייה האירופית, ואילו הפכה סוריה להיות הולנד, וערב הסעודית הפכה להיות צרפת וכיוצא באלה. אני יודע שאין זה כך.

יתר על כן, אני רוצה להסב את תשומת לבך לעובדה, שתהליך הדמוקרטיזציה במדינות ערב לא בהכרח מוליד מתינות כלפי ישראל. בשתי המדינות החשובות, אלג'יריה וירדן, תהליך הדמוקרטיזציה הוליד חיזוק מדיני ומסוכן של האסלאם הקיצוני ביותר.

לכן, אני שייך לאותם אנשים האומרים: שלום עם העולם הערבי, תוך הסדר העניין הפלשתיני, כלי שים לב לטיב

של כל מדינות האזור, אבל קודם כל על צרכיה הביטחוניים, על שלומה ועתידה של ישראל.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני שר החוץ, רציתי לשאול אותך דבר מה, ברשותך, ואתה תחליט. יש לנו שתי סדרות של נושאים, שעל־פי מהותם הם נושאים זהים לחלוטין. אני גם מקשיב לנואמים. רוב הנואמים בסט הזה דיברו בדיוק מה שצריך לומר בסט השני. בכנסת יש מצוקה של הצעות לסדר־היום, ותחת כל מיני כותרות אנו מופיעים בסדרות שונות לכאורה. זה לא מחייב אותך לנאום פעמיים אותו נאום, אך אם אתה רוצה לענות על שתי הסדרות באופן מרוכז, אני אאפשר לך. אם תרצה לפצל את הדברך — אין בעיה.

שר החוץ ד' לוי:

אלה שני נאומים שונים.

היו"ר ש' וייס:

אולי באמצעות הנואמים אנחנו נבחין שאלה היו שני נושאים שונים.

שר החוץ ד' לוי:

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, יש לראות את הפגישה בין הנשיא בוש לבין נשיא סוריה בקונטקסט של גישת ארצות־הברית לשמירת הקואליציה שהיא גיבשה נגד סדאם חוסיין.

הנשיא בוש נשאל במסיבת העיתונאים המשותפת שלו עם הנשיא מובארק בקהיר ב־23 בנובמבר 1990 על נסיבות פגישתו עם אסד, והוא השיב כי הסורים התייצבו כפרטנר חשוב בקואליציה נגד התוקפנות העירקית, ולפיכך יש מקום לדון עמם ב"תוקפנות הברוטלית של סדאם חוסיין נגד כוויית".

הנשיא האמריקני הוסיף, כי אין הדבר מעיד בשום צורה שאין קיימים חילוקי דעות בין ארצות־הברית לסוריה בתחום רחב של שאלות. "ההבדלים קיימים וכל אחד יודע זאת", הדגיש הנשיא בוש.

כפי שכלולנו ברור, הממשל האמריקני מעמיד את העימות במפרץ הפרסי ואת התייצבותו הנחרצת מול תוקפנות סדאם חוסיין במרכז, בראש מעייניו. על־פי הגדרתו של נשיא ארצות־הברית, מדובר בתוקפנות אשר גרמה לכך ש"הביטחון הלאומי" האמריקני שרוי בסכנה ומדובר באיום על "האינטרסים החיוניים" של ארצות־הברית. זהו הרקע לפגישה, ואין לקשור בשום פנים ואופן את הנושא הישראלי לפגישה זו.

פגישת בוש־אסד אינה מצביעה על שינוי בנתוני הבסיס של מדיניות סוריה כלפי ישראל. סוריה לא שינתה את עמדותיה העוינות כלפי ישראל. סוריה נמצאת במצב מלחמה נגדנו, והיא אף ממשיכה לעודד גורמים עוינים בלבנון נגד ישראל ולבצע פעולות טרור. דמשק עצמה ממשיכה להיות מרכז לארגוני טרור, ונזכור שסוריה רשומה גם אצל האמריקנים ברשימת המדינות התומכות בטרור.

אשר ליחסינו עם ארצות־הברית, הרי הם נבחנים על־ידי אופי הדיאלוג המתנהל בינינו, ההבנות המושגות בו והסיכומים הנובעים ממנו. ארצות־הברית מכירה היטב כי ישראל היא יעד לתוקפנותו של סדאם חוסיין וכי היא המאוימת הישירה על־ידו. להכרה זו ולמחויבות הנובעת ממנה, של ארצות־הברית כלפי ישראל, אכן קיים ביטוי מעשי בדיאלוג המדיני הקבוע והמתמשך בין ישראל לארצות־הברית, לבר מן המגעים הקבועים בדרג הדיפלומטי הבכיר בין שתי הכירות ובמפגשים המתקיימים בין מנהיגי שתי המדינות.

לכן, אני חושבת שאנחנו צריכים לומר "כן" לסנקציות, אבל בשום אופן לא להסכים למלחמה כזאת או אחרת.

ההפגנות הגדולות שהיו לאחרונה בארצות־הברית ובמדינות אירופה נגד סכנת המלחמה מעידות על כך, שגם בארצות שהן שותפות להיערכות הצבאית בסעודיה יש חשיבה מחודשת. זה הגיע גם לקונגרס האמריקני, המחזיק בכוח את ידיו של הנשיא בוש כדי למנוע מלחמה.

ממשלת שמיר מתרגשת מאוד. אבל מתי היא מתרגשת? כאשר הופיעו הידיעות על 15 בינואר כתאריך אפשרי למלחמה, הממשלה לא התרגשה. אבל כאשר מדובר בהידברות בין ארצות־הברית לעירק, אז יש התרגשות. כפי שנמסר, שר החוץ העביר לממשל האמריקני מסר, שבו מוכעת דאגה מפני התוצאות השליליות של החלטת הנשיא בוש לפתוח בדיאלוג עם סדאם חוסיין; תוצאות שליליות של דיאלוג, לא של מלחמה.

ראש הממשלה שמיר צוטט כמי שדואג דאגה עמוקה לא שלומה של ישראל במקרה שתפרוץ מלחמה במפרץ ותגיע עד ליישובינו, אלא הוא דואג לבחריין ולאב־דאבי.

לפי מקורות שמצטטים את רוב שרי הממשלה, ישראל מתכוונת, אם אכן ייפתח דיאלוג כזה ולא תיפתח מלחמה, לנקוט בעצמה צעדים צבאיים, מה שנקרא מלחמת־מנע. לכן אני מתריעה מעל הבמה הזאת מפני תוכנית למלחמת־מנע נגד עירק, שעמה נוסע כנראה ראש הממשלה שמיר לארצות־הברית.

הועלתה חביעה בהקשר זה לפירוק עירק מנשק, לרבות המתקנים הגרעיניים שלה. הועלתה חביעה לפירוק כזה באופן חד־צדדי. חביעה כזאת היא בעצם הזמנה לעימות מלחמתי. אני בעד פירוק נשק גרעיני, בעד פירוק נשק באזור, אבל הוא צריך להיות הדדי ומעוגן בהסכמים בין כל המדינות באזור. וישראל, שטרם חתמה על האמנה לא־הפצת הנושק הגרעיני, ודאי שאין לה זכות לדרוש מאחרים לוותר על נשק גרעיני או על אמצעי השמדה המוניים אחרים.

אני גם חוששת שמלחמת־המנע שעליה מדברים עכשיו תנוצל כדי לשלוף תוכנית־מגירה לגירוש פלשתינים מהגדה ומהרצועה. אין זה מקרה, ששוב מדברים גורמים ביטחוניים בכירים על גירוש מנהיגים פלשתינים, על איום בעצם במיני־טרנספר.

השאלה שעמדה ועומדת גם היום היא: דיאלוג או מלחמה; או דיאלוג או מלחמה. זה נכון לגבי המפרץ וזה נכון גם לגבי הסכסוך הישראלי־הערבי; זה נכון במיוחד לגבי הסכסוך הישראלי־הפלשתיני: דיאלוג או מלחמה.

אם ייפתר הסכסוך הישראלי־הפלשתיני בדרכי שלום — יש עתיד לישראל ולפלשתינ שתקום לצדה. אם מישור חושב לפתור את הסכסוך הזה באלימות של גירושים, באלימות של המשך הדיכוי — הרי שלוש שנות האינתיפאדה מוכיחות, שאי־אפשר למחוק את "הקו הירוק".

לכן, היום יותר מכעבר ברור שאי־אפשר להפריד בין הסכסוכים, שאי־אפשר להפריד בין הסכסוכים באזור. יותר מכעבר ברור שדיאלוג, הידברות, ועידה בין־לאומית בהשתתפות כל הגורמים הנוגעים בדבר — זו הדרך לפתרון סכסוכים מהסוג הכווייתי ומהסוג הישראלי־פלשתיני.

טוב היה עושה ראש הממשלה שמיר אילו יצא לדרך עם תוכנית לשלום, להידברות. הוא היה עונה כזה גם על צורך

אליקים העצני (התחיה):
אני גאה בזה מאוד.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ש' וייס:

אני חושב שזה היה חלק חשוב מאוד בנאומי, אם מותר לי לשפוט פה.

חבר הכנסת רובינשטיין?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
מסכים.

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת חמר גווינסקי?

חמר גווינסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מסכימה.

היו"ר ש' וייס:

אם כן, נצביע באופן מלוכד על כל חמש ההצעות. זו הצבעה שנייה היום. אנחנו עוברים להצבעה מהירה, על-פי הצעת השר והסכמת החברים להעברת הנושא לוועדת החוץ והביטחון.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה 14 —

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

ברוב של 14, ללא מתנגדים וללא נמנעים, הנושא מועבר לוועדת החוץ והביטחון.

ו. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לעידוד המגזר היצרני (קליטת עובדים) (הוראת שעה), התשנ"א — 1990.

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית: הצעת חוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א — 1990, שהחזירה ועדת העבודה והרווחה.

וכן החלטת ועדת הכספים המאשרת הוראות כזו שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון), התשנ"א — 1990. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

ז. הצעות לסדר-היום

פגישת שר החוץ האמריקני עם שר החוץ העירקי

היו"ר ש' וייס:

האמריקני עם שר החוץ העירקי. חבר הכנסת העצני, סיבוב שני, באותו נושא.

אני עצמי נפגשתי בחודשים האחרונים פעמיים עם מזכיר המדינה ופעם אחת עם הנשיא בוש. שר הביטחון נפגש פעמיים עם עמיתו, שר ההגנה האמריקני. פגישתו של ראש הממשלה עם הנשיא בוש תתקיים, כידוע, בעוד ימים מספר.

ההכנות והסיכומים שהושגו בפגישות אלה נשאו ויישאו פרי, שיבוא לביטוי המובהק בתחום הביטחוני והכלכלי.

מכאן, אדוני היושב-ראש, אני רוצה להשיב על שאלה רטורית שהופנתה לעברי במשך הדיון הזה, בהקשר אישי לחלוטין, על-ידי חבר הכנסת העצני, בנושא הגולן. אינני צריך להצטרף ואני לא יושב בחקירה מולך. נאמנותי לארץ-ישראל לא צריכה את אישורך. אבל אני רוצה להדגיש, שבנושא הגולן לא הייתה, לא במישורין, אף לא ברמז, שום הצהרה מצדי, מפני על נכונותה של ישראל לעשות ויתור כלשהו בגולן. אתה בוודאי יודע, כי לא היה שום שינוי לא בממשלה ולא בקואליציה אשר יזמה את ההחלטה על הגולן והעבירה את ההחלטה. אתה ותושבי הגולן יודעים היטב מה עשיתי להקמת רוב היישובים ולפיתוחו של הגולן. כך הייתי וכך נשארת.

אולם, אם אני אשאל, והיה ויהיה סיכוי לישראל להיכנס למשא-ומתן לשלום עם מדינות ערב באזור, האם עלי לומר: יש לי תנאי ומשום כך לא אשב עם מדינה זו או אחרת? תשובתי היא לא. ישראל מוכנה לשבת עם כל מדינה במזרח התיכון הרוצה לעשות עמה חוזה שלום בכל מקום, בכל שעה וללא תנאים מקדמים.

אדוני היושב-ראש, מפאת חשיבות העניין, אני מציע להעבירו לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברת הכנסת שולמית אלוני, האם את מסכימה להעברת הנושא לוועדת החוץ והביטחון? — כן. חבר הכנסת אברום בורג? אני משער שכן. חבר הכנסת אליקים העצני?

אליקים העצני (התחיה):
מסכים.

היו"ר ש' וייס:

מסכים. בשאלתך גרמת לכך ששר החוץ התייחס אליך באופן מיוחד.

היו"ר ש' וייס:
הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת —

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: הצעת חוק לתיקון פקודת בריאות העם (מס' 11), התשנ"א — 1990, הצעת חוק לתיקון פקודת בריאות העם (מס' 12), התשנ"א — 1990.

לקריאה ראשונה, מטעם ועדת הכלכלה: הצעת חוק

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 4058, 4060, 4061, 4073, 4082 ו-4091, בנושא: פגישת שר החוץ

חוסין את כל הארסנל הזה. נצא מהמסקנה שלא יוציאו לנו את הערמונים מתוך האש.

מי נשאר מודאג נוכח ההתפתחות החדשה? אני אומר: הכווייתים, הסעודים, הסורים, אנחנו והמצרים, לפי סדר זה. אנחנו כולנו מודאגים, שאם יצאו האמריקנים ישאירו אותנו עם סדאם חוסיין. אבל הערכים חכמים — הם לא אומרים את זה, כבוד שר החוץ. הם נפגשו בבהלה, ואמרו: מקדמים כברכה; אחד בפה ואחד בלב, לא הכול צריך להגיד. הסעודים אומרים: אנחנו רוצים נשק בכמויות עתק כדי שנוכל להתגונן לברנו. זה מה שאנחנו צריכים לומר, ולא להיכנס לתוך נשמתם של האמריקנים. מי יודע מה הנוק. לא נכתיב להם את האינטרסים שלהם. אנחנו גם לא נעצור את העגלה הזאת.

אני רוצה להביא בפניך, כבוד שר החוץ, הרבה מאוד נילמוקים הנשמעים באמריקה גם מפי אנשים מהימין, ויש להם גם בסיס. הם אומרים, שהכווייתים הם לא דמוקרטיה ולא בשבילם צריך למות, וגם אנחנו איננו צריכים לצאת מכלינו למען הדמוקרטיה של כוויית. הם אומרים שאין הברל בין אירן של חומייני, שאמריקה נתנה יד לעריקים נגדה, לבין סדאם חוסיין לבין אסד, בעל-הברית החדש; אנחנו צריכים להוסיף: לבין יאסר ערפאת. אם הראשון, סדאם, הוא היטלר, כולם היטלר. זה מה שאנחנו צריכים לומר.

יש אנשים בארצות-הברית שרואים את המשחק הצבוע של בעלי הברית הערכים של האמריקנים. כולם שולחים בעצם רק את האמריקנים להילחם. הסעודים לא יילחמו, המצרים לא יילחמו. כולם אומרים את זה: נגד עירק לא נילחם, רק אולי בכוויית. כולם, לרבות האירופים, רוצים שרק האמריקנים יילחמו.

למה לנו להצטרף לזה? אנחנו גם איננו צריכים להיות מגיני האינטרסים של הנפט. יש באמריקה מי שאומר, שאת החרם של הנפט, את הקרטל של אופ"ק, כל זה הכרנו לפני סדאם חוסיין. וכל הטענות האלה צבועות.

התוצאה היא, שהאזור הזה — וזו הנקודה העיקרית בדברי — צריך למצוא לו איזון פנימי. גם אירופה, אחרי עוויות נוראות, מצאה איזון פנימי. והאזור צריך להתאזן באופן פנימי, כאשר ישראל היא חלק ממקבילית הכוחות, ולא על-ידי שוטר מבחוץ.

מדברים על לינקג', כבוד שר החוץ. אני אינני יודע אם אנחנו צריכים להיכנס בעוכי הקורה הזאת. אולי יש לינקג', אנחנו לא יכולים למנוע אותו בכלל. בארגנטינה, אתמול, במסיבת עיתונאים, נשאל בוש, האם הנושא הפלשתיני יעלה? הוא אמר: זיקה לא תהיה, אבל אם הוא יעלה, זה לא מן הנמנע שהוא יעלה. הלינקג' כבר ישנו. אבל אני אומר לכבוד שר החוץ, איזה לינקג' אנחנו יכולים להסכים לו — אי-מעורבות של מעצמות מבחוץ, אנחנו איננו צריכים לחשוש מזה, פרט לסכנה האטומית, מפניה לא יצילו אותנו האמריקנים, עמה אנחנו עומדים לבדנו מול העירקים, אם, חלילה, ייווצר פאט אטומי, אם נוכל למנוע את זה בכוח, ואין לי המידע על זה — מה כוחנו היום לעשות — אמריקה לא תציל אותנו מזה.

אני מציע אפוא שעמדתנו תהיה פשוטה מאוד, לומר לאמריקנים: א. אם על-פי האינטרסים שלכם החלטתם שלא להתערב, בבקשה, אבל אז — לא להתערב בכלל ולא לעשות אותנו שעיר לעזאזל.

ב. בעניין ביטחוננו, לא יהיה פרופיל נמוך. ביטחוננו, קרי

אליקים העצני (התחיה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, שר חוץ נכבד נעדר

היו"ר ש' רייס:

לא. גם קודם אמרת "נעדר" ועיקר נאומי הוקדש לך.

אליקים העצני (התחיה):

סליחה.

קריאה:

נהדר?

אליקים העצני (התחיה):

לא, נעדר מכיסאו.

אני מצטער מאוד אם העליתי עלי את חמתו של שר החוץ. אני מקווה שבנושא הזה, זה לא יקרה. אני חושב, שכבוד שר החוץ צריך להבין, שתפקידי כאן גם לבקר ביקורת, ושר איננו נעלה מביקורת, ואף אחד פה לא ביקש מאף אחד להצטדק, וגם לא יבקש.

בנושא שלנו — קראנו בעיתונות אתמול והיום הודעה מדאיגה של שר החוץ באוזני שגריר ארצות-הברית. אני אקרא כפי שדווח — ייתכן שלא דווח במדויק: "ישראל מודאגת מהאפשרות שארצות-הברית תפתח בסופו של דבר במשאומתן עם עירק, הצבא האמריקני יעזוב את האזור, וישראל תיוותר לבדה מול עירק".

הדברים האלה, אם הם נכונים, או אם נימתם נכונה, הזכירו לי, בדרך הניגוד, את דבריו של משה דיין, וזיכרוננו לברכה, ערב מלחמת ארץ-ישראל, שקוראים לה מלחמת ששת-הימים, כאשר הוא אמר לאמריקנים: "איננו רוצים שבחורים שלכם יילחמו וימותו בשבילנו". הדברים האלה עשו רושם עצום וקנו את לב העם האמריקני.

אני חושב שיש לנו די נקודות חיכוך עם האדמיניסטרציה האמריקנית. שאנחנו איננו צריכים היום להצטייר בעיני העם האמריקני והקונגרס, שבו עיקר תמיכתנו, כנטל, ומי שמבקש מהאמריקנים "תילחמו בגלל אינטרסים שלנו" מצטייר כנטל.

העובדה היא, שארצות-הברית הולכת למשאומתן עם סדאם חוסיין, ואנחנו את המשאומתן הזה לא נמנע ולא נעכ. לא עוד הסגנון של אוגוסט-אוקטובר, ששמענו מפי בוש שאמר: "לא נפייס את התוקפן" — אני מצטט — "היו משפטי נירנברג לסדאם", אייפשו לשאת-ולתת עם טוריסטים". זה נגמר. הנוסחה שהשתמשו בה כלפי היטלר, unconditional surrender, נדמה לי שזו היתה דוקטרינת קובלנקא, איננה עוד. חמש החברות הקבועות במועצת הביטחון כבר החליטו, לפי הידיעות האחרונות, להבטיח לסדאם, שיגנו על משטרו אם ייסוג מכוויית. וזה בהסכמת שרי החוץ, אין מפרסמים זאת מפייהם, כדי שלא להוריד את המורל של הצבא שחונה במפרץ.

יש משלחת עירקית פרלמנטרית באיטליה, הנושאת ונותנת עם נשיא איטליה או עם ראש ממשלתה. שר החוץ האיטלקי נוסע בשם אירופה אל סדאם חוסיין לשאת-ולתת. החזית הזאת של שלילה טוטלית של סדאם חוסיין, מלחמה עד חורמה, התמוטטה. ועלינו להיות ריאליסטיים.

בתוך המערכת הזאת, איש איננו מדבר עוד על חיסול הארסנל הכימי, הבקטריולוגי והפוטנציאל הגרעיני, והרי זה הדבר המעניין אותנו באמת, והוא המעניין הכי פחות את כל הארצות והמדינות הנכבדות האלה, שהן הן שסיפקו לסדאם

הסכנה האטומית. לגביה אנחנו נחליט כפי הבנתנו וכוחנו. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מתנצל על כך שאמרת שזה נושא דומה. הפכת את זה ממש לנושא חדש. מעניין מאוד. תודה רבה.

רשות הדיבור לחבר הכנסת חסיין פארס. אחריו — לחבר הכנסת דוד צוקר, ואחריו — לחבר הכנסת עוזי ברעם.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר החוץ. כאשר פלש סדאם חוסיין לכוויית, גיינו את פלישתו מתוך העיקרון שאנחנו נגד פלישה, נגד כיבוש בכוח. למרות כל סיבות הסכסוך, כביכול, שיש לו עם כוויית, סיבות היסטוריות כטענות, ניצול הנפט, אנחנו גיינו את הפלישה, כי אנחנו רוצים שכל בעיה וכל סכסוך, יהיה אשר יהיה, בין ישראל ובין מדינות ערב, ובין כל מדינה למדינה, יפתר רק בדרכי שלום. אנחנו גם יודעים שסדאם חוסיין במלחמתו נגד אירן וגד הכורדים השתמש בנשק כימי. אנחנו יודעים גם, שלסדאם חוסיין יש שלטון דיקטטורי בעמו שלו. אני קובע שיש לסדאם חוסיין שאיפות להיות המנהיג של העולם הערבי. לכן אנחנו התנגדנו לאקט הפלישה שלו לכוויית.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מי זה "אנחנו"?

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני מדבר על מפ"ם, בכלל זה אני עצמי.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זו לא עמדת כל ערביי ישראל.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הרבה מערביי ישראל חושבים כך. ואם יש מי שתמכו בו, הרי זה מתוך יחס מסוים מצד ממשלת ישראל כלפי הערבים, מתוך יחס מסוים מצד ממשלת ישראל כלפי הבעיה הפלשתינית, מתוך ייאוש מסוים. הם יודעים, שאם חס וחלילה תפרוץ מלחמה, ואם סדאם חוסיין ישלח את הנשק הכימי נגד ישראל, הם יודעים שהם לא יצאו מכאן זכאים. הם יודעים.

נחזור לנושא שלנו. מצרים נענתה לסעודיה, ומצרים יש לה אינטרסים כלכליים וגם פוליטיים. עובדה היא שאמריקה מחקה חלק גדול מההחלטות של מצרים. אבל גם נשיא מצרים שואף להיות מנהיג העולם הערבי. כמרכן אסד וקדאפי. מצאו מכה משותפת. אבל כלפי אסד — — —

היו"ר ש' וייס:

אפשר לעשות חלוקה: אחד בראש הוועדה המכילה, אחד בראש — — —

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
יכול להיות.

אני חושב שאסד השתכנע, דרך אמריקה או בתיווכו של מובארק, שאם יעשה את הקואליציה הזאת עם האמריקנים והסעודים נגד סדאם — כנראה קיבל החלטה בשתיקה או הבטחה בשתיקה מארצות-הברית שיחזירו לו את הגולן ושיהיו אילו הסדרים בלבנון לטובתו: כנראה. אחרת, אני לא בטוח שאסד היה הולך לקואליציה כזאת.

על כל פנים, אני רואה, שאמריקה, אף שבהתחלה לא נכנעה לאיומים של סדאם, יש לה היום נסיגה. הנשיא בוש הכריז שהוא מוכן לשלוח את בייקר, והוא עצמו ייפגש עם

טארק עזי. זאת בעצם נסיגה. וישראל עומדת בצד ולא נוקטת שום עמדה. היא שומרת על פרופיל נמוך. לשמור על פרופיל נמוך זה טוב. אבל שמענו אתמול וקראנו היום מפי שר החוץ, שישראל תפגין עצמאות או פרופיל עצמאי. השאלה היא, כמה זמן יכולה ישראל לשמור לעצמה את הפרופיל העצמאי.

האם יכולה ישראל לנתק את עצמה מכל מה שמסתובב סביבה בעולם? כמה זמן היא יכולה להיות גיבור העולם? כמה זמן? היא לא יכולה להינתק מכל מה שהולך סביבה. היום אנחנו חיים בעידן אחר לגמרי. עידן של פתיחות, עידן של שלום, גם עידן של פירוק נשק משמיד, נשק גרעיני, נשק כימי וביולוגי.

אם מחר יגיע הנשיא בוש להסכם עם סדאם חוסיין, שסדאם יהיה מוכן לסגת מכוויית ויהיה מוכן גם לפרק את הנשק הקטלני שיש לו בתנאי שהוא יקבל הבטחה שאמריקה תתמוך בנסיגה מלאה, ותלחץ ותקיים עוד קואליציה — שנייה, אחרי שתיגמר בעיית המפרץ — נגד ישראל, מה תהיה עמדת ישראל? האם היא יכולה לעמוד נגד הלחץ הבין-לאומי, מול כל העולם? ישראל גיבורה, אבל לא גיבורה עד כדי כך שהיא יכולה לעמוד נגד הלחץ הבין-לאומי.

אני שואל את שר החוץ ואת ממשלת ישראל, מדוע ממשלת ישראל לא יזמה עד עכשיו שום יוזמה? היא מחכה. אני שומע את ראש הממשלה שמיר שאומר: אנחנו מחכים עד שהבעיה של המפרץ הפרסי תסתיים. למה לחכות עד אז? למה ממשלת ישראל עצמה לא יוזמת יוזמות משלה? שתגלה נכונות לפתרון מדיני באזור. למה שלא נדבר ונקיים תוכנית של שלום שתהיה מקובלת על כל האזור ועל כל העולם ונגמור את שפיכות הדמים? עד מתי נחיה עם מאוימים ומאיימים? עד מתי?

לא הגיע הזמן שנחיה בשקט במדינה הזאת, ילדינו וגם ילדי שכנינו, בני עמי ערב, בכלל זה הפלשתינים? לא הגיע הזמן שנחיה קצת בשקט בלילה וביום ונתפנה לפיתוח אזורנו, לשיחוף פעולה פורה בכל השטחים, התרבותיים והכלכליים?

בעיית המים לא היתה צצה, היא היתה נפתרת. בעיות העלייה לא היו קיימות, היו נפתרות. בעיית הפחד לא היתה קיימת. עד מתי נחיו בחיבוק ידיים?

הגיע הזמן שממשלת ישראל תקום ותכריז על נכונות לפתרון בעיות הסכסוך באזור כולו, במזרח התיכון, לרבות כל הפתרונות שאנחנו מצפים ששר החוץ ייוזם. יש לו השפעה, אם ירצה להשפיע, על ראש הממשלה, אני בטוח בכך. כפי שהשפיע עליו אז, בחישוקים הגדולים, אני בטוח שתהיה לו השפעה גם בנושא הזה. תודה רבה.

אלי דיין (המערך):
אתה אופטימיסט גדול.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת דוד צוקר, ואחריו — את חבר הכנסת עוזי ברעם. חברי הכנסת, נא להקפיד על הזמנים.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני השר, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הלוואי שהייתי יודע מהי הפגישה הזאת. הלוואי שהייתי בטוח שהשר או אחרים יודעים בדיוק מה הפגישה. אני תוהה איזו פרשנות לתת לה. אני אומר ברצינות שאני תוהה, כי יש אפשרות שזה בסך הכול סולם שהנשיא בוש מחפש כדי לדרת בו. אבל יכול

חמור מזה, מה שיצא מן הפגישה שלך עם השגריר האמריקני בישראל מאפשר גם לעירקים לעשות בזה שימוש בתוך העולם הערבי: הנה, אמרנו לכם, ישראל היא זו הפרוכטורית.

אנחנו יודעים — ואני אומר את זה כאיש אופוזיציה — שממשלת ישראל נקטה מדיניות שונה לחלוטין. היציאה מהפרופיל הנמוך שלך במפגש עם השגריר האמריקני בישראל, אדוני השר לוי, היתה שגיאה. מפני שיש דברים שההתלהבות לא יפה להם, והפומביות לא יפה להם, וההתבטאות בהם בכלל לא יפה.

אני חושב שהדבר האחרון שישאל צריכה לעשות כדי שלא לאפשר לסדאם לקעקע את אחדות החברות הערביות בקואליציה הוא לאפשר לספק למישהו את התחמשת שמצביעה על זה. ישראל מסרטטת את המטרות המרחיקות-לכת ביותר בעימות בין הקואליציה לבין עירק. אסור לנו לסרטט כלל מטרות. המטרות ייווצרו, כוודאי אין לסרטט את המטרות המרחיקות-לכת ביותר.

הרי יש לנו דוגמאות שהסטייה היחידה ממדיניות הפרופיל הנמוך היתה באמת אחת השגיאות שמשרד החוץ ביצע באו"ם. אני חושב שאפשרתם לעירקים בשיתוף אש"ף להקשות על הקואליציה, על הקהרנטיות, על הלכידות של הקואליציה הזאת. אבל ככלל, המדיניות היתה נכונה ורק הסטיות ממנה, כמו הטיפול שלנו באירועי הרהיבת באו"ם, היו שגיאה.

אינני נתן פה מקשה מסודרת של ההשקפות שלנו בנושא המפרץ. אני רוצה להעלות רק נקודה אחת. אדוני השר, צריך להודות שעירק עושה שימוש כמעט וירטואוזי בעניין הפלשתיני בקרב ההמונים הערבים מתחילת המשבר במפרץ. מכאן, העניין הפלשתיני — ולא חשוב עכשיו אם בצדק או לא, לשיטתך או לשיטתי — נתפס בתוך העולם הערבי כמצפון האומה, כביטוי של סולידריות. אני לחלוטין לא מדבר על המשטרים, אני מדבר עכשיו רק על ההמונים הערבים. העניין הפלשתיני הוא איזה נייר לקמוס לערביותך, לנאמנות לעניין הערבי בקרב ההמונים הערבים, לא בקרב המשטרים. בעניין הזה עושה סדאם שימוש וירטואוזי ככך שהוא מאשים את המשטרים המצריים, המרוקניים, הסוריים כעומדים מול העניין הפלשתיני, נגד העניין הפלשתיני.

יש רק דרך אחת לשמוט את השטיח הזה מתחת לרגלי סדאם. נכון, סדאם עושה שימוש לא רק בעניין הפלשתיני כשהוא מנסה לקומם את ההמונים הערבים נגד הקואליציה. הוא בעיקר עושה שימוש בעניין האנטי-אמפריאליסטי, כמובן, והאנטי-אמריקני, אבל לעניין הפלשתיני יש תפקיד.

אדוני השר, יש דרך אחת לשמוט את השטיח הזה מתחת לרגליו של סדאם ולשלוט ממנו את הארגומנטים הללו, את התחמושת הזאת. אם היתה ממשלת ישראל מציעה פתרון של ממש, דרך, תביע, פרוצדורה, היא היתה יכולה להעביר את אש"ף למחנה נטרל לא היכולת של סדאם לשחק עם אש"ף כאילו הוא הפטריוט הערבי האחרון. אני חושב שישו אחת השגיאות, אולי כמעט היחידה שממשלת ישראל ביצעה מתחילת המהלך. לא שאני מצפה מממשלת ישראל לעשות את זה, כי אני מכיר את ממשלת ישראל ואת השקפותיה, אבל אני אומר לך שוב: לשיטתכם, אם אתם רוצים להחליש את סדאם מול הקואליציה — רק פתרון שיאפשר להעביר את אש"ף למחנה השני היה יעיל במקרה הזה.

להיות שזה מכשיר נוסף כדי להמחיש לקואליציה, שהנשיא בוש ממצה את כל המהלכים לפני המהלך הצבאי.

אינני יודע אם מדובר בכניעה או בפשרה, אם יש כבר הבנה לפני הפגישה. כפי שמקובל לגבי פגישות רבות. אם אין הבנה לפני הפגישה, האם מדובר בסטייה מן ההחלטות האמריקניות או לא? מה שמעלה, אגב, שאלה, האם ארצות-הברית היתה החלטית מן ההתחלה, או שמא מה שאנחנו שומעים מכיוון הקונגרס ודעת הקהל איננו מאפשר לממשל להיות החלטית כל כך, לצערי? אני מעלה שאלה בנושא ההחלטיות של ארצות-הברית, האם הקואליציה תלויה בארצות-הברית או שארצות-הברית תלויה דווקא בקואליציה?

עדיין לא כל כך ברור לי למה מכוונת הפגישה. אם היא תסלול דרך לפתרון מדיני, שיחסוך לאזור מלחמה, ואין מלחמה אלא מלחמה אזורית, אזי היא פגישה מבורכת. אין מלחמה שהיא לא מלחמה אזורית. אין מלחמה שאפשר להגביל אותה לגבולות תחומים ברורים ויודעים. אחרת, היתה העמדה שלנו קלה.

אבל אם הפגישה הזאת — וצריך לומר זאת גם מספלי האופוזיציה — תציב סולם לנשיא בוש ותסתים במהלך שיטתירי כירי העירקים חלק משללם, צריכה מדינת ישראל כולה, לא רק ממשלתה, להתנגד, ובתוקף, למה שירקם במפגש הזה. הווי אומר, כל מה שיראה בסופו של דבר כהישג עירקי, ייתפס כהישג עירקי, אפילו אם לא אוכייקטיבית, אבל ייתפס — ובעיקר בתוך העולם הערבי — כהישג עירקי, יהווה איום קשה מאוד על קיומה של ישראל. על מצבה של ישראל, על הנסיבות שבהן ישראל מתקיימת כמזרח התיכון.

אני רוצה לומר עוד משהו כאיש אופוזיציה ברוב הדברים האחרים. אני חושב שממשלת ישראל, לבד ממקרים מספר שאצין מיד — דווקא זה רגע טוב, שחבר הכנסת עוזי ברעם ניגש לשר, אולי באמת השר לא ישמע את המחמאה שלי —

עוזי ברעם (המערך):

עד עכשיו הוא הקשיב קשב רב.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני דווקא לא רוצה שהוא ישמע את המחמאה. ככל אופן, אומר זאת בנימה רצינית יותר, אני חושב שממשלת ישראל מילאה את תפקיד הראוי והנכון. צריך לומר זאת בהגינות, שיעדה לה ארצות-הברית, וישראל הבינה זאת היטב. היא מילאה נכון את תפקידה במסגרת הפרופיל הנמוך; פרופיל נמוך עכשיו כשם קוד למדיניות הישראלית.

אדוני השר, אני חושב שכל סטייה, והיו כמה סטיות כאלה, ממדיניות הפרופיל הנמוך היתה שגיאה. כל עוד מילאה ישראל את תפקידה בתחום הפרופיל הנמוך, היא נהגה נכון. כל סטייה מן הפרופיל הנמוך היתה שגיאה. אני חושב שאתה שגית ביומיום האחרונים, אדוני השר.

מה שיצא מן הפגישה עם שגריר ארצות-הברית עלול בקלות רבה לשחק לידיהם של כמה מהיריבים שלנו בארצות-הברית ובעולם הערבי. יש לנו הזדמנות גם להעמיד דברים על דיוקם, ובהחלט ייתכן שהדברים היו לא מדויקים. אבל מה שיצא מהמפגש שלך עם שגריר ארצות-הברית מאפשר למי שרוצה בארצות-הברית לסרטט אותנו כמי שדוחקים באמריקנים להיכנס למהלך מלחמתי. להצדיק את זה במפגש שלך עם השגריר.

להיעדרה, אלא בין יוזמה כפויה שיכולה להתרחש בתנאים גיאואסטרטגיים קשים ביותר, כאשר ארצות-הברית מפנה את כל חציה לכיוון ישראל, לבין יוזמה שהיא עדיין שלנו. ואל תאמר, אדוני שר החוץ, את מה שאומר ראש ממשלתנו כל הזמן, שאנחנו חזקים ולא יכפו עלינו. אנחנו לא מדברים על כפייה, לא של אקדחים ולא של רובים. אנחנו יודעים שאנחנו מצויים בעיצומו של מאמץ כלכלי אדיר להרחבתה של ישראל. אני לא מדבר על הרחבת גבולותיה, כי אני לא שמיר; חס וחלילה שיצטוו אותי. אבל, הרחבתה של ישראל כחברה בתנאים כאלה — אנחנו חשופים חשיפה אדירה ללחץ בין-לאומי. לכן אנחנו צריכים להיות אלה שניזום עכשיו.

אליקים העצני (התחיה):

23 שנים אתם מהלכים אימים.

עוזי ברעם (המערך):

לי קשה מאוד לקרוא לך עכשיו קריאת ביניים. ראייה דיאלוג נחמד כל כך בין לבין חבר הכנסת דראושה — אתי לא יהיה לך, דיאלוג? אין לך בעיות, אתה תדבר עוד גם אתי.

אתמול דיברנו על גולדה מאיר, וזכרונה לברכה. בימים האחרונים עשו השוואה כינה לבין ראש הממשלה שמיר, השוואה שלפי דעתי מחמיאה מאוד לשמיר ולאישיותו, כי הם לא אישים פרללים, אבל בדבר אחד אני רואה המשכיות — במדיניות של חוסר ראייה כוללת, במדיניות צרה, באמונה שגורלה של ישראל נתון רק בידיה, בלי לראות את התנאים הגיאואסטרטגיים האמיתיים שהיא עומדת בהם.

היו"ר ש' וייס:

רגע, זה על גולדה או על שמיר, מה שאתה עכשיו אומר?

עוזי ברעם (המערך):

על שמיר.

אתה אומר את זה בתור יושב-ראש או ועדה מכינה? אני רוצה להבין.

היו"ר ש' וייס:

לא, אני שואל. פשוט היתה אי-הבנה פה.

עוזי ברעם (המערך):

הבינו, הבינו.

דן תיכון (הליכוד):

כעת שחבר הכנסת המכובד נואם אסור ליושב-ראש להעיר.

עוזי ברעם (המערך):

זה נכון.

היו"ר ש' וייס:

מה אסור לעשות?

דן תיכון (הליכוד):

אסור ליושב-ראש להעיר לו הערות.

היו"ר ש' וייס:

קורם כול, מותר לשאול.

דן תיכון (הליכוד):

אני רואה שהוא לא מקבל את זה ברוח טובה, מניסיוני.

היו"ר ש' וייס:

זה עניין אחר.

עוזי ברעם (המערך):

אבל לא מכאן.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת עוזי ברעם, אחריו — לחבר הכנסת עבדאלוהב דראושה, ואחריו — לחבר הכנסת עוזי לנדאו.

עוזי ברעם (המערך):

אדוני היושב-ראש, רבותי, חברי הכנסת, כאשר אנחנו מעלים כנושא דחוף לסדר-היום את השיחות בין ארצות-הברית לבין עירק אני לא רוצה אף לא לשנייה אחת שנחוש עצמנו כאילו אנחנו מייצעים לאמריקנים. להערכתך, תפקידה של הצעה דחופה לסדר-היום בוודאי לא נתון בהצעה זו. אני מפתח מתפקידי ייעוץ מאז שמעתי שכאשר באה העלייה החדשה בתחילת שנות ה-50 היה בלוד אדם שהיה מנפיק עצות יוצאות מן הכלל לעולים חדשים איך להסתדר. בא אליו מישור מרמלה ואמר לו: שמע, אני רוצה לדעת איך אני ומשפחתי מסתדרים. הוא אמר: שלוש עצות — עצה אחת בלירה, עצה אחת בחמש לירות ועצה אחת בעשר לירות. אמרו לו: מה העצה בלירה? הוא אמר: בלירה תלכו לעבוד בעבודה של הקרן-הקיימת. התשובה — בשביל זה אני צריך אתכם? בחמש לירות? — בחמש לירות תלכו ללמוד מקצוע. קח עשר לירות, תן עצה. והתשובה: העצה שלי היא, שתפתח ברמלה משרד עצות. זה תפקיד קל, משום שלא צריך שום הכשרה להיות יועצים.

אם אנחנו מסתכלים רק מהקו, או מהקו האחורי, בחודש אוגוסט אומר בוש כלפי סדאם חוסיין: שקרן, רוצח, דיקטטור תוקפני. בחודש אוקטובר: סדאם פושע נגד האנושות. הוא אומר שהוא ניהל מלחמת השמדת עם באמצעות גזים רעילים. וככל שהחודשים דוחקים כך מתגברת התוקפנות. בנובמבר: סדאם ברברי יותר מהיטלר. אוזן יהודייה בקושי מסוגלת להקשיב להשוואה הנוראה, ובינתיים גם הנואלת.

להערכתך, אנחנו צריכים להפנות את מבטינו כלפי מדינת ישראל וכלפי ממשלת ישראל. אני רוצה קודם כול לקבוע הערכה. דווקא המתונים, אלה שנקראים יונים, בטעות או שלא בטעות, הם אלו שאולי מעוניינים יותר מאחרים במכה צבאית לכוחו הצבאי של סדאם חוסיין. לא משום שאחרים אינם מעוניינים, אלא משום שהם מבינים שעד שהאווירה במזרח התיכון לא תתבהר, עד שהאיום הקיומי האמיתי לא יוסר, לא תהיה אפשרות אמיתית לדבר על התקדמות. אבל אנחנו צריכים לדעת מה נגזר לגבי ישראל.

בין שהנשיא בוש יצליח ובין שייכשל — יצליח, לאמור, או שסדאם ייסוג מכוויית וגם כוחו השלטוני יושם לאל, בעצם הוא ירד מהשלטון, או שהוא ילך לאיזו נסיגה חלקית ויישאר על מכוננו, ובתנאים האסטרטגיים של הסכסוך יהיה זה הישג גדול מאוד לסדאם חוסיין — בשני המקרים אנחנו נהיה הבאים בתור.

הוויכוח, לדעתי, אדוני שר החוץ — — —

דן תיכון (הליכוד):

ומה עם הסורים?

עוזי ברעם (המערך):

עוד נגיע גם אליהם.

דן תיכון (הליכוד):

הרי אנחנו הראשונים בתור.

עוזי ברעם (המערך):

אנחנו לפני הסורים, לדעתי.

הוויכוח, אדוני שר החוץ, איננו בין יוזמה מדינית

והדבר שבפניו אנחנו עומדים היום הוא משא-ומתן, שגם מדינות ערביות אחרות יצטרפו אליו, בכלל זה מצרים, כוויית, סעודיה ואחרות. בימים הקרובים עוד תחברו התמונה ויובהר שזה משא-ומתן, שיושבים על סעיפים ומדברים על כל פרק ופרק כדי להגיע להסדר.

גם השוק המשותף כולו מברך על החלטת בוש, ואפילו הקרימו אותו וכבר הזמינו את טארק עזיז, ומשלחת פרלמנטרית עירקית כבר באה לרומא כדי לשאת-ולתת עם השוק האיירופי המשותף.

מיכאל בריזהר (המערך):
זה מפתיע אותך?

עבדאללה בראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זה לא מפתיע, אמרתי את זה אפילו בראשית המשבר. אומר אפילו יותר מאז: לא יפתיע אותי אם בשלב מתקדם יותר תהיה תפנית גם בישראל, שרואה היום בנשיא סדאם חוסיין אויב מספר אחת, הטיטר השני, כפי שראו אייפעס בסאראת, ואחר-כך הגיעו להסכם שלום אתו; כפי שראו אייפעס באסד, והיום מדברים על אפשרות להגיע להסכם שלום אתו — וגם סדאם יהיה פרטנו, כפי שהיה סאדאת וכפי שאני מאמין שאסד מסוגל היום להיות. זה תהליך טבעי, ואני מקווה שהוא יתפתח בכיוון הזה.

מיכאל בריזהר (המערך):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בריזהר, אני חושב שמיצית את השאלות.

עבדאללה בראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
ולמה יש היום תמיכה בחוכנית של בוש, בגישה המפוכחת הזאת? — כי העולם חושש ממלחמה, שיכולה להביא לשפיכות דמים קשה ביותר, שכל האזור וכל העולם יינזקו ממנה. והרי צדק מי שאמר: יודעים רק איך נפתחת מלחמה, אבל לעולם לא יודעים כיצד, מתי ובמה היא מסתיימת. לכן האיום במלחמה הוא איום הרסני, וארצות-הברית, כמעצמה גדולה ואחראית, לא תמהר לשלוף את הנשק, לא תמהר לפתוח במלחמה, כי היא יכולה לחוות שהמצב במזרח התיכון, בעולם כולו, מצב קשה ביותר לכולם. גם המצב הכלכלי והפוליטי שעלול להתפתח כתוצאה ממלחמה יהיה מצב המסוכן לכל עמי העולם, ולא רק לאזור הזה.

אני מתפלל למה רק הימין הקיצוני בארצות-הברית, מתוך הרפובליקנים, וממשלת בריטניה וממשלת ישראל, אלה הם היחידים בעולם שמתנגדים ליוזמה של הנשיא בוש. למה כל העולם לא רוצה מלחמה, ורק ממשלת שמיר וממשלת בריטניה וחלק מן הימין הקיצוני בארצות-הברית רוצים את המלחמה הזאת? מה תשיג מדינת ישראל במלחמה כזאת? היא לא תשיג דבר, אלא רק יהיה הרס, שכולם יסבלו ממנו. גם מדינת ישראל תסבול מההרס הזה.

צריך להגיע להסדר, ומדינת ישראל צריכה להשתלב בהסדר הזה. לכן אני תומך, ויש תמיכה מסיבית בכל העולם, בקשר שמדברים עליו לגבי פתרון כל הסכסוכים באזור — פתרון המשבר במפרץ, שיביא לנסיגת העירקים מכוויית, פתרון השאלה הפלשתינית והסכסוך הישראלי-הערבי, שיביא לנסיגת הכוחות הישראליים מן השטחים הערביים הכבושים, ולא רק הפלשתיניים, גם הלבנוניים, ונסיגת הכוחות הסוריים מלבנון, כדי להגיע להסדר של שלום, שלום אמיתי, שלום יציב, שיביטח את השלום של כולם: של ישראל,

דן תיכון (הליכוד):

לא משם, מכאן.

היו"ר ש' וייס:

א. שאלתי; ב. כשהערתי כאילו, פשוט הלכתי בדרך כיושב-ראש הישיבה.

דן תיכון (הליכוד):

הוא כבר נזף בי.

עוזי ברעם (המערך):

עם כל ההתנגדות שיש לנו למהלך הפיוס ה"מרשים", בכל אופן, אדוני שר החוץ, אולי נאמר לעצמנו, שעלינו להבין את הנורמות הבין-לאומיות אחרת בתוך עולם פתוח. היום אתה רואה מה מתהווה בדרום-אפריקה — משא-ומתן עם כל הקשיים; אתה רואה מה קורה היום בין מזרח למערב; מה קורה בגרמניה. שרק לפני שנה וחצי חצצה חומה בין חלקיה והיום הם עם אחד ומדינה אחת. אולי הגיע הזמן שנבין ונחשוב גם אנחנו, שמשא-ומתן אמיתי, אדוני שר החוץ, אנחנו מנהלים רק עם אויבים. היום, כאשר הסכנה לפרט היא מוחשית כל כך, היא הולכת וגדלה, אדוני שר החוץ, אתה חייב — ואני גם מאמין לך בעניין הזה — לנהל מדיניות חוץ שלא תיראה ולא תישמע כמדיניות סירוב אלא כמדיניות שיש לה יעדים ברורים, שיש לה דרך, ואתה, אדוני שר החוץ, גם מסוגל לסרטט אותה.

הנשיא בוש, במהלך האחרון שלו, פקח את עינינו. פיוס תוקפן — אין זו שאלה היסטורית, זו שאלה ממשית של היום. גם אם בוש התכוון למהלך שיחזק אותו ברחוב האמריקני, הוא גרם בדיעבד לסדאם חוסיין להוכיח, שהמהלכים האחרונים שלו לא היו מהלכים מוטעים, משום שיש איוה שינוי, ולא רק קוסמטי, במדיניות האמריקנית.

לאור הנתונים האלה, אדוני שר החוץ, אנחנו צריכים לבחון את דרכנו, לא היום אלא גם לגבי מחר וגם לגבי מחרחיים. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת עבדאללה בראושה. אני מתנצל על כך שקודם טעיתי, היה פה שיבוש בכתב עד כדי כך שהצליחו להטעות אותי, אף שאנחנו מכירים שנים רבות כל כך. זה קורה. אחריו — חבר הכנסת עזיז לנדאו.

עבדאללה בראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ברצוני לברך על החלטת הנשיא בוש לקיים משא-ומתן עם עירק, ואיך שלא ייקרא לכך, זה משא-ומתן, שהמצב הקיים חייב אותו. לדעתי זו החלטה נכונה ומפוכחת. העולם כולו מברך על ההחלטה הזאת. העולם הערבי כולו מברך על ההחלטה, ולדעתי גם יצטרף למשא-ומתן הזה בשלב מתקדם יותר.

מיכאל בריזהר (המערך):

זה משא-ומתן או שיחות? יש הבדל גדול.

עבדאללה בראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

לדעתי זה משא-ומתן, שכבר התחיל.

מיכאל בריזהר (המערך):

משא-ומתן זה דבר שבו נותנים משהו. שמעת מהנשיא בוש שהוא מוכן לתת משהו לסדאם חוסיין?

עבדאללה בראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אני קורא לילד בשמו, כיוון שהמשא-ומתן הסודי כבר התחיל לפני שהכריז הנשיא בוש. כבר היו מגעים ושיחות.

בבקשה. אני מזכיר שכל נואם מקבל רק שבע דקות, ממש. רצוי פחות ובוודאי לא יותר. אין דבר שאי אפשר לומר אותו במשך שבע דקות.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, איך לפרש את המהלך האחרון של בוש? איך לפרש את כל המהלכים האחרונים של בוש? השאלה החשובה היא, איך לפרש את המסרים הסותרים של המדיניות האמריקנית? הרי היא מלאה מסרים סותרים כרימון, והשאלה היא, האם הסיבה לכך היא שהגישה האמריקנית היא הפכפכה, או שרצונו של הנשיא האמריקני אינו אלא לבלבל את האויב?

מה הם המסרים הסותרים? בתחילה אמר: היטלר, שיש לסלקו מכוויית ולהחזיר על כנה את שושלת סבא. לא להסתפק בכך, אלא להפיל את סדאם חוסיין מכיסאו, ולפרק את עירק מנשקה הלא-קונבנציונלי.

כאשר אתה אומר היטלר, באופן אוטומטי אתה יודע שעם היטלר לא נכנסים למשא-ומתן. וכדי להסיר ספק, עוד דיברו הנשיא בוש וגברת תאצ'ר על כך שלא יהיה שום משא-ומתן עם עירק לפני צאתה מכוויית.

אחר-כך הוסיפו ואמרו שגם לינקג' לא יהיה. והנה, עוד לפני חודשים מספר, באוקטובר, כבר רמז הנשיא האמריקני בנאומו בפני העצרת הכללית של האו"ם, שהוא מוכן ללינקג'. וככל שמתברר מאז ההודעות האמריקניות על כך שלינקג' לא יהיה, כך הולך ומתגבר הספק בתוך הלב.

היום, לא רק שהם מוכנים למשא-ומתן, אלא הם מציעים משא-ומתן לפני היציאה מכוויית. מה שמדאיג עוד יותר הוא, שנשיא ארצות-הברית מוכן אולי לבקש משא-ומתן עם שר החוץ העירקי, בלי נוכחות צדדים נוספים. פירושו של דבר, שעלול להתפתח משא-ומתן רציני חשאי. השאלה שיש לשאול היא: כאשר מר בוש אומר לא, למה הוא מתכוון?

אני מבקש עדיין להאמין ולהעריך, שמר בוש מתכוון למטרה העירקית והבסיסית שאותה הציג, והיא לסלק את סדאם חוסיין מכוויית, להפילו מכיסאו, לפרק את עירק מיכולתה לפתח נשק בלתי קונבנציונלי.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית): זה הרעיון שלך, לא של בוש. לבוש יש רעיון אחר.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, אתה נציגו של סדאם חוסיין בבניין הזה. אין לי אתך ויכוח.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית): אני לא נציגו של סדאם חוסיין, זה לא נכון, תפסיק עם זה.

היו"ר ש' וייס:

יש לי כאן בעיה. אני לא בטוח שאני יכול להתערב, אבל אני חושב שהוא נציגם של הבוחרים שבחרו בו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב ראש, אני בהחלט סבור שאדוני צודק. חבר הכנסת דראושה הוא נציגם של אותם בוחרים שכאשר התנפל סדאם חוסיין על כוויית וטרף אותה, יצאו לרחובות בהפגנות שמחה, כמי שרואים בסדאם חוסיין את האימפרטור הערבי החדש שיאחד את כל העולם הערבי לאימפריה אחת, שלא רק חסלק את העולם המערבי מהמזרח התיכון, אלא בראש ובראשונה את ישראל.

של הפלשתינים, של הלבנונים, של הכווייתים, של העירקים ושל כל עמי האזור. זו הדרך להגיע להסדר של שלום.

אבל מי שחושב שחשובה לו, יקרה לו, רק הנסיגה מכוויית ובווער לו העניין של החופש הכווייתי, הדמוקרטיה הכווייתית, ולא אכפת לו לא מהפלשתינים, לא מהלבנונים ולא מהעמים האחרים, אני חושב שהוא טועה. וזה מה שעושה ממשלת ישראל.

עוזי לנדאו (הליכוד):

עמים אחרים אתה מכיר? את הכורדים, את הקופטים, את הדרוזים, את הסודנים, את האפגנים אתה מכיר?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת לנדאו, אתה אחריו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

יש לחבר הכנסת דראושה ידע סלקטיבי מאוד.

היו"ר ש' וייס:

אבל יש לי אפשרות להגיב, אתה מדבר אחריו. זה ממש מתואם שאתה תהיה אחריו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

היו"ר ש' וייס:

אגב, כאן זה לא שאלות ותשובות.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית): אני בעד הזכות של כל עם להגדרה עצמית.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אתה בעד זה שלכורדים תהיה מדינה? תגיד, לא אמרת.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

ראש הממשלה הוזמן לביקור בארצות-הברית. משלחת של פקידים בכירים תבוא מארצות-הברית לישראל. השאלה היא, האם ראש הממשלה יבוא אל מר בוש עם משהו חדש? האם יש לו חידושים? האם יביע מוכנות להשתלב במאמצים להגיע להסדר כולל באזור? האם יביע מוכנות לפתרון צודק לשאלה הפלשתינית? נראה שאין באמתחתו של מר שמיר שום רעיונות חדשים. בראש מעייניו רק ארץ-ישראל השלמה, התנחלויות ועלייה. השלום לא מדאיג אותו, מה שקורה בעולם לא מעניין אותו. הוא ממשיך בשלו. כידוע, הוא חסיד הסטטוס-קוו הטריטוריאלי הנוכחי. הרי הוא עצמו אומר שאין צורך ברעיונות חדשים לקידום תהליך השלום. הוא גם לא ייתן לשר החוץ שלו להעלות רעיונות חדשים. הוא ממשיך לדבר על תוכנית השלום שלו, כאשר הוא קטל אותה וסירב לתת תשובות חיוביות על שאלות בייקר.

ראש הממשלה איננו רוצה לדבר עם פלשתינים ועם שום משלחת פלשתינית. לכן הוא הכניס למעצר מינהלי את המנהיגים הפלשתינים המתונים, שהיו אמורים להיות מועמדים למשלחת, את אבר-זיאר, רדואן אבר-עיאש וד"ר יאזג'י.

הדרך הנכונה היא להשתלב במאמצים, כדי להגיע להסדר כולל באזור, שיכלול את נסיגת כל הכוחות הכובשים באזור הזה; להגיע להסדר שיבטיח שלום, שגשוג וביטחון לכל האזור, ולא לחכות להסדר כפוי, שעוד יבוא. הדרך היא משא-ומתן ולא מלחמה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת דראושה. חבר הכנסת עוזי לנדאו,

את הקורבן הבא שלו. הקורבן הבא יכול להיות שוב כוויית, שוב ערב הסעודית, או יכול להיות ירדן, ישראל, ויכול להיות גם סוריה. צריך לדעת בוודאות, שמי שהולך כרגע לפתרון של פשרה סולל את הדרך לפתרון רוויידס. ואם המערב מבקש להרוויח שקט, להרוויח זמן, הוא כולא את עצמו בעוד כמה שנים כמצב בלתי אפשרי במזרח התיכון. פתרון של פשרה דיפלומטית הוא הפתרון הגרוע ביותר.

יש האפשרות השלישית, וזה המצב הנוכחי, המשך האמברגו, המשך ההסגר, ואז אין כל צמיחה כלכלית בעירק, רצבאה אינו גדל, אפשר שייחלש. לסוריה ולמצרים דיכויים בערב הסעודית. מבחינת ישראל זה הפתרון הטוב ביותר. רק שיימשך המצב הזה, הכול, כמובן, תלוי באורך הנשימה האפשרי.

עבד-אללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

עוזי לנדאו (הליכוד):

מה היא חובת מדיניות החוץ של ישראל, אדוני השר, כרגע, כמובן, להמשיך בפרופיל נמוך. כל עוד אנחנו איננו חייבים להביך את האמריקנים מול הפרטנרים שלהם בקואליציה במפרץ. אבל אסור בשום פנים, כפי שהשר ציין, להוסיף ולשמור על פרופיל נמוך כרגע שהאינטרסים החיוניים שלנו מוטלים בכף.

היום מוסר העיתון, למשל, שסוריה מאיימת: "נחסל את צד"ל". אני חושב שמדינת ישראל טעתה בכך שאפשרה לסוריה לנצל את משבר המפרץ ולהשתלט על לבנון.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת לנדאו, אתה ממש מדבר מעבר ומעבר לזמן המוקצב לך.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מסיים מייד. אני סבור, אדוני השר, כי יש להבהיר לאמריקנים, שבכל מקום שבו מוטלים בכף אינטרסים חיוניים שלנו, מדינת ישראל תנקוט את כל הצעדים הנחוצים, ולא תעמוד לסוריה, למצרים או לכל מדינה אחרת ידידותה והיותה חלק מהקואליציה הזאת, כדי לנצל את המצב הזה נגד מדינת ישראל.

היו"ר ש' וייס:

בזה סיימתי.

עוזי לנדאו (הליכוד):

ואני מבקש לומר עוד, שמה שחיוני לעשות כרגע, אדוני השר, זה לצאת במערכת הסברה אדירה, תקיפה, בארצות-הברית, לראות בה שדה קרב, כדי להסביר וכדי לומר שאין המצב כזה, שעם קץ הקומוניזם אין לעולם המערבי עוד אויבים, אלא ארובה, במקום האימפריה הסובייטית קם על העולם המערבי איום חדש, אויב חדש של רדיקליזם ערבי ושל פונדמנטליזם קיצוני, הרואה במערב אויב, המבקש לעקור אותו מתוכו, ששאיפותיו הן מרחיקות-לכת. הוא יבקש להתפשט על חשבון המערב.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת לנדאו, אתה כבר מדבר עשר דקות במקום שבע דקות.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מסיים.

עבד-אללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זה לא נכון. אני בעד נסיגת עידן מכוויית.

עוזי לנדאו (הליכוד):

ואם מישוהו איננו מבקש להקשיב לחוות הדעת הזאת של חבר כנסת ממוחזק, יקרא נא את מה שכותבים מזרחנים, ובראש ובראשונה מה שכותב מומחה כיהושע פורת.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש את הגנתך. אני מבקש להמשיך לדבר בלי שאופרע.

היו"ר ש' וייס:

אני לא יודע למי אני צריך לתת פה הגנה. אני חושב שלכל אחד מכם בנפרד. אני מבקש להפסיק את הדרכת התארים ואת הקריאות.

עוזי לנדאו (הליכוד):

יש שתי אפשרויות להכנת הצעדים שבוש נוקט כרגע. אפשרות אחת היא, שלמרות היותו נאמן למטרה המקורית, הוא נמצא תחת לחץ הקונגרס, הסנט ודעת הקהל האמריקנית, והוא מנסה למצוא כל אפיק דיפלומטי, כדי להוכיח שעשה כל מה שיכול היה לעשות. האפשרות האחרת היא, שמר בוש מבקש להימנע ממלחמה במפרץ ככל מחיר. עוד מעט עשויים להיות במקום ההוא כ-400,000 חיילים אמריקנים. יש צי אדיר, הצי הזה והצבא הזה הם מלכודת לעירק אם תפרוץ מלחמה, ומלכודת לארצות-הברית אם לא תפרוץ מלחמה.

בין שזאת הסיבה ובין שזאת הסיבה, יש שלוש תוצאות אפשריות בטווח הקצר למתרחש במפרץ: האחת, מלחמה; השנייה, פתרון דיפלומטי של פשרה; השלישית, המשך ההסגר. היה יוצא למלחמה, אני אישית מאמין שעירק תוכה שוק על ירך, והסכנה הצבאית מצדה לישראל ודאי תקטן. אבל, לכשתסתיים המלחמה, עלול מצבה של מדינת ישראל להיות קשה בשל היועצים הסובבים את הנשיא בוש. היועצים האלה הם אותם יועצים שעד ל-2 באוגוסט לימדו את הכול, שסדאם חוסיין הוא בעל-כרית אפשרי, ואילו אסד הוא טרוריסט חסר תקנה. אבל למחרת, אחרי 2 באוגוסט, הם לימדו ההיפך מזה. היום הם אומרים שסדאם הוא היטלר וכוש נפגש עם אסד בעצמם.

אותם יועצים אומרים שאין לינקג', אבל עצותיהם באו"ם יוצרות לינקג'. מי שמצטרף באו"ם להצעות כמו זו שהיתה לגבי הרה-הבית, בוודאי להצעות להציב בישראל נציג תלונות, יוצר במדיניותו לינקג'. הם אלה שבוודאי יציעו גם הסדר חדש במזרח התיכון, שאתו, כפי שיאמרו, יש פתרון לבעיה הפלשתינית, של שלום תמורת שטחים, כלשונם, שבפועל פירושו הקמת מדינה פלשתינית. הנקודה השנייה שציינתי היא אוריינטציה ארוכת-טווח על מצרים, סוריה וערב הסעודית, לאותו סדר חדש.

על ישראל יופעל לחץ, כדי שתגשים אותה חלופה שמבחינתה היא בלתי אפשרית. על כן, מלחמה במפרץ היא מבחינת ישראל חלופה שתחילתה במעשה רצוי וסופה בכיסוח ובלחץ. אף סיכויי המלחמה מתמעטים.

הפתרון האחר האפשרי הוא פתרון דיפלומטי של פשרה, כאשר סדאם חוסיין, אם בפשרה מדובר, יצא וחלק משללו כידו. כרגע שתהיה פשרה, משמעות הדבר שסדאם חוסיין ניצח, והוא ניצח את האימפריה ששמה ארצות-הברית. הוא יהפוך גיבור בעולם הערבי. פשרה במפרץ פירושה הנחת היסודות לתהליך שבעוד שנים מספר עלול יהיה סדאם לחפש

הקואליציה שהקימה, האסטרטגיה של סדאם חוסיין היתה לקשור את ישראל במישרין לסכסוך הזה, כדי להביא לניתוק של מדינות ערב המאוימות אף הן, לנתן אותן מהקואליציה עם ארצות-הברית ולהכניס לעימות עם ישראל. לא נתנו הזדמנות ואליכי כזה לסדאם חוסיין.

גם לא רצינו שנואמים על-ידי ארצות-הברית ובעלות בריתה כי אנחנו הבאנו לתבערה בעוד ניתן היה למנוע מלחמה.

והנה, נשכח ככלל מי הוא התוקפן, והיום נשמעים המושגים "שלום" ו"דרך של שלום" עם תוקפן כזה, המאיים על המזרח התיכון כולו, שסממנו היא חוקים אכזריים, אכזריים יותר מחוקי הג'ונגל, שמחזיק אורחים ממדינות רבות כבני ערובה, שסוחר בבני אדם ומחזיר אותנו, בגלל חולשה של עולם הקרוי "נאור", למצב שבו פוליטיקאים ומדינאים מאירופה הולכים ומשתחווים לו כדי שייאות לשחרר חלק מאזרחיהם.

במצב כזה ישראל עוקבת בדריכות אחר כל התפתחות, גם אחרי צעדי ידידיה. למה בעצם ציפו כל אלה המתחמים ביקורת? האם ציפו לכך שישאל תחרשי, שתקיים לא רק מדיניות של פרופיל נמוך אלא שבכל מצב תנמיך את קולה ואת קומתה? האם כזה אנחנו דואגים לביטחוננו? האם ציפו לכך שנאמר "אמן" על כל צעד ועל כל מעשה בשם השלום?

אנחנו דוחקים במישהו לצאת למלחמה? האם קראנו למישהו שיעשה את המלחמה במקומו, שחיללים זרים יגנו עלינו, או שאנחנו מדמיינים סכנות שלא קיימות? אדרבה, אצטט בפני הכנסת דברים שנאמרו על-ידי המטפלים הבכירים ביותר בממשל האמריקני, שעמו יש לנו יחסי ידידות, לפעמים גם ויכוח. מזכיר ההגנה האמריקני אמר, בין היתר, כי השנת נשק גרעיני על-ידי סדאם חוסיין, והיכולת לשגר, הן רק עניין של זמן. הוסיף ואמר: סדאם חוסיין השיג נשק כימי והשתמש בו; הוא עובד על נשק ביולוגי, וטרם השתמש בו. אך אנו, האמריקנים, סבורים שאילו עמד לרשותו, הוא היה עשוי להשתמש גם בנשק זה. נשק גרעיני. דברים אלה אינם מותרים סימני שאלה באשר למידת החומרה שבה רואה ארצות-הברית את האיום העירקי.

ואנחנו נאמר: לא שמענו, אין אנו יודעים, אנחנו לא צריכים להתעניין מה אומר הצעד הזה של הנשיא בוש, מה הוא במי, האם הוא יתפרש נכונה והאם ייקלט כצעד טקטי על-ידי אותה קואליציה בין-לאומית? ואנחנו יודעים מה היתה עמדתה מלכתחילה של אירופה ואין זה נקלט על-ידי אותה קואליציה ערבית שהולכת עם ארצות-הברית, ושבעבורה שילמה ארצות-הברית מחיר כבד, ומי יודע כמה עוד תשלם. איך הדברים מתפרשים ולאן יובילו ומה בעצם גילה הצעד הזה?

הממשל האמריקני אומר, שייתכן שסדאם חוסיין איננו יודע את המצב לאשורו, כי הסובבים אותו אינם אומרים לו את האמת אלא את מה שהוא רוצה לשמוע. דברים אלה נאמרו מפי הגבורה בארצות-הברית. כך הוא קולט את זה. כך קולטים זאת?

התגובה החיובית, כפי שהיא באה לידי ביטוי מצד כמה גורמים וכן בתקשורת בארצות-הברית, מה היא מלמדת ואין היא נקלטת על-ידי סדאם חוסיין? האם היא אמורה להביא להגמשה מצדו, או אולי לקשיחות? האם אין הוא למד מזה, שהעולם איננו נחוש ללכת עד הסוף כדי לשים קץ לחוקפנותו?

מענייננו לדעת ולשואל. אין דברים מוכנים מאליהם. דברים נאמרים לנו, והבטחות ניתנות לנו והבהרות מובהרות

היו"ר ש' וייס:
אתה מסיים ולא מסיים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

ההצירוף הזה של מדינות חמושות עד לשיניהן בנושק בלתי קונבנציונלי ובעלות שאיפות התפשטות הוא צירוף הרה-אסון.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

היו"ר ש' וייס:

לא, לא, אין לנו זמן.

עוזי לנדאו (הליכוד):

בעל-ברית אחד יש באזור הזה למערב, והוא מדינת ישראל.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, חבר הכנסת עוזי לנדאו. אני מזמין את שר החוץ להתייחס להצעות בנושא: פגישת שר החוץ האמריקני עם שר החוץ העירקי.

שר החוץ ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בשטף של דיבורים וברעיונות מורכבים, ולפעמים סותרים, נשכחת אמת עיקרית אחת שהייתה בראשית המשבר הזה: צבא ארצות-הברית וצבאות בעלות הברית לא באו למפרץ על-פי הזמנת ישראל. הקואליציה הבין-לאומית לא קמה כדי להגן על ישראל. ההחלטות לנקוט את כל הצעדים הדרושים נגד חוקפנותו של סדאם חוסיין לא באו כדי להגן על אינטרסים ישראלים.

מכאן אני רוצה לחזור ולומר: אין ישראל מאיצה בארצות-הברית לפתוח במלחמה נגד עירק. ודאי שלא ישראל היא המאיימת על עירק. ישראל מאיימת על-ידי עירק. איומי של סדאם חוסיין מהדהדים באוזני כל הרוצה לשמוע והחייב לשמוע. באוזני כל מי שחרד לביטחוננו וחרד מכן שכל הנשק העומד לרשותו של סדאם חוסיין נועד לשרוף מחצית מדינת ישראל, והחוקים שם אכזריים יותר מחוקי הג'ונגל. הוא חזר ואמר באוזני האמריקנים ובעלי בריתם, כי היעד הראשון שלו, אם יותקף, יהיה התקפה ישירה על ישראל.

לכן מי שמנסה לטעון, מתוך זהירות, שיקול או ניתוח פילוסופי, כי ישראל לא בעסק וישראל לא קשורה כלל לכל המשבר הזה — עושה את עצמו כבת יענה, וחושב שבהתעלמותו מן הסכנה הנשקפת לישראל לא קיימת סכנה. כי הוא לא רוצה לראות אותה.

ישראל היא המדינה המאיימת ישירות על-ידי סדאם חוסיין. ישראל זכאית לדעת על הטיפול בסוגיה הזאת, כי מאז ההתארגנות של הקואליציה הבין-לאומית, האיום על ישראל מצד סדאם חוסיין הפך להיות מוחשי יותר וישיר יותר.

ישראל נוקטת מדיניות נכונה, שהיא החליטה עליה, של הפרופיל הנמוך, שכולם משבחים אותו, וזה באמת לאחר שיקול דעת, בחינה וראייה של התמונה על כל היבטיה.

ביסוד המדיניות הזאת עומדת, ראשית, השאלה האם ישראל היתה צריכה להיכנס למלכודת שטמן לה סדאם חוסיין ולפעול בצורה זו או אחרת. ישראל נהגה אחרת — לא להיכנס למלכודת הזאת ולא לתת בידי הרוזן העירקי אליכי לתקוף אותה ולהביא לתבערה במרחב החיכוך.

הנימוק השני — מאחר שארצות-הברית הקימה את

הממשל היא להעמיד את סדאם חוסיין על נחישות ארצות-הברית להביא את שליט עירק למלא אחר כל החלטות מועצת הביטחון ועל רצינות כוונותיו של הממשל לגרום לכך, שהחלטות אלה תבוצענה.

יש לזכור כי ההחלטה על קיום המגעים הללו באה רק לאחר שהושגה החלטת מועצת הביטחון המחירה שימוש בכוח נגד עירק, וגם קצבה לכך זמן מוגדר.

עוד חשוב לחזור ולהטעים, כי ארצות-הברית קיבלה במלואה את עמדת ישראל, והיא חוזרת ומדגישה גם באוזני שכנינו, כי לא תסכים לכל לינקג' בין דרך פתרון המשבר במפרץ לבין סוגיית הסכסוך הישראלי-הערבי.

אדוני היושב-ראש, אנחנו מקיימים מגעים שוטפים עם ארצות-הברית. אין לארצות-הברית ידידה נאמנה ויציבה ככול ובכל המובנים כישראל, ואין לישראל ידיד כארצות-הברית. משום כך אנחנו רשאים לבקש הבהרות. אנחנו רושמים לפנינו את הודעות הממשל. אנחנו עוקבים מקרוב אחר ההתפתחויות. אנחנו מאמינים כי הממשל האמריקני יפעל לקיום אותם עקרונות שהוא קבע לנוכח התוקפנות של סדאם חוסיין ולנוכח הסכנה מהפוטנציאל האדיר הנמצא ברשותו.

בהתאם לאינטרס שלנו נשמיע גם את השגותינו, אם יהיה צורך בכך לנוכח ההתפתחויות. ישראל איננה רוצה במלחמה. ישראל מאוימת. ישראל לא איימה אף לא על מדינה אחת. על ישראל מאיימים. ישראל איננה משתמשת באותם כלים ובאותו נשק קטלני שבו השתמש סדאם חוסיין נגד בני עמו והוא מאיים להשתמש בו נגדנו. בכל מצב אשר יביא שלום, במקום הזה ישראל ניצבת, אבל היא יודעת — וגם על האחרים לדעת — שפירושו של שלום לא במחיר שישראל תצטרך לשלם על ביטחונה ועל ריבונותה.

ישראל מוכנה בכל עת להיכנס למשאומתן עם מדינות ערב להשגת שלום ללא תנאים מוקדמים. אבל אם מישור יחשוב, שעליידי תרגיל כלשהו בשם השלום הוא יוכל להמשיך לאיים במטרה להרחיק את ישראל, הוא ימצא את ישראל מוכנה תמיד, כשכוחה לקעקע את ביטחונה ולהכאיב עד שיצטער ויתחרט על מעשהו.

אדוני היושב-ראש, המשבר הזה מגיע לשלב קריטי ומסוכן. על הכנסת להמשיך וללוות את ההתפתחות. משום כך, אני מציע להעביר את ההצעות כולן לוועדת חוץ וביטחון. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, אדוני השר. הצעה יאחרת לחבר הכנסת מיכאל בר-זהר — דקה אחת ליד המיקרופון.

מיכאל בר-זהר (המערך):

ביקשתי להירשם להסרת הצעתו של חבר הכנסת דראושה. שמעתי ממנו כאן דברים שלא המלים שלהם ולא המנגינה שלהם ערכו לאוזנינו.

קריאה:

אתה מדבר בשם הקולקטיב.

מיכאל בר-זהר (המערך):

לאוזני. אני מדבר בשם עצמי בלבד. אפילו את עצמי אני בקושי מייצג.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בר-זהר איננו יחיד בבית הזה שלפעמים מדבר ברכים. זה חלק מסגנון. זה בסדר.

לנו, שארצות-הברית דבקה ביעדים שקבעה מלכתחילה ושהיא תפעל להשגתם גם בימים אלה. גם במהלך הזה, ולא תרשה שהתוקפן יצא נשכר. כי גם היא מבינה שאם סדאם חוסיין יצא, אפילו למראית עין, כבעל הישגים לאחר כל מה שהוא עשה, הוא יהיה נושא לחיקוי בכל מדינות ערב, ויהיה זה האישור לכך שהתוקפנות משתלמת. וכי דבר של מה בכך הוא שארסנל כזה יישאר בידי אדם כזה? האם זה לא מענייננו לדעת לאן יתפתח המשבר הזה? האם אנחנו נמצאים מחוץ לאזור? זכותנו גם לנתח את המצב.

אי-אפשר לומר שההתנהגות שלנו איננה מושפעת מההכרה שארצות-הברית נחושה בדעתה להביא ליישום העקרונות והיעדים שאותם קבע הנשיא בוש. לכן, מה הזעקה הזאת? לא לדעת, לא לומר? האם לא-בנו מדובר? מה זה, אנחנו נהיה מריונטות, או שנסמוך על כך שאחרים ידאוגו לאינטרסים שלנו בכל מצב?

קיבלנו גם שדרים מהממשל ובהם הבטחה על עמידה איתנה, כדי שהכוח התוקפן הזה לא יהיה עוד במצב שבו יאיים על אזור ויהווה סכנה למדינות. אררבה, אז מה, משהו עושה את המלחמה במקומנו? אלה הבטחות של ארצות-הברית, אלה עמדות של ארצות-הברית מפיו של נשיא ארצות-הברית. זכותנו לבחון איך זה בא לידי יישום.

ובכלל, אנחנו עוקבים בדבקות אחר ההתפתחויות ומקיימים מגע שוטף. שאלות כרוח זו, המופנות לשגריר ארצות-הברית, שיעביר אותן בשדר למוכיר המדינה, אין בהן שום פגיעה וגם לא שינוי מצב, אלא הן מצביעות על התעניינות לגיטימית וביטוי לדאגה. אנחנו יודעים עם מי יש לנו עסק ומה עומד לרשותו, ויודעים גם מה התוצאה של פשרה עם תוקפן כזה, מה משמעותה ומה ההשלכות שלה על העתיד ועל מדינות. זו השאלה המרכזית. אין מדינה המאוימת על-ידי סדאם חוסיין יותר מ ישראל.

אדוני היושב-ראש, בפגישות שהיו ובמסרים שנמסרו לנו חוזר הממשל על המחויבות של הנשיא ושל מזכיר המדינה לביטחון ישראל, יתרונה האיכות, ומחויבות זו — כך מפייהם — היא בלתי ניתנת לערעור. זוהי מחויבות ללא פשרות וללא פיתוח.

משום כך, לגבי מחויבות זו אנחנו זכאים לברך. אנחנו זכאים לקיים בירור יסודי. גם לגבי המושג שהועבר אלינו כעמדה נחרצת של הממשל האמריקני, שלא יהיה שום לינקג' עם הבעיה הפלשטינית, עם הסכסוך בין ישראל למדינות ערב, לבין התוקפנות — ודאי שעלינו לעמוד על המשמר, כדי שזה לא יהיה גמול לתוקפן ולתומכיו.

ישראל עוקבת, כפי שאמרתי, מקרוב אחר ההתרחשויות. אני חוזר ואומר דבר שהוא מובן מאלי ונאסר להתייחס אליו כאל קיצוניות. אלא הוא צו החיים שלנו. אם יהיה עלינו איום ישיר שיסכן את קיומנו, ישראל לא תהסס לנקוט פרופיל הגבוה ביותר ותשתמש בכל יכולתה כדי להדביר את התוקפנות ולהרחיק סכנה ממנה. זה צו החיים שלנו, וצריך להשמיע אותו היום ולא מחר. בדברים אלה אין פשרות.

אדוני היושב-ראש, אשר לאותם מגעים שהתכשר עליהם העולם, בין הנשיא בוש לבין שר החוץ העירקי ושיגורו של מזכיר המדינה לבגדאד: כרצוני לומר ולהזכיר את הבטחתו ואת ההבטחה של מזכיר המדינה אלי כימים האחרונים, כי כמגעים עם עירק לא תדון ארצות-הברית בכל פתרון שעשוי לגמול לתוקפן. ראשי הממשל שבים ומדגישים, כי כוונת

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
תדבר בשם עצמך.

מיכאל בריזהר (המערך):
אם עשיתי מרוב צניעות או מרוב שחצנות — תחליטו אתם.

היו"ר ש' וייס:
זה בדיוק מה שאמרת.

מיכאל בריזהר (המערך):
מכל מקום, הצורה הנלהבת שבה תוארו בפני סדאם חוסיין ומעשיו לא היתה לרוחי, חבר הכנסת דראושה.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
תדבר בשם עצמך.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת דראושה, יהיו לך עוד הרבה הזדמנויות להשיב לו והוא ישיב לך. הרי אנחנו כל הזמן בריטואל הזה של הדר־שיח.

מיכאל בריזהר (המערך):
הייתי רוצה לשער לעצמי, אני גם זוכר, איך חבר הכנסת דראושה דיבר על כיבושים של מדינה אחת בידי מדינה אחרת, במקרה הזה, מדינה שבה הוא חי. לא כך שמעתי אותו מדבר על כוויית.

הייתי רוצה גם להזכיר לחבר הכנסת דראושה — — —
היו"ר ש' וייס:
אתה צריך לסכם, חבר הכנסת בריזהר.

מיכאל בריזהר (המערך):
— — — הביטוי שסדאם חוסיין הוא היטלר הוא ביטוי של הנשיא בוש, הוא לא ביטוי של מדינת ישראל.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני אחראי לנשיא בוש?

מיכאל בריזהר (המערך):
אתה בכל אופן הצגת את זה כדבר שלנו.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת בריזהר, ניתנה לך דקה וכבר עברו שתיים. חסכם.

מיכאל בריזהר (המערך):
אני חושב שאם יסתיים המשבר בלי נסיגתה של עירק מכוויית ובלי פירוק מאגר הנשק הקטלני שלה, אז גם הנשיא בוש יוכיח את עצמו כנשיא של שוקולדה, שלא הצליח לבלום דיקטטור כעוד מועד.

משום כך אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת דראושה מסדר־היום.

היו"ר ש' וייס:
לפי סוף נאומך חשבתי שאתה מציע להסיר מסדר־היום את הצעתו של הנשיא בוש. אבל אנחנו נצביע רק על הצעתו של חבר הכנסת דראושה.

חבר הכנסת העצני, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת החוץ והביטחון?

אליקים העצני (התחיה):
כן.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת חסיין פארס, אתה מסכים?

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
כן.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת צוקר, אתה מסכים? חזקה שהוא מסכים. חבר הכנסת ברעם, אתה מסכים?

עוזי ברעם (המערך):
כן.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת לנדאו, אתה מסכים?

עוזי לנדאו (הליכוד):
כן.

היו"ר ש' וייס:
אם כך, נקיים שתי הצבעות: האחת על הצעתו של חבר הכנסת דראושה, והאחרת על כל ההצעות האחרות.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אתה צריך גם לשאול אותי.

היו"ר ש' וייס:
בוודאי. אני רוצה לשאול אותך, אם אתה מסכים שהצעתך חוסר מסדר־היום — — האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת החוץ והביטחון?

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
כן.

היו"ר ש' וייס:
ההצבעה נפרדת, מה לעשות. נצביע תחילה על הצעתו של חבר הכנסת דראושה. זו הצבעה מס' 3.

ה צ ב ע

13 —	הנושא לוועדה	בעד ההצעה להעביר את
6 —	הכנסת	בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר־היום של
4 —	נמנעים	

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת ע' דראושה לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:
13 בעד, שישה נגד, ארבעה נמנעים. ההצעה עברה. אנחנו עוברים להצבעה הבאה, על כל יתר ההצעות שהועלו. זו הצבעה מס' 4.

ה צ ב ע

26 —	הנושא לוועדה	בעד ההצעה להעביר את
אין —	נגד	

נמנעים

— אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלו חברי הכנסת א' העצמי, ח' פארס, ד' צוקר, כרעם וע' לנדאו לוועדת החוק והביטחון נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

התוצאה: 26 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. כל ההצעות, לרבות ההצעה של חבר הכנסת דראושה, עברו לטיפול של ועדת החוק והביטחון. אני מודה לשר החוק, אני מודה לכל בעלי ההצעות.

ח. הצעת חוק שוויון הזדמנויות בעבודה (תיקון), התש"ן — 1990 * (הצעת קבוצת חברי כנסת)

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין את חבר הכנסת וירשובסקי להביא בפנינו את הצעת תשמ"ו, הצעת חוק שוויון הזדמנויות בעבודה (תיקון), התשנ"א — 1990 — בבקשה. יש שינוי קל בסדר-היום. הנובע מכך שחבר הכנסת וירשובסקי ינהל אחרי-כך את הישיבה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להגיש כזה הצעת חוק, בשמי ובשם חברי הכנסת חיים אורון, נאור ארד, אברהם פורז, ראובן ריבלין ואברהם שוחט. הצעת חוק זו באה להרחיב במידה מסוימת את חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, שנחקק ב-1988 — התשמ"ח, שהוא חוק מתקדם ונאור. החוק קבע, שמעביד לא יכול להפלות בין עובדיו, או בין דורשי עבודה, מחמת היותם נשואים או מחמת היותם הורים. הוא מפרט את המקרים שבהם הוא לא יכול להפלות אותם. אני חושב שזה היה חוק נחוץ, חוק מתקדם ונאור.

אבל, נתגלו שני צרכים, שתי לקונות שכדאי לתקן אותן בהזדמנות זו. האחת, אנו מציעים להוסיף הגדרה של מעמד אישי. הגדרה זו אומרת: "מעמד אישי — היותו של אדם רווק, נשוי, גרוש או אלמן". זאת אומרת, אם עד עכשיו היה כתוב שאסור להפלות כל אדם משום שהוא הורה או נשוי, צריך לדאוג לכך שלא תהיה אפליה על-ידי מעביד גם לגבי עובד או לגבי אדם שדורש עבודה אם הוא רווק, גרוש או אלמן. אני חושב שהדבר הזה מובן מאליו ואיננו מצריך שום הסבר, והוא מתקן דבר שלא שמו אליו לב כאשר חוקקו את החוק, לפני שנתיים-וחצי.

התיקון השני מתייחס לנושא אחר. כתוב בחוק כפי שהוא היום, שהמעביד לא יפלה אדם, בין עובד ובין דורשי עבודה, מחמת היותם הורים והיותם נשואים. אני מבקש להוסיף תיקון לחוק המוצע: לא יפלה בין האנשים בקבלת עבודה מחמת מינם, מחמת נטייתם המינית או מחמת שהם נחשבים כבעלי נטייה מינית מסוימת, מחמת מעמדם האישי או מחמת היותם הורים. התיקון הזה בא למנוע אפלייתם של אנשים בשל נטיותיהם המיניות, הומוסקסואלים או לסביות, תופעה הקיימת בחברה הישראלית, לצורך קבלתם לעבודה.

אני חושב שהכנסת הזאת יכולה להתגאות בכך שלפני זמן לא רב, לאחר הרבה מאור שנים, היא ביטלה את העבירה של הומוסקסואליות ומחקה אותה מספר החוקים הפלילי שלנו.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

היא צריכה להתבייש.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני חושב שבזאת צעדה הכנסת רוצה המחוקק בישראל צעד קדימה. הסעיף הזה, שהיה קיים לא בגלל המחוקק הישראלי אלא עוד מימי המנדט, לא היה לו מקום בספר החוקים שלנו. היום, אדם שהוא הומוסקסואל, או לסבית, איננו

עברין. הוא יכול להיות חלק שלם של החברה הישראלית, לפחות מבחינת המחוקק.

כדי שמעבידים — והמושג "מעבידים" מוגדר בחוק ולא אחזור על זה — בהסכם עבודה קיבוצי לא יוכלו למנוע מאדם לקבל עבודה או להיות מופלה במקום עבודה מחמת נטייתו המינית, באה הצעת התיקון הזאת.

חברי הכנסת, על-ידי זה אנחנו מקיימים בעצם את הכללים המקובלים היום בעולם הנאור ומאפשרים לאנשים להיות לפי נטיותיהם המיניות, ולא לסבול בגלל כך ולא להיות מקופחים בגלל כך. חברי הכנסת, הדבר כל כך מובן ומקובל — —

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מציע לקבל את הצעת החוק.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חבר הכנסת פלדמן, אינני מתווכח. אני חושב שזה מובן מאליו. אני חושב שזה צו של בית-מחוקקים דמוקרטי נאור לקבל תיקון כזה, ואני קורא לכולם להצביע בעד החוק הזה ולהעביר אותו לוועדת העבודה להכנה לקריאה שנייה ושלישית. אם לא נעשה את זה, אם נסיר את הצעת החוק, אנחנו נראה ביתר שאת את פנינו המכוערות והלא-דמוקרטיות.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת וירשובסקי. בבקשה, סגן שר העבודה והרווחה, חבר הכנסת פרוש.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתלמוד, כאשר רוצים לכנות סומא, אומרים עליו שהוא סג"י-נהור. כך הייתי אומר, שכאשר חבר הכנסת וירשובסקי עולה על בימת הכנסת, מביא את החוק הזה, הוא משתמש בכינוי "חוק נאור" כפי שמשמשים בתלמוד כמושג "סג"י-נהור" במקום סומא. זה חוק נאור?

חבר הכנסת וירשובסקי, כאשר הביאו לכנסת חוקים בעניין הזדמנות שווה בעבודה לנשים, אנחנו תמכנו בהם. על זה אנחנו רגילים ובהם אנחנו תומכים. שתי חברות הכנסת, אורה נמיר ושרה דורון, הביאו חוקים, ואנחנו רגילים עליהם. לאף אחד אין, חלילה, איוז נטייה לקפח או להפלות נשים לרעה.

אבל, אדוני, חבר הכנסת מר וירשובסקי, אל תבקש ממני, ואני חושב שאיש לא מבקש ממני, שאני אעלה על במת כנסת זו רק כדי להסביר לך עד כמה סטיית מהדרך המקובלת והנאורה כשאתה מביא כאן לכנסת חוק כזה. כמו שאומרים: לסדום היינו, לעמורה דמינו? מה אתה מבקש מאתנו?

ה צ ב ע

- בעד ההצעה להעביר את
הצעת החוק לדיון מוקדם
בוועדה — 22
- בעד ההצעה להסיר את
הצעת החוק מסדר-היום — 16
- ההצעה להעביר את הצעת חוק שוויון
הזדמנויות בעבודה (תיקון), התש"ן — 1990,
לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה
נתקבלה.

לכן אני רוצה לומר באופן הכרור ביותר, שאנחנו מתנגדים לחוק הזה. נמשיך לטפל בחוקים שהובאו בשעתם על-ידי חברות הכנסת אורה נמיר ושרה דורון, לגביהם נמשיך לעמוד על המשמר. הנושא של זכויותיהן של הנשים מעסיק אותנו מאוד, בייחוד כאשר אנחנו רואים, בסיכומים על שיעור האבטלה, ששיעור הנשים הבלתי מועסקות הוא 11% ושיעור הגברים הוא 8.4%; כלומר, אחוז המובטלים בקרב הנשים גדול יותר. בכך אנחנו מטפלים, ונמצא את הדרכים למנוע את הקיפוחים.

חלילה לנו להעלות על הדעת, שהכנסת בארץ-ישראל תיתן איזה מעמד לאותם אנשים שחבר הכנסת וירשובסקי רוצה לחתית להם.

לפיכך אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

ב-22 קולות נגד 16, אני קובע בזאת שהצעת חוק שוויון הזדמנויות בעבודה (תיקון), התש"ן — 1990, של קבוצת חברי הכנסת, שהביא חבר הכנסת וירשובסקי, עוברת לדיון מוקדם לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד ההצעה של החבר הכנסת וירשובסקי — יצביע בעד, ומי נגדה — יצביע נגד. זו הצבעה מס' 6.

ט. הצעה לסדר-היום האינטגרציה בחינוך

לאינטגרציה ניתנו הגדרות ומטרות שונות, שאמורות היו: 1. לעצב את האומה מחדש; 2. להביא לאינטגרציה חברתית של המדינה כולה; 3. לתת הזדמנות לימודית שווה לכל הקבוצות באוכלוסייה; 4. לשפר את ההישגים ולהביא לשינויי עמדות.

האינטגרציה היא ביסודה רעיון טוב, וכל אלה הן ללא ספק מטרות נעלות וחשובות, אך, לצערנו, קיימת הסכמה כללית כמעט, ברמות שונות של מחינות או חריפות — יותר מ-20 שנה עברו מאז החלה הפעלתה, ואין החברה הישראלית יכולה להתגאות בהישגים. הישגיה של הרפורמה שואפים לאפס, והאינטגרציה, החזון החברתי של קירוב הלבבות נגזר.

מסתבר שמשוה היה ככל הנראה חסר ב"תבשיל", אשר נועד לגרום לכך שאחוזים גבוהים של ילדים משכבות סוציו-אקונומיות נמוכות יצליחו במשימות בבית-הספר ויסיימו בהצלחה את בחינות הבגרות.

הקטוב בין אלה המצליחים לעמוד בדרישות המערכת החינוכית לבין אלה שאינם עומדים בהן מתרחב, ואחוזים נכבדים של בני הנוער, העומדים לפני גיוסם לצה"ל, אינם עומדים בדרישות השכלתיות מינימליות.

הכול מודים כי האינטגרציה החלה ללא תכנון מספיק, ללא ההכנות הדרושות, ומבקריה טוענים כי האינטגרציה "אינה טובעת מפני שמחזיקים אותה בכוח מעל המים".

יש הטוענים שהאינטגרציה נעשתה כשיטת ה"זבנג וגמרנו", כאשר לא התקיימו התנאים הדרושים להכשחת הצלחתה, ולכן התוצאה הפוכה: הגובר הניכור והתעצב הפער בין השכבות המבוססות לבין השכבות החלשות.

הפוסלים את הרפורמה יאמרו, כי שעת החדש שניתנה לה היתה ממושכת מדי, ואילו פרופסורים רבים, שבעבר צידדו ברפורמה ואף היו ממחנכיה, כמו פרופסור מיכה חן מאוניברסיטת תל-אביב, יאמרו: "הרפורמה יצרה בעיות בלתי רצויות, כמו ניכור בין הורים לבין מערכת החינוך, היא גם לא צמצמה את הפער בין העדות".

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים. אני מזמין את חבר הכנסת אלי בן-מנחם להביא לפנינו הצעה לסדר-היום מס' 3978, בנושא: האינטגרציה בחינוך.

אליהו בן-מנחם (המערך):
כישלון האינטגרציה.

היו"ר ש' וייס:
כאן כתוב "האינטגרציה בחינוך". אני מוכן לשנות את השם, כישלון האינטגרציה בחינוך.

אליהו בן-מנחם (המערך):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לפתוח את דברי בציטוט מדברי ר' תלמיד ככ"ן 16.5 מרמת-אביב, הלומר בכיתה י"א ב"ג'מנסיה הרצלייה" בתל-אביב, ואני מצטט: "הפערים בין התלמידים שמגיעים מצפון העיר לאלה מהשכונות הדרומיות כל כך גדולים, שלא יכולים להיות בינינו שום קשרים חברתיים. אני מעולם לא התארחתי בבית של תלמיד משכונת-התקווה, וברור לי שלא אתארח, בגלל הפער במנטליות ופערים כלכליים עמוקים. האלימות בבית-הספר היא סימפטום של בעיה — בעיית האינטגרציה שנכשלה". תלמיד אחר, מ"ג'מנסיה רחביה" בירושלים, שכמעט נדקר, אומר: "הכול בגלל האינטגרציה, שלא הצליחה להקטין את הפערים, אלא להפוך".

מעבר למעשי האלימות, שהעונש עליהם מעוגן בחוק, כדאי להעלות שוב את השאלה, האם האינטגרציה הצליחה ומהו המחיר המשולם בעדה?

לרפורמה כחזון היו שתי מטרות: הראשונה — שיפור ההישגים הלימודיים של כל תלמידי ישראל; האחרת והעיקרית — אינטגרציה, שילוב חברתי בין הקטבים בחברה הישראלית, המבוססים והחלשים.

האינטגרציה יצאה לדרך כאשר החליטה הכנסת, בקיץ 1968, על מדיניות של עירוב עדתי במערכת החינוך.

הוא מסוגל לעמוד בחברה זו, אם לא — שלא יבוא. נקודת ההתחלה שלהם חלשה, והם נידונים ללמוד בכיתות חלשות המובילות אותם אל מחוץ לכותלי בית-הספר כבר בכיתה ט'. רבים מהם מסולקים אף בכיתה ח' ומועברים לבתי-ספר מקצועיים. לראיה — כ־85% מתלמידי הדרום, הלומדים בבתי-ספר אינטגרטיביים, נושרים בסוף כיתה ט'.

פה אני רוצה לצטט קטע מדברי הורים כפי שהתפרסמו בעיתון "מעריב" כ־30 בנובמבר השנה: "לא חסרות דוגמאות לעלבונות. ילדה סיפרה לי השבוע, שהיא וחברות מהשכונה ישבו יחד בחצר, ילד מהצפון עבר לידן, ירק ואמר: 'יש כאן ריח של שכונת-התקווה'. הדוברת היא אם לארבעה ילדים, שחלקם למדו וחלקם עדיין לומדים בגימנסיה, והיא אומרת: יש קשר לאינטגרציה או אין קשר. ילדי השכונות הדרומיות מרגישים את ההלכון והקיפות בחיי היום-יום. עשיתי לכן שלי מסיבת יום הולדת. כל כך התרגשנו, הכנו הרבה כיבוד, סידרנו את הבית למסיבה, ואף אחד מהכיתה שלו בגימנסיה הרצלייה לא בא למסיבה."

"יש לי חמישה ילדים, ופתאום הם נוסעים צפונה ללמוד ומתחילה התחרות הרביעית הזאת, איזה גיינס אתה לובש, איזה נעליים אתה נועל, איזה חולצה. אפשר לחשוב שאין בבית-הספר תלבושת אחידה. למה הם לא מנהיגים שם גיינס רגיל, הרי זה בידי המנהל והמורים. אני לא יכולה להרשות לעצמי, והילדים טובלים."

קטע נוסף: "נאווה לאו דווקא אפינה את המתראיינים לכתבה הזו. להיפך, הם התביישו וביקשו לשמור על עילום שם. גם אחרי שנים, כשהגיעה למעמד של מנהלת בית-ספר בגיל צעיר, עדיין זוכרת שרה את לימודיה במסגרת האינטגרציה. 'הגעתי עם תעודה מעולה מבית-הספר העממי לחיכוך היוקרתי בצפון-העיר. המנהל שלח אותי מייד למגמת פקידות' — אני חוזר: למגמת פקידות — "אף שהיו לי ציונים גבוהים: 9' אצלך ו 5' אצלי, ענה המנהל לתלמידה המופתעת. כמה ילדים מהשכונה יכולים להצטרף לטיולים, לשיעורי העשרה, לקנות את כל ספרי העזר, שלא לדבר על ההסעות המטופשות שתמיד איחרתי אתן לשיעורים, היא אומרת. שרה שומרת על קשר מתמיד עם אותו מנהל."

היו"ר מ' וירשובסקי:
סגן שר האוצר וראש עיריית אשקלון, הנואם מדבר על נושאים שאני יודע שהם קרובים ללבכם.

סגן שר האוצר י' עוזר:
אלה נושאים שבחינו ובנשמתנו.

אליהו בן-מנחם (המערק):
הגיע הזמן, אדוני סגן שר האוצר, שגם הנושא הזה ייעש את לבך. כי אלה הם סכך הכול הילדים שלי ושלך. המצביעים למפלגה שלך באים מהמקומות שעליהם אני מדבר.

מעניין כמה מאות או אלפים ילדים כאלה, שבאו עם ציונים גבוהים מדרום-העיר לצפון-העיר, לא הגיעו לכלום, לא משרתים בצה"ל, הידרדרו לפשע ולסמים בגלל סטיגמות שהדביקו להם מנהל או מורה כזה או אחר.

אלפי ילדים נשלחו מדרום-תל-אביב ללמוד בצפון-תל-אביב, חלקם הפכו לנוער שוליים. עד היום לא נשלח אפילו ילד אחד — ילד אחד — מצפון-תל-אביב היוקרתי ללמוד בבית-ספר בדרום-תל-אביב, אף-על-פי שהאינטגרציה פועלת זה 20 שנה.

גם ד"ר שמשון שושני שינה את דעתו. בהיותו ראש מינהל החינוך בעיריית תל-אביב הוא קידם את הרפורמה באגרסיביות, מתוך אמונה מלאה בה. אך לאחר שנתמנה למנכ"ל משרד החינוך הוא הטיח ברפורמה: "האי-נחת בקרב ההורים גוברת, בעיות משמעת, תסכול על הסעות-ארוכות, כישלון החלשים ואי-מימוש הפוטנציאל של החזקים — התוכנית למעשה לא קיימת".

גם לפרופסור אמיר יהודה, ראש המכון לאינטגרציה חברתית באוניברסיטת בר-אילן, שמשרד החינוך מממן את פעילותו, יש ביקורת חריפה על הדרך: "בנו בניינים ולא הכינו תכנים. ספרי הלימוד הותאמו לשכבות החזקות. לא הכינו תוכניות לימודים מתאימות לכיתות הטרדניות. אם לא יתאימו תכנים ושיטות — המפעל יתמסס". לדבריו, ההנחה שכל החלשים יתקדמו הוכחה כלא מדויקת. נהנים מן האינטגרציה רק החזקים. השכבה הממוצעת, המהווה יותר ממחצית התלמידים, לא הפיקה כל תועלת מבחינת הישגים לימודיים, ואף-קידום הלבבות לא הושג; להיפך, גדלו הניכור והפער לדבריו.

פרופסור אברהם יוגב מבית-הספר לחינוך באוניברסיטת תל-אביב טוען, כי "האינטגרציה היתה לסמל ערכי-פוליטי יותר מאשר מנגנון לקידום קבוצות חלשות. הפער החברתי לא נסגר, ובתחתית נמצאת הקבוצה המזרחית, הלא-משכילה, בעלת ההכנסות הנמוכות".

ד"ר זמירה מכורן מאוניברסיטת בר-אילן טוענת, כי "יותר מ־90% מחטיבות הביניים האינטגרטיביות אינן ממשות את האינטגרציה".

ד"ר סבירסקי טוען, ש"האינטגרציה" לא תצליח, לא כאמצעי ולא כמטרה, כל עוד לא הושגו תנאים של שוויון מעמדי".

משה אדלשטיין מהסתדרות המורים-אומר: "מטייחים נתונים כדי להציג תמונה לא-נכונה. העובדות נקבעו בידי ועדות וסקרים מטעם. לכולם ברור, כי הרפורמה לא השיגה את יעדה, הקיטוב קיים".

יוצחק פרינס, ראש אגף החינוך בעיריית רמת-גן, שלא יישמה את הרפורמה, מתבטא נגדה בחריפות: "הרפורמה מוסיפה להתקיים, כי במשרד החינוך יש בעלי תפקידים שרוצים לשמור על כיסאותיהם", ובעירו, שאינה מאמינה בהצעות כפיתוי ובחטיבות ביניים, האינטגרציה ללא רפורמה היא טבעית ומצליחה.

מומחים רבים כל כך תוקפים את הרפורמה ואת האינטגרציה מכל הכיוונים. מדוע היא מוסיפה בכל זאת להתקיים? תל-אביב היתה מחלוצות האינטגרציה בארץ. חטיבות הביניים הוקמו בראשית שנות ה־70, ורובן ככולן הוצמדו לבתי-ספר תיכוניים עיוניים. חטיבות הביניים, כמו בגימנסיה הרצלייה וב"חיכוך חדש", הושפעו מאוד מהמגמות החינוכיות — הנהלותיהן, למרות הצהרותיהן החינוכיות, מתעניינות בעיקר בדבר אחד — להגיע להישגים גבוהים בבחינות הבגרות, וזאת כדי לשמור על שמן הטוב. כל תלמיד שעשוי להפריע בהגשמת היעד הזה מסולק. המסר הועבר לחטיבות הביניים, והחל מירון הציונים. כבר מכיתה ז' הם ממוינים לפי רמות; מופרדים ומסווגים לפי הישגיהם הלימודיים.

לתלמידי הדרום כמעט שאין סיכוי במירון זה, כדבריו תלמיד דרומי מ"עירוני ד": אם הוא ילד חזק ויש לו אופי חזק,

ככיתות הנפרדות לחלשים הוא ראה אמצעי. הוא התריע על כך כבר בוועדה שתפקידה היה לבדוק את יתרונותיה וחסרונותיה של הרפורמה בשנת 1968, הוא ניבא את כישלונה כבר לפני 22 שנה.

קריתתפר הם התלמידים הבאים מחממת בית-הספר היסודי, אשר מתקשים לתפקד כהלכה בכיתות הטרוגניות בחטיבות הביניים, ולכן בשכונות וביישובים מעדיפים לקיים מערכות חינוך טובות במקום. וזהו גם מטרת בית-הספר היסודי — לשמש מערכת ידע המקנה מיומנות ועמדות שיאפשרו הצלחה.

האם היה זה, מרד התלמידים החזקים, או העדר כוח אדם מקצועי ומיומן, המסוגל להרים את הרפורמה, או היו אלה המורים הרוצים באינטגרציה ולא יודעים איך, או אולי התלהבות תקציבית שדעכה באמצע הדרך, או הכול יחדיו? מה שבטוח הוא, שהכול מסכימים שהרפורמה בחינוך נכשלה בנושא החברתי. יצרו מקום מפגש, אבל לא יצרו תנאי מפגש.

אין מנוס מלנסות דבר אחר. עם מגמות כדלניות חזקות מאוד ועם 20 שנות ניסיון מר באינטגרציה, שבמקומות רבים נשארה על הנייר, חייבים לעשות שינוי רדיקלי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בן-מנחם, אתה קיבלת שלוש דקות מלאות נוספות. אני מבקש, משפט אחרון ותסיים. עם כל ההבנה שאתה מעלה נושא כאוב וחשוב לכולנו, אתה צריך לסיים. ואני מניח שהנושא לא ירד מסדר-היום.

אליהו בן-מנחם (המערך):

ביקשתי מהיושב-ראש הקודם — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

קיבלת.

אליהו בן-מנחם (המערך):

אני מבקש עוד שתי דקות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

עם כל הכבוד, אינני יכול להרשות זאת. אני מניח שהנושא יעבור לוועדה, ושם תוכל להעלות את כל הנושאים. את עיקר הדברים אמרת.

אליהו בן-מנחם (המערך):

בעקבות ניסויים מוקדמים של פרופסור באשי בשדרות ובקריית-מלאכי, מתקיים במחוז המרכז, מאז אוקטובר 1988, ניסוי המקיף 17 בתי-ספר. אינני רוצה לפרט, כי אין לי זמן. אפרט בוועדת החינוך והתורבות. התוצאות מורות, כי חל שיפור משמעותי בהישגי התלמידים בבתי-ספר אלה. חל גם שיפור ניכר בתפקוד הכולל של בית-הספר. בדיקת אחוזי הנכשלים בין התלמידים בתום שנה אחת של ניסוי מצביעה על ירידה.

אני ממשיך ומגיע לסיום. פחות מכול דרושה עכשיו לישראל "אינתיפאדה חברתית" בעריה הגדולות. ממילא מדברים כאן יותר מדי על מלחמת אזרחים בהקשרים שונים. המצוקות והפער אינם מצב חדש. צריך להשקיע עוד כסף בהקטנת הפערים, דווקא כשל מצבה הדחוק של המדינה, משום שפערים חברתיים מחלישים את ישראל, החלישו אותה בעבר ויחלישו אותה עוד יותר בעתיד עם גלי העלייה, שיש לקוות שיימשכו, מצב שבו נדרשות ממנה יותר מכול אחדות ועוצמה.

הוויכוח הציבורי אינו צריך להיות סביב האינטגרציה, אלא סביב מערכת החינוך הישראלי כולה. אין מנוס משינוי.

האינטגרציה הביאה להגדלת הפערים בחינוך בין השכבות המבוססות לשכבות החלשות. מדוע היינו צריכים זאת? מדוע הגענו לכך שילדים יקראו זה לזה "דרומי" או "צפוני", אשכנזי או ספרדי?

לגבי בית-הספר "רוגוזין", אני העליתי את הנושא הזה לפני כמה חודשים בכנסת. ביום שבת נפגשתי עם כמה ילדים שלומדים בבית-ספר "רוגוזין", והם פנו אלי: אלי, מדוע לא תבוא עוד הפעם לבקר בבית-הספר? שאלתי: מה קרה? הם טוענים, שפגיל העלייה הגדולה וקליטת הילדים העולים בכיתת-הספר, הוציאו ילדים משכונת קריית-שלום ומשכונת שפירא. הם לומדים כל יום בפרוודור אחר, כי אין מקום אחר בכיתות. מדוע אי-אפשר לדאוג לאינטגרציה אמיתית בין הילדים כבר בשלב הראשון? אולי היה כדאי שתבדוק זאת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בן-מנחם, אתה בדקת את זה?

אליהו בן-מנחם (המערך):

אני שמעתי את הילדים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

האם בדקת את זה?

אליהו בן-מנחם (המערך):

אני אישית לא. אני מוכן לבדוק.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בן-מנחם, אתה צריך לסיים את דבריך, אבל אני מעיר לך הערה בתוקף הכובע האחר שאני חובש: אני מציע לך לבקר ולבדוק, ואם אכן המצב הוא כפי שאתה אומר, אני אודה לך אם תמסור זאת גם לי. תודה. בבקשה, חמשיך ותסיים.

אליהו בן-מנחם (המערך):

אדוני היושב-ראש, ביקשתי מהיושב-ראש שקדם לך עוד שתיים-שלוש דקות, והוא אפשר לי, אבל מה לעשות שאתה התחלפת אתי, והעלית את הצעתך לפני, ועכשיו אתה יושב-ראש הישיבה. אני התחשבתי בך, עכשיו אתה תתחשב בי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני נותן לך שתי דקות, כי הנושא חשוב. אבל בקצב שאתה מדבר — — —

אליהו בן-מנחם (המערך):

עוד שתי דקות אני מסיים. תל-אביב נגועה בכדלנות, "עיר עם הפסקה", בין הצפון לדרום. ילדי דרום-תל-אביב לומדים אומנם עם ילדי הצפון באותם בתי-ספר, אבל רק מעטים מהם יושבים יחד באותן כיתות.

ר', תלמידה מכיתה י"ב בגימנסיה, טוענת, "כי העובדה שאינה יכולה להרשות לעצמה להוציא 150 שקל על מכנסי ג'ינס לא גורמת לה להיות אלימה ולא פוגעת באינטליגנציה שלה. הצפוניים נתפסים לחיצוניות, ואותנו זה לא מעניין".

ד"ר סבירסקי שואל, למה הועילה הרפורמה, והיכן האינטגרציה המיוחלת? ברוח פנימי מסוג בעיריית תל-אביב משנת 1988 נאמר, כי "למרות הרפורמה בחינוך והסעות התלמידים מהדרום לצפון, כיפו ובשכונות הדרומיות, אין למעשה אינטגרציה חברתית. התלמידים הבאים משכבות מצוקה נשארים במסגרתן, בלי שייצור מפגש כינס לבין אוכלוסיות משכבות סוציו-אקונומיות גבוהות יותר".

פרופסור פרנקשטיין ראה באינטגרציה מטרה, ואילו

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
השאלה היא, מה קורה בפועל?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
סבלנות, הרי לא סיימתי להשיב.

שהרי שיבת ציון המתחדשת לנגד עינינו מצפון ומנגב אך מחזקת את הדברים האלה.

עניין אחר הוא הצלחתה של האינטגרציה כאמצעי למטרות שונות. בדיקה מתמדת וחוזרת נראית כדרך נכונה בכל תחום, בחינוך, וכן אף כאן. בזמנו נבדקה הרפורמה באורח מקיף ותוצאותיה הכלליות היו חיוביות. הבדיקה לוותה בהמלצות להתקדמות ולשיפור. בחודשים האחרונים התחיל השר המר בפעולות לחידוש בדיקה זאת, כאשר יש הסכמה ונכונות שחלק מהבדיקה ייעשה גם על-ידי חברי הכנסת. אין לכך התנגדות. אדרבה ואדרבה.

איני מקבל את קביעתו הקטגורית של חבר הכנסת בן-מנחם בדבר כישלון האינטגרציה כביכול. ככך הוא ניסה לסכם את הדיון עוד בטרם נפתח. והרי הוא ביקש להעביר את הדיון לוועדה.

לפי רוב הנתונים שכדינו, החוזרים ונשנים, הרפורמה והאינטגרציה הן הצלחה ברורה, הן ביחס לעבר והן ביחס לאלטרנטיבות בהווה. דווקא עובדה זו מגבירה את הציפיות מהן. ואכן עדיין רב המרחק בין הציפיות לבין מימושן.

דרך אגב, לאור ההערה שהושמעה כאן על-ידי כמה מחברי הכנסת, אני מצדד בביקור בבית-הספר "רוגוזין", כדי לראות אם אכן הדברים הם נכונים.

יש לנו בעיה אמיתית אדוני היושב-ראש. לזרוק גפרור קל מאוד, לכבות את הדלקה ואת השרפה קשה מאוד. לכן לא הייתי מתבטא, אפילו בהשאלה, במלה "אינתיפאדה חברתית". אין לביטוי הזה מקום, אין לו את רועו, ואין לו סיבה שיושמה מעל במת הכנסת, אפילו על דברים כואבים.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

כדי שלא לייתר, מלשון מיותר, את הדיון המבוקש, לא אכנס כאן לפרטים. על כן גם אמנע בשלב זה מניתוח הבחנתו של חבר הכנסת אליהו בן-מנחם בין המצב בכלל לבין המצב המיוחד בתל-אביב.

כשם שאני מער על הכותרת שניתנה להצעה, כך אני מער על הקישור הסימבולי שעשה המציע בין האינטגרציה לבין גינוי האלימות שהיתה ב"גימנסיה הרצליה". לאחר בדיקת הנושא מקרוב, אני חוזר וקובע, כי לאירוע הנדון אין קשר לאינטגרציה — הוא לא נבע מן המפגש בין ילדי הצפון לילדי הדרום. יש לצפות מכל חוגי הציבור שיעודדו מוסדות חינוך כמו "גימנסיה הרצליה", הנטלת על עצמה ייסורי גאולה לשם עשיית מצווה ציונית חברתית וחינוכית, וימנעו מלטפול עליהם דברים לא בדוקים שאינם קשורים לעניין.

הדיון שחבר הכנסת בן-מנחם מציע מצריך עיון בחומר רב ושמיעת מומחים. על כן אני מציע להעביר את ההצעה לדיון בוועדת החינוך של הכנסת.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדרבה, יתקיים דיון במליאה, אז נוכל — — —

אפילו איחרנו ביותר מ-20 שנה. טעינו וצריך לחקן. השיטה ישנה, הוכחה כטובה; צריך לאמצה, ליישמה כבר אתמול.

אני מבקש מכבוד היושב-ראש וחברי הכנסת לקיים דיון מקיף במליאה בנושא חשוב זה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני קורא לסגן שר החינוך והתרבות פנחס גולדשטיין להשיב על ההצעה.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, העיקרון של אחדות ישראל כמערכת החינוך, מה שחבר הכנסת בן-מנחם מכנה אינטגרציה, עירוב עדתי ורפורמה בנושימה אחת, ושאיינו אלא השאיפה לקיבוץ גלויות כתמצית הציונות, היה מאז ומתמיד נר לרגלנו. גם לפני ההחלטות ההיסטוריות של הכנסת והממשלה לעשיית מעשים יוזמים בכיוון זה על-ידי הרפורמה בחינוך העל-יסודי, וביתר שאת, לאחר מכן, היתה זו עמדה נחרצת שכמעט הכול היו שותפים לה.

עקרון האינטגרציה בחינוך מלווה תמיד במתח שבין ראייתה כמטרה לעצמה. כאורח חיים שהחברה שלנו רואה אותו כנקודת מוצא מחייבת לכל עניין אחר, כתפיסה האומרת שחברה הרוצה להיות ממוזגת, הכרח הוא לה שכת-הספר שלה יהיו ממוזגים, לבין תפיסת האינטגרציה כאמצעי למטרות חשובות ביותר, חינוכיות ולימודיות.

ראיית האינטגרציה בחינוך כמטרה אינה קשורה לנסיבות, לא של זמן ולא של מקום. לפני שבע שנים, בעת כהונתו הקודמת של שר החינוך והתרבות מר זבולון המר, כאשר היה דיון בנושא האינטגרציה בראשון לציון, היתה התחבטות קשה בכיצד הרפורמה והשר נתבקש להכריע בדבר, והוא אמר, בין השאר — אני רוצה לצטט את הדברים, אני חושב שהם אקטואליים גם היום: "הגעתי לכלל מסקנה, לפי מיטב הבנתי, שטובת עם ישראל וטובת החינוך בארץ וטובת ההכנה החברתית בין עניים ועשירים, בין בני שכבות כלכליות-חברתיות שונות — — —".

יש לי הרגשה שהדובר גמר את פסוקו של יום, הלך, ואיני יודע אם זו הדרך הנאותה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

הנה הוא חוזר.

מיכאל בריזר (המערך):

אתה מדבר להיסטוריה.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

אני רוצה את אוזנו של חבר הכנסת בן-מנחם שהעלה בעיה חשובה. אני רוצה להתייחס אליה במלוא החשיבות שאני מתייחס לנושא.

יגאל הורביץ (הליכוד):

— — —

סגן שר במשרד החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

" — — — בין בני מרכז הערים ובני השכונות, בין ספרדים ואשכנזים, כל אלה מחייבים שכירת מחיצות, ועל כן חיובית וחיונית האינטגרציה בחינוך. גם אם לתעם נכשל המפגש הזה הרי לימוד יחד ואין מתקבלות הצלחות מובהקות ומלאות, הרי למען בריאותו של עמנו בעתיד עלינו לדבוק בדרך זו של אינטגרציה מתוך ביטחון שבסופו של דבר שילוב זה יצליח, זה מוכרח להצליח". עד כאן דבריו של השר המר, דברים שנאמרו אז במלואם. אני מזדהה עם הדברים.

שינוי או על אישושה של הרפורמה והאינטגרציה בישראל.
תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת ברוזה. הואיל וידעתי שאתה עומד לומר דברים קונסטרוקטיביים וחשוב שקולך כיושב-ראש הוועדה יישמע, אפשרתי זאת, אף שאני חושב שהנוהג להגיד "להסיר" ואחר כך לתמוך הוא חכמים פרלמנטרי ידוע, אבל הוא לא מוסיף לנו כבוד. במקרה הזה הכנתי את הרחף שהביא לכך.

חבר הכנסת בן-מנחם, האם אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדת החינוך והתכנון?

אליהו בן-מנחם (המערך):
מסכים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, יש לפנינו הצעה אחת: להעביר את הצעתו של חבר הכנסת בן-מנחם לוועדת החינוך והתכנון, כהצעתו של סגן שר החינוך והתכנון. נא להצביע, בבקשה, הצבעה מס' 6.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 6

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתכנון נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של שישה, ללא התנגדות וללא הימנעות, עברה ההצעה לוועדת החינוך והתכנון.

אדוני סגן שר החינוך והתכנון, בבקשה.

סגן שר החינוך והתכנון פ' גולדשטיין:

אדוני היושב-ראש, כוודאי שמת לב לכך שאני לא הצבעתי, ולא מהסיבה שאני מצדד בהצעה — שלא יובן שלא כהלכה — אלא משום שאני מקוזה היום.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לסגן שר החינוך והתכנון.

י. הצעה לסדר-היום

הקיצוץ בסל הקליטה

יש הרגשה, הנובעת גם מסיורים בשטח, שבעניין זה ממשלת ישראל הולכת בדרך מסוכנת וקלה מאוד.

אני רוצה להגיד לחברי הבית כמה דברים אמורים. לפני כשנה-חורב היה סל הקליטה בסכום של 21,000 שקל. לאחר מכן קוצץ הסל ל-18,000 שקל. אילו ברקנו מה קרה במשך שנה-חצי מבחינת המדד, הרי הערך הריאלי של סל הקליטה צריך היה להיות 25,000 שקל. הוא קוצץ ל-18,000 שקל, ועכשיו ההצעה היא לקצץ אותו ל-15,000 שקל. בערכים שאנחנו עוסקים בהם מדובר בקיצוץ מ-25,000 שקל ל-15,000 שקל. קיצוץ של 40%.

סגן שר החינוך והתכנון פ' גולדשטיין:

אני רוצה לומר לגבי קריאתו של חבר הכנסת צירלי ביטון: אני חושב שגם אתה וגם חבר הכנסת בן-מנחם מעוניינים בדיון ענייני.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

סגן שר החינוך והתכנון פ' גולדשטיין:

שאלת, אני רוצה להשיב.

הדיון ייערך במהרה, יהיה ענייני, תוך בדיקת הנושא. אני מניח שהעלאת הנושא לא היתה כדי לצבור כוח פוליטי או אלקטורלי, שהרי הבחירות אינן כשער. המגמה היא לכדוק את העניין לאשורו. כחבר לשעבר בוועדת החינוך אני יודע שהדברים נעשים שם ביסודיות, ועצם העובדה שאנשי המשרד מוכנים לכך, אחרי בדיקת הנושא, לקיים דיון מעמיק ולטובת הבעיה עצמה, טובה היא עשרת מונים מהעלאת הנושא במליאת הכנסת, דבר שממילא לא ייתן אותם פירות שלדעתי ייתן דיון בנושא בוועדת החינוך.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אתה מציע שהנושא יועבר לוועדה. תודה רבה, אדוני סגן השר. אני מבין שלחבר הכנסת ברוזה יש הצעה אחרת, להסיר את ההצעה של חבר הכנסת אלי בן-מנחם מסדר-היום.

סגן שר החינוך והתכנון פ' גולדשטיין:

אבל שיצביע בעדה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

הוא חופשי לעשות מה שהוא מוצא לנכון. בבקשה, חבר הכנסת ברוזה, במסגרת של דקה.

מיכאל ברוזה (המערך):

כפי שיושב-ראש הישיבה ניחש בפיקחותו כי רבה, אני פשוט מנצל את האמצעי של הצעה אחרת כדי לחזק את ידיו של חבר הכנסת בן-מנחם שהעלה את הנושא החשוב הזה. הלוואי שהייתי שותף לביטחון של סגן שר החינוך וגם של שר החינוך לגבי הצלחתה של האינטגרציה.

אני רוצה לומר לכנסת, שהחלטנו לקיים דיון אינטנסיבי של שבוע ימים, של שלוש ישיבות מלאות של ועדת החינוך והתכנון של הכנסת, ולבחון את נושא הרפורמה והאינטגרציה באופן יסודי לחלוטין. הצעתו של חבר הכנסת בן-מנחם תידון במסגרת הזאת וגם תיתן לאותו דיון שלנו את השינויים ואת הכלים הנחוצים להמליץ בפני המליאה — מה שלא יכולנו לעשות אילו היה זה דיון ביוזמתנו בלבד — על בדיקה מחדש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קורא עכשיו לחבר הכנסת אברהם שוחט להעלות את הצעתו לסדר-היום מס' 4044, בנושא: הקיצוץ בסל הקליטה. אפשר לקרוא לזה "הקיצוץ בסל הקליטה", מפני שקיוזו היא המלה הפופולרית ביותר כאן. בבקשה.

אברהם שוחט (המערך):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, העליתי את ההצעה הזאת כהצעה דחופה לסדר-היום שכן בהחלטת הממשלה בנושא התקציב הוחלט על קיצוץ סל הקליטה, ולי

בדברי ההסבר להחלטת הממשלה, שביקשתי וקיבלתי, מופיעים דברים במטושטש. אומרים: אנחנו משקיעים במשפחת עולים 30,000 שקל. מה זה 30,000 שקל? ועדת הכספים החליטה, לפי פניית האוצר, שבמקום הפטורים שניתנו לעולה לרכישת ציוד ניתן לו את האלטרנטיבה לבחור, ובמקום ההקלות במס, שהיו יכולות להגיע לכל היותר ל-18,000 שקל, ניתן לו 5,000 שקל, והוא יחליט אם לקנות דברים מיד שנייה במקום לקנות דברים חדשים ויקרים. בהצגה שעשה האוצר כלפי הממשלה, בסל הקליטה הוא מכניס אותם 5,000 שקל. הרי אפשר לומר שקודם היה הסכום 18,000 שקל והוא ירד ל-5,000 שקל.

דבר שני — מכניסים את הובלת המטען כאילו היא דבר גמיש. אומרים: במקום מטען ניתן לו פחות כסף. זו אפשרות יפה מאוד. מקובלת.

אנחנו רואים שבסל הקליטה מופיעים דמי אבטלה בסך 3,000 שקל במידה שהעולה יהיה מחוסר עבודה אחרי שתיגמר החקופה של סל הקליטה. 3,000 שקל לארבעה חודשים הם 700 שקל לחודש דמי אבטלה. ומה יהיה אם הוא יהיה מובטל שנתיים, המדינה לא תצטרך לדאוג לו? או שהמדינה תדאג למקומות תעסוקה, או שהמדינה תתייחס כאילו דרך שהיא שתאפשר לו רמת מחיה סבירה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

ואחרי ארבעה חודשים לא נותנים להם יותר תמיכה?

אברהם שוחט (המערך):

לפי דעתי, הם עוברים להשלמת הכנסה. אינני יודע למה הם עוברים.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

להבטחת הכנסה.

אברהם שוחט (המערך):

להבטחת הכנסה, כנראה. ביטוח אבטלה, הבטחת הכנסה.

לכן אני חושב שהחלטת הממשלה במסגרת הדיונים על התקציב היא החלטה שגויה. שמעתי הבוקר את פרופסור בנובר מארזשבע, המטפל בעולים ועושה עבודה חשובה, אומר שכן ניתן לפגוע בסל הקליטה. הארגומנטציה היתה שחשוב יותר ליצור מקומות עבודה. מקובל עלי שמקומות עבודה הם הדבר הראשון במעלה, אבל, רבותי, כפי שהסברתי, יש האלמנטים הקשיחים. הירידה הריאלית היא בסביבות 40% לעומת השנה שעברה. האלמנטים הקשיחים מביאים לכך, שהירידה הריאלית בדמי המחיה היא בעשרות אחוזים, ורק בהחלטה הזאת היא פוגעת ב-50%.

לפיכך, אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, חשבתי לנכון להגיש הצעה דחופה לסדר-היום, ומדוע? מפני שבאוצר יושבים כעת ומכניסים את התקציב בהחלטות הממשלה. הייתי רוצה להביא זאת לדיון מוקדם, לא לחכות לתקציב עם אנשי האוצר ועם אנשי משרד הקליטה, ולהראות בניתוח נכון מה המשמעות של החלטה מהסוג הזה, וזאת לפני שמתגבש המבנה הסופי של התקציב. שמחתי מאוד על שוועדת הכנסת קיבלה את ערעורי והכירה בדחיפות. הצעתי לסדר-היום, ואני מבקש לדון בה. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת שוחט. אני קורא לסגן שר האוצר להשיב על ההצעה.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, המעבר לשיטת הקליטה

אני יכול להבין את מצוקת הממשלה, שכאשר עוסקים במספרים גדולים ואומרים שיבואו 400,000 עולים — הבה נקצץ 1,500 שקל לנפש, מדובר ב-600 מיליון שקל, וזה סכום גדול מאוד. אבל, לפי הערכתי, טועה הממשלה טעות חמורה מאוד, מפני שאנחנו נמצאים היום מתחת לקו המחיה, ואני רוצה לתאר מה כולל סל הקליטה כדי שנבין כמה מדובר ובמה מקצצים.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני יושב-ראש הוועדה, אולי אתה יכול להסביר אם הקיצוץ הוא בכל הסכום או שהוא בסעיף מסוים?

אברהם שוחט (המערך):

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, זה בדיוק מה שאני אעשה.

בתוך המבנה של 18,000 או 17,500 שקל, לדעת כל מי שמבין בזה יש דברים שהם אלמנטים קשוחים, שלא ניתן לקצץ בהם. זה כולל 900 שקל שכר לימוד לאולפן. זאת אומרת, הסכום הזה הוא סכום קבוע. שכן העולה משלם 900 שקל כשכר לימוד לאולפן. זה כולל ציוד ראשוני, 600 שקל שתמורתם מקבלים שתי מיטות ותנור קטן כאשר נכנסים לדירה. כי הם באים בחוסר-כול. זה כולל 600 שקל נסיעות לאולפן, שכן האנשים ההולכים לקליטה ישירה גרים במקומות שמהם הם צריכים להגיע לאולפן. זה כולל 6,900 שקל שכר דירה לשנה, כלומר 500 או 550 שקל לחודש. זה אומר שצריך למצוא דירה ב-250 דולר. בחלק מהמקומות זה אפשרי ובחלקם זה בלתי-אפשרי. זה כולל הוצאות של חשמל ומים ואחזקת הדירה בסכום של 150 שקל לחודש. זה כולל דמי כיס, כי העולה מגיע לשדה התעופה והוא מופנה לבית-מלון ליומיים-שלושה ימים עד שהוא מתארגן.

רבותי, מתוך סכום של 17,000 שקל, הסכום החופשי הוא 6,000 שקל בערך. אם מורידים 3,000 שקל לזוג, וכאן מדובר בהורדה של 3,000 שקל לזוג העולים יישארו 3,000 שקל כסף חופשי למחיה, ופירוש הדבר כ-400—450 שקל לחודש למשפחה.

אני אומר לכם שזה קיצוץ ברוטלי, הוא לא הולך על כל המערכת, הוא קיצוץ שביא את העולים החדשים אל מתחת לקו העוני, מתחת לעשירון התחתון.

אלי דיין (המערך):

שר האוצר אומר שזאת רמת חיים גבוהה...

אברהם שוחט (המערך):

עתידה של העלייה הוא במציאת מקומות עבודה, ואין לי ספק שזה הדבר החשוב ביותר. אין מחלוקת על כך. אבל הממשלה הלכה בדרך הקלה, ואני מבין שהמספרים הם גדולים. בשיבת הממשלה דיברו בהתחלה על קיצוץ של 1,000 שקל לנפש. הוסיפו 500 שקל כי היה צריך לקצץ ולא היה איפה לקצץ, אז הורידו 4,000 דירות בבנייה ישירה והורידו עוד 200 מיליון שקל בסל הקליטה, והכול בסדר.

לכן, כשאומרים שמקצצים את הסכום הזה צריך להבין שהוא לא מקוצץ בכל הסעיפים. הסעיפים האחרים הם קשיחים. האולפן הוא קשיח, הציוד הראשוני הוא קשיח, הנסיעות לאולפן הן סעיף קשיח, שכר הדירה הוא קשיח. מה שגמים הם דמי המחיה, ומזה הורידו עכשיו 50%. אנחנו עומדים במצב, שמ-25,000 שקל ערך ריאל שהיה לפני שנה, אנתנו נמצאים היום ב-15,000 שקל. הדבר הזה נמשך בלי סוף ואי-אפשר לשאת אותו עוד.

ארעית בשעות הבוקר, ומגמה זו תתקיים גם בשנה הקרובה. היירדה הריאלית שחלה בסל ביחס לשנה שעברה היא חלק מהורדת סטנדרד הקליטה והתאמתו לקליטה בהיקף העלייה הגדולה שצפויה בשנים הקרובות. לכן אני מבקש לקבל את הצעת האוצר, דהיינו להוריד את ההצעה מסדר-היום.

אברהם שוחט (המערך):
למה לך?

צ'רלי ביטון (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה אכפת לך שיהיה דיון בוועדה?

אברהם שוחט (המערך):
יהיה דיון בוועדת הכספים.

סגן שר במשרד האוצר י' עזרן:
אני לא מתנגד שיעבירו את ההצעה לוועדת הכספים.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, אני רואה שאין הצעות אחרות. חבר הכנסת שוחט, אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדת הכספים של הכנסת?

אברהם שוחט (המערך):
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, נא להצביע, הצבעה מס' 7.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 9

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים

נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
ברוב של תשעה, ללא התנגדות וללא הימנעות, עברה ההצעה של חבר הכנסת שוחט לוועדת הכספים, כהצעתו של סגן השר.

יא. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מיצוע הכנסה חייבת בחקלאות), התש"ן — 1990*
(הצעת חבר הכנסת ג' גל)

היו"ר מ' וירשובסקי:
תמיד אני לומד מלים חדשות מחבר הכנסת גל. בבקשה.

גדליהו גל (המערך):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אתמול העליתי על סדר-היום את התופעה החדשה בארצנו — של עליות וירידות חדות במחירי תוצרת ענף הלול. עליות וירידות אלו הביאו את הענף לחוסר יציבות בהכנסות החקלאים, וכמובן גם לחוסר יציבות בשוק והשפעות מוזיקות על המדר. אבל זהו הכיוון, כנראה, ולשם המחשה: כימים אלו עלו מחירי הביצים

הישרה, שלפיה מקבל עולה חדש סל קליטה, חל בתקופה שבה הגיעו לישראל פחות מ-10,000 עולים בשנה. יש לזכור שאנחנו מדברים היום, בשנת 1991, על קליטה של 300,000 עולים בשנה, וייתכן אף מספר גדול יותר. במסגרת החלטות הממשלה לתקציב 1991 המגמה היא שינוי סטנדרד הקליטה, ובמסגרת זו הוצע גם קיצוץ סל הקליטה, במסגרת סך כל הקיצוצים.

מה מקבל עולה בשנה הראשונה לשהותו בארץ? סל הקליטה הוא רק אחד המרכיבים שהוא מקבל. אני לא מתעלם ממה שאמר יושב-ראש הוועדה, שיש כמה סעיפים שהם קשיחים, אבל בסך הכול בא הכול מאותו כיס. במסגרת השנה הראשונה עולה חדש מקבל סיוע מהממשלה ומהסוכנות של למעלה מ-30,000 ש"ח בהיקפים כמפורט להלן: — —

אברהם שוחט (המערך):
זה כולל עוד תוספות מכאן ומכאן.

סגן שר במשרד האוצר י' עזרן:
אני מסכים. — — סל קליטה למשפחה ממוצעת — בכלל זה מענק תחליף פטור ממסים למוצרי חשמל — הוא לא חייב לנצל את כל הפטור הזה, הוא יכול להשתמש בו — סך הכול 23,000 ש"ח. נוסף על כך הוא מקבל מענק תחליף מטען מהסוכנות בסך של 3,500 ש"ח. ביטוח בריאות חינם במשך ששת החודשים הראשונים באחת מקופות-החולים, לפי בחירתו — 600 ש"ח, וכן הוא מקבל דמי קיום לאחר תקופת האולפן, נוסף על סל הקליטה, למחצית השנה השנייה אם איננו מועסק. ניתן להניח שמדובר על קבלת דמי קיום בממוצע לארבעה חודשים ו-3,000 ש"ח נוספים. כאמור, סך כל הסיוע המוזכר לעיל למשפחה ממוצעת — זוג הורים פלוס ילד — עולה על 30,000 ש"ח בשנה. כמובן מקבל העולה סיוע נוסף ממשרד הקליטה בתחומים ספציפיים, כמו סיוע לסטודנטים, סיוע בתעסוקה וסיוע בחינוך.

הפחתת סל הקליטה ב-3,000 ש"ח תביא את סך הסיוע למשפחה ממוצעת בשנה לכ-27,000 ש"ח בשנה ותעמיד את סל הקליטה למשפחה, שהוא אחד המרכיבים בסך כל הסיוע — כולל הפטורים כמובן — על 20,000 ש"ח בשנה.

סל הקליטה ימשיך לתת מענה לתשלומי שכר הדירה של העולים בשנה הראשונה, ללימוד באולפן, לקבלת ציוד ראשוני ולדמי קיום בתקופת האולפן. כבר היום קיימת תופעה חיוכית שעולים חדשים, בחודשים הראשונים בארץ, משלבים אולפן ערב, בשעות אחרי הצהריים, הפתוח לכחירתם, עם עבודה

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא, ואני מבין שיש חילופין מרצון. זה אותו משיב, אותו סגן שר, כך שזה לא משנה. אני קורא לחבר הכנסת גדליה גל להביא את הצעת החוק ת"ר, הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מיצוע הכנסה חייבת בחקלאות), התש"ן — 1990.

מה זה מיצוע?

גדליהו גל (המערך):
מ"ממוצע".

יצוין כי עונתיות במשך השנה ועל פני שנים קיימת בענפים רבים אחרים, כמו תיירות, ענפי מזון מסוימים ואופנה, ואיננה מיוחדת לחקלאות בלבד.

המשכיות בין שנות מס קיימת גם כיום בכל הקשור להעברת הפסדים, פריסת רווח הון, ריווח על-פי השיטה המצטברת ועוד, וכך יש פתרון למקרים רבים של שוני בהכנסה בין שנה לשנה.

ההצעה אינה מתייחסת למצב השכיח היום בחקלאות, שלפיו למרבית העוסקים בענף גם הכנסות אחרות, אם הם יחידים ואם אגודות שיתופיות. לא ניתן להגיש דוחות נפרדים על הכנסות אלה, וודאי שהן אינן כלולות במסגרת הכנסה מחקלאות, והרי זו הכנסה מן הצד.

על-פי דברי ההסבר להצעה מדובר בחקיקה שמטרתה עידוד ההתיישבות העובדת והמאורגנת. איננו רואים מקום לעודד ענף זה או אחר המאורגן בדרך זו או אחרת, על חשבון כלל הנישומים.

השיטה המוצעת תחמיר לעתים עם חלק מהחקלאים ולעתים תקל עמם. בכל מקרה, משמעותה מיסוי שונה עליהם מעל שאר מגזרי המשק. קיום שתי שיטות שונות במקביל יביא, על-פי ההגדרה, לסרבול, לסיכון תכנוני מס ולעיוות בהקצאת המקורות, ולא חיתוך האפשרות להיערך לגביית מסים ולקראת תקציב מאוזן ומוכן.

אולם, אינני מתנגד שהצעת חוק זו תעבור לוועדת הכספים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לסגן שר האוצר. חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. מי בעד העברת הצעת החוק של חבר הכנסת גדליה גל לוועדת הכספים, נא להצביע, הצבעה מס' 8.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הצעת החוק לדיון מוקדם

בוועדה — 18

נגד — אין

נמנע — 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת

מס הכנסה (מיצוע הכנסה חייבת בחקלאות),

התש"ן—1990, לדיון מוקדם בוועדת

הכספים נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ב"ח קולות בעד, ללא התנגדות ועם הימנעות אחת

— —

סגן שר האוצר י' עזרן:

שתי הימנעויות.

דן תיכון (הליכוד):

שלוש הימנעויות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

— — — שלוש הימנעויות, הועברה הצעת החוק לוועדת הכספים להכנתה לקריאה ראשונה.

בכ" 75% והכנסת היצרנים גדלה מאוד, ואילו מחירי הפטמים ירדו בכ" 15% והיצרנים בשלוחה זו לא יקבלו אפילו את הוצאות הייצור.

היום אני מעלה לפניכם הצעת חוק למיצוע ההכנסה החייבת בחקלאות — מיצוע מלשון ממוצע — ויש קשר בין מה שהעליתי כאן אתמול לבין הצעת החוק שאני מביא היום. הכוונה היא, שהכנסתו החייבת של חקלאי בשנת מס פלונית תהיה הממוצע של סכומי הרווח החייב באותה שנת המס ובשתי שנות המס שקדמו לה.

כאשר הכנתי את הצעת החוק במרס שנה זו, היה המצב בענף החקלאות כזה, שענפי החי, חלב, ביצים ופטמים היו מתוכננים, גם מסובסדים, והתמורה לחקלאי היתה יציבה בציר הזמן לאורך השנים, ואילו ענפי הירקות, הפירות, ההודים ומרבית ענפי היצוא היו חשופים לתנודות השוק וזמג האוויר. כל אלה הביאו להכין הצעה זו. אלא שמאז תחמיר המצב. מדיניות החקלאית של הממשלה — ואותה אינני מקבל ואני פוסלה מכול וכול — היא, שכל הייצור החקלאי נכנס לעידן של עליות וירידות חדות ברווחיות.

כאמור, קיימות תנודות חריפות ברווחיות וקיים מעבר ממשק מעורב למשק מתמחה, שמשמעותו — הישענות על ענף עיקרי אחד וסיכונים ייחודיים בייצור החקלאי, שאין מקביל להם בענפי משק אחרים, שבהם נפגעים החקלאים לאורך שנים במימיו חלקי בלבד של נקודות היוכיו ממס וממרווחי מדרגות המס.

כדי למנוע עיוות המסים הנדון, שהוא ייחודי לענף החקלאות, מוצע לקבוע כי הכנסה החייבת במס של החקלאים תהיה בשנת מס מסוימת, זו המתקבלת מממוצע ההכנסות החייבות במס של שלוש השנים האחרונות.

לסיים אני רוצה לקרוא בפניכם מכתב ששלח מר צבי אלון, הנספח החקלאי בשגרירות שלנו בלונדון, אל שר החקלאות הקודם מר כ"צ עוז בעניין זה. הוא כותב: "בזמנו נתבקשתי לבדוק ההתייחסות בבריטניה למיסוי ישיר הלוקה בחשבון את העונתיות בחקלאות. זאת בעיקר על רקע היוזמה המחודשת להגיש תיקון לחוק מס הכנסה שיאפשר מיצוע הכנסות החקלאי לאורך מספר שנים. מחומר שאספתי ולאחר שנפגשתי עם מנהל האגף למיסוי בארגון החקלאים הלאומי עולה, במידה רבה של הפתעה, שאפילו בבריטניה, שאינה ארץ חקלאות קלסית, יש מודעות והכרה בכבעיה זו. חוקי המס קובעים שלחקלאים נשמרת הברירה לבקש חישוב ממוצע של המס על-פני שנתיים כדי לצמצם את העיוות במיסוי במידה שיש הבדלים ניכרים בין שתי השנים. רצוף בזה העתק הנוהל הבריטי המיוחד לחקלאים. אם נכון הדבר לגבי הגידולים המסורתיים הבריטיים, הקשיחים יחסית, כמו גידול בקר, תבואות וצאן, אין ספק שיש מקום להנהיג תיקון זה אצלנו כשמדובר בגידולים רגישים כמו פרחים, ירקות, כותנה, אבוקדו סירוגי וכיוצא בזה, ובעיקר כשיש לנו שונות גדולה בתנאי החורף ברמת המשקעים".

רכותי חברי הכנסת, אני מבקש להעביר את הצעתי זו להכנה לקריאה ראשונה בוועדת הכספים של הכנסת. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני קורא לסגן שר האוצר להשיב על ההצעה.

בבקשה.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, על-פי הצעת החוק ישלמו החקלאים מס לפי ממוצע ההכנסות בשלוש שנים, במקום לכל שנת מס בנפרד.

יב. הצעה לסדר-היום דברי שר האוצר על התנועה הקיבוצית

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 4050, של חבר הכנסת עמיר פרץ, בנושא: דברי שר האוצר על התנועה הקיבוצית. בבקשה, חבר הכנסת פרץ.

עמיר פרץ (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אינני מבין מדוע שלחו את סגן שר האוצר להשיב על ההצעה לסדר-היום. הרי אין מדובר כאן בענייני כלכלה, אלא מדובר כאן בענייני קלקלה. משחק המלים בקלקלה רב וגדול הוא. אדוני סגן שר האוצר, והוא שייך כולו לחבר הבית הזה, השר יצחק מודעי.

סגן שר האוצר י' עזרן:

— — —

עמיר פרץ (המערך):

אני רואה שסגן שר האוצר לא הבין למה אני מתפלא ששלחו אותו, ואני חוזר על דברי. אמרתי שהצעת איננה נוגעת לענייני כלכלה אלא לענייני קלקלה. קלקלה שהיא קלות ראש, קלקלה שהיא קלקול של הכול, קלקלה שהיא לעתים קללה.

לצערי הרב, השר מודעי מכיר היטב את משמעותן של מלים, עוצמתן, השפעתן. הוא יודע עד כמה מלים הן לעתים אלימות יותר מאלימות פיזית.

אבל כפי שאמרתי קודם, מודעי, לשונו קלה ומקללת, וזה לא התחיל כשבוע שעבר.

נכון, יש דברים הנאמרים בחדרי חדרים ועליהם אין לי עניין לדון, אף שהם פיקנטיים בהרבה, ואפשר היה להתפלפל בהם היום כאן בבית הזה.

אלי דיין (המערך):
מה זה היה?

עמיר פרץ (המערך):

אבל, כשמדובר במודעי, הוא סיפק לכולנו חומר רב, לצערי הרב חומר רע, במשך שנים רבות בפומבי ובאומץ לב, לצערי באומץ לב ראוי לגינוי ובחוסר אחריות מוחלט.

אני מוצא צורך לדון בעניין, מכיוון שאיש ערכות המיליונים זוקף לזכותו שורה של פניני לשון שהורידו את רמת הוויכוח הציבורי לשפל המדרגה, וכך הוא רוצה לחנך את הדור.

כבר ב־1965 הוא אמר על חבריו בליברלים: "לא ידעתי שפגעתי בחבר סחומים ומטומטמים". אז חשבו שמדובר בפוליטיקאי צעיר ומתחיל — — —

חיים רמון (המערך):
ודובר אמת.

עמיר פרץ (המערך):

ודובר אמת. שהחליק בלשונו. ב־1982, במסדרון הכנסת, לעיני כול, כינה את חברו לסיעה, שר האנרגיה דאז, חבר הכנסת לשעבר יצחק ברמן: "נבל, שקרן, שפל, נוכל, עשית לי זאת בכוונה".

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
זה הכול?

עמיר פרץ (המערך):

ב־1986 אמר על חבריו כך: "שרי הליברלים הם כמו כלבים המאמינים שהם מובילי השיירה". עוד הוסיף ודימה אותם לשפנים וכך אמר: "שפנים אינם יכולים לייצג אפילו ציבור של שפנים".

דן תיכון (הליכוד):

אתה יודע למה הוא כינה אותם שפנים?

עמיר פרץ (המערך):

אני רק יודע שבעברית יש דרכים די הצורך לומר אותו דבר.

דן תיכון (הליכוד):

הוא כינה אותם שפנים, כי ראשי התיבות של שריר, פת ונסים הם שפ"ן.

עמיר פרץ (המערך):

יפה. מכל מלמדי השכלתי, אני שמח. שמעתם? שפנים, עלי-פי הסברו של חבר הכנסת דן תיכון, שהיה כל כך טוב, שאני מוכרח שכל חברי הבית ישמעו אותו — אלה ראשי התיבות של שריר, פת ונסים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כך הוא אמר.

עמיר פרץ (המערך):

כן, כך הוא אמר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת דן תיכון, אנחנו מודים לך על ההשכלה שהשכלת אותנו.

דן תיכון (הליכוד):

לא על ההשכלה, על הזיכרון. גם אתה שמעת זאת כמוני.

עמיר פרץ (המערך):

יצחק מודעי, המרכה להשתמש כדימויים של חיות, ובעיקר אוהב שפנים — — —

אלי דיין (המערך):

האם הוא גם אוכל שפנים?

עמיר פרץ (המערך):

הוא אוהב שפנים, ועכשיו אני גם מבין למה. זו אהבת שפנים תרתי משמע.

סגן שר האוצר י' עזרן:

למה אתם חוקפים אדם שאינו נמצא כאן?

עמיר פרץ (המערך):

זה יוצר לעתים את הרושם שהמדבר הוא לפחות אריה, כי כאשר שומעים שפוליטיקאי מכנה פוליטיקאי בכינוי שפן, בטוחים שהאיש האומר זאת הוא לפחות אמיץ, עומד מאחורי דבריו ולא חוזר בו. אבל מודעי הוא מומחה לומר את הדברים, להרעיל, להסית את הציבור, ולאחר מכן להצטער ולחזור בו, וזה מעשה חמור ביותר.

לא אריה אתה, אדון מודעי, כי אם נחפש חיה מתאימה, הרי כדאי שתדעו, חברי הכנסת, יש איזה נחש מדברי השוכן אצלנו בערבה ושמו זעמן המטבעות. ועל שום מה הוא מכונה

עמיר פרץ (המערך):

רק אמרתי ששום בן לא מתפאר בדברים כאלה בפומבי. זה נשאר עניין שבין אם לבנה. חלילה לי, כפי שאתה מכיר אותי, לפגוע בכבודו של אם.

סגן שר האוצר י' עזרן:

עמיר פרץ (המערך):

בשבוע האחרון, כדי להסיט את הוויכוח הציבורי הקשה שהתקיים סביב התוכנית הכלכלית, התנפל שר האוצר בצורה בוטה על התנועה הקיבוצית, אבל זאת לא פליטת-פה שהוא יצטער עליה, כיוון שזה לא התחיל בשבוע שעבר. זה התחיל עוד קודם.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

עמיר פרץ (המערך):

לא, חלילה, זה לא עניין של פרות קדושות, אבל יש הבדל בין פרה קדושה לבין מי שמנסה להסית נגד ציבור שלם, ואתה, חבר הכנסת גמליאל, גר בשרדות ואתה יודע שאתה מעולם לא השתמשת בביטויים כאלה. כי אתה יודע שיש אחרים המשתמשים בהם בצורה שאין לה שום קשר לדברים הנאמרים. אתה יודע איזו אש זרה משלחים המשפטים האלה בין אנשים. אתה יודע איך מתקבלים הדברים האלה של שר בישראל בתוך יישוב קטן, שבו צריכים לחיות, אלה בצד אלה, חברי התנועה הקיבוצית ותושבים מעיירות פיתוח, אם מישוהו רוצה לעשות הון פוליטי, יחפש לו דרך אחרת.

ב־2 באפריל אמר השר מודעי: "הקיבוצים מוצצים את לשד הארץ", "אבן שואבת של המשאבים הלאומיים", והביטוי האחרון שלו היה: כל הנכסים האדירים של הקיבוצים הם נכסי מדינה שניתנו להם כאתנן או כתשלום קואליציוני". הקיבוצים הקימו נכסים אדירים, המשמשים חשתית כלכלית באזורים הקשים ביותר בארץ, והם מתמוטטים היום בגלל אותם נכסים גדולים שהם הקימו בזיעת אפם, והם לא קיבלו דבר וחצי דבר יותר מכל בעל הון אחר שרצה להקים תעשייה.

איפה כל חבריו של מודעי שמדברים? איפה הם כאשר הם נדרשים לבוא לגלגל?

אלי דיין (המערך):

איפה הם גם כשהם נדרשים לבוא לאולם הישיבות?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת עמיר פרץ, אתה צריך לסיים.

עמיר פרץ (המערך):

אדוני שר האוצר — אף שהוא לא כאן, אני מכין שסגן שר האוצר דואג שכבודו יהיה כאן.

עוזי ברעם (המערך):

הוא איננו כאן, אבל רוחו שורה כאן.

עמיר פרץ (המערך):

אדוני שר האוצר, אתה איש כלכלה, מעריך עשייה, מעריך בנייה, מעריך מפעלים. הסתפקת באותם דברי שבח הנאמרים על תרומתם של הקיבוצים למערכת הביטחון. מה עם תרומתם של כלכלה הישראלית? מה עם תרומתם לקליטת העלייה? מה עם תרומתם לחיווקה ולביצורה של מדינת ישראל, על כל גבולותיה? את כל אלה שכחת, אדוני שר האוצר. אבל היום, כאשר הצטרפת לאותה מקהלת מסיתים, לא כזה תיוושע ולא זה יכפר על כל אותה הידרדרות לשונית, על כל אותה הידרדרות של חוסר מוסר פוליטי שאתה הובלת אותו אליה.

כך? כי אותו נחש מדברי מתחזה לצפע, עושה רעשים כמו צפע, מאיים כמו צפע, ובסוף הוא בורח כל עוד נפשו בו. וזו דרכו של האיש.

הרבה דיו היה צריך להישפך כאן כדי לכתוב את כל אמרותיו של מודעי. לו היה לי זמן, הייתי יכול לעבור עליהן ולקבץ כאן קובץ של גידופים, ואילו עמד קובץ זה למכירה, הוא היה הופך לקובץ רב מכר.

חיים רמון (המערך):

יש לך זמן.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

עמיר פרץ (המערך):

אך נזכיר, כמובן, דבר מה לשר מודעי, שאולי מחכה היום לרגע שבו ראש הממשלה יופיע על המסך הקטן ויצחק יצחק היקר, חזרו הביתה — שהרי הבית שהוא בנה הולך ומתרוקן. על אותו ראש ממשלה הוא אמר: "קטן קומה, בין ענקים".

יש דבר, שבלי לומר אותו לא נוכל להשלים את הדיון על האיש, שהרי חברי הכנסת בוודאי משתאים ורוצים ללמוד עוד ועוד. בספרו "מחיקת האפסים" הוא אמר כך: "מפעם לפעם היתה אמי הישישה שואלת אותי: מדוע נטפלים אליך הללו שאינם ראויים להיות אפילו אפר לרגליך". אני מאחל לאמנו של השר — — —

אברהם שוחט (המערך):

עפר, לא אפר.

חיים רמון (המערך):

אפר.

עמיר פרץ (המערך):

אפר. הוא משתמש במלה "עפר" כשהוא מעריך מישוהו, חבר הכנסת שוחט.

סגן שר האוצר י' עזרן:

חבר הכנסת רמון צודק, אומר הנביא: "ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם".

עמיר פרץ (המערך):

איזו הגנה. תאמין לי, אדוני סגן שר האוצר, בחלום הטוב ביותר שלו הוא לא היה מוצא סגן כמון.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אל תערב מין בשאינו מינו.

עמיר פרץ (המערך):

אני מאחל לאמנו של השר הרבה בריאות, ושימשיך לנסוע אליה בכל יום שיש. רק דבר אחד אני יכול לומר בבטחה: יכול להיות שיש עוד כמה חברי כנסת שאמהותיהם אמרו להם כך, אבל שום בן לא יכול לספר זאת לכולם.

אבל בשבוע האחרון, חברי הכנסת, כדי להסיט את הוויכוח הציבורי הקשה שהתקיים סביב התוכנית הכלכלית, התנפל שר האוצר — — —

סגן שר האוצר י' עזרן:

אתה מזלזל באמו של השר?

עמיר פרץ (המערך):

חס וחלילה, איחלתי לה בריאות.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אז למה אתה מקטרג — — —

חיים רמון (המערך):

לדעתי, לסגן שר האוצר אין מה לעשות בעניין זה. אל תענה. מה יש לך לענות?

עמיר פרץ (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לבקש שהנושא יעבור לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מוזמין את סגן שר האוצר להשיב, אם הוא רוצה להשיב. הוא לא חייב. זה בידך, אדוני סגן השר.

חיים רמון (המערך):

יש לי הערה, אדוני. שר האוצר התנצל בפני חברי ועדת הכספים על האמירה הזאת. יבוא סגן השר ויאמר מהמקום: שר האוצר אמר את מה שהוא אמר, ובוה ייגמר העניין. הרי הוא התנצל. אנחנו צריכים להמשיך בכך?

היו"ר מ' וירשובסקי:

הוועלתה הצעה לסדר-היום. חבר הכנסת עמיר פרץ הציע דבר שהוא לא יכול להציע, להעביר את הנושא לוועדת החוקה, חוק ומשפט. הוא יכול רק לבקש לקיים דיון כאן במליאה, וסגן השר יכול להגיד מה שהוא חפץ בשם הממשלה. אתה זרקת לו איזה רעיון.

חיים רמון (המערך):

הצעתי לו הצעה שכדאי לו לקבל אותה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אני לא מוסמך לענות. אני חושב שהוא כבר הסביר את עצמו.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הייתי מקבל בהחלט את ההצעה הבנויה של חבר הכנסת רמון, אבל נוצלה כאן הודמנות, עם כל הכבוד לחבר הכנסת עמיר פרץ, אני רואה שאין שום קשר בין שפע ההכפשות שהוא שפך כאן בלי שום ריסון לבין ההצעה לסדר-היום.

ובכן, אני אתיחס רק להצעה שלך, חבר הכנסת עמיר פרץ, בעניין ההתבטאויות של שר האוצר והסתה. תדע לך, חבר הכנסת עמיר פרץ, שאני ניסחתי את התשובה הזאת, ואם תכעס, אני מבקש שתזעם עלי ולא על משהו אחר. ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת עמיר פרץ קנטרנית במהותה, ויש בה גם נופך וגימה של התחסדות יתירה.

שר האוצר יצחק מודעי הדגיש בתוכנית "מוקד", כי תמיד שילמו מחיר קואליציוני, ואני מצטט, יש לי כאן הסטנוגרמה: "לדמוקרטיה יש מחיר, וחוקי הבחירות במדינת ישראל והמשטר במדינת ישראל מחייבים הקמת קואליציה, והקואליציה מוקמת בדרך הזאת מאז קום המדינה" — ואל תקפץ, חבר הכנסת מיכאל בריזהר, כאשר אני מוסיף לצטט — "מאז ימי בן-גוריון, תמיד שילמו מחיר קואליציוני, אם זה נכון ואם זה לא נכון". כלומר, אם היה זה מוצדק או לא כל כך מוצדק.

עמיר פרץ (המערך):

בידי הסטנוגרמה. כבוד סגן השר, אתה עושה מעשה חמור. תוסיף לקרוא גם את המשפט האחרון.

סגן שר האוצר י' עזרן:

זה היה סוף ציטוט כינתיים. עוד לא סיימתי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

האם אני יכול לבקש שכיום רביעי אחר-הצהריים, אחרי הנושאים החשובים, לא נקיים עכשיו ויכוח סוער על הנושא?

סגן שר האוצר י' עזרן:

חבר הכנסת עמיר פרץ צודק בהחלט, אבל אני-עדיין לא סיימתי. אנא התאזר בסבלנות. אני אמרתי "סוף ציטוט" ביחס לדברי על מחיר הקואליציה. בדבריו ב"מוקד" העלה שר האוצר על נס את התרומה של המגזר הקיבוצי, ואף אחד לא יכול לחלוק על כך, אשר עשה שירות לאומי ממדרגה ראשונה

עדנה סולודר (המערך):

סגן שר האוצר י' עזרן:

רגע אחד, גברתי. סבלנות. מה קורה לכם?

— — —
אשר עשה שירות לאומי ממדרגה ראשונה בתחומי הביטחון ואחרים. אולם, השר הדגיש, כי כל ההטבות וההעדפות אשר ניתנו למגזר הקיבוצי היו לא רק בשל שירותם הלאומי, שהוא ממדרגה ראשונה, אלא גם, ואני מוסיף "גם", כתוצאה מהיותם חלק חשוב במרכיבי הקואליציה בתקופת ציון עובדות מדויקות אינו יכול להיות, בשום פנים, מוגדר ככוונה לפגוע בזכויות כלשהן, והם מלהזכיר או לקשור עניין זה להסתה. לא מיניה ולא מקצתיה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

עמיר פרץ (המערך):

אתה מוציא דברים מהקשרם.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אני עובר ציטטה אחרי ציטטה.

אשר לכיטוי "נכסי המדינה", ואני מדגיש את הכיטוי שלוחץ עליכם, חבר הכנסת פרץ וחבר הכנסת חיים אורון

קריאות:

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני באמת מבקש מכם. הרי לא נפוץ את זה לאספה של קריאות ביניים.

סגן שר האוצר י' עזרן:

ואשר לכיטוי "נכסי המדינה שניתנו לפלג מסוים של הקיבוצים כאתן או כתשלום קואליציוני", אמר השר, ולא בכדי, "אתן או תשלום קואליציוני", הווי אומר היינו הך.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מה אתה, פרשן?

סגן שר האוצר י' עזרן:

הדברים נאמרו רק כדי שלא להבליט מגזר אחד בציבוריות הישראלית, שהם, הדתיים, כפי שהדגיש השר עצמו, חריגים בחברה הישראלית ובמציאות הפוליטית של חיינו. זו גישה מפלה לרעה כלפי ציבור מסוים. אלה קיבלו ואלה קיבלו. זה מחיר קואליציוני.

כל קונוטציה של דברי השר — — —

מיכאל בריזהר (המערך):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בריזר, אני כאמת מבקש.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אני מצטער על המלה "אתנן" שרוצה לומר מחיר קואליציוני. יכולים לנפח את זה עד אין סוף.

מיכאל בריזר (המערך):

מאיזה מקור לקחת את זה? באיזה מילון זה כתוב?

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני לא רוצה שכל חבר כנסת יפגין עכשיו את בקיאותו בשפה העברית כגלל המלה "אתנן". אנחנו דנים עכשיו בהצעה לסדר-היום, ואני רוצה לסיים את הנושא, כי יש לנו עוד נושאים אחרים.

עדנה סולודר (המערך):

אני מבקשת לשאול שאלה.

מיכאל בריזר (המערך):

גם תועבה זה מחיר קואליציוני.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בריזר, אני מבקש ממך.

אברהם שוחט (המערך):

אני מבקש לשאול שאלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אחרי שסגן השר יסיים את דבריו אחיר לך לשאול שאלה.

עדנה סולודר (המערך):

גם אני.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אני כבר מסיים. אחר-כך תוכלו לשאול כל מה שאתם רוצים. אני מבין שהצליל הזה מרגיז. גם אני לא מסכים אתו, אבל לא זו הכוונה.

כל קונוטציה של דברי השר עם המונח המקראי "אתנן" יכולה להירקם רק במוח מעוות ומסלף בביקורת המקרא.

עמיר פרץ (המערך):

גם מה שהוא אמר על שר הפנים בא מהמוח שלנו? אין אתה לא מתבייש להגיד "מוח מעוות" — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת פרץ, אני מבקש ממך.

סגן שר האוצר י' עזרן:

חלילה שאמרתי מוח מעוות. חלילה.

עמיר פרץ (המערך):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת פרץ, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

סגן שר האוצר י' עזרן:

חבר הכנסת עמיר פרץ, אתה מסלף. לא אמרתי מוח מעוות. חס וחלילה.

עמיר פרץ (המערך):

אמרת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת פרץ, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

סגן שר האוצר י' עזרן:

לא נכון. חלילה. תקשיב, חשמע טוב. אמרתי שיכולה להירקם במוח מעוות ומסלף בביקורת המקרא. אילו הבנת את הכוונה ב"ביקורת המקרא", לא היית אומר זאת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני סגן השר, מה אתה מציע?

סגן שר האוצר י' עזרן:

אני מציע להסיר מסדר-היום את ההצעה הקנטרנית הזאת, שכן אין כאן מקצת הסתה ולא כלום.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני מבין שהעומס של השבוע אומנם כבד, אבל אנחנו עדיין כישיבה של הכנסת ולא כוויכוח.

אדוני סגן השר, אתה מוכן להשיב על שאלה של חבר הכנסת שוחט?

סגן שר האוצר י' עזרן:

בהחלט, תמיד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה, חבר הכנסת שוחט.

אברהם שוחט (המערך):

אני מבין שתפקידו של סגן שר הוא להשיב הרבה פעמים בשם השר על שאלות שנשאלות בתחום עבודת משרדו. האם, לפי תפיסתך, יש היגיון בכך שאתה, כתפקידך כסגן שר, תענה על שאלות ועל דברים שהם בתחום דיבורים או התנהגות ציבורית של השר, התנהגות אישית שלו, ולא דברים הקשורים בעבודת המשרד? האם היית יכול לעמוד על הדוכן ולהשיב אילו נשאלה פה שאלה לגבי התבטאות שר האוצר על אשתו של שר הפנים?

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חברת הכנסת סולודר, נדמה לי שרצית לשאול את סגן השר שאלה.

עדנה סולודר (המערך):

אני מוותרת. נצביע.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני סגן השר, אם אתה רוצה לענות אתן לך אפשרות לעשות זאת תוך דקה או שתיים, אם כי אינך חייב להשיב. השאלה ששאל כאן חבר הכנסת שוחט היא שאלה קונסטיטוציונית בכלל על תפקידו של סגן שר. אבל אם אתה רוצה, אדוני סגן השר — בבקשה, לפי בחירתך.

סגן שר האוצר י' עזרן:

ראשית כול אני לא מבקש — — —

עוזי ברעם (המערך):

— — —

חיים רמון (המערך):

אני הצעתי לך מלכתחילה שלא להשיב.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אבל יש פה נקודה חשובה. יש פסוק בתורה האומר: לא תעמוד על דם רעך. אני מצטער מאוד, כאן ניצלו התבטאות אומללה — — —

עמיר פרץ (המערך):

ומה עם דם של בני היקיצים?

סגן שר האוצר י' עזרן:

אני מסביר. הוא לא התיר את דמם.

עמיר פרץ (המערך):

הוא התיר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אין עוד קריאות ביניים. אדוני סגן השר, אני מבקש ממך לקצר.

סגן שר האוצר י' עזרן:

הביטוי הזה, "אתנן", הוא אכן אומלל, והוצא מהקשרו. ולא זו הכוונה. הכוונה פשוטה: מחיר קואליציוני. אם אתם רוצים לתת לו את המשמעות המקראית הגרועה, זה עניין שלכם. אבל, נא לא להכפיש אדם שלא התכוון לזה. אני חשבת שאני חייב לענות. למה? מפני שזה היה בהקשר של הדתיים. הבה נזכור מה הייתה השאלה ב"מוקד". שם תקפו את השר ושאלו: למה אתה נותן — כאילו מישוהו נותן — רק לחוגים הדתיים. והוא ענה שיש הויבה חוגים במדינה הזאת, שבגלל היסוד המקובל שקוראים לו "מחיר קואליציוני", או מלה אחרת, גרועה יותר, זה מה שקורה וזה מה שמקובל, ולכן חייבים שלא להפלות פה לרעה ולהעמיד ציבור שלם כחריג במציאות העלוכה מאוד של החיים הפוליטיים שלנו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. סגן השר הציע להסיר את ההצעה מסדר-היום. יש הצעה אחרת, של חבר הכנסת חיים אורון. בכקשה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

צר לי על כבוד סגן השר. שמשום מה הכין כך את תפקידו, וזאת אני אומר לאחר ששר האוצר, כשישבת ועדת הכספים, בנוכחות חברים שנמצאים כאן, אמר שהוא יבחן את הסטנוגרמה, ואם יתברר שהוא אמר את הביטוי הזה, הוא ימצא דרך להתנצל.

עכשיו אני קורא מהסטנוגרמה בעברית פשוטה, כלי שום דברי פלפול ותלמוד. הוא אמר: "אבל כל הכנסים האדירים האלה זה נכסי מדינה שניתנו להם, לקיבוצים, כאתנן או כתשלום פוליטי". השר יכול היה לעשות את הדבר הפשוט, להגיד: נכשלת. שגיתי. הוא שלח אותך לתרץ כנראה תירוצים על אמירה, שלו הייתי אומר כמותה, שכל הישיבות ומי שבהם הם אתנן, ומי שנמצא בהם הוא זה שבגינו נתנו אתנן — היית זועק עד השמים: אילו אני הייתי אומר. אני לא אומר זאת כי אני נוהר בלשוני. אני לא חושב זאת ולא אומר זאת.

אבל השר, שסגן השר מגן עליו, במקום שיעשה את הדבר האנושי הפשוט, אחרי שהוא הבטיח אותו לוועדת הכספים, אחרי שפניתי אליו ואמרתי לו: לא לבקש מחילה, לא לבקש סליחה, אפילו לא לומר שדבריו הוצאו מהקשרם — לשחרר אותנו, חברי הקיבוצים, כל פעם מחדש מהאמירה ש"אנחנו בחורים טובים", ואחר כך תוקעים בנו כאבירי אבינו.

יג. הצעת חוק לתיקון סדרי המינהל (חתימה), התש"ן — 1990* (הצעת חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו)

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, הצעה מהמקום של חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו, במסגרת של דקה. מדובר בהצעת חוק תק"ח, הצעת חוק לתיקון סדרי המינהל (חתימה). בכקשה, חברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אדוני היושב ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, מכת מדינה היא שהוראות מינהל, במכתבים, בטפסים או באמצעים אחרים, ניתנות ומגיעות לתעודתן כאשר זהות החותם אינה ברורה או אף כאשר אינן חתומות כלל. אפילו החלטות

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה 12 —

נגד 4 —

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתכנות נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בקולותיהם של 12, עם ארבעה נגד וללא נמנעים, הועברה הצעתו של חבר הכנסת עמיר פרץ לדיון בוועדת החינוך והתכנות.

חברי הכנסת, אני רוצה להודיע, שאני מעביר לנשיאות הכנסת את הסוגיה, שהועלתה הצעה לסדר-היום שלמעשה איננה הצעה במובן הרגיל של המלה; גם התשובה על הביקורת שהייתה צריכה להינתן על-ידי האיש שנגדו היא הועלתה. אני חושב שיש לנו לקונה וגם פגם בחקון שלנו, שצריך לתקן אותו. זה היה מונע דיון מסוג זה במליאה.

— הצעת חוק לתיקון סדרי המינהל (חתימה); הצעת חוק האונת סתר (תיקון) — קבילות כראיה בבית-דין) —

אותו לצבא. לא ברור בדיוק. פסק-דין של בית-משפט — החותמת יצאה לא כל כך ברורה. לכן אדם לא יקיים אותו. אף שברור שזה פסק-דין, ויש חותמת של בית-משפט, מסמכי בית-משפט, רק שם השופט לא כל כך ברור. פה מוצע לכתוב, שפסק-דין כזה לא צריך לכבד; שצו גיוס כזה לא צריך לכבד.

אני חושב. בכל הכבוד, שזאת לא הצעה טובה. אני חושב שהדרך לטפל בחתימה ברורה ובמתן מסמכים ברורים לאזרח היא דרך מינהלית, ולא דרך חקיקתית. גם לו היתה הצעה חקיקתית, המקום שלה לגבי רשות שיפוטית הוא בחוק בתי-המשפט ולא בחוק מיוחד על סדרי נוהל של חתימה; לגבי רשות מינהלית — אולי בחוק אחר הנוגע לשירות המדינה, או חוק הנמקות של המינהל.

נרמה לי שזה חוק לא טוב. אלא שבזמנה, מטעמים מינהליים מסוימים בתוך הממשלה קיבלה ההצעה הזאת תמיכה בדרך מסוימת, ולא הייתי מהסס לחזור מהתמיכה ההיא אילולא כבר נאמר הדבר לגברת ארבל-אלמוליו. הוכחט לה שלא נתנגד, ואני לא רואה עצמי חופשי לחזור מההבטחה שניתנה לה.

אסכים להעביר את הנושא לוועדה, ואבקש מאוד שהוועדה תקבל גם את הערותי אלה. אם הוועדה תחליט, וגם הגברת ארבל-אלמוליו שתתכנע, שאין מקום להעביר חוק כזה — אני חושב שייטב לכולנו. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני מבין שיש הצעה אחת ויחידה — להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה. חוק ומשפט של הכנסת להכנתה לקריאה ראשונה, והיא תחליט מה לעשות עם ההצעה. נא להצביע, הצבעה מס' 10.

ה צ כ ע

בעד ההצעה להעביר את	
הצעת החוק לדין מוקדם	
בוועדה	— 10
נגד	— אין
נמנעים	— אין
ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון סדרי	
המינהל (חתימה), התש"ן — 1990, לדין	
מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.	

יד. הצעת חוק האונת סתר (תיקון) — קבילות כראיה בבית-דין, התשנ"א — 1990 *
(הצעת חבר הכנסת ח' רמון)

משטרתית בתקופה האחרונה הוברר כי האונת הסתר האסורות בחוק הן נגע חמור שהיקפו רחב ממדים. לפיכך על המחוקק לפעול בתקיפות, על-מנת לצמצם את ממדי התופעה.

בבתי-הדין הרבניים יש הנהגים לקבל כראיה קבילה האונת סתר שכובעת שלא בחוק. תופעה זו מעוררת ביצוע האונת סתר ומקנה לגיטימציה לפעולה לא חוקית. לפיכך, מוצע לשלול לחלוטין קבילותה של האונת סתר שכובעת שלא כדין כראיה גם בבית-דין.

שיפוטיות מתוקנת כשהן חתומות בראשי-חבות, והעתיקה נשלחים לבעלי דין ולאחרים בלי שיהיה ברור שההחלטה ניתנה על-ידי נושא משרה פלוני המוסמך לכך. ידועים הטפסים הנמסרים מאת רשויות השלטון לאזרח, ובחתימתם מודפס רק תואר משרתו של החותם והחתימה היא בראשי-חבות בלתי מזהים, ולעתים גם בלתי ברורים.

מוצע כזה אפוא, כי בכל מקרה לא תוציא הרשות מתחת ידה הוראת מינהל או החלטה שיפוטית ששם נותנה אינו מצוין בה בבירור. במקרה רגיל תחתם הוראת מינהל או החלטה שיפוטית ביד נותנה, אך תהיה סמכות לקבוע לגבי הוראת מינהל שיהיה די בשם בלבד, בלי שייגרע מתוקף ההוראה ומהאחריות של נותנה.

לפי ההצעה, לא יהיה אדם חייב לקיים הוראה או החלטה שהשם והחתימה אינם מופיעים בה כנדרש, אבל לא יהיה אפשר להטיל עליו אשמה בשל כך שקיים אותה.

אני מציעה, אדוני היושב-ראש, להעביר את ההצעה לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנתה לקריאה ראשונה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, גבירתי ורכותי חברי הכנסת, אני אסכים להעביר את ההצעה לוועדה, אבל לא בלי הערות מספר.

אינני חושב שהתוכן של ההצעה, עם כל שהוא בא לתקן את דרך החתימה על מסמכים, ראוי להיות מוסדר בדרך של חוק. זהו עניין מובהק להוראות מינהליות.

הצעת החוק של חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוליו, אם תעבור כמו שהיא, תיצור מצב מאוד לא ברור, לא תקין, אולי אפילו מסוכן. מה כתוב פה? כתוב פה שכל החלטה של רשות שיפוטית או הוראת מינהל ייחתמו בידי נותן, והשם שלו צריך להיות מצוין בבירור בראש ההחלטה. אם ההחלטה לא מקיימת את התנאי הזה, אין חובה לקיימה.

אולי מישו מחברי הבית יואל לומר לי, מי יקבע אם השם כתוב בבירור או לא? אדם יקבל טופס עם חתימה והשם יהיה שם חתום בחותמת דיו ויהיה קשה לקרוא אותו, קשה מאוד לקרוא אותו, קצת קשה לקרוא אותו. והתוצאה תהיה שבמקרה אחד, לא ברור איה, הוא לא חייב למלא את ההוראה. נניח שמדובר בצו גיוס — לא ילך לצבא, כי לא ברור בדיוק אם ניתן לקרוא, בבירור את השם של הסגן או הסן שהזמין

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר-היום. אנחנו מטפלים כשתי הצעות לתיקון חוק האונת סתר. הצעה ראשונה, שמספרה תשצ"ח, הצעת חוק האונת סתר (תיקון) — קבילות כראיה בבית-דין, התשנ"א — 1990, תובא על-ידי חבר הכנסת חיים רמון. בבקשה.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בעקבות כמה חקירות

שר המשפטים ד' מרידור:

אני אשיב על שתי ההצעות יחד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אין התנגדות, ואולי זה גם חוסך זמן.

אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק

ומשפט.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מבין שההצעתו של חבר הכנסת אלי דיין עוסקת בנושא

אחר.

טו. הצעת חוק האונת סתר (תיקון — איש ציבור), התשנ"א — 1990 *

(הצעת חבר הכנסת א' דיין)

סתר אחרות בחברות אנחנו יודעים שלא מבצעים מעצרים וגם לא נוקטים אמצעים, והדברים מתנהלים לאטם.

היום אומרים לי אנשי ציבור, בהם גם חברי כנסת וראשי רשויות, שהם אינם יכולים להשתמש בכטחה בטלפון שלהם, שהוא כלי עבודה, עקב התופעה הנפוצה והחמורה של האונת סתר חוקיות ובלתי חוקיות, עם מתן היתרים לעתים, שעליהם לא קיים שום פיקוח.

אומנם, שר המשטרה מקבל רשימת אלה שמאזינים להם, אבל אני לא יודע מה הוא עושה בה, למי הוא מדווח, לאיזו ועדה, מי הגוף המבקר. אינני יודע אם השלטונות אינם יכולים לנצל לרעה את המצב החוקי הקיים, השלטונות — מטעמים פוליטיים, המשטרה — מטעמים אלה או אחרים, יכולים לנצל ולפגוע באחת מהזכויות היסודיות של הפרט, סודיות השיחה.

מבדיקה השוואתית שערכתי על המצב בתחום זה בארצות דמוקרטיות, בארצות-הברית, באירופה ובאנגליה, עולה, שבארצות אלה יש מגבלות חמורות, בכלל זה ענישה מרתיעה, גם חקיקה מרתיעה, הבאות למנוע את הפגיעה היסודית הזאת בזכות יסוד של הפרט, ובמיוחד כשמדובר כאישי ציבור שחייבים למלא את תפקידם, ובכלל זה העיתונאים, שאנחנו יודעים, שלאחרונה האזינו להם.

לכן אני מציע לכנסת להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת דיין. אני מזמין את שר המשפטים להתייחס לשתי הצעות החוק, האחת שהוצעה מן המקום עליידי חבר הכנסת חיים רמון, והשנייה של חבר הכנסת אלי דיין.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מבקש לתמוך בהצעתו של חבר הכנסת חיים רמון ולהסכים להעברתה לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנה לקריאה ראשונה. אני חושב שזו הצעה ראויה. אני חושב שאין מקום להבדיל בין בית-משפט לבית-דין לצורך העניין. אני חושב שצריך למנוע את החריזה לענייני הפרט, גם בנושאים שבינו לבינו, לצורך שימוש בבית-הדין לאחר מכן. לכן, שני הפרטים שבהצעה שלו מקובלים עלי, ואני מוכן לתמוך בשמחה בהצעת חבר הכנסת רמון ולבקש מן הכנסת להעבירה להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ראובן ריבלין (הליכוד):

לאחרים מותר להאזין?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת ריבלין, בוקר טוב, אני שמח לראות אותך.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני מזמין את חבר הכנסת אלי דיין להעלות את הצעת החוק תשצ"ג.

אלי דיין (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בראש ובראשונה אני מסכים לתיקון המוצע עליידי חברי, חבר הכנסת חיים רמון, הכלול גם הוא באחד הסעיפים בהצעת. התופעה של האונת סתר, רבותי חברי הכנסת, התפשטה והפכה מכת מדינה. הכול מאזינים לכול, דבר הפוגע חמורות בצנעת הפרט ובזכותו היסודית לסודיות השיחה.

יתירה מזו, האונת סתר נעשות עליידי חברות מסחריות המזמינות את הציבור הרחב באמצעי התקשורת הכתובה ובריש גלי להזדקק לשירותיהן, ואין פוצה פה ומצפצף. בתי-דין רבניים מקבלים כראיות הקלטות שנקלטו בהאונת סתר בניגוד לחוק. תופעה חמורה יותר היא האונת סתר לאישי ציבור, לשרים, לחברי כנסת, לראשי רשויות — נבחר ציבור ועיתונאים בכלל זה, אשר שיחת הטלפון היא כלי עבודתם העיקרי לצורך מילוי תפקידם הציבורי.

לפיכך, מתעורר הצורך הדחוף לבצע את התיקונים המפורטים בהצעת החוק, הבאים לאסור כליל קבילות של האונת סתר שהושגו שלא כדין כראיה בבית-המשפט ובבית-הדין הרבניים. כמו כן, התיקונים המוצעים בחוק באים להחמיר בענישה למצותחמים, להטיל עונשים קשים ומרתיעים על מצותחמים לאנשי ציבור ותקשורת, משום שהדבר מחבל בשליחותם של אנשי ציבור ועיתונאים בחברה דמוקרטית.

כמו כן מתבקש הצורך להעניק לאנשי ציבור ועיתונאים חסינות בפני האונת סתר, ולמנוע כל אפשרות להתנכל להם בגלל עבודתם, בגלל השקפת עולמם או בשל הדעות שהם מחזיקים בהן.

האונת הסתר המוצעת בהצעת החוק תותר אך ורק באישור נשיא בית-המשפט העליון או שופט עליון שהנשיא מינהו לכך, כאשר מדובר בסכנה ממשית לביטחון המדינה.

יש למצוא דרכים לנקוט אמצעים נגד החברות, כי לא יעלה על הדעת שחברות מציעות בריש גלי את שירותיהן להאונת סתר, שהן האונת בלתי חוקיות, והמשטרה אינה עושה מאומה ומערכת אכיפת החוק אינה עושה מאומה. לא זכור לי אפילו מקרה אחד שאדם שנעצר כחשד בהאונת סתר שלא כדין לפי החוק הקיים — נעצר לתקופה ממושכת — פרט למקרה אחד, של אלי צוברי, שהיה קשור להאונת סתר בקשר לחקירות השר דרעי.

לכן, אין למשטרה להלין כאשר באו וטענו: דווקא במקרה כזה אתם מוצאים לנכון לבצע מעצר ממושך, ולגבי האונת

לגבי שרים וחברי הכנסת, שאלת החסינות שלהם מול האזנה היא שאלה קשה. אני רוצה להזכיר, כי לפני זמן קצר הועברה לוועדת החוקה, חוק ומשפט הצעה של 30 חברי כנסת לתיקון החוק בדיוק בנושא זה, הצעה יותר מאוזנת, כנראה, והיא נדונה שם. אבל אני לא מציע שנדון עכשיו בשאלה הזאת של שרים וחברי הכנסת.

כפי שקראתי, בהצעתו של חבר הכנסת אלי דיין כתוב: ראש רשות מקומית, נבחר ציבור ברשות מקומית או מועצה דתית. מדובר, רבותי, על אלפי אנשים בכל הארץ — כל חברי המועצות הדתיות, כל חברי הרשויות המקומיות מסיעת הליכוד או המערך או סיעת "כך" או הסיעה המתקדמת לשלום או סיעת רק"ח או סיעת ר"צ, מכל הסיעות, ככל האחרים

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אין סיעת "כך", אדוני השר.

שר המשפטים ד' מרידור:

מישהו המשיך אותה בכמה מקומות. להם אסור יהיה להאזין בלי פרוצדורה מיוחדת, שמייד אזכיר אותה. עד כמה נרחיב את ההגנה הזאת? למה המשטרה מאזינה? אולי יש עבירה של סמים, אולי יש עבירה של גנבה, אולי יש ידיעות על תכנון איזה מעשה.

דווקא במצב שאנחנו נמצאים בו בארץ אנחנו צריכים לתת לכוחות הביטחון, בפרוצדורה הקבועה עם פנייה לשופט או פנייה לרשות אחרת שמאשרת לפי החוק, את האפשרות להאזין גם לאנשי ציבור.

כל אחד יחשוב וידמה לנגד עיניו אותם אנשי ציבור, חברי מועצה דתית או מועצה מקומית באיזה כפר או יישוב אחר בארץ. ויגיד אם הוא רוצה לקבוע שהאיש הזה יהיה חסין בפני האזנת סתר. אני חושב שזו קביעה חמורה מאוד.

ועוד כתוב, וזה לא פחות מעניין, שגם עיתונאי בכלל זה. רבותי, מישהו יודע מה זה עיתונאי? יש חוק שמגדיר מיהו עיתונאי? מי שכותב בעיתון "הארץ"? הוא בוודאי עיתונאי. ואם הוא סופר שכתב שם מאמר, הוא עיתונאי או סופר? אם הוא כותב בירחון או בשנתון הוא עיתונאי? מתי הגדרנו עיתונאי?

רבותי, האזנת סתר לעיתונאים היא עניין חמור מאוד. לצערי היו לאחרונה תופעות שצריך להתייחס אליהן בחומרה רבה. אבל, לקבוע קביעה שהעיתונאי חסין בפני האזנת סתר? אני רוצה להזכיר לכם שהיו לנו מקרים שעיתונאים, לצערי חלקם עדיין כותבים, הואשמו בסחיטה או בעבירות דומות. האם לא יהיה אפשר לעקוב אחרי אדם כזה? נניח שיש סוכן סמים והוא יתחיל לכתוב בעיתון, האם מאותו רגע הוא יהיה חסין בפני האזנת סתר? אני חושב שזה נרחב מאוד.

בסעיף 2 לחוק המוצע כתוב, שצריך לדון דין שונה, חמור הרבה יותר, את המאזין לאנשי ציבור, במקום שלוש שנים — שבע שנות מאסר; במקום שנה — חמש שנות מאסר. מישהו שעושה משהו לאיש ציבור — עשר שנות מאסר.

רבותי, האזנת סתר היא עניין חמור, אבל תראו על אילו סדר-גודל מדובר — עשר שנות מאסר — מפני שמדובר באיש ציבור? מפני שהוא חבר מועצה מקומית בבאר-שבע או בטייבה או ברהט או בתל-אביב, בגלל זה יהיה עונש של עשר שנות מאסר למי שהוא ציבור? ואם שכנו, שאינו חבר מועצה מקומית או מועצה דתית, סוכל מהאזנת סתר — במקרה הזה רק שלוש שנות מאסר?

שר המשפטים ד' מרידור:

אחרי שאמרתי מדוע אני תומך בהצעת חבר הכנסת רמון

— — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

עכשיו חסביר למה אתה לא תומך.

אלי דיין (המערך):

טוב שבאת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת ריבלין, אני רואה שספגת עוצמה ממועצת אירופה ואתה בא עכשיו להוציא את זה עלינו, אנחנו שישבנו בתוך הפרובינציה הקטנה שלנו. הייתי מציע שתירגע קצת.

שר המשפטים ד' מרידור:

לטובת חבר הכנסת ריבלין אני רוצה לומר, שמאז למד לפרטיה, כדבעי, את הצעת חבר הכנסת רמון, הוא שכח כנראה חלק ממנה. היא לא עוסקת בנושאים שנגדם הוא התבטא. היא רק באה לקבוע שהאסור להשתמש בהאזנת סתר בבית-משפט יחול גם על בית-דין. אני חושב שזה נכון. אני חושב שגם הסייג לסייג שבו נאמר בחוק "לא לצורך הליך משפטי בין בני-זוג", כשמדובר על האזנה גם בהסכמה — גם סעיף זה צריך להימחק. אני חושב שזו הצעה טובה, ואני שמח שגם חבר הכנסת ריבלין תומך בה, ואני מציע שנעביר אותה לוועדה.

לעומת זה אני מבקש לעשות ניסיון לשכנע את הבית, מדוע אין לתמוך בהעברת הצעתו של חבר הכנסת אלי דיין, לוועדה. אני עושה ניסיון לדבר אל חברי הבית מעבר לפוליטיקה, כי השאלה אינה פוליטית, אינה ליכוד מול מערך ולא אופוזיציה מול קואליציה.

מה מציע חבר הכנסת דיין? הוא מציע לקבוע שאיש ציבור — ועוד מעט אקרא את ההגדרה של איש ציבור — יהיה חסין בפני האזנת סתר. אני רוצה לומר דבר יסודי אחד — אנשי ציבור חשובים יותר, אנשי ציבור ממלאים תפקידים על-פי דין, הם נאמני הציבור, וצריך להיזהר בכמות הפריבילגיות וחזויות היתר והחסוניות שאנחנו רוצים להעניק להם. נכון, הם פגיעים יותר, אבל גם אם הם פגיעים יותר, זה חלק מהתפקיד. אני לא מכיר הרבה אנשי ציבור שנכפו לכהן בתפקידים, למרות הפתיחות ולמרות הכעס הקשורים.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת פורז, אני רואה שכולם — — —

שר המשפטים ד' מרידור:

גם בשעה זו, שאיננה שעה מוקדמת ביום רביעי, אני מנסה לומר שהנושא הוא נושא רציני בעיני.

אני חושב, שככלל, אנחנו צריכים להיזהר מלהגן על עצמנו יותר מדי. יש ציבור, יש חברי כנסת, והכנסת לא צריכה, אלא מטעמים מיוחדים מאוד, להגן על חבריה.

לגוף העניין — איך מוגדר איש ציבור, אותו אדם שיהיה חסין בפני האזנת סתר? אגב, נזמה לי שבחוק הזה, חבר הכנסת דיין, הגדרת "שר" היא שר הביטחון וראש הממשלה, ואני מניח שאחיה לא רוצה להגן רק עליהם. הצעתו של חבר הכנסת אלי דיין להגדרת איש ציבור היא: שר, חבר כנסת, ראש רשות מקומית, נבחר ציבור ברשות מקומית או מועצה דתית, ועיתונאי.

מהי המדיניות של בית-המשפט? אם העבירה מוגדרת כעוון, אומר ניצב ברגר, מה אתם מצפים? זו מדיניות. המחוקק קובע מדיניות. אם העבירה תוגדר כפשע, עקב זה שהיא תופעה נפוצה וחמורה ביותר, גם התביעה תתייחס לזה אחרת. אבל אם העבירה מוגדרת כעוון — לא מבצעים את המעצר, לא מגישים את כתב האישום מהר. לא זכור לי פסק-דין שביטל-המשפט מטיל בגינו איזה עונש משמעותי בנושא האזנת סתר.

לעניין של איש ציבור, אני מוכן, שבוועדה נדון מה ההגדרה. הנה, השר כבר אומר: לעניין שר וחבר הכנסת זה נראה. למה ראש רשות מקומית לא? ראש רשות מקומית נבחר יותר מחבר הכנסת, הוא ממלא תפקיד חשוב לא פחות. למה לחבר הכנסת ולשר תהיה חסינות, וראש רשות מקומית, שנבחר עלי-די חצי מיליון אנשים בירושלים, לא יהיה חסין בפני האזנת סתר — או רשות רשות שנבחר עלי-די 100,000 תושבים? אתם רוצים להוריד את חברי המועצה, חברי המועצה הדתית, בבקשה. אני אומר: תחליטו, לא להיות לכאן ולכאן. אתם לא רוצים שתהיה חסינות בפני האזנת סתר — בואו נוריד את זה גם לגבי חברי הכנסת. ועדת השרים הסכימה לתת חסינות לחברי הכנסת ולשרים, זה נראה יותר מבחינה ציבורית?

שר המשפטים ד' מרדור:
בוא נעביר את זה לוועדה.

אלי דיין (המערך):
בבקשה. בואו נעביר את הצעת החוק לוועדה ונדון על הענישה ונדון על מי זה יכול, האם רק על שר ועל חבר הכנסת? יש מדינות המגנינות על עיתונאים מפני האזנת סתר כחוק מידע, והעיתונאי מוגדר בצורה רחבה ביותר.

ראובן ריבלין (הליכוד):
לא יאזינו לאזרח פשוט, כי זה אסור, ויאזינו לחבר הכנסת?

אלי דיין (המערך):
העניין הוא פשוט, רכוחי. מדוע קיים חוק חסינות חברי הכנסת? בואו נטיל אותו, יהיה דין שווה לכל האזרחים. תסביר לי בבקשה, מדוע אתה רוצה חסינות מפני האזנת סתר לחברי הכנסת? תסביר, אתה חתום על ההצעה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
לא, חבר הכנסת רובינשטיין, זו לא שעת הרצאה. לחבר הכנסת אלי דיין יש פחות מחצי דקה לסיים את דבריו.

חברי הכנסת, איני יכול לראות שמגיע ראש כלפי אנשים שלא ראיתי אותם כל היום כאן. אני בטוח שהם עסקו בדברים חשובים.

אלי דיין (המערך):
אני מסיים: יש שתי הצעות שמונחות לפניכם ומתייחסות למדיניות הענישה, כדי להצביע על איזה כיוון, ובעניין ההגנה שזקוק לה אותו אדם הממלא תפקיד ציבורי ויש עניין מיוחד להאזין לו. לא הולכים להאזין לסתם אדם ברחוב, הרי רוצים להאזין דווקא לאותו שר, לחבר הכנסת או לראש הרשות המקומית.

לכן באה החסינות המיוחדת, ואני מסכים שאפשר לסייג אותה לא רק לגבי ביטחון המדינה אלא גם לגבי מניעת עבירות חמורות בהתאם לאותה הגדרה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. קודם כול נצביע על

אני רוצה לעבור לסעיף 3: חבר הכנסת דיין מציע, אני רוצה לומר את זה בהגיונות, להתיר האזנת סתר לאיש ציבור במקרים מסוימים, כמנגנון מיוחד. מה הם המקרים? המקרה הוא רק אם מדובר, חברי הכנסת רובינשטיין ופרז, בטעמי ביטחון המדינה. מה עם טעמי מניעת עבירות וגילוי עבריינים, שהם הטעמים הרגילים להאזנה המוזכרים בחוק? האם לא ייתכן שאיש ציבור כזה יעשה עבירה של סמים או רצח או גנבה או עבירה אחרת?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
היו דברים מעולם.

שר המשפטים ד' מרדור:
לכן, אני חושב שלא צריך למנוע האזנה בכל דרך שהיא, כפי שכתוב פה. לאיש ציבור או לעיתונאי או לחבר מועצה מקומית, כיוון שהחשד הוא לעבירה רגילה ולא לעבירה ביטחונית.

ועוד, נקודה אחרונה. פה מוצע שנשיא בית-המשפט העליון או שופט בית-המשפט העליון, שנשיאו מינה, הוא יהיה זה שיהיה צריך לתת היתר לכל אותם מקרים שמתייחסים למאות ולא לפי אנשים. אני חושב שזו אפליה לא מוצדקת, מכבירה מאוד.

לעומת זה הייתי מסכים לסעיף 4 בהצעתו של חבר הכנסת דיין, המציע להוסיף "או בבית-הדין הרבני". אבל מה לעשות וכבר הסכמתי להצעתו של חבר הכנסת חיים רמון וכבר הצעתי להעביר אותה לוועדה.

מכל הטעמים האלה אני מבקש מאוד מחברי הביטחון לשקול את העניין לגופו, ואחרי שיתמכו, כך אני מקווה, בהצעתו של חבר הכנסת חיים רמון, לא יתמכו, בכל הידידות והכבוד, בהצעת חבר הכנסת דיין ויסירו אותה מסדר-היום. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה. חבר הכנסת דיין, יש לך זכות התשובה, מפני שהשר מבקש להסיר את ההצעה שלך. בבקשה.

אלי דיין (המערך):
רכוחי חברי הכנסת, לעניין חומרת העונש. היום אין ענישה על האזנת סתר שלא כדין: לפי המצב הקיים, לא מבצעים מעצר, לא מבצעים ענישה, אין מדיניות אכיפה.

קריאה:
לא מבצעים — צריך לבצע.

אלי דיין (המערך):
תן לי לשכנע אותך, חבר הכנסת ריבלין. חברות ציבוריות מפרסמות היום כריש גלי: בואו תקבלו שירותים של האזנת סתר שלא כדין. זה כמו הנושא של טלוויזיה בכבלים — אין אכיפה. יש פגיעה חמורה בזכויות היסוד של כל אדם, איני מדבר רק על איש ציבור.

משתמשים בהאזנת הסתר לסחיטה, לריגול מסחרי, לדברים שבנו לכינה, להריסת משפחות, ואין פוצה פה ומצפץ. אין מדיניות אכיפה. בתחילת דברי אמרתי, שלא עצרו איש, חוץ מאלי צוקרי, על האזנת סתר, תקופה כה ארוכה. זה היה בהוראה של המפכ"ל, שהיה קשור לאותה האזנה, וגם זה מעורר שאלה, למה דווקא במקרה הזה — — —

אברהם פרז (תנועת המרכז — שינוי):
צריך לאכוף את החוק הקיים.

אלי דיין (המערך):
לכן, בסעיף הראשון בהצעת החוק אני מציע להחמיר.

הועברה הצעתו של חבר הכנסת חיים רמון לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנתה לקריאה ראשונה.

אנו ניגשים להצבעה על הצעת החוק של חבר הכנסת אלי דיין באותו נושא, ואני מבין שהוא מציע להעבירה לוועדת החוקה, חוק ומשפט. נא להצביע.

ה צ כ ה

	בעד ההצעה להעביר את
	הצעת החוק לדין מוקדם
6 —	בוועדה
	בעד ההצעה להסיר את
16 —	הצעת החוק מסדר-היום
1 —	נמנעים
	ההצעה להסיר את הצעת חוק האזנת סתר
	(תיקון — איש ציבור), התשנ"א — 1990.
	מסדר-היום נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ב-16 קולות נגד שישה ועם נמנע אחד הוסרה הצעת החוק של חבר הכנסת אלי דיין מסדר-היום.

טז. שאלות בעל-פה

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. תשובת השר לקליטת העלייה.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

הקרן לקידום העסקה מימנה במשך שנים שנת תעסוקה למוסדות ציבור ולמשרדי ממשלה. ברוב המקרים פוטר העולה אחר כך ללא שום ייסורי מצפון. נוכח מצוקת התקציבית של המדינה הגענו למסקנה, שאין שום הצדקה לעבודות-דחק מסוג זה, והיעד העיקרי חייב להיות המגזר העסקי.

לגבי המגזר הציבורי, הרי אחת משתיים: א. אם קיים תקן פנוי במוסד הנדון, אדרבה, יקלטו את העולים, לשם מה סיוע מיוחד לשם כך? ב. אם מדובר בתקופת מבחן כלשהי, שהאידיאולוגיה המלווה אותה היא שיש לסגור פער בין העולה למתחרה הישראלי, אנו עדיין מוכנים לסייע, אך בגבולות צנועים בהרבה: שכר מינימום המורכב מדמי אכטלה, 880 ש"ח, פלוס סיוע להכשרה מקצועית, בסך הכול 105 ש"ח לחודש.

נושא "כזק" הוא דוגמה לתופעה ששוב אין לה הצדקה. אם העובדים נחוצים — יקלטו אותם. אם נדרשת הכשרה מקצועית, היא קיימת. ניתן אפילו לתפור נוסחה של סיוע בדמי קיום במשך חודשים מספר. לצערנו, כל זה אינו מספק את המוסדות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ברעם. בבקשה.

עוזי ברעם (המערך):

אני מתפלא מאוד על התשובה של השר לקליטת העלייה: בתקופה של עלייה גדולה כל כך, תשובה פורמלית כל כך. קודם כול תדאג, אדוני השר, שתהיה גם קרן מתאימה במגזר

הצעת החוק של חבר הכנסת חיים רמון, ששר המשפטים הסכים שתועבר לוועדה. אנו מצביעים על העברת הצעת חוק האזנת סתר (תיקון — קבילות כראיה בבית-דין). התשנ"א — 1990. של חבר הכנסת חיים רמון לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ה צ כ ה

	בעד ההצעה להעביר את הצעת
20 —	החוק לדין מוקדם בוועדה
3 —	נגד
— אין	נמנעים
	ההצעה להעביר את הצעת חוק האזנת סתר
	(תיקון — קבילות כראיה בבית-דין).
	התשנ"א — 1990. לדין מוקדם בוועדת
	החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ב-20 קולות, עם שלושה מתנגדים וללא הימנעות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנו עוברים לנושא הבא: שאלתא בעל-פה מס' 359. של חבר הכנסת עוזי ברעם לשר לקליטת העלייה. בנושא: הקרן לקידום פרויקטים להעסקת עולים אקדמאים. בבקשה, חבר הכנסת עוזי ברעם.

359. הקרן לקידום פרויקטים להעסקת עולים אקדמאים

עוזי ברעם (המערך):

אדוני השר, כנסת נכבדה, הכספים בקרן לקידום פרויקטים להעסקת עולים אקדמאים, שעזרה רבות במשך השנים האחרונות לקליטתם של עולים במערכות הציבוריות, אזלו לגמרי. בדומה למצב הכללי בקליטה, גם כאן תוכנן התקציב לפי הצפי של 40,000 עולים בלבד. הקרן נועדה ליצור תמריץ למוסדות ציבור להעסקתם של עולים באמצעות השתתפות חלקית או מלאה בשכרם למשך שנה אחת.

בחודש הקרוב עמדה חברת "בזק" לקלוט כ-300 עולים בשירותיה, אולם חזרה בה מחוסר תקציב.

ברצוני לשאול:

1. כיצד נוצר מצב, שבו נפסק הסדר חשוב כל כך בעיצומה של הקליטה ונוכח מצב התעסוקה הקשה של העולים?

2. מכיוון שהעולים שאינם מוצאים תעסוקה עקב הפסקת ההסדר מקבלים ממילא דמי אכטלה, שהם ברוב המקרים גבוהים מהסכום ששולם מטעם הקרן, האם אין במצב זה משום בזבוז כספי הציבור?

3. מה בדעת השר לעשות כדי להביא לחידוש ההסדר בהקדם?

הציבורי או במשרד הממשלתי ששם העולה נקלט. מה שהממשלה יכלה לעשות כאשר היו 10,000 עולים לשנה, או 12,000 עולים לשנה, היא לא יכולה לעשות כאשר יש 200,000 עולים בשנה הנוכחית, וכאשר בשנה הבאה מדובר, בעזרת השם, בהיקף שבין 400,000 ל-600,000 עולים.

גם אני נפגשתי עם שר האוצר ודיברתי באותה נימה נחרצת שלך, לא פחות נחרצת, אבל האמת ניתנת להיאמר, כשר האוצר אומר לי: ידידי היקר, מה שאפשר היה לעשות כשהיו 10,000 עולים אי-אפשר לעשות כאשר יש 400,000 עולים ו-600,000 עולים; כאשר בו זמנית צריכים להתמודד לא רק עם תעסוקה של סקטור מסוים אלא עם תעסוקה של 400,000 עולים, בו זמנית עם דיור ל-400,000 עולים, בו זמנית עם פתרונות כלליים של העולים בנושאים רבים אחרים כמו קליטה חברתית וכו'.

צריך להבין, אף שאני השר הממונה ואני צריך להילחם למען הנושא, אני מבין שאסור לי להיות דון קישוט כשהמצאות טופחת על פנינו ומכריחה אותנו להיות צנועים יותר ונדיבים פחות בתקציבים.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה.

יז. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק לחיקון פקודת העיריות (מס' 40), התשנ"א – 1990, שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה.

יח. הצעה לסדר-היום

ילדים בריאים מקבלים תרופות במוסד לחולי נפש

אלא בעצם הולכים למקומות שבהם נגרמים להם נזקים חמורים עוד יותר.

המצב של המוסדות לילדים מפגרים הוא קשה ביותר. בשנים האחרונות היינו עדים לקיצוץ בתקציב המדינה בנושא מספר המקומות המתקציבים עבור ילדים מפגרים. הדבר הזה גורם לכך, הרבה ילדים הזקוקים למוסדות האלה ואינם יכולים להגיע אליהם, באין מקומות וכאין תקציב, והם נאלצים להישאר עם משפחותיהם, דבר הגורם, כמובן, נזקים גם למטופלים וגם לכל בני המשפחה.

לפיכך, אני מציע שוועדת העבודה והרווחה תדון בנושא כאוב זה, הן כדי — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת אלי דיין, אתה יכול לבקש שהכנסת תדון במליאתה. רק השר יכול להציע להעביר את הנושא לדיון בוועדה. זה הכלל.

אלי דיין (המערך):

אני מבקש שהכנסת תדון בנושא במליאתה. אני מקבל את החיקון. אני מציע שייקבעו כמה כללים בנושא כאוב זה. ראשית, תיפסקנה הכפילויות בוועדות, הן במשרד הבריאות והן במשרד העבודה והרווחה, ותיקבע סמכות מקצועית אחת

העסקי בגודל כזה שהיא יכולה לתת תמריץ לאנשים להיכנס גם לתעשייה.

דבר שני, היום, כאשר עובדי המשרד שלך עובדים בכוח צווי ריתוק, ואתה, כשר לקליטת העלייה, שהיית חייב לשים את כל משקלך הציבורי בנושא הזה — אני לא מתפלא על שאתה ענית בצורה אדישה כל כך על שאלה חשובה כל כך.

לפני שאני שואל, אני רוצה לומר, שהיקף המגור הציבורי יעלה עם היקף העלייה, כזה אין שום ספק. שנית, התמריץ הזה הוכיח את עצמו בעבר, כי אנשים, גם בטלוויזיה, גם בטלוויזיה החינוכית, גם ב"בוק", נקלטו בעבודה באמצעות הקרן.

לכן, שמא אחרי דברי ההכרה שלי יסכים השר לשקול מחדש עמדה נחרצת הרבה יותר בנדון?

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אדוני השר, בבקשה.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

ידידי חבר הכנסת ברעם, אין ספק שאילו יכלה המדינה להמשיך לנהל את הקרן הזאת, כפי שעשתה בעבר, זה היה כוודאי הפתרון האידיאלי. אבל כל נשכח, בעבר המדינה למעשה מימנה משכורת שלמה בעלות המקובלת במוסד

היו"ר מ' וירשובסקי:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת, בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הריני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת:

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לנושא האחרון בסדר-היום — הצעתו של חבר הכנסת אלי דיין, מס' 4047, בנושא: ילדים בריאים מקבלים תרופות במוסד לחולי נפש. אני מבין שהתשובה תינתן על-ידי השר דן מרידור כממלא-מקום שר הבריאות. בבקשה.

אלי דיין (המערך):

אדוני היושב-ראש, לא מזמן פורסמה כתבה, ובה נקבע שילדים בריאים מקבלים תרופות במוסדות למפגרים. מבדיקה שערכתי במשרד הבריאות, במשרד העבודה והרווחה וגם בלשכות הרווחה העוסקות בהפניית ילדים למוסדות, מסתבר, שתופעה זו היא תופעה נפוצה, כשלעתים, ילדים שאינם מפגרים ואינם חולי נפש אלא זקוקים למוסד שיקומי נשלחים, אם מפני שאין מקומות במוסדות שיקומיים רגילים ואם בגלל לחץ של משפחות הרוצות "להיפטר" מהם, עקב בעיותיהם החברתיות הקשות, ומגיעים למוסדות שאינם מקומם והם אינם צריכים להיות שם.

חמור ביותר המצב, כשבמקום לערוך לילדים האלה בדיקות על-ידי מומחים בתחום הפסיכיאטריה, מסתפקים לעתים, כך מסתבר, באבחונים פסיכולוגיים, וכתוצאה מכך יש טעות באבחנה. הילדים האלה לא רק שאינם נשלחים לשיקום,

לדעת משרד הבריאות, אין הצדקה ואין כסיס להאשמות נגד המוסד "אילנית". הוא מתפקד ברמה מקצועית גבוהה.

בדיקה שנעשתה עם מנהל המוסד העלתה, כי הכתבה המדוברת מתייחסת לבחור שאושפז פעמים מספר בבית-חולים פסיכיאטריים ממשלתיים, ומגיל צעיר מקבל טיפול תרופתי. לאשפוז הנוכחי, מחודש ספטמבר 1989, הוא הופנה על-ידי פסיכיאטר מחלקת הנוער של בית-החולים הפסיכיאטרי "טירת הכרמל", ובמכתב ההפניה צוין שמדובר בנער הסובל מהפרעות נפשיות והוא מסכן את עצמו — היו כמה ניסיונות התאבדות — ואת סביבתו, מפעיל אלימות כלפי ילדים, ואכן הוא זקוק לאשפוז בבית-החולים "אילנית" עם טיפול תרופתי. עם הפנייתו הוא הועמד, כמקובל, בפני ועדת המיון והקליטה של בית-החולים "אילנית", והוחלט לאשפוזו. מיד עם אשפוזו הוחל בטיפול, לפי מצבו, הכולל טיפול תרופתי ושיקומי. כיום משתפר מצבו, אך, לצערנו, הוא עדיין זקוק להמשך הטיפול התרופתי והשיקומי, ולשמחתנו הוא נמצא במקום שבו הוא מקבל טיפול כזה.

חבר הכנסת דיין הזכיר גם את מצוקתם של המתאשפזים במוסדות לחולי-נפש בדרך כלל. ואכן, המצוקה רבה, כמו מצוקת מערכת הבריאות ותקציבה בכלל, או מצוקות תקציביות הרווחה בכלל, וזה חלק מההתמודדות ארוכת-שנים, שלא תיגמר מחוץ בבוקר, ויש קדימות שונות המתחרות על תקציב המדינה המוגבל: ביטחון, עלייה, רווחה ועוד ועוד.

מכל הטעמים האלה אינני מתנגד לכך שהצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת דיין תועבר, אם הוא יסכים, לוועדת העבודה והרווחה לשם דיון שם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חברי הכנסת, אני מבין שאין הצעה אחרת. חבר הכנסת דיין, אתה מסכים שהצעתך תועבר לדיון בוועדת העבודה והרווחה?

אלי דיין (המערך):
מסכים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה, מס' 13. ההצעה היא להעביר את הצעתו של חבר הכנסת אלי דיין לוועדת העבודה והרווחה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה 8 —
נגד — אין
נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, ברוב של שמונה, ללא התנגדות וללא הימנעות, הועברה הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת אלי דיין, כהצעת שר המשפטים כממלא-מקום שר הבריאות, לוועדת העבודה והרווחה.

בזה תם סדר-היום של השבוע הזה. הישיבה הבאה תתקיים ביום ב', כ"ג בכסליו, 10 בדצמבר, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

שתערוך את הבדיקות הדרושות כדי למנוע מצב של חוות-דעת שונות או מצב של חוות-דעת לא-מקצועיות אשר גורמות לאבחנה לא-נכונה ולכן לטיפול לא-נכון.

כמו כן, על משרד העבודה והרווחה להקים מוסדות שיקומיים מתאימים, שיענו על הצרכים של ילדים בריאים שאינם חולי נפש ואינם מפגרים אלא זקוקים לטיפול שיקומי. בעניין זה קיימת הזנחה של שנים ואין שום עשייה, דבר הפוגע קשות בשלומם ובבריאותם של ילדים קטנים, הנאלצים להתאשפז במוסדות למפגרים ולחולי רוח.

תופעה חמורה יותר, שיש להפסיקה לאלתר, היא הנוהל הנפסד והנפוץ של הקמת מחלקות למבוגרים בתוך מוסדות לקטינים. יוצא שקטינים מתחת לגיל 16 ולעתים מתחת לגיל 14 נאלצים לשהות במחיצה אחת עם מבוגרים, דבר שגם מסכן אותם מהרבה בחינות ופוגע בהם קשות, וודאי שאינו מסייע לטיפולם.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מאחר שהנושא הזה הוא נושא הנוגע להרבה ילדים, נושא רגיש מאוד, נושא חברתי שגם משפיע על חייהן של הרבה משפחות, אני מציע שמליאת הכנסת תקיים דיון כדי לגבש המלצות שיוכלו להביא פתרון לבעיה כאובה זו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת אלי דיין. אני קורא לשר דן מרידור כממלא-מקום שר הבריאות, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בדחילו ורחימו אני מנסה להיכנס לנעליו הגדולות של ידידי שר הבריאות ולעטות את אדרתו ולומר בשמו את הדברים הבאים בתשובה על הצעת חבר הכנסת אלי דיין:

ההצעה של חבר הכנסת דיין מתייחסת למקרה שקרה, על-פי כתבה עיתונאית, בבית-החולים הפסיכיאטרי "אילנית", שהוא בית-חולים פסיכיאטרי לשיקום ילדים ונוער עם הפרעות נפשיות. בבית-החולים מאושפזים אנשים על-פי הכללים והקריטריונים המקובלים לאשפוז בבית-חולים פסיכיאטרי.

בבית-חולים זה מצויות 130 מיטות על-פי התקן. כ-70 מהן ממוגנות על-ידי משרד הבריאות וכ-60 על-ידי משרד העבודה והרווחה.

אני מבקש לציין, שהמאושפזים על-ידי משרד העבודה והרווחה הם נערים הסובלים מפגור שכלי, ובמשך הזמן התגלו אצלם הפרעות נפשיות המתבטאות, בדרך כלל, בהפרעות התנהגות קשות, והם זקוקים, נוסף על הטיפול החינוכי, גם לטיפול רפואי פסיכיאטרי, ואז הם מופנים למוסד "אילנית" ומתקבלים לאשפוז.

בבית-החולים קיימת ועדת מיון וקליטה המורכבת מרופא פסיכיאטר, עובד סוציאלי, יועצת חינוכית, רכזת חינוך ואחות ראשית. יושב-ראש הוועדה הוא הרופא הפסיכיאטר.

עם החלטת הוועדה לקלוט את החולה הוא מתקבל לאשפוז ומטופל על-ידי צוות המטפלים בראשות פסיכיאטר מומחה לילדים ונוער.

אין שום חולה, חבר הכנסת דיין, המקבל תרופות ללא הוראה כתובה של רופא.

בית-החולים נמצא תחת פיקוחו של משרד הבריאות, על-ידי צוות הפיקוח על המוסדות הפסיכיאטריים הפרטיים.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות רל"ה — רל"ז

- א. שאלות בעל-פה.
- ב. שאלות ותשובות.
- ג. הצעת חוק ניירות ערך (תיקון מס' 11), התשנ"א — 1990 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ד. החלטה בדבר תיקון טעויות בחוק התקציב לשנת הכספים 1990, התש"ן — 1990.
- ה. הצעת חוק הערכות (תיקון), התשנ"א — 1990 (קריאה ראשונה).
- ו. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 24) (קריאה ראשונה).
- ז. בחירת נציגי הכנסת לוועדת המינויים לקאדים מד'הב.
- ח. הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 40), התשנ"א — 1990 (קריאה ראשונה).
- ט. הצעת חוק הרשויות המקומיות (פטור חיילים, נפגעי מלחמה ושוטרים מארנונה) (תיקון מס' 4), התשנ"א — 1990 (קריאה ראשונה).
- י. הפסקת המשא-ומתן על פיצויים לנפגעי הנאצים ממזרח גרמניה אחרי איחוד גרמניה — הצעת חבר הכנסת ש' וייס.
- יא. משק המים בישראל — הצעות חברי הכנסת ע' ויסמן וי' גולדברג.
- יב. הצעות לסדר-היום.
- יג. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 21), התשנ"א — 1990 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- יד. הצעת חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 5), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- טו. התקפות יהודים על ערבים ועל נבחרי ציבור — הצעות חברי הכנסת ד' צוקר, א' פורז, י' שגיא, ע' פרץ, י' ביבי וע' דראושה.
- טז. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 23) (קריאה ראשונה).
- יז. הצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון מס' 4), התשנ"א — 1990 (קריאה ראשונה).
- יח. הצעת חוק רשות שדות התעופה (תיקון מס' 4), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- יט. הצעת חוק השוואת זכויות הצבעה בתאגידים בנקאיים (הוראת שעה), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- כ. הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (תיקון מס' 9), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- כא. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 4), התשמ"ט — 1989 (קריאה ראשונה).
- כב. הצעת חוק רשות השידור (תיקון מס' 7), התשנ"א — 1990 (קריאה ראשונה).
- כג. החלטת מועצת המנהלים של חברת החשמל למקם תחנת כוח בצפון — הצעת חברת הכנסת ש' ארכלי-אלמזלינו.
- כד. תביעה ציבורית לשינוי שיטת הממשל בישראל — הצעת חבר הכנסת ח' מירום.
- כה. הסכנות מההיערכות החדשה בעולם הערבי — הצעת חבר הכנסת מ' שחל.
- כו. האם הצליחה ממשלת שמיר? — הצעת חבר הכנסת מ' בר-זהר.
- כז. הקמת ועדת חקירה לבדיקת בעיית העדר קורת גג לזוגות צעירים, למפונים משכונות עוני ולעולים חדשים — הצעת חברת הכנסת ש' ארכלי-אלמזלינו.
- כח. פיטורי עובדים ב"תדיראן" — הצעות חברי הכנסת רן כהן, י' צבן, י' פרץ וה' מחאמיד.
- כט. החלטות הממשלה בתחום הכלכלי והיערכות כלכלית מקיפה לקליטת העלייה — הצעת חבר הכנסת א' שוחט.
- ל. התוכנית הכלכלית — הצעת חבר הכנסת ח' אורון.
- לא. מצוקתן של הרשויות המקומיות — הצעות חברי הכנסת מ' נפאע, ע' פרץ ומ' וירשובסקי.
- לב. חשבון נפש לאומי — הצעת חבר הכנסת מ' שחל.
- לג. כשאין הנהגה יש היסטריה — הצעת חבר הכנסת ע' ברעם.
- לד. יחסי ישראל — ארצות-הברית — הצעת חבר הכנסת ח' רמון.
- לה. קריאה למדינות העולם לעגן בחוק מניעת הפצת דעות המכשירות את השואה — הצעת חבר הכנסת א' ורדיגר.
- לו. התגברות האנטישמיות בעולם — הצעת חבר הכנסת ש' הלפרט.
- לז. 500,000 עולים בשנת 1991 — הצעת חבר הכנסת מ' קליינר.
- לח. הצעת חוק ניירות ערך (תיקון מס' 11), התשנ"א — 1990 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- לט. הצעת חוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 8), התשנ"א — 1990 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- מ. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 12) (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- מא. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות רל"ה — רל"ז

147. צמצום מעורבותה של ישראל בשטחים — הצעת חבר הכנסת ג' יעקבי.
148. קידום רעיון האוטונומיה והגבלת מעבר ערביי יהודה, שומרון וחבל-עזה מחוץ לתחומי הממשל הצבאי — הצעת חבר הכנסת מ' איתן.
149. משרתים ומשתמטים בשירות מילואים — הצעת חברת הכנסת נ' ארד.
150. מדיניות גירוש של מערכת הביטחון — הצעת חבר הכנסת יצ' לוי.
151. שלב חדש באינתיפאדה — שימוש בנשק חם — הצעת חבר הכנסת מ"ז פלדמן.
- 152 — 155. שנה שלישית לאינתיפאדה — הצעות חברי הכנסת ב' בן-אליעזר, ה' מחאמיד, ע' לנדאו וד' צוקר.
- 156 — 157. השגתו של אלוף הפיקוד על הערת הרמטכ"ל — הצעות חברי הכנסת ר' זאבי ויא' לוי.
158. החלת חוק גיוס חובה על הצעירים בני העדה הערבית הדרוזית בישראל — הצעת חבר הכנסת מ' נפאע.
159. הבטחת הכלים הדרושים לחיזוקה של ירושלים — הצעת חבר הכנסת א' ויינשטיין.
160. חיזוק ירושלים מבחינה ביטחונית, כלכלית וחברתית — הצעת חבר הכנסת ע' זיסמן.
- 161 — 171. פיגוע חבלני באוטובוס באזור בני-ברק — רמת-גן — הצעות חברי הכנסת ח' רמון, י' שריד, צ' הנגבי, ח' אורון, א' רובינשטיין, ג' שפט, יצ' לוי, ר' זאבי, ש' דיין, ה' מחאמיד וצ' ביטון.
172. ירידת מחירי הפטמים — ירידה וקוץ כה — הצעת חבר הכנסת ג' גל.
- 173 — 177. פגישת כוש — אסד — הצעות חברי הכנסת ש' אלוני, א' בורג, א' העצני, א' רובינשטיין ות' גווינסקי.
- 178 — 183. פגישת שר החוץ האמריקני עם שר החוץ העירקי — הצעות חברי הכנסת א' העצני, ח' פארס, ד' צוקר, ע' ברעם, ע' דראושה וע' לנדאו.
184. האינטגרציה בחינוך — הצעת חבר הכנסת א' בן-מנחם.
185. הקיצוץ בסל הקליטה — הצעת חבר הכנסת א' שוחט.
186. דברי שר האוצר על התנועה הקיבוצית — הצעת חבר הכנסת ע' פרץ.
187. ילדים בריאים מקבלים תרופות במוסד לחולי נפש — הצעת חבר הכנסת א' דיין.

ג. החלטה בדבר תיקון טעויות בחוק התקציב לשנת הכספים 1990, התש"ן — 1990

(לפי סעיף 10א(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח — 1948,

וסעיף 49א לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה — 1985)

1. בסעיף 9 לחוק התקציב לשנת הכספים 1990, התש"ן — 1990¹ (להלן — החוק העיקרי), בסעיף תקציב 48.01 המחליף לתקציב שנת הכספים 1989, בתוכנית 58, במקום "בית יאיר" יבוא "האגודה להנצחת חללי לח"י".
2. בתוספת הראשונה לחוק העיקרי, בסעיף תקציב 22.16, בתוכנית 17, במקום "בית שרה — ת"א" יבוא "ארגון יוצאי תימן — המרכז".
3. תחילתו של תיקון זה כתחילתו של החוק העיקרי.

¹ ח"ת 110, עמ' 11.

ד. הצעת חוק ניירות ערך (תיקון מס' 11), התשנ"א — 1990

1. תיקון סעיף 1 בסעיף 1 לחוק ניירות ערך, התשכ"ח — 1968¹ (להלן — החוק העיקרי) —
 - (1) בהגדרת "ניירות ערך", אחרי "לרכוש ניירות ערך" יבוא "הכולל בין אם הן על שם ובין אם הן למוכ"ז";
 - (2) בהגדרת "החזקת ניירות ערך או רכישתם ביחד עם אחרים", בפסקה (1), במקום "בעל מניות המחזיק אחוז אחד או יותר מהון המניות המונפק שלו או עם חברה בת שלו" יבוא "בעל עניין בו", ופסקאות (2) ו-(3) — "ימחקו";
2. תיקון סעיף 17 בסעיף 17 לחוק העיקרי —
 - (1) בסעיף קטן (ב) —
 - (א) בפסקה (3), בסופה יבוא: "(ז) כל עניין משפטי אחר שנקבע בתקנות";
- (3) בהגדרת "בעל עניין", בפסקה (1), במקום "בעשרה אחוזים" יבוא "בכמישה אחוזים" ובמקום "עשרה אחוזים או יותר מהדירקטורים" יבוא "דירקטור אחד או יותר מהדירקטורים".

¹ ס"ח התשכ"ח, עמ' 234; התשכ"ט, עמ' 100; התש"ל, עמ' 12; התשל"ג, עמ' 142; התשל"ח, עמ' 111 ועמ' 211; התשמ"א, עמ' 264; התשמ"ד, עמ' 165; התשמ"ו, עמ' 170; התשמ"ח, עמ' 188; התש"ן, עמ' 185.

סעיף זה אלא "יבוא" רשיון לפי סעיף זה יינתן", ובסופו יבוא:
 (4) "הבורסה שבהנהלתה תהיה בעיר שאין בה בורסה מכבר".

7. תיקון סעיף 45א

בסעיף 45א(ד) לחוק העיקרי, במקום הגדרת "ועדת המינויים" יבוא:
 "ועדת המינויים" — ועדה המורכבת מארבעה חברים אלה:

- (1) שופט שמינה שר המשפטים בהסכמת נשיא בית-המשפט העליון, שיהיה יושב-ראש הוועדה ולו קול מכריע במקרה של דעות שקולות;
- (2) יושב-ראש הרשות;
- (3) יושב-ראש הדירקטוריון;
- (4) דיקן הפקולטה למינהל עסקים של האוניברסיטה בעיר שבה נמצאת הבורסה, או חבר הסגל האקדמי שהוא מינה, וכלבר שמתקיימים בו תנאי הכשרות לדירקטור חיצוני.

8. החלפת סעיף 46

במקום סעיף 46 לחוק העיקרי יבוא:
 "46. תקנון הבורסה

(א) בתקנון הבורסה ייקבעו כללים לניהול תקין והוגן של הבורסה; בלי לגרוע מהאמור יכול שייקבעו בתקנון, למטרה האמורה —
 (1) כללים לענין החברות בבורסה, ובכלל זה —

(א) תנאי כשירות לחברות בבורסה ונוהל לקבלת חברים;

(ב) תחומי הפעילות המותרים לחברי הבורסה;

(ג) חובות חברי הבורסה כלפי הבורסה וכלפי חבריה, ובכלל זה חובות גילוי, רישום ודיווח;

(ד) כללי ההתנהגות של חברי הבורסה כלפי לקוחותיהם, ובכלל זה חובות גילוי, רישום ודיווח;

(ה) הפיקוח והבקרה של הבורסה על קיום תקנון הבורסה והנחיותיה, בידי חבריה;

(ו) עבירות משמעת ושיפוט משמעת של חברי הבורסה;

(ז) תנאים ונוהל להשעית חבר הבורסה ולביטול חברות;

(ח) החלת הוראות פסקאות משנה (א) עד (ז), בשינויים המחויבים, על חברת הפועלת בתחומי הפעילות המותרים לחבר הבורסה והיא נשלטת בידי חבר הבורסה או בידי בעל שליטה בו;

(ב) במקום פסקה (5) יבוא:

"(5) פרטים על בעל עניין במנפיק ותיאור התקשרויותיו עם המנפיק";

(2) במקום סעיף קטן (ג) יבוא:

"(ג) בעל עניין חייב למסור למנפיק את הפרטים הדרושים למנפיק כדי למלא את חובותיו לפי תקנות שהותקנו לפי סעיף קטן (ב)(5)."

3. תיקון סעיף 33

בסעיף 33 לחוק העיקרי, במקום פסקאות (3) ו-(4) יבוא:

"(3) משהגיש המנפיק דוח מידי כאמור בסעיף 36(ג) שבו תוקן הפרט המטעה ופרסם את דבר התיקון בדרך שבה פורסמה ההודעה על התשקיף לפי סעיף 23(ג)(2), והכול כלפי מי שהוכח שרכש את ניירות הערך אחרי הפרסום האמור;

(4) על מי שחתם על התשקיף בהתאם לסעיף 22, על מי שרואים אותו כאילו חתם על התשקיף לפי סעיף 31(ג) ועל מי שנתן חוות דעת, דוח או אישור כאמור בסעיף 32, אם מסרו למנפיק הודעה בכתב בדבר תיקון הפרט המטעה, והכול כלפי מי שהוכח שרכש את ניירות הערך אחרי שעברו 24 שעות ממסירת ההודעה."

4. תיקון סעיף 36

בסעיף 36 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (ה), אחרי "דרישה מיוחדת שלה" יבוא "או של יושב-ראש הרשות או משנה" ובמקום "לדעתה" יבוא "לדעתם";

(2) בסעיף קטן (ו), במקום "לפי דרישתה" יבוא "לפי דרישה שלה או של עובד שהיא הסמיכה לכך";

(3) בסעיף קטן (ז)(2), במקום "דוחות כספיים וחוות דעת של רואה-חשבון במקום הדוחות וחוות הדעת" יבוא "דוחות כספיים, חוות דעת או סקירה של רואה-חשבון שביקר או סקר אותם או של רואה-חשבון אחר במקום אלה";

(4) בסעיף קטן (ח), במקום "שוכנעה הרשות" יבוא "שוכנעו הרשות או יושב-ראש הרשות" ובמקום "רשאית היא" יבוא "רשאים הם".

5. החלפת סעיף 43

במקום סעיף 43 לחוק העיקרי יבוא:

"43. מניות הטבה

הודעה על החלטה של חברה להקצות מניות הטבה, אשר אינה נותנת ברירה לזכאים, אינה בכחינת הצעת ניירות ערך לציבור; לענין זה, "מניות הטבה" — מניות שחברה מקצה ללא תמורה לכל אותם המחזיקים בניירות ערך שלה אשר זכאים למניות הטבה, לפי יחס החזקותיהם בניירות הערך ביום שקבעה לכך החברה וכלבר שהוא לאחר יום מתן ההודעה על ההחלטה."

6. תיקון סעיף 45

בסעיף 45(ב) לחוק העיקרי, במקום "לא יינתן רשיון לפי

(ד) תנאים ונוהל להפסקה זמנית או להגבלה של המסחר בנייר ערך או בקבוצה של ניירות ערך;

(ה) ייחוד המסחר לחברי הבורסה ולמי שהבורסה אישרה, ותנאים לאישור כזה;

(ו) פרסום תוצאות המסחר;

(ז) תנאים ונוהל לביצוע עסקאות מחוץ לבורסה בידי חבר הבורסה, בניירות ערך הרשומים למסחר בבורסה;

(4) חובות חברה שניירות ערך שלה רשומים למסחר (להלן — חברה רשומה) ובכלל זה —

(א) המשך קיום הכללים שנקבעו לרישום למסחר, גם לאחר הרישום, כשינויים הנובעים מהיות ניירות הערך של החברה רשומים למסחר;

(ב) חובת מתן הודעה על סוגי אירועים ומסירת מידע לפי דרישת הבורסה;

(5) תנאים ונוהל להשעיית המסחר בנייר ערך או למחיקת נייר ערך מהרישום למסחר, לרבות מחיקה ביוזמת החברה הרשומה;

(6) כללים לעניין פרסום מידע על-ידי הבורסה, ובכלל זה מידע המתייחס למסחר, לחברי הבורסה ולחברות רשומות;

(7) עמלות, דמי רישום ודמי טיפול בעד שירותי הבורסה;

(8) תחולת הכללים שנקבעו בתקנון על תאגיד שאינו חברה, וההתאמות הנדרשות לכך.

(ב) בתקנון הבורסה יכול שייקבע כי דירקטוריון הבורסה רשאי לסרב לרשום ניירות ערך למסחר בבורסה אם ראה שקיים ניגוד עניינים מהותי בין החברה לבין בעל שליטה בה או בין החברה לבין חברה בשליטת בעל השליטה, ובכלל זה החלטה כאמור שתקבל בקולותיהם של רוב חברי הדירקטוריון המהווים לפחות 75% מהמשתתפים בישיבה, לאחר שניתנה לחברה הזדמנות נאותה להביא לפני הדירקטוריון את עמדתה בכתב.

(ג) בתקנון הבורסה ובכל תיקון בו יכול שייקבעו הוראות מעבר להוראות שנקבעו בהם.

(ד) דירקטוריון הבורסה רשאי לקבוע, באישור הרשות, הנחיות הכוללות פירוט, תנאים וסייגים לגבי כללים שנקבעו בתקנון, והכול מקום שהוסמך לכך במפורש בתקנון.

(2) כללים לרישום ניירות ערך למסחר בבורסה (להלן — רישום למסחר) ובכלל זה כללים בדבר —

(א) אפיוני חברה שניתן לרשום ניירות ערך שלה למסחר, מבחינת תקופת פעילותה, היקף פעילותה ותוצאותיה העסקיות, שווי נכסיה והתחייבויותיה, זיקתה לתאגידים אחרים וסיווגה לקבוצות רישום; ניתן לקבוע כללים שונים כאמור לפי סוג הפעילות הכלכלית שבה עוסקת החברה;

(ב) אפיוני ניירות הערך שניתן לרשום למסחר, מבחינת סוגם, שוויים המזערי הכולל בעת הרישום, החלק המזערי שיוחזק סמוך לאחר הרישום בידי הציבור ומידת פיזורו, והמספר המרבי של הסוגים או הסדרות;

(ג) היחס בין מחירם של ניירות ערך בהנפקה לבין מחירם של ניירות הערך של החברה בבורסה, אופן ביצוע ההנפקה ודרך הקצאתם של ניירות הערך המונפקים;

(ד) חיוב החברה כי הנפקת ניירות ערך תיעשה כתנאים, במחירי ובדרך השווים ככול, ותנאים ונסיבות שבהם מותר לנהוג אחרת לגבי סוגים של דרכי הנפקה או של רוכשים, אם הדבר דרוש לעידוד השקעה בניירות הערך של החברה או לגבי הקצאה לעובדים;

(ה) רישום למסחר של ניירות ערך שהוקצו על-פי הצעה שלא לציבור;

(ו) מניעה של כל עסקה או פעולה בניירות ערך בידי מחזיק או סוג מחזיקים, לתקופה שתיקבע;

(ז) חיוב החברה כי כל המניות בהן המוצא שלה יהיו מניות שנפרעו במלואן;

(ח) חיוב החברה כי כל המניות בהן המוצא שלה יירשמו למסחר, וכללים לחריגה מכלל זה לגבי חברות תעשייתיות שחוק עידוד התעשייה (מסים), התשכ"ט — 1969², חל עליהן; חיוב כאמור לא יחול לגבי מניות מדינה מיוחדות כאמור בסעיף 46(ב1);

(3) כללים לעניין המסחר בבורסה, ובכלל זה כללים בדבר —

(א) מועדי המסחר;

(ב) קיום מסחר בקבוצות מסחר שונות ובשיטות מסחר שונות;

(ג) הפיקוח והבקרה של הבורסה על קיום הוראות תקנון הבורסה והנחיותיה, הנוגעות למסחר, ועל תקינות המסחר;

"לעניין זה —

"החזקה" — בין לכד ובין כיחד עם אחרים, בין במישורין ובין בעקיפין, באמצעות נאמן, חברת נאמנות או חברת רישומים או בכל דרך אחרת; כשמדובר בהחזקה בידי חברה — גם בידי חברה בת שלה כמשמע, וכשמדובר בהחזקה בידי יחיד יראו יחיד ובני משפחתו הגרים עמו, או שפרנסת האחד על האחר, כאדם אחד;

"החזקת ניירות ערך כיחד עם אחרים" — החזקת ניירות ערך בשיתוף פעולה בין שניים או יותר לפי הסכם, בין בכתב ובין בעל-פה."

11. תיקון סעיף 53

בסעיף 53(א)(4) לחוק העיקרי, אחרי "דוח תקופתי" יבוא "או דוח כספי ביניים".

12. תיקון סעיף 56

בסעיף 56 לחוק העיקרי, בסופו יבוא:

"(ג) שר האוצר יקבע, לפי הצעת הרשות, בהתייעצות עם שר המשפטים ובאישור ועדת הכספים של הכנסת, תקנות לעניין אדם המתחייב לרכוש את ניירות הערך המוצעים בתשקיף במידה שלא ירכוש אותם הציבור, בדבר —

(1) תנאי כשירות;

(2) הון מזערי או ביטוח אחריות מקצועית;

(3) דוחות שיגיש;

(4) הגבלות בעניין ניגוד עניינים בינו לבין מי שרכש באמצעותו או כעצתו ניירות ערך על-פי אותו תשקיף;

(5) עניינים אחרים הנוגעים לעסקיו של אדם כאמור.

(ד) שר האוצר יקבע, לפי הצעת הרשות, בהתייעצות עם שר המשפטים ובאישור ועדת הכספים של הכנסת, תקנות בדבר —

(1) רכישה שליטה בחברה רשומה כמשמעותה בסעיף 46(א)(4) והצעת רכש של ניירות ערך של חברה כאמור;

(2) הקצאת ניירות ערך בחברה רשומה כאמור שהוצעו שלא לציבור;

(3) הגבלות בעניין ניגוד עניינים בין חברה רשומה כאמור לבין בעל שליטה בה או בין חברה רשומה לבין חברה בשליטתו של בעל השליטה."

13. תיקון חוק ניירות ערך (הוראת שעה)

בסעיף 1(א) לחוק ניירות ערך (הוראת שעה), התש"ן-1989³, במקום "י"ד בטבת התשנ"א (31 בדצמבר 1990)" יבוא "י"ח בתמוז התשנ"א (30 ביוני 1991)".

9. הוספת סעיפים 446 ו-447

אחרי סעיף 446 לחוק העיקרי יבוא:

"446. שוויון זכויות ההצבעה

(א) לא תרשום כורסה למסחר בה מניות או ניירות ערך הניתנים להמרה או למימוש במניות, אלא אם כן ראתה כי הובטחו תנאים אלה:

(1) לעניין חברה שמניותיה נרשמות לראשונה למסחר — כהון החברה יהיה סוג מניות אחד בלבד, המקנה זכויות הצבעה שוות ביחס לערך הנקוב; תנאי זה לא יחול על מניות מדינה מיוחדות; אין בהוראה זו כדי למנוע את החברה מלהנפיק מניות בכורה, ובלבד שחלפה שנה מיום שמניותיה נרשמו לראשונה למסחר;

(2) לעניין חברה רשומה כמשמעותה בסעיף 446(א)(4) — כל הנפקת מניות נוספת תיעשה במניות העדיפות ביותר בזכויות הצבעה; אין בהוראה זו כדי למנוע חברה רשומה שיש בהונה רק סוגי מניות המותרות לפי פסקה (1) מלהנפיק מניות בכורה החל ביום כ"ה בטבת התשנ"ב (1 בינואר 1992) או בתום שנה מן היום שבו היו בהונה רק מניות כאמור, לפי המאוחר.

(ב) בסעיף זה —

"מניות בכורה" — מניות המקנות זכות עדיפה לריביתנים ואינן מקנות זכויות הצבעה;

"מניות מדינה מיוחדות" — מניות שהמשלה החליטה כי הן דרושות לה לצורך שמירה על עניין חיוני, והמקנות לה זכויות מיוחדות כפי שקבעה המשלה בהחלטתה לפני הרישום למסחר.

146. חובת מחזיקי מניות יסוד

מי שכיום י"ב באב התש"ן (1 באוגוסט 1990) החזיק מניות יסוד וגם מניות הון בחברה רשומה, יוסיף להחזיק — הוא או כל אדם שרכש ממנו את מניות היסוד — מניות הון בשיעור שלא יפחת מן השיעור שבו החזיק באותו מועד, אלא במידה שהקטנת שיעור החזקותיו במניות ההון נובעת רק מזכויות שהוקנו לפני המועד האמור למחזיקים האחרים בניירות ערך של החברה למימוש או להמרה של אותם ניירות ערך במניות הון; אין בהוראה זו כדי לגרוע מתחולתו של סעיף 446(א)(2) על החברה הרשומה."

10. תיקון סעיף 52

בסעיף 52 לחוק העיקרי, בהגדרת "בעל מניות עיקרי", במקום "בעשרה אחוזים" יבוא "בחמישה אחוזים", ובסופו יבוא:

³ ס"ח התש"ן, עמ' 186.

(ג) תחולתו של סעיף 11 החל מדוח כספי ביניים לחודש ספטמבר 1991.

(ד) תחולתו של סעיף 56(ד) לחוק העיקרי בנוסחו בחוק זה עד תום שנה מיום תחילתו, ואולם רשאי שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, להאריך בצו את תחולתו עד תום שנה נוספת.

14. תחילה ותחולה

(א) תחילתם של סעיפים 1, 2, 6 עד 8, 9 לעניין סעיף 46 לחוק העיקרי, 10 ו-12 ביום י"ט בתמוז התשנ"א (1 ביולי 1991).

(ב) תחילתם של סעיפים 3 עד 5 ו-13 ביום י"ד בטבת התשנ"א (31 בדצמבר 1990).

הסתייגויות לחוק הנ"ל

מניות מדינה מיוחדות; לא יהיה בתנאי זה כדי למנוע את החברה מלהנפיק מניות בכורה, ובלבד שחלפה שנה מיום שמנייתה נרשמו לראשונה למסחר;

(2) לעניין חברה רשומה כמשמעותה בסעיף 46(א) —

(א) שכל הנפקת מניות נוספות תיעשה במניות העדיפות ביותר בזכויות הצבעה; לא יהיה בתנאי זה כדי למנוע חברה רשומה שיש בהונה רק סוגי מניות המותרות לפי פסקה (1) מלהנפיק מניות בכורה החל ביום כ"ה בטבת התשנ"ב (1 בינואר 1992) או בתום שנה מן היום שבו היו בהונה רק מניות כאמור, לפי המאוחר;

(ב) שמי שהחזיק מניות יסוד וגם מניות הון בחברה ביום ג' בכסליו התשנ"א (20 בנובמבר 1990), "מוסיף להחזיק מניות הון כשיעור שאינו פחות מן השיעור שבו החזיק באותו מועד; לא יהיה בתנאי זה כדי לגרוע מתחולתו של תנאי (א) על החברה;

בסעיף קטן זה —

"מניות בכורה" — מניות המקנות זכות עדיפה לדיבידנדים ואין מקנות זכויות הצבעה;

"מניות מדינה מיוחדות" — מניות שהממשלה החליטה כי הן דרושות לה לצורך שמירה על עניין חיוני, והמקנות לה זכויות מיוחדות כפי שקבעה הממשלה בהחלטתה לפני הרישום למסחר.

חבר הכנסת ד' תיכון מציע:

בסעיף 46 החדש, בסעיף קטן (א), בכל מקום שנאמר "ובכלל זה" יבוא "לרבות".

לסעיף 9

חבר הכנסת א' ויינשטיין מציע:

הסעיף יימחק אם נתקבלה ההצעה לעניין סעיף 8.

(הצעה למחוק או להוסיף יחידה ממוספרת — משמעותה גם שמספר כל יחידה אחריה ישונה בהתאם לכך).

לשם החוק

חבר הכנסת ד' תיכון מציע:

במקום "תיכון מס' 11" יבוא "תיכון מס' 11 — מניעת משגים".

לסעיף 6

שר האוצר מציע:

בפסקה (4) החדשה, במקום "תהיה בעיר שאין בה בורסה מכבד" יבוא "תתרום לפיתוח שוק ההון בישראל".

חבר הכנסת ש' שטרית מציע:

לפני "ובסופו" יבוא "בפסקה (3), במקום "כאמור בסעיף 46" יבוא "המבטיח ניהול תקין והוגן".

לסעיף 7

חבר הכנסת א' כ"ץ-עוז מציע:

1. במקום "מארכעה" יבוא "משלושה", ובמקום פסקאות (1) עד (4) יבוא:

"(1) יושבראש הרשות, והוא יהיה יושבראש;

(2) יושבראש הדירקטוריון;

(3) נציג שמירה נגיד בנק ישראל";

2. האמור בסעיף יסומן (ב) ולפניו יבוא:

"(א) בסעיף 45(א) לחוק העיקרי, בסוף פסקה (1) יבוא "ומהם ארכעה נציגי בנקים ושלושה נציגי ברוקרים".

לסעיף 8

חבר הכנסת א' ויינשטיין מציע:

בסעיף 46 החדש, סעיפים קטנים (ב) עד (ד) יסומנו כסדרם (ג) עד (ה), ולפניהם יבוא:

"(ב) בתקנון הבורסה יכול שייקבע כי תנאי לרישום למסחר של מניות או ניירות ערך הניתנים להמרה או למימוש במניות, הוא —

(1) לעניין חברה שמנייתה נרשמה לראשונה למסחר — שבהון החברה יהיה סוג מניות אחד בלבד, המקנה זכויות הצבעה שוות ביחס לערכן הנקוב; תנאי זה לא יחול על

ה. הצעת חוק שוויון הזדמנויות בעבודה (תיקון), התש"ן — 1990 (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

"לא יפלה מעביד בין עובדיו או בין דורשי עבודה מחמת מינם, מחמת נטייתם המינית או מחמת שהם נחשבים כבעלי נטייה מינית מסוימת, מחמת מעמדם האישי או מחמת היותם הורים, ככל אחד מאלה".

3. תיקון סעיף 13

בסעיף 13 לחוק העיקרי, במקום "בזכויות נשים" יבוא "בזכויותיהם של אנשים לגביהם אסור למעביד להפלות לפי סעיף 2".

1. תיקון סעיף 1

בסעיף 1 לחוק שוויון הזדמנויות בעבודה, התשמ"ח — 1988¹ (להלן — החוק העיקרי), אחרי הגדרת "השר" יבוא:

"מעמד אישי — היותו של אדם רווק, נשוי, גרוש או אלמן".

2. תיקון סעיף 2

בסעיף 2 (א) לחוק העיקרי, במקום האמור ברישא יבוא:

¹ ס"ח התשמ"ח, עמ' 38.

ד ב ר י ה ס ב ר

מטרת החוק הוספת חובת אי-אפליה בשל מעמד אישי לסעיף 2 (א) לחוק תסגור פרצה זו.

ב. התיקון לחוק מרחיב את איסור האפליה גם בשל נטיות מיניות או בשל היחשבות דורש העבודה כבעל נטייה מינית מסוימת.

תיקון סעיף 13 יאפשר, עם הרחבת איסור האפליה, את הרחבת האפשרות של ארגונים העוסקים בהגנה על קבוצות שונות להתערב ולהביע את עמדתם בפני בית הדין לעבודה.

מטרת התיקון לחוק הוא השלמת חסרים בחוק שוויון הזדמנויות בעבודה.

א. החוק כיום אוסר על אפליית אדם נשוי בקבלה לעבודה, אך לא מעניק הגנה דומה לאדם אם הוא רווק, גרוש או אלמן. הבחנה זו אינה מוצדקת.

ט. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מיצוע הכנסה חייבת בחקלאות), התש"ן — 1990 (הצעת חבר הכנסת ג' גל)

(2) כיבוץ

87ב. הכנסה חייבת/בחקלאות.

(א) הכנסתו החייבת של חקלאי בשנת מס פלונית תהא הממוצע של סכומי הרווח החייב באותה שנת מס ובשתי שנות המס שקדמו לה, בתוספת סכומי הכנסה חייבת שלא נכללו ברווח החייב בשנת המס הפלונית, והכול בקיזוז הפסדים משנים קודמות.

(ב) לענין סעיף קטן (א) יתואמו סכומי הרווח החייב של שתי שנות המס הקודמות לפי שיעור עליית המדד מתום כל אחת מהן עד תום שנת המס הפלונית.

2. הוראות מעבר

בשנות המס 1990 ו-1991 לא יעלה סכום ההכנסה החייבת של חקלאי על סכום ההכנסה החייבת שהיתה מתקבלת אילולא הוראות חוק זה.

3. תחולה

תחולתו של חוק זה משנת המס 1990 ואילך.

1. הוספת פרק שביעי

בפקודת מס הכנסה¹, אחרי סעיף 87 יבוא:

"פרק שביעי: הכנסה חייבת בחקלאות

87א. הגדרות

בפרק זה —

"רווח חייב" — הכנסה חייבת, לרבות הפסד, מהמקורות המפורשים בסעיפים 2 ו-3, למעט רווח הון ושבח מקרקעין, לפני הניכויים לפי סעיף 47, לאחר שהוסף לה ההפסד שקוזז ממנה, והכול אילולא הוראות פרק זה;

"רווח חייב מתואם" — סכום רווח חייב בתוספת אותו סכום מוכפל בשיעור עליית המדד;

"מדד של חורש" פלוני, ו"שיעור עליית המדד" בתקופה פלונית — כמשמעותם לפי חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה), התשמ"ה — 1985²;

"חקלאי" — אחד מאלה:

(1) יחיד שעיקר הכנסותיו היה מחקלאות כאחת משלוש שנות המס שקדמו לשנת המס;

¹ דמ"י, נ"ח 6, עמ' 120.

² ס"ח התשמ"ה, עמ' 172.

כרשימת המועמדים שלה, והוא חוזר אליה בהסכמתה לא יאוחר משישה חודשים מתחילתו של חוק זה והודיע על ביטול כל הסכם שנעשה עמו, אם נעשה, בקשר עם פרישתו — יחושב מימון ההוצאות השוטפות של הסיעה שממנה פרש כאמור כאילו לא פרש ממנה, ומימון ההוצאות השוטפות של הסיעה שעם חבריה הוא נמנה לפני שחזר לסיעתו — ישחנה בהתאם.

התפלגות סיעה בכנסת השתי-עשרה, ובלבד שאותה סיעה מסרה ליושב-ראש הכנסת תוך שלושה חודשים הודעה על השתייכותם המפלגתית של חבריה כאמור בסעיף 12(ב) לחוק מימון מפלגות, התשל"ג — 1973.

(ב) על אף האמור בסעיף 4, פרש חבר הכנסת לפני תחילתו של חוק זה מהסיעה אשר שמו נכלל

הסתייגויות לחוק הנ"ל

אם תתקבל הסתייגות זו —

לסעיף 1

חבר הכנסת ד' ליבאי מציע:

1. בסעיף 2 — סעיפים קטנים (4ב), (5ב) שבפסקה (1) — יימחקו
2. בסעיף 3 — פסקה (3) — תימחק
3. בסעיף 4 — סעיף 13 (ב) — יימחק
- וסעיף 13 יסומן "(ב)"

במקום כותרת השוליים של הסעיף 6א יבוא "פרישה מסיעה כמזה כהתפטרות מהכנסת", ובמקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) חבר הכנסת שפרש מסיעתו, רואים אותו כמי שהתפטר מכהונתו בכנסת ביום פרישתו. הוראה זו לא תחול על התפלגות סיעה כתנאים שנקבעו בחוק הבחירות לכנסת".

ז. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — בעלי תסמונת דאון), התש"ן — 1990 (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. תיקון סעיף 127מז

למבוטח בשל ילדו אשר רופא מוסמך קבע כי הוא לוקה בתסמונת דאון, מיום הולדת הילד עד מלאות לו 18 שנים."

2. תיקון סעיף 127מח

בסעיף 127מח לחוק העיקרי, במקום "127מז(א)(2)" יבוא "127מז(א)(2) או (ב)".

בסעיף 127מז לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח — 1968¹ (להלן — החוק העיקרי), האמור בסעיף קטן (ב) יסומן (ג) ולפניו יבוא:

"(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), ישולמו דמי מחיה

¹ ס"ח התשכ"ח, עמ' 108.

ד ב ר י ה ס ב ר

הנפשות אין להם תפיסת האחריות והעצמאות הנדרשת מהם. מבחן תפקוד גרידא, ללא התחשבות ביכולת הנפשית וההתנהגותית שצריכה לגרום ליזומה עצמית לביצוע בפועל של התפקודים, אינו משקף את העזרה שהילד בעל תסמונת דאון זקוק לה. המבחנים מעוררים משפחות שלא להשקיע מאמצים וכסף בקידום הילד, משום שהן תקבלנה גמלה על-פי התקנות, בעוד משפחה אשר השקיעה רבות "תיענש" על התקדמות הילד.

מטרת התיקון המוצע היא להבטיח, באמצעות הגמלה, את הסיוע להורים כדי שיתמרצו ויפעלו להתפתחותו ולקידומו של הילד. לכן במקרה של תסמונת דאון, כאשר מדובר במום מלידה ולצמיתות, די בהוכחת הליקוי והנכות כדי להביא לזכאות לגמלת ילד נכה מייד עם הולדת הילד ועד גיל 18, ללא מבחנים נוספים.

גידול ילד שאובחן כבעל תסמונת דאון, במסגרת משפחתו, כרוך בהוצאות כבדות. מחקרים והמציאות מצביעים על כך, שבאמצעות התערבות מוקדמת מיידית, העשרה סביבתית, טיפולים, והעיקר — השאת הילד בחיק סביבתו הטבעית, ניתן לשפר רבות את תפקוד הילד, בעוד קטיעתם מביאה לנסיגה מיידית בכיצועיו. על-פי רוב, אין ההגדרות והמבחנים שבתקנות הביטוח הלאומי (דמי מחיה, עזרה ללימודים וסידורים לילד נכה), התש"ס — 1980, מתאימים לסוג זה של נכות, ובניסוחן הקיים גורמות התקנות לקיפוח הילדים ואף מעודדות נטישת הורים את ילדיהם נוכח הנטל הכספי הצפוי להם.

המבחנים אינם משקפים את הבעיה המהותית אצל ילדי תסמונת דאון. ילדים כאלו, גם אם מצליחים לעמוד במבחן המטלות היומיומיות, כאמור בתקנות, כתוצאה מנכותם

תמסור את הנוסח המלא של ההסכם למזכיר הכנסת תוך שלושה ימים מיום החתימה ולא יאוחר מצהרי היום שלפני התייצבות הממשלה בפני הכנסת או הצבעת האייאמון; במניין הימים לא יכואו בחשבון ימי מנוחה או שבחון על-פי חיקוק.

(ב) לאחר המועד האמור בסעיף קטן (א) לא ייחתם הסכם בעניינים האמורים בו אלא אם כן נדחה המועד להתייצבות הממשלה או להצבעת האייאמון. לבקשת מי שהוטל עליו התפקיד להרכיב ממשלה או לבקשת מי שביקש את הצבעת האייאמון, לפי העניין, והמועד החדש שנקבע מאפשר למלא את הוראות סעיף קטן (א).

(ג) מזכיר הכנסת יביא לידיעת חברי הכנסת כל הסכם שנמסר לו לפי סעיף זה סמוך למסירתו ולפני התייצבות הממשלה בפני הכנסת או הצבעת האייאמון;.

(3) סעיף 34 יסומן (א) ובסופו יבוא:

"(ב) מי שפרש מסיעתו לא יתמנה לסגן שר בתקופת כהונתה של אותה כנסת."

4. תיקון חוק מימון מפלגות

בחוק מימון מפלגות, התשל"ג — 1973,⁴ במקום סעיפים 13 ו-13א יבוא:

"13. שינויים בהרכב הסיעות

(א) התפלגה סיעה בכנסת או התמזגו סיעות בכנסת על-פי האמור בסעיף 25(ב) ו-(ב3) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט — 1969, יחושב מימון ההוצאות השוטפות של החלקים שהתפלגו בהתאם למספר החברים החדש, החל בחודש שלאחר שוועדת הכנסת אישרה את השינוי.

(ב) בכל מקרה אחר לא יהיו חברי הכנסת שפרשו מסיעה זכאים למימון הוצאות שוטפות, ומימון ההוצאות של הסיעה שממנה פרשו לא ישתנה."

5. שמירת תוקף

(א) הוראות חוק זה באות להוסיף על הוראות כל דין ולא לגרוע מהן.

(ב) אין בהוראות חוק זה כדי לפגוע בהוראות כל דין שעל-פיה מעשה הוא אסור, או שהסכם או התחייבות נוגדים את החוק או אינם ניתנים לאכיפה.

6. הוראות מעבר

(א) הוראות הסיפא של פסקה (2) לסעיף 25(ב) לחוק הבחירות לכנסת, [נוסח משולב], התשכ"ט — 1969, כנוסחו בחוק זה, לא תחול על

(ב5) חבר הכנסת שוועדת הכנסת הודיעה על פרישתו, לא יצורף לסיעה כלשהי בתקופת כהונתה של אותה הכנסת.

(6ב) בסיעה שבה חלוקים חבריה בשאלה מי מייצג את הסיעה, רואים את חברי הכנסת המהווים רוב של חברי הסיעה כמייצגים את הסיעה; ואולם אם נחלקו חברי הסיעה לחלקים שווים, רואים אותו חלק של הסיעה שעמו נמנה חבר הכנסת שעמד בראש רשימת המועמדים לכנסת, כמייצג את הסיעה בכנסת, ואם חדל לכהן כחבר הכנסת — הבא אחריו באותה רשימת המועמדים."

(2) אחרי סעיף 57 יבוא:

"57א. איסור הסכמים בדבר רשימות מועמדים

לא ייעשה הסכם ולא תינתן התחייבות הבאים להבטיח מקום ברשימת מועמדים לכנסת לחבר כנסת מסויים או לקבוצת אנשים, אלא לאחר היום ה-90 שלפני יום הבחירות לכנסת."

3. תיקון חוק-יסוד: הממשלה

בחוק-יסוד: הממשלה³ —

(1) אחרי סעיף 5(ב) יבוא:

"(ב1) פרש חבר הכנסת מסיעתו ולא התפטר מכהונתו סמוך לפרישתו, לא יהיה לשר בתקופת כהונתה של אותה כנסת;".

(2) אחרי סעיף 13 יבוא:

"13א. סייג להסכם

(א) לא ייעשה הסכם ולא תינתן התחייבות בעניין תפקידו של אדם כשר או כסגן שר, אלא בידי נציגים מוסמכים של סיעות הכנסת שהן צד להסכם.

(ב) מקום שעל-פי חוק נתונה הסמכות להעביר אדם מתפקידו, בכנסת, בממשלה, בשירות המדינה, בתאגיד שהוקם בחוק, בחברה ממשלתית או בכל גוף ציבורי אחר — לא ייעשה הסכם ולא תינתן התחייבות בעניין אי-העברתו של אותו אדם מתפקידו.

(ג) לא תינתן ערבות במישרין או בעקיפין, בכסף, בשווה כסף, בשירות או בכל טובת הנאה אחרת, להבטחת ביצועם של הסכם או של התחייבות כאמור בסעיף זה, ולא יהיה תוקף לערבות כאמור.

13ב. פרסום הסכמים

(א) סיעה שעשתה הסכם בכתב או שנעשה מטעמה הסכם בכתב בקשר לכינונה של ממשלה או בקשר להצבעת איאמון בה,

³ ס"ח התשכ"ח, עמ' 226; התשמ"ב, עמ' 220.

⁴ ס"ח התשל"ג, עמ' 52; התש"ן, עמ' 104.

חבר הכנסת א' כ"ץ-עוז מציע:

לסעיף 13

חבר הכנסת ד' חיון מציע:

במקום כותרת השוליים של סעיף 46 החדש יבוא
 "אחידות הפעולה וחיוק מעמד שוק המניות".
 במקום "י"ח בתמוז התשנ"א (30 ביוני 1991) יבוא "י"ט
 בתמוז התשנ"א (1 ביולי 1991).

לסעיף 12

חבר הכנסת א' כ"ץ-עוז מציע:

לסעיף 14

חבר הכנסת ד' חיון מציע:

בסעיף קטן (ב), במקום "י"ד בטבת התשנ"א (31
 בדצמבר 1990) יבוא "ט"ו בטבת התשנ"א (1 בינואר
 1991)".

בסעיף 56(ג) החדש, פסקה (5) תסומן (6) ולפניה יבוא:
 "5) מניעת שימוש בעסקי חתמות לצורך עסקי חיקי
 השקעות של תאגידים בנקאיים".

ה. הצעת חוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 8), התשנ"א — 1990

"(ז) אשפוז של חירר בבית-חולים רשום לפי פקודת
 בריאות העם, 1940², ושירותים נוספים הניתנים
 אגב אשפוז כאמור;"

1. תיקון סעיף 30
 בחוק מס ערך מוסף, התשל"ו — 1975¹, בסעיף 30(א),
 בסוף פסקה (8) יבוא:

¹ ס"ח התשל"ו, עמ' 52; התשל"ד, עמ' 36; התשל"ט, עמ' 32 ועמ' 52; התשמ"ד, עמ' 60; התשמ"ו, עמ' 37 ועמ' 264; התשמ"ז, עמ' 93.
² ע"ר 1940, תוס' 1, עמ' 181.

ו. הצעת חוק-ייסוד: הכנסת (תיקון מס' 12)

1. הוספת סעיף 6א

אחרי סעיף 6 לחוק-ייסוד: הכנסת¹, יבוא:

6א. סייג למועמדות חבר הכנסת שפרש מסיעתו

(א) חבר הכנסת שפרש מסיעתו ולא התפטר מכהונתו
 סמוך לפרישתו, לא יכלול בבחירות לכנסת
 שלאחריה, כרשימת מועמדים שהגישה סיעה של
 הכנסת היוצאת; הוראה זו לא תחול על התפלגות
 סיעה כתנאים שנקבעו בחוק הבחירות לכנסת.

(ב) לעניין סעיף זה —

"פרישה מסיעה" — לרבות הצבעה במליאת
 הכנסת שלא בהתאם לעמדת הסיעה בעניין הבעת
 אמון לממשלה או אי-אמון בה;

"הצבעה" — לרבות הימנעות מהצבעה או
 היעדרות מכוונת ממליאת הכנסת שלא ניתנה להן
 הסכמה מראש."

2. תיקון חוק הבחירות לכנסת

בחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב],
 התשכ"ט — 1969² —

(1) בסעיף 25, אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) סיעה רשאית להודיע על התפלגותה אם
 נתקיים אחד מהתנאים הבאים:

(1) ההתפלגות היא של קבוצה של לפחות
 שלושה חברי הכנסת, שהם לפחות
 שליש ממספר חברי הסיעה;

(2) ההתפלגות היא של סיעה שהיא צירוף
 של סיעות או חטיבות של הכנסת
 הקודמת או צירוף של מפלגות או
 ארגונים מחוץ לכנסת, או של סיעה או
 חטיבה כאמור עם מפלגה או ארגון
 כאמור, וההתפלגות היא על-פי
 החשיבות לאותם סיעות, חטיבות,
 מפלגות או ארגונים, והיא הגישה
 ליושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית
 בעת הגשת רשימת המועמדים שלה
 נוסח של הסכם בדבר צירוף של סיעות,
 חטיבות, מפלגות או ארגונים כאמור,
 בציון ההשתייכות של המועמדים.

(2ב) נמסרה לוועדת הכנסת הודעה בכתב מטעם
 סיעה או חלק ממנה על התפלגות כאמור
 בסעיף קטן (ב), תאשר ועדת הכנסת את
 השינוי.

(3ב) פרט לאמור בסעיף קטן (ב), לא תאשר
 ועדת הכנסת שינוי בהרכבה הסיעתי של
 הכנסת אלא אם כן השינוי נובע ממזוג של
 סיעות במסגרת סיעתית חדשה.

(4ב) פרש חבר הכנסת מסיעתו בהתאם לאמור
 בסעיף 6א לחוק-ייסוד: הכנסת, תקבע ועדת
 הכנסת, בישיבתה שבסמוך לאחר מכן, את
 ההרכב הסיעתי החדש, ותודיע על כך
 לכנסת.

¹ ס"ח התשי"ח, עמ' 69; התשי"ט, עמ' 146, עמ' 158 ועמ' 210; התשכ"ז, עמ' 24; התשל"ד, עמ' 108; התש"ם, עמ' 160;
 התשמ"א, עמ' 168; התשמ"ה, עמ' 196; התשמ"ז, עמ' 120; התש"ן, עמ' 196.
² ס"ח התשכ"ט, עמ' 103; התש"ן, עמ' 162.

ד ב ר י ה ס כ ר

החקלאים תהא בשנת מס מסוימת זו המחקבלת מממוצע ההכנסות החייבות במס, כמשמעותן בפקודת מס הכנסה, לאחר שהוספו לה הניכויים לפי סעיף 47 וההפסדים שקוזזו ממנה, ולאחר שהופחתו ממנה רווח הון ושכח מקרקעין בשלוש שנות המס האחרונות, בתוספת רווח הון והשכח באותה שנת מס מסוימת.

כהוראת מעבר מוצע, כי בשתי שנות המס הראשונות לתחולתו של החוק לא תעלה ההכנסה החייבת המחושבת לפי הוראות חוק זה על ההכנסה החייבת שהיתה מחקבלת אילולא חוק זה.

לנוכח התנודות החריפות ברווחיות הענפים החקלאיים, המעבר ממשק משפחתי מעורב למשק מתמחה, והסיכונים הייחודיים בייצור החקלאי, שאין מקביל להם בענפי משק אחרים, נפגעים החקלאים (יחידות המשק המשפחתי וקיבוצים) לאורך שנים כמיצוי חלקי בלבד של נקודות הזיכוי ממס ומרווחי מדרגות המס.

כדי למנוע את עיוות המסים הנדון, הייחודי לענף החקלאות, ובמטרה לעודד את ההתיישבות העובדת והמאורגנת, מוצע לקבוע, כי ההכנסה החייבת במס של

י. הצעת חוק לתיקון סדרי המינהל (חתימה), התש"ן — 1990 (הצעת חברת הכנסת ש' ארבלי-אלמוזלינו)

1. החלטה שיפוטית

3. תוקף

החלטה או הוראת מינהל שלא נחקים בה האמור לגביה בחוק זה או לפיו, לא יחויב אדם לקיימה; ואולם אם קיימה לא תישמע טענה שהקיום היה שלא כראוי מחמת כך בלבד שלפי סעיף זה הוא לא היה חייב לקיימה.

כל החלטה של רשות שיפוטית תיחתם ביד נותנה, ואם אין שמו מצוין בבירור בראש ההחלטה יצוין כך מתחת לחתימתו.

2. הוראת מינהל

4. טופס

(א) קביעתו של טופס בחיקוק או לפיו תעשה בהתחשב בהוראות חוק זה.

(ב) טופס שהיה קבוע בחיקוק או לפיו ביום פרסומו של חוק זה ברשומות יראוהו כמתוקן ככל המתחייב לפי חוק זה.

כל הוראת מינהל תיחתם ביד נותנה ושמו המלא יצוין בבירור מתחת לחתימתו; ואולם מי שממונה על ביצוע חיקוק רשאי ליתן צו שלפיו הוראת מינהל מסוג פלוני לפי אותו חיקוק יכול שתישא את שם נותנה בלבד, ולא יהיה בכך כדי לגרוע מתוקף ההוראה או מאחריותו לה.

ד ב ר י ה ס כ ר

מוצע בזה אפוא, כי בכל מקרה לא תוציא הרשות מתחת ידה הוראת מינהל או החלטה שיפוטית ששם נותנה אינו מצוין בה בבירור. במקרה רגיל תיחתם הוראת מינהל או החלטה שיפוטית בידי נותנה, אך תהיה סמכות לקבוע לגבי הוראת מינהל שיהיה די בשם בלבד, בלי שייגרע מתוקף ההוראה ומהאחריות של נותנה.

לפי ההצעה, לא יהיה אדם חייב לקיים הוראה או החלטה שהשם והחתימה אינם מופיעים בה כנדרש, אבל לא יהיה אפשר להטיל עליו אשמה בשל כך שקיים אותה.

מכת מדינה היא שהוראות מינהל, במכתבים, בטפסים ובאמצעים אחרים, ניתנות ומגיעות לתעודתן כאשר זהות החותם אינה ברורה, או אף כאשר אינן חתומות כלל. אפילו החלטות שיפוטיות מתווקות כשהן חתומות בראשי-תיבות. והעתקיהן נשלחים לבעלי-דין ולאחרים בלי שיהיה ברור שההחלטה ניתנה בידי נושא משרה פלוני המוסמך לכך. ידועים הטפסים הנמסרים מאת רשויות השלטון לאזרח, ובתחתיתם מודפס רק תואר משרתו של החותם — והחתימה היא בראשי-תיבות בלתי מזוהים ולעתים גם בלתי ברורים.

יא. הצעת חוק האזנת סתר (תיקון — קבילות כראיה בבית-דין), התשנ"א — 1990 (הצעת חבר הכנסת ח' רמון)

1. תיקון סעיף 3

החוק העיקרי, המלים "ושלא לצורך הליך משפטי בין בני-זוג" — יימחק.

בסעיף 3 לחוק האזנת סתר, התשל"ט — 1979¹ (להלן —

2. תיקון סעיף 13

בסעיף 13 (א) לחוק העיקרי, לאחר "בבית-משפט" יבוא: "או בבית-דין".

¹ ס"ח התשל"ט, עמ' 118.

ד ב ר י ה ס ב ר

כראיה קבילה האזנת סתר שבוצעה שלא כחוק. תופעה זו מעורדת ביצוע האזנות סתר ומקנה לגיטימציה לפעולה לא-חוקית. לפיכך מוצע לשלול לחלוטין קבילותה של האזנת סתר שבוצעה שלא כדין כראיה גם בבית-דין.

בעקבות כמה חקירות משטרתיות בתקופה האחרונה הוברר, כי האזנות הסתר האסורות כחוק הן נגע חמור שהיקפו רב-ממדים. לפיכך על המחוקק לפעול בתקיפות על-מנת לצמצם את התופעה. בבית-הדין הרבניים יש הנוהגים לקבל

יב. הצעת חוק האזנת סתר (תיקון — איש ציבור), התשנ"א — 1990
(הצעת חבר הכנסת א' דיין)

"מאסר חמש שנים; הפועל כאמור לגבי איש ציבור
דינו — מאסר עשר שנים".

3. הוספת סעיף 7א

אחרי סעיף 7 לחוק העיקרי יבוא:

"7א. חסינות בפני האזנת סתר לאיש ציבור

א. איש ציבור יהא חסין מפני האזנת סתר.

ב. נשיא בית-המשפט העליון או שופט של בית-המשפט העליון שנשיאו מינהו לכך רשאי, לפי בקשתו, ואם ההאזנה היא לחבר כנסת — לאחר התייעצות עם יושב-ראש הכנסת, להתיר בצו האזנת סתר לאיש ציבור, אם שוכנע כי הדבר דרוש מטעמי ביטחון המדינה.

ג. הוראות פרקים ב' ו-ג' לחוק יחולו, בכל הנוגע לאיש ציבור, בכפוף להוראות סעיף זה."

4. תיקון סעיף 13

בסעיף 13 (א) בסופו יבוא: "או בבית-הדין הרבניים."

1. תיקון סעיף 1

בסעיף 1 לחוק האזנת סתר, התשל"ט — 1979¹ (להלן — החוק העיקרי), בסופו יבוא:

"איש ציבור" — שר, חבר כנסת, ראש רשות מקומית, נבחר ציבור ברשות מקומית או מועצה דתית, ועיתונאי."

2. תיקון סעיף 2

בסעיף 2 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א) — במקום "מאסר שלוש שנים" יבוא "מאסר שבע שנים; המאזין כאמור לאיש ציבור דינו — מאסר עשר שנים".

(2) בסעיף קטן (ב) — במקום "מאסר שלוש שנים" יבוא "מאסר שבע שנים, ואם השיחה הינה של איש ציבור דינו — מאסר עשר שנים".

(3) בסעיף קטן (ג) — במקום "מאסר שנה" יבוא

¹ ס"ח התשל"ט, עמ' 118.

ד ב ר י ה ס ב ר

לפיכך, מתעורר הצורך הרחוף לבצע את התיקונים המפורטים בהצעת חוק זו והבאים לאסור כליל קבילות דברים שהושגו בהאזנת סתר כראיה בבית-משפט ובבית-הדין הרבניים.

כמורכב, התיקונים כאים להחמיר בענישה למצותחים ולהטיל עונשים קשים ומרתעים על מצותחים לאנשי ציבור ותקשורת, משום שהדבר מחבל בשליחותם של אנשי ציבור ושל עיתונאים בחברה הדמוקרטית. כמורכב, מתבקש הצורך להעניק חסינות מפני האזנות סתר לאנשי ציבור ולעיתונאים כדי למנוע כל אפשרות להתנכל להם כגולל עבודתם או בשל הדעות שבהן הם מחזיקים; וההאזנה תותר במקרים אלה רק באישור נשיא בית-המשפט העליון או שופט עליון שהנשיא מינהו לכך, כאשר מדובר בסכנה ממשיכה לביטחון המדינה.

התופעה של האזנות סתר התפשטה והפכה למכת מדינה. הכול מאזינים לכול, דבר הפוגע חמורות בצנעת הפרט ובזכותו היסודית לסודיות השיחה. יתירה מזאת, האזנות סתר נעשות על-ידי חברות המזמינות את הציבור הרחב להיוקק לשירותיהן באמצעי התקשורת הכתובה ובריש גלי, ואין פוצה פה ומצפץ.

כמורכב, בבית-דין רבניים מקבלים דברים שנקלטו כדרך ההאזנת סתר ובניגוד לחוק כראיה בבית-הדין.

תופעה חמורה יותר היא האזנות סתר לאישי ציבור, לשרים, לחברי כנסת, לראשי רשויות, לנבחרי ציבור ולעיתונאים, אשר שיחת הטלפון היא כלי עבודתם העיקרי לצורך מילוי תפקידם הציבורי.